

SISMANOGILIO
MEGARÒ

1233

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ

(1908 — 1909)

ΤΟΥ

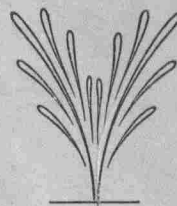
ΕΝ ΤΩ, ΡΟΒΕΡΤΕΙΩ,

ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

“ΑΘΗΝΑΣ,,

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

SISMANOGLIO
MIGLIARDI

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ν. Γ. ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ

Περπιολαζάρου οδός Τσεσμέ, αρ. 4.

1909

ΤΗ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΣΗ

ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ

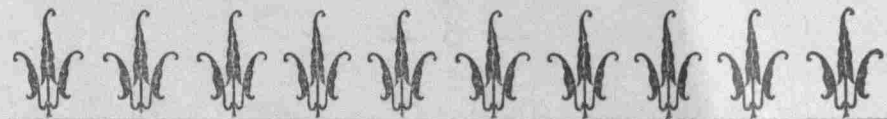
 ΦΕΡΕΛΠΙΔΙ ΝΕΟΤΗΤΙ

ΩΣ ΕΓΚΑΡΔΙΟΣ ΑΣΠΑΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΡΟΒΕΡΤΕΙΩ,

ΟΜΑΙΜΩΝ ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ

SISMANOGLIO
MEGARON

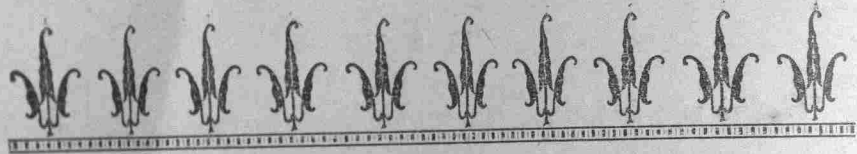
ΟΛΙΓΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

τοῖς ἀναγινώσκουσι

Ὁ ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ Ἑλλην. Φιλολογ. Σύλλογος «Ἀθηναῖ», ὁ ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ ἐπέκεινα ὑπὸ τὸ νοερὸν δαφνοστεφὲς ἀέτωμα τοῦ Ναοῦ τῆς Πατρίδος ἐκκλησιάζων τοὺς ἐνταῦθα παιδευομένους Ἑλληνας, δευτέραν ταύτην φορὰν αἰδήμων καὶ δειλὸς ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ ὁμογενοῦς γενναιοδώρου κοινοῦ, ζητῶν ἀντὶ τῆς προσφερομένης ταύτης «Ἐπειρηίδος» τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἀναγκῶν.

Καὶ οὗτος μὲν ὁ φιλογενὴς σκοπὸς τοῦ Συλλόγου, δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδενὸς λόγου, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς πολλαπλᾶς ὑλικὰς ἀνάγκας, εἰς ἃς ἕνεκα δυσχειμέρων καὶ ἀντιξῶν καιρῶν περιῆλθον τὰ Ἐθνικὰ ἡμῶν Κέντρα, τὰ ὑπὸ ποικίλων ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν καὶ ὑπὸ πολλαπλῶν ἐξωτερικῶν πολεμίων καταδιωκόμενα καὶ καταπολεμούμενα τοσοῦτον, ὥστε καὶ σταγῶν τις δρόσου ἐξ ἐργασίας εὐτελοῦς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους γὰ εἶναι ἀνακούφισίς τις καὶ βάλσαμος εἰς τὸ δοκιμαζόμενον καὶ ἀναξιοπαθοῦν ἡμῶν Γένος.

Ἀλλὰ τὸ ἐλπιδοφόρον τοῦτο τοῦ Συλλόγου τόλμημα — ὄνειρον φθινοπωρινῆς ἀγῆς τοῦ π. ἔ. — περιελάμβανεν ἀρχῆθεν ἐν τῇ συλλήψει αὐτοῦ καὶ ἄλλον τινὰ οὐχὶ ἀναξιώτερον σκοπὸν τοῦ προειρημένου· γὰ μεταδώσει δηλ. εἰς τοὺς ἐκπαιδευ-

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

Ἀπονομή διπλωμάτων τὴν 3ην Ἰουνίου 1909 π. ἡμ.
Ἐξετάσεις 4 » 1909 π. ἡμ.
Ἡ σχολὴ κλείει τὴν 12 » 1909 π. ἡμ.
Τὰ μαθήματα ἄρχονται τὴν 2 Σ/βρίου 1909 π. ἡμ.
Thanks giving day ἢ τελευταία Πέμπτη (ν. ἡμ.) τοῦ
Νοεμβρίου.

Τὰ Χριστούγεννα κατὰ τὸ παλ. καὶ νέον ἡμερολόγιον.

Ἡμέρα κινήσεως ἢ 10 Μαρτίου (π. ἡμ.).

Αἱ χειμεριναὶ παύσεις ἄρχονται τὴν παραμονὴν τοῦ νέου
ἔτους καὶ λήγουσι μετὰ δέκα ἡμέρας.

Αἱ παύσεις τοῦ Πάσχα ἄρχονται τὴν μεγάλην τετάρτην καὶ
λήγουσι μετὰ δέκα ἡμέρας, ἢ τὴν δευτέραν τοῦ Θωμᾶ.

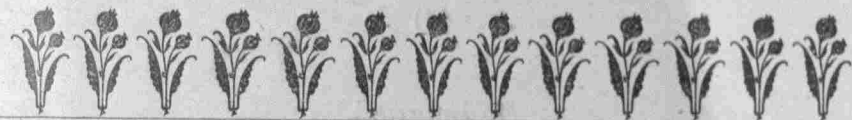
Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων εορτὴ ἢ 25 Μαρτίου ἢ ἢ 23
Ἀπριλίου.

Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι καὶ μηνιαῖαι παύσεις ἐκ τριῶν
ἡμερῶν (Σαβ. Κυρ. καὶ Δευτ.) κατὰ τέσσαρας εβδομάδας.

Ἡ μεταμεσημβρινὴ ἐκάστης τετάρτης καὶ σαββάτου εἶ-
ναι πάντοτε ἐλευθέρη.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΡΟΒΕΡΤΕΙΟΥ
ἐκ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΗΣ

ΡΟΒΕΡΤΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

Προπαρασκευαστικὸν Τμήμα (Θεοδώρειον).

Τὸ τμήμα τοῦτο λειτουργεῖ ἐν ἰδιαίτερω κτιρίῳ, ὀνομαζομένῳ Θεοδωρείῳ (κατὰ τὴν θέλησιν τῆς ἰδρυτρίας), καὶ διευθύνεται ὑπὸ ἰδιαίτερου προϊσταμένου, τοῦ καθηγητοῦ κ. Huntington, ὅστις κατοικεῖ οἰκογενειακῶς ἐν τῇ Σχολῇ. Ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι συγκατοικοῦσι καὶ 7 διδάσκαλοι (ὧν δύο Ἕλληνες), ἔχοντες νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἄμεσον καὶ πατρικὴν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν. Τὸ Θεοδώρειον περιλαμβάνει 4 τάξεις καὶ παρασκευάζει τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον κατάταξίν των. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν διὰ βραχέων τὸ πρόγραμμα τοῦ Θεοδωρείου, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν Ἕλληνα μαθητήν.

ΤΑΞΙΣ Α'. Ἑλληνικά.

6 ὥραι καθ' ἑβδομάδα. Διδασκαλία ἐξ ἐγκεκριμένου ἀναγνωστικοῦ τῆς Δ'ης δημοτικοῦ. Γραμματικὴ τῆς Νεοελληνικῆς μέχρι τῶν ἀντωνυμιῶν. Ὁρθογραφικαὶ ἀσκήσεις καὶ ἀπομνημόνευσις καθ' ἑκάστην ὀρισμένων λέξεων καὶ φράσεων μετὰ τῆς σημασίας καὶ τῆς ὀρθογραφίας αὐτῶν.

Ἑγγλικά.

14 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

Μαθηματικά.

Ώραι 4. Ἀριθμητική, διδασκομένη Ἑλληνιστί. Ἐπανάληψις τῶν 4ων Πράξεων, Ἐλάχιστον κοινὸν Πολλαπλάσιον καὶ Μέγιστος κοινὸς διαιρέτης, στοιχειώδη κοινὰ κλάσματα.

Γεωγραφία.

Ώραι 3. Διδάσκεται Ἑλληνιστί. Γενικοὶ Ὅρισμοὶ τῆς Γεωγραφίας. Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Μουσική.

Εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς σχολῆς διδάσκεται 1 ὥρα ᾠδικῆς, καθὼς καὶ 2 ὥραι γυμναστικῆς καθ' ἑβδομάδα.

ΤΑΞΙΣ Β'. Ἑλληνικά.

Ώραι 6. Διδασκαλία ἐξ ἀναγνωστικοῦ τῆς Ε'. τάξεως Ἀστικῆς Σχολῆς. Τὸ β'. ἐξάμηνον, εἰσαγωγή εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν (Αἰσώπειοι μῦθοι κτλ.). Ἀσκήσεις ὀρθογραφικαί. Ἀπομνημόνευσις ἀρχαίων καὶ νέων λέξεων, μικραὶ συνθέσεις. Γραμματικὴ μέχρι τῶν περισπωμένων ῥημάτων.

Ἀγγλικά.

14 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

Μαθηματικά.

Ώραι 5. Ἀριθμητικὴ διδασκομένη Ἀγγλιστί. Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων ἐν τῷ Α' ἔτει. Κλάσματα ἐν ἐκτάσει καὶ δεκαδικοὶ ἀριθμοί.

Γεωγραφία.

Ώραι 2. Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης.

Ἱστορία.

Ώραι 2. Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

Καλλιγραφία.

Δύο ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

ΤΑΞΙΣ Γ'. Ἑλληνικά.

4 ὥραι. Ξενοφῶντος Ἀνάβασις, κατ' ἐκλογὴν ἐκ διαφόρων βιβλίων. Προφορικαὶ καὶ γραπταὶ ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις ἐν ἐκάστῳ μαθήματι. Ἐπανάληψις ἐξ ἀρχῆς τῆς Ἀττικῆς Γραμματικῆς μέχρι τῶν περισπωμένων, εἶτα τὰ εἰς μι καὶ τὰ ἀνώμαλα ῥήματα. Ἀνάγνωσις ἐξ ἐγκεκριμένου Νεοελληνικοῦ Ἀναγνωστικοῦ τῆς 6ης Ἀστικῆς. Μικραὶ συνθέσεις. Μετάφρασις ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς εἰς τὴν Νεοελληνικὴν. Ώραι 2.

Ἀγγλικά.

Ώραι 7 καθ' ἑβδομάδα.

Γαλλικά.

Ώραι 4 καθ' ἑβδομάδα.

Μαθηματικά.

Ώραι 5. Ἀριθμητικὴ Ἀγγλιστί. Ἐπανάληψις ἐν ἐκτάσει τῶν κοινῶν κλασμάτων καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν Συμμιγεῖς ἀριθμοί.

Γεωγραφία.

Ώραι 4. Ἀσία καὶ Ἀφρικὴ.

Ἱστορία.

Ώραι 2. Συμπλήρωσις τῆς ἀρχ. Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ρωμαϊκὴ Ἱστορία συνοπτικῶς.

Καλλιγραφία.

Ώραι 2.

ΤΑΞΙΣ Δ'. Ἑλληνικά.

Ώραι 4. Ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος ἢ Κύρου Παιδείας, ἢ Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας κατ' ἐκλογὴν. Ἐπανάληψις τῆς γραμματικῆς, εἶτα ἐτυμολογικὸν καὶ ἀρχαῖα συντακτικῶν μᾶλλον πρακτικῶν, μέχρι τῆς χρήσεως τῶν ἐγκλίσεων. Μεγαλύτεραι συνθέσεις. Προφορικαὶ καὶ γραπταὶ ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις. Σπουδὴ τῆς Νεοελληνικῆς ἐκ καταλλήλου Ἀναγνωστικοῦ τῆς 7ης Ἀστικῆς.

Ἑλληνικά.

Ἦραι 4 καθ' ἑβδομάδα.

Γαλλικά.

Ἦραι 4 καθ' ἑβδομάδα.

Μαθηματικά.

Ἦραι 4. Τὸ Α' ἑξάμηνον. Ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ τόκου, περὶ λόγων καὶ ἀναλογιῶν, περὶ τετραγωνικῆς καὶ κυβικῆς ῥίζης. Τὸ Β' ἑξάμηνον. Στοιχεῖα Ἀλγέβρας.

Γεωγραφία.

Ἦραι 4. Ἀμερικὴ καὶ Αὐστραλία. Γενικὴ ἐπανάληψις Γεωγραφίας.

Φυσικά.

Ἦραι 3. Α' ἑξάμηνον. Στοιχειώδης Ζωολογία. Β' ἑξάμηνον. Στοιχειώδης Φυσικὴ Πειραματικὴ.

Ἱστογραφία.

1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

Σημειώσεις.

Ἐκτὸς τῶν κανονικῶν τούτων τάξεων, σχηματίζονται καὶ 3 ἕτεροι, ἐκτακτοὶ καλούμενοι, ἢ Β' πρὸς τὴν Γ', ἢ Γ' πρὸς τὴν Δ', καὶ ἢ Δ' πρὸς τὴν Α' Γυμνασίου, εἰς τὰς ὁποίας κατατάσσονται μαθηταί, ὧν αἱ γνώσεις εἰς μὲν τὰ ἄλλα μαθήματα εἶναι ἰκαναὶ διὰ τὴν κατάταξιν εἰς τὴν τάξιν δι' ἣν προορίζονται, ἀλλ' ὑστεροῦσι μόνον εἰς τὴν γνώσιν τῆς Ἀγγλικῆς. Ἐνταῦθα ἡ διδασκαλία τῶν Ἀγγλικῶν εἶναι ἀφθονωτέρα ὡς ἐξῆς:

Α' τάξις πρὸς τὴν Γ'.

Ἀγγλικά 20 ὥραι τὴν ἑβδομάδα τὸ Α' ἑξάμηνον

10 » » » Β' »

Γ' τάξις πρὸς τὴν Δ'.

Ἀγγλικά 18 ὥραι τὴν ἑβδομάδα τὸ Α' ἑξάμηνον

16 » » » Β' »

Δ' τάξις πρὸς τὴν Α' Γυμνασίου.

Ἀγγλικά 16 ὥραι τὴν ἑβδομάδα τὸ Α' ἑξάμηνον

14 » » » Β' »

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΗΣ ΡΟΒΕΡΤΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

Τὸ γυμνάσιον λειτουργεῖ ἐν ἰδιαιτέροις κτιρίοις (Χάμιγγ καὶ Γουώσβορν), ἀποτελεῖται ἐκ 5 τάξεων καὶ εἶναι ἀνεγνωρισμένον ὑφ' ὅλων τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ Πανεπιστημίον, ὡς καὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως οἱ διπλωματοῦχοι τοῦ Ροβερτείου κατατάσσονται, εἰς μὲν τὰς σχολὰς ἰατρικὴν, φυσικομαθηματικὴν, φαρμακευτικὴν, πολυτεχνεῖον, στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς σχολὰς, ἄνευ ἐξετάσεων, εἰς δὲ τὰς ὑπολοίπους μετὰ εὐδόκιμον ἐξέτασιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ. Τὸ Ροβέρτειον παρέχει δύο διπλώματα, τὸ τῶν κλασσικῶν σπουδῶν καὶ τὸ τῶν ἐπιστημῶν. Τὰ τμήματα χωρίζονται ἀπὸ τῆς Γ' Γυμνασίου.

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ Ἑλληνικά.

Ἦραι 3. Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα. Λυσίου Λόγοι. Ἱστορία τοῦ βίου τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Λυσίου. Ὀρθογραφικαὶ Ἀσκήσεις. Ἀπομνημονεύσεις λέξεων καὶ φράσεων. Συνέχεια τῶν κυριωτέρων τοῦ Συντακτικοῦ μέχρι τέλους καὶ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τοῦ κειμένου. Διάφοροι συνθέσεις. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ εἰς τὸ Νεοελληνικὸν ὥραι 2.

Ἀγγλικά.

4 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

Γαλλικά.

4 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

Μαθηματικά.

6 ὥραι. Στοιχεῖα Ἀλγέβρας. Ἐπίπεδος Γεωμετρία.

Ἱστορία.

3 ὥραι. Ρωμαϊκὴ Ἱστορία καὶ στοιχειώδης Ἱστορία τῆς Εὐρώπης.

SISMANOGLIO
MEGARO

Ἰχνογραφία.

1 ὥρα.

Προαιρετικά.

Γερμανικά ὄραι 3 καθ' ἑβδομάδα.

Τουρκικά » 3 » »

Ἐμπορική Ἀριθμητική 3 ὄραι καθ' ἑβδομάδα.

Καλλιγραφία 2 ὄραι καθ' ἑβδομάδα.

Σημ. Ἐκαστος μαθητῆς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἔχη εἴκοσι καὶ μίαν ὥραν παραδόσεων καθ' ἑβδομάδα, δύναται δὲ νὰ ἐκλέξῃ καὶ προαιρετικὰς μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ τριάκοντα, ὃν ὅμως δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ.

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ Ἑλληνικά.

Ἔραι 3. Δημοσθένους 2 λόγοι ἐκ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἢ Φιλιππικῶν. Συμπλήρωσις, ἐπανάληψις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ Συντακτικοῦ. Ἡροδότου καθ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν VI—IX βιβλίων. Συνθέσεις ἐκ τῶν γνωμῶν τῶν συγγραφέων. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ εἰς τὴν Νεοελληνικὴν, ὥραν 1.

Προαιρετικά.

Ἔραι 2. Θέματα ἐκ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀττικὴν σπουδὴ λεπτομερεστέρα τοῦ Συντακτικοῦ καὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Γραμματικῆς. Λόγοι Δημοσθένους.

Ἀγγλικά.

Ἔραι 4.

Γαλλικά.

Ἔραι 4.

Μαθηματικά.

Ἔραι 3. Στερεομετρία καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον συμπλήρωσις τῆς Ἀλγέβρας.

Ἱστορία.

Ἔραι 3. Ἱστορία τῶν Ἀνατολικῶν Ἐθνῶν. (Αἰγυπτίων, Βαβυλωνίων, Ἀσσυρίων, Χαλδαίων, Ἑβραίων, Φοινίκων καὶ Περσῶν). Ἀρχαία Ἱστορία Ἑλλάδος καὶ Ρώμης.

Φυσιολογία καὶ Βοτανική.

Ἄρον ἑξάμηνον ὄραι 3. Φυσιολογία καὶ Ὑγιεινὴ.

Βόν » » 3. Βοτανικὴ.

Προαιρετικά.

Γερμανικά ὄραι 3

Τουρκικά » 3

Ἐμπορική Ἀριθμητικὴ » 3

Καλλιγραφία » 2

Καταστιχογραφία » 3

Ἰχνογραφία » 1

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ Ἑλληνικά.

Ἔραι 3. Κατ' ἐκλογὴν ἱστορικὰ μέρη τοῦ Θουκυδίδου, μετὰ δύο δημηγοριῶν. Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας καὶ Ἰλιάδος 3 ραψοδίαί. Ἐκ τῆς γραμματολογίας τὰ περὶ ἱστορίας καὶ ἔπους. Συνθέσεις ἐκτενεστεραι. Ἀπομνημόνευσις ὁμηρικῶν λέξεων καὶ φράσεων.

Προαιρετικά.

Ἔραι 3. Ὀμήρου Ἰλιάδος 3 ραψοδίαί. Θουκυδίδου, δύο δημηγορίαί ἢ ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους.

Ἀγγλικά.

Ἔραι 3. Ἀγγλοὶ δόκιμοι συγγραφεῖς. Σπουδὴ τῆς Ρητορικῆς. Συνθέσεις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ῥητορικῶν κανόνων.

Γαλλικά.

Ἔραι 3. Γάλλοι κλασσικοὶ συγγραφεῖς. Γραμματολογία τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία.

Λατινικά.

Ἔραι 3. Ἀνάγνωσις ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ἐγχειριδίου. Λατινικὴ γραμματικὴ καὶ στοιχεῖα συντακτικοῦ, μετὰ ἐφαρμογῶν θεματικῶν.

Μαθηματικά.

Ἔραι 3. Ἐπίπεδος καὶ σφαιρικὴ Τριγωνομετρία καὶ ἀναλυτικὴ Γεωμετρία.

Χημεία.

Ώραι 3. Γραμματική καὶ στοιχεῖα ὀργανικῆς Χημείας. Σχετικὰ πειράματα ἐν τῷ Χημείῳ.

Βιολογία.

Ώραι 3. Ζωολογία, Ἀνθρωπολογία καὶ Βοτανική. Χρῆσις μικροσκοπίου. Μελέται ἐν τῷ Ζωολογικῷ καὶ Βοτανικῷ μουσεῖῳ.

Ἱστορία.

Ώραι 3. Μεσαιωνικὴ Ἱστορία.

Προαιρετικά.

Γερμανικά.	Ώραι	3.
Τουρκικά.	»	3.
Καταστιχογραφία	»	3.

Δ'. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ώραι 3. Πλάτωνος Ἀπολογία καὶ Κρίτων, Χαρμίδης ἢ ἀντ' αὐτῶν Γοργίας ἢ Πρωταγόρας. Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ Ἡσιόδου. Λυρική Ἀνθολογία, κατ' ἐκλογήν. Γραμματολογία, περὶ φιλοσοφικῆς γραμματείας καὶ λυρικῆς ποιήσεως. Συνθέσεις. Σπουδὴ τῶν στοιχείων τῆς Ἀρχαιολογίας ἐκ τοῦ γαλλικοῦ βιβλίου Collignon. L'archéologie Grecque.

Προαιρετικά.

Ώραι 3. Ὀμήρου 5 στοιχεῖα. Συστηματικὴ ἐπανάληψις τῆς Ἀττικῆς γραμματικῆς καὶ σπουδὴ τῆς γραμματικῆς τῆς ὀμηρικῆς διαλέκτου. Μικρὸς Διάλογος τοῦ Πλάτωνος.

Ἀγγλικά.

Ώραι 3. Ἀγγλικὴ Φιλολογία. Πεζοὶ καὶ Ποιηταί. Σαίξπηρος, Μίλτων, Σκῶττ, Βύφον, Δίκενς, Λογκφέλλο κτλ. κτλ.

Γαλλικά.

Ώραι 3. Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου. Γραμματολογία τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος. Κλασσικοὶ συγγραφεῖς.

Λατινικά.

Ώραι 3. Κορνήλιος Νέπωσ. Γαλατικὸς Πόλεμος Ἰουλίου Καίσαρος.

Μαθηματικά. (Προαιρετικά).

Ώραι 3. Ὑπολογισμὸς διαφορικὸς καὶ ὀλοκληρωτικὸς.

Χημεία.

Ώραι 3. Ἔργασια ἐν τῷ χημείῳ. Ποιοτικὴ ἀνάλυσις.

Φυσική.

Ώραι 4. Πειραματικὴ καὶ θεωρητικὴ διδασκαλία τῆς Φυσικῆς. (Ἐν ἐκτάσει).

Φιλοσοφικά.

Ώραι 2. Ἠθικὴ καὶ Λογικὴ.

Πολιτικὴ Οἰκονομία.

Ώραι 3.

Ἱστορία.

3 ὥραι. Βυζαντινὴ Ἱστορία ἐν ἐκτάσει. Ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ ἐξῆς μέχρι σήμερον.

Προαιρετικά.

Γερμανικά 3 ὥραι.

Τουρκικά 3 »

Καταστιχογραφία 2 ὥραι.

Τραπεζιτικαὶ ἐργασιαὶ 3 ὥραι.

Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία 3 ὥραι.

Ε' ΤΑΞΙΣ (Τάξις τῶν τελειοφύτων) Ἑλληνικά.

Ώραι 3. Μία τραγωδία Σοφοκλέους ἢ Εὐριπίδου. Ἱστορία τοῦ δράματος. Εἷς διάλογος τοῦ Πλάτωνος. Μία κωμῳδία τοῦ Ἀριστοφάνους. Συνθέσεις.

Προαιρετικά.

Ώραι 3. Πλάτωνος μακρότερος διάλογος. (Φαίδων—Πολιτεία—Συμπόσιον) Ἐτέρα τραγωδία Σοφοκλέους ἢ Εὐριπίδου.

Ἑλληνικά.

2 ὥραι Κριτική μελέτη Ἑλληνικῶν συγγραφέων. Εἰδικὴ Διδασκαλία συνθέσεων.

Λατινικά.

Ἔνδεκα 3. Λόγοι Κικέρωνος. Αἰνεῖας Βιργιλίου. Λατινικὴ μετρικὴ.

Μαθηματικά.

Ἔνδεκα 3. Ἀναλυτικὴ Γεωμετρία διαστατική. Ἡ θεωρία τῶν ἐξισώσεων.

Φυσική.

Ἔνδεκα 4. Ἔργασία ἐν τῷ χημείῳ. Γενικοὶ νόμοι τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Ἀστρονομία καὶ Γεωλογία.

Ἔνδεκα 3. Σπουδὴ τῶν στοιχείων τῆς Ἀστρονομίας καὶ χρήσις τηλεσκοπίου καὶ ἄλλων ἀστρονομικῶν ὀργάνων. Σπουδὴ τῆς Γεωλογίας ἐκ συλλογῶν καὶ ἐπιτοπιῶν γεωλογικῶν μελετῶν.

Φιλοσοφικά.

Ἔνδεκα 5. Α' ἐξάμηνον—Ψυχολογία.

» » Β' » Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας.

Διεθνὲς Δίκαιον.

Ἔνδεκα 3. Διεθνὲς καὶ κοινοβουλευτικὸν Δίκαιον (προαιρετικόν).

Γαλλικά.

Ἔνδεκα 4. Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἔνδεκα 2. Ἀπολογητικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Προαιρετικά.

Ὀρυκτολογία ὥραι 3

Ἱστορία τοῦ Ἐμπορίου » 3

Ἐμπορικὴ Γεωγραφία » 3

Ἐμπορικοὶ Νόμοι » 3

Στενογραφία καὶ γραφομηχανή.

Ἀναγκαῖα συμπεράσματα.

Δὲν εἴμεθα θαυμασταὶ καὶ μιμηταὶ τῶν ξένων, εἴτε σχολικὰ προγράμματα εἶναι ταῦτα, εἴτε γλῶσσα, εἴτε ἥθη καὶ τρόποι, οὔτε ἐπιθυμοῦμεν νὰ θεωρηθῶμεν ἄγαν αὐστηροὶ τῶν ἡμετέρων σχολικῶν πραγμάτων κριταὶ καὶ ἐπιζήμιοί τινες ξενομανεῖς. Ἄλλ' ἐξ ἄλλου, δὲν δυνάμεθα νὰ διατελῶμεν ἐκούσιοι τυφλοὶ πρὸς τὰς καταπληκτικὰς ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει προόδους τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, οὔτε πτωχαλαζόνες τινὲς ἐπὶ πατραγαθία, μὴ θέλοντες νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ ἀξιομίμητον ἐπίδοσιν, εἰς ἣν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἐξῆκετο ἡ τῶν παιδῶν ἀγωγή ἐν τῇ καθόλου Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀμερικανικῇ Συμπολιτείᾳ, τῇ πατρίδι τοῦ Οὐάσιγκτωνος καὶ τοῦ Λίνκολν. Παρ' ἡμῖν, πανταχόθεν ἐν τε τῷ ἔσω καὶ τῷ ἔξω Ἑλληνισμῷ, μία ἀκούεται ὁμόφωνος κραυγὴ σήμερον—ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Πατριαρχεῖα, Ὑπουργεῖα, Σύλλογοι, Κοινότητες, Ἐφορεῖαι, ἰδιῶται συναισθάνονται βαθέως τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ὅλοι συμφωνοῦσιν εἰς ἓνα σκοπόν, τὴν ἀρτιωτέραν θεωρητικὴν παιδευσιν ἀλλὰ καὶ τὴν πρακτικωτέραν τῶν παιδῶν μόρφωσιν. Αἱ πολλαπλαῖ ὑλικαὶ ἀνάγκαι τοῦ θετικοῦ αἰῶνός μας ἀπαιτοῦσιν ἐφόδια, ὄχι μόνον θεωρητικά, ἀλλὰ πρὸ πάντων καὶ πρακτικά, χρήσιμα διὰ τὸν βίον ἡ θεωρία νὰ συνοδεύηται ὑπὸ τῆς πράξεως καὶ ἡ πράξις νὰ ὀργανοῦται ὑπὸ τῆς θεωρίας. Ἐκτὸς τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης, οὔσης τῆς ἀκλονήτου βάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν καὶ ποικίλων πρακτικῶν μαθημάτων καὶ δεξιοτήτων, τὰ τέκνα ἡμῶν ὀφείλουσι νὰ διδαχθῶσιν ὡς οἷόν τε ἐπαρκῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ξένας τινὰς γλώσσας, ἕνεκα τῶν περισφιγγουσῶν ἡμᾶς ποικιλωτάτων σχέσεων.

SISMANOGLIO MEGARO

Πρὸς πλήρωσιν ἐπιτυχῆ τῶν κενῶν τούτων, εὐκταία εἶναι ἡ τροποποιήσις ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον τῶν σχολικῶν ἡμῶν προγραμμάτων καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ κύκλου τῆς φοιτήσεως ἐν μὲν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς εἰς 8 τοῦλάχιστον τάξεις, ἐν δὲ τοῖς Γυμνασίοις εἰς πέντε.

Ἐνεκα τῶν τοιούτων σκέψεων καὶ συζητήσεων περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια ἐλλείπουσιν ἐκ τῶν προγραμμάτων τῶν ἐλληνικῶν Γυμνασίων πρὸς ἀτελῆ καὶ οὐχὶ ἐλληνοπρεπῆ μόρφωσιν τῶν ἐλληνοπαίδων.

Ρητορική.

Μία ἐκ τῶν πολλῶν λαμπηδόνων τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πνεύματος. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν φύσει καὶ τέχνη ῥήτορες· φύσει φιλελεύθεροι, ἤθελον νὰ ἄρχωνται μᾶλλον διὰ τῆς πειθοῦς καὶ ὄχι διὰ τῆς κτηνώδους βίας. Ὅλοι οἱ ὀμηρικοὶ ἦρωες καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ ὀμηρικοῦ κόσμου, ὁ ποδώκης Ἀχιλλεύς, εἶναι «μύθων τε ῥητῆρ καὶ πρηκτῆρ ἔργων». Τὸ πεδίου τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τὸ βῆμα τῆς ἀγορᾶς τιμῶσι καὶ ἐξυποῦσιν ἐξ ἴσου τοὺς ἄνδρας· ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τῆς πειθοῦς εἰσβιβάζει τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰς ναῦς καὶ ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς βροντᾷ, ἀστράπτει καὶ ξυγκυκᾷ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τούτοις, οἱ ἀπόγονοι τούτων, τῶν ἀπτικῶν ῥητόρων καὶ τοῦ ὑπάτου Δημοσθένους, οὐδεμίαν γνῶσιν τῆς ῥητορικῆς λαμβάνουσιν ἐν τοῖς Γυμνασίοις ἢ τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐν ᾧ ἐν Ἀμερικῇ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ κτλ. τὸ μάθημα τῆς ῥητορικῆς θεωρεῖται ἀπαραίτητον, πρὸς ἀρίστην μόρφωσιν τῶν ἡγεμόνων τῆς κοινω- νίας τάξεων.

SISMANOGLIO
MEGARO

Ο ΓΑΛΑΤΑΣ

Ἔργον Ν. Λύττα

Ἐν τῷ μαθήματι τῆς Ῥητορικῆς, συμπεριλαμβάνονται συνθέσεις καὶ ῥητορικὰ δοκίμια, ἀπαγγελίαι πεζῶν καὶ ἑμμέτρων, ἀναλύσεις καὶ κρίσεις ῥητορικῶν λόγων, σύνταξις πρωτοτύπων διατριβῶν, σπουδὴ τοῦ ἰδιάζοντος ὕφους τῶν συγγραφέων, κανόνες καὶ μέτρα τῆς ποιήσεως κτλ. κτλ.

Ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ, ἐκτὸς τῶν προειρημένων, ἀπὸ τῆς Α΄ Γυμνασ. τάξεως μέχρι τῆς Δ΄, καθ' ἕκαστον ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης γίνονται ὑπὸ ὠρισμένων μαθητῶν, ἐνώπιον ὄλων τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ῥητορικῆς, ἀπαγγελίαι ἐκ στήθους, ἐκ δοκίμων Ἀγγλῶν συγγραφέων. Κατὰ δὲ τὸ τέλος τῆς Δ΄ Γυμνασ. τάξεως, οἱ ἄριστοι ταύτης ἀπαγγέλλουσι πρωτοτύπους συνθέσεις, ἐν τελετῇ καλουμένη «*Ῥητορικὴ ἐπίδειξις τῶν προτελειοφοίτων*» ἐνώπιον τῶν μαθητῶν καὶ τῶν προσκεκλημένων καθηγητῶν καὶ ἄλλου ἀκροατηρίου. Ἐκ δὲ τῶν τελειοφοίτων, ἕκαστος κατὰ τὸ διάστημα τοῦ τελευταίου ἔτους, ἀπαγγέλλει τρεῖς πρωτοτύπους συνθέσεις, ἐν δὲ τῇ ἑορτῇ τῆς ἀποδόσεως τῶν διπλωμάτων, οἱ ἄριστοι τῶν τελειοφοίτων ἐκφωνοῦσιν ἐνώπιον πλήθους προσκεκλημένων πρωτοτύπους συντόμους λόγους ἢ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ μαθήματος τούτου ἐκ τῶν ἀνωτέρων σχολείων μας καὶ ἡ μὴ κατάλληλος ἀσκησις εἰς συγγραφὴν καὶ ἀπαγγελίαν ῥητορικῶν γυμνασμάτων, καθιστῶσι πολλοὺς ἀνικάνους νὰ ἀρθρώσωσι δύο λέξεις καταληπτὰς εἰς τοὺς ἀκροαμένους, ἢ νὰ συντάξωσι καὶ νὰ διαιρέσωσιν ὀρθῶς μικρὰν ἢ μεγάλην διατριβὴν αὐτῶν. Ἡ σὺντομὴ χρῆσις τῆς ἀληθοῦς ῥητορικῆς, εἶναι ὄπλον ἰσχυρὸν ἐν τῇ διανοίᾳ παντὸς πολίτου, μαχομένου λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ ὑποστάσεως καὶ τῆς μεγαλοουργίας τῆς πατρίδος.

Φιλοσοφικά.

«*Κρεῖσσόν ἐστι φιλοσοφεῖν ἢ ἀναπνεῖν*» ἔλεγον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, οἵτινες διὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἔψαυσαν τὴν ὑψίστην κορυφὴν τῆς φιλοσόφου μεγαλοφυΐας. Ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ Γυμνασίων, διδάσκονται ἐπαρκέστατα ἡ Ψυχολογία, ἡ Λογικὴ, ἡ Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, ἡ Φιλοσοφικὴ Ἠθικὴ, ἡ Φιλοσοφικὴ Ἀπολογητικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, πρὸς τοῦτοις δὲ ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία, τὸ Διεθνὲς Δίκαιον καὶ τὸ Κοινοβουλευτικόν.

Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ σήμερον, πόσῃν μεγάλῃν σπουδαιότητα κέκτηται διὰ πάντα ἄνθρωπον καὶ δὴ τὸν τὴν μόνην παιδευσιν πεπαιδευμένον, ἡ γνῶσις τῶν κυριωτέρων φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων. Εἶναι διὰ τοῦτο, πολὺ λυπηρόν, ὅτι ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλοσοφῆσας Ἕλληνας, οὐδεμίαν ἐν τοῖς σημερινοῖς χρόνοις λαμβάνει εἶδησιν τῆς καθόλου φιλοσοφίας κατὰ τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ ἐπομένως πάντες οἱ λοιποὶ ἐπιστήμονες, ἐκτὸς τῶν τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, γλίσχωρος μετέχουσι τῆς φιλοσοφικῆς τῶν ζητημάτων τοῦ ἀνθρώπου ἐξετάσεως καὶ μελέτης. Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ, ἀρχεται φυσικῶς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ προβαίνει ἐξῆς πρὸς τὰς διαφόρους αὐτῆς περιόδους, μέχρι τῶν νεωτάτων φιλοσόφων τοῦ Σπένσερ καὶ τοῦ Αὐγούστου Κόντ (Comte) κτλ. κτλ.

Φιλοσοφική Ἠθική.

Τὰ φιλοσοφικά στοιχεῖα ἠθικῆς (Elements de Morale) τοῦ γνωστοῦ Γάλλου φιλοσόφου Paul Janet, διδάσκονται ἐν τῇ Δ΄ γυμνασ. τάξει. Πάντα τὰ φιλοσοφικά προβλήματα τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς ἀτομικῆς ἠθικῆς, ἐλευθερία, δικαιοσύνη, ἰσότης, ἀδελφότης, καθῆκον, τιμὴ, φιλία, εὐγνώμοσύνη, εἰρήνη, πόλεμος, ποινὴ, οἰκογένεια, συνείδησις, θρησκεία, ἠθικὸς χαρακτήρ κτλ. κτλ. θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς ἀναπτύσσονται μετὰ πολλῆς εὐκρινείας καὶ διαφέροντος.

Πολιτικὴ Οἰκονομία.

Ἐν τῇ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ ἐρμηνεύονται αἱ θεμελιώδεις βάσεις τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἀτομικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀπολιτίστου καὶ τοῦ πεπολιτισμένου, τὰ οἰκονομικά προβλήματα τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἀτόμου καὶ ὅλα τὰ συνταράσσοντα σήμερον τὰ ἔθνη κοινωνιολογικὰ ζητήματα. Προφανεστάτου δὲ τυγχάνοντος, ὅτι ἡ δύναμις σήμερον τῶν ἔθνῶν στηρίζεται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀκμῆς καὶ εὐρωστίας, εὐκόλως ἀναγνωρίζει τις τὴν ἀξιόλογον θέσιν τοῦ πρακτικοῦ τούτου μαθήματος, ὡς ἀπαραιτήτου ἐφοδίου εἰς πάντα εὐέθερον πολίτην, ἀφοῦ ἤδη καὶ ὁ θεῖος Πλάτων ἐν τῇ *Πολιτείᾳ* καὶ τοῖς *Νόμοις* αὐτοῦ καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς *Πόροις* καὶ ἐν τῷ *Ἰέρωνι* περὶ τῶν ζητημάτων τούτων διαλαμβάνουσι. Παρὰ δὲ τῶν *Πολιτικῶν* τοῦ Ἀριστοτέλους ἔλεγεν ὁ μέγας τῆς Ἀγγλίας πολιτικὸς Γλάδστον, ὅτι ἐδιδάχθη τὰ πλεῖστα καὶ τὰ ἄριστα ἐν ταῖς σπουδαῖς αὐτοῦ περὶ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Στοιχεῖα διεθνοῦς δικαίου.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου τῆς σήμερον, θὰ γίνῃ μετὰ

τινα χρόνον μέλος πολύτιμον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πολίτης χρηστὸς τῆς ἰδίας πατρίδος. Ἴνα λοιπὸν ἐκπληρώσῃ ἐπιτυχῶς τὸν προορισμὸν του, ὡς ἐλευθέρου πολίτου, οἰονδήποτε ἐλευθέριον στάδιον, ἐπιστήμην ἢ τέχνην καὶ ἀν ἀκολουθήσῃ, καθῆκον ἔχει νὰ γνωρίζῃ τὰς διεθνεῖς σχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἰδίου κράτους πρὸς τὰ ἄλλα καὶ τὰνάπαλιν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον θέσει τὰς βάσεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὡς βλέπομεν προπάντων ἐν τοῖς ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίοις. Ἐν τῷ μαθήματι τούτῳ, τὰ δίκαια τῶν ἔθνῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν, συνθήκαι, συμμαχίαι, ἀμυντικὸς καὶ ἐπιθετικὸς πόλεμος, ἀνοκωχί, εἰρήνη, οὐδετερότης πρὸς ἐμπολέμους, ἐπέμβασις τρίτων καὶ τὰ τοιαῦτα διεγείρουσιν ἄπληστον τὸ διαφέρον τοῦ σπουδάζοντος περὶ τὰς γενικὰς ταύτας ὑποχρεώσεις τῶν εὐνομούμενων Κρατῶν.

Στοιχεῖα Κοινοβουλευτικοῦ δικαίου (προαιρετικόν).

Ἐκαστος λόγιος ἄνθρωπος, ἀν ὡς μέλος τῆς ἀνθρωπότητος ὀφείλῃ νὰ γινώσκῃ τὰ κυριώτατα τοῦ διέποντος τὰς σχέσεις τῶν ἔθνῶν δικαίου, ἐξ ἴσου ὡς πολίτης ἐλευθέρου πολιτείας, ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωρίζῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ κοινοβουλευτικοῦ δικαίου, καθ' ὃ ὄχι μόνον ἡ Βουλὴ καὶ τὰ ἄλλα νομοθετικὰ σώματα λειτουργοῦσι ἀλλὰ καὶ πᾶς Σύλλογος, πᾶσα Συνέλευσις, πᾶν ὀργανωμένον Σωματεῖον, Κοινότης, Συμβούλια, Ἐφορεῖαι, δέον νὰ συζητῶσι καὶ νὰ λύωσι τὰ προβαλλόμενα αὐτοῖς ζητήματα. Ἐγενόμην μάρτυς πολλὰκις συνεδριάσεων διαφόρων σωματείων καὶ συνελεύσεων, ἐν οἷς, οὔτε ὁ πρόεδρος, οὔτε οἱ γραμματεῖς, οὔτε τὰ μέλη εἶχον καὶ τὴν ἐλαχίστην γνῶσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων. Λόγος δὲν ζητεῖται οὔτε δίδεται νομίμως, αἱ προτάσεις δὲν

γίνονται οὔτε ψηφίζονται κοινοβουλευτικῶς καὶ αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται μᾶλλον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ προέδρου ἢ κατὰ τὰς ἰσχυροτέρας κραυγὰς τῶν ὀλίγων φωνασκῶν. Ἐκ τούτου ἔριδες, διαπληκτισμοὶ καὶ διαλύσεις τῶν συλλόγων καὶ σωματείων. Ἰδίᾳ νῦν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ ὀθωμαν. αὐτοκρατορίᾳ καὶ τὴν κτῆσιν τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέρχεσθαι, τὸ μάθημα τοῦτο εἶναι χρησιμώτατον καὶ πολυτιμώτατον. Ἐκτὸς τῆς θεωρητικῆς προαιρετικῆς διδασκαλίας, ἡ πρακτικὴ ἄσκησις τῶν Κοινοβουλευτικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ Ροβερτείᾳ ἐκτελεῖται, ἐν τοῖς Συλλόγοις, ἐν ταῖς Ἀδελφότησι καὶ λοιποῖς διαφόροις σωματείοις, ἅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον διευθύνουσι μαθηταί.

Ἀπολογητικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι, καθ' ὃν αἱ ψυχοφθόροι ὑλιστικαὶ θεωρίαι κατακτῶσιν ὅλον ἐδαφος μεταξὺ τῶν κοινωνιῶν, δὲν χρειάζεται πολλὴ συνηγορία ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξοπίσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἀκαταμάχητον πανοπλίαν τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὃν τὸ Ἑλληνικὸν κυρίως πνεῦμα ἐσυστηματοποίησε καὶ διέδωκεν ἀνὰ σύμπαντα τὸν κόσμον. Τὸ ἐποικοδομητικὸν τοῦτο τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν θέμα ἀναπτύσσεται διὰ τῆς μελέτης δύο ἐμβριθεστάτων ἐγχειριδίων. «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος» (Ecce homo) τοῦ Seeley, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Cambridge καὶ ἑτέρου «Χριστιανικῆς Ἀπολογητικῆς» (Evidences of Christianity). Οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι αὐστηρῶς ἀποκλείεται πᾶσα δογματικὴ ἢ πολεμικὴ θεολογικὴ συζήτης, τῆς διδασκαλίας περιοριζομένης μόνον εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ.

Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου.

Μάθημα ἀξιολογώτατον διὰ πάντα ἐλεύθερον πολίτην, ἰδιαιτέρως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἔχοντας μεγάλην ἀνάγκην ὀρθῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς. Ἐν Ἑλβετίᾳ, Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκεται ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει τῶν ἐκεῖ ἀστικῶν σχολῶν (écoles primaires superieures) ὡς καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέροις σχολαῖς, ἐν μεγαλυτέρᾳ ἐκτάσει πρὸ ὀλίγων δὲ ἐτῶν εἰσήχθη καὶ ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις τῆς κατωτάτης παιδείσεως. . . .

Αἱ μαγικαὶ καὶ θεῖαι ἔννοιαι τῆς πατρίδος, ἐλευθερίας, ἰσότητος, ἀδελφότητος καὶ πάντα τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἐθνικὴν κυριαρχίαν, δικαίωμα τῆς ψήφου, στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, νομοθετικὴ, ἐκτελεστικὴ καὶ δικαστικὴ ἐξουσία, καὶ πλεῖστα ἄλλα ὑψηλοῦ περιεχομένου συζητοῦνται τῷ ἐγχειριδίῳ τῆς «Instruction Civique» τοῦ γνωστοῦ πολιτικολόγου Ἑλβετοῦ Numa Droz.

Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Καρόλου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τὰ φεουδαλικά συστήματα καὶ ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν, ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ Μ. αἰῶνι, ὅλαι αἱ ὀψεις τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Μ. αἰῶνος ἐν Ἀνατολῇ καὶ Δύσει, αἱ πρόοδοι τῶν νέων χρόνων, ἡ ἀναγέννησις, ἡ μεταρρύθμισις, αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι, αἱ ἀνακαλύψεις, ὅλαι αἱ ποικιλόταται ἐκφάνσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ καὶ πλεῖστα ἄλλα εἶναι τὰ κυριώτατα κεφάλαια τῆς σπουδαίας ταύτης μελέτης, τοῦ Γάλλου καθηγητοῦ τῆς Σορβόννης Scignobos.

Ἑλληνικὰ τοῦ Ροβερτείου.

Ἀναμφιβόλως ἡ διδασκαλία τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Ροβερτείῳ δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ ποσῶς μὲ τὴν τῶν ἑλληνικῶν γυμνασίων, ἀφοῦ ἐν τούτοις μὲν ἡ διδασκαλία γίνεται 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα, ἐν ἐκείνῳ δὲ ἕξ μὲν ὥρας ἐν τῷ Προπαρασκευαστικῷ, τρεῖς δὲ ὥρας ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ ἑτέρας δύο ἢ τρεῖς προαιρετικῶς. Ὅφειλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν χωρὶς νὰ θεωρηθῶμεν ὑπερβολικοί, ὅτι οἱ καρποὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐνταῦθα δὲν εἶναι πολλῶν εὐτελέστεροι καὶ ἀχυμότεροι τῶν ἐν τοῖς ἑλλην. Γυμνασίοις. Ἡ διδασκαλία τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Ροβερτείῳ εἶναι πρακτικώτερα, ἀπλουστέρα δὲν κατατρίβεται πολὺς χρόνος (ἄτε μὴ ὑπάρχων) εἰς τὴν ἐξονύχισιν τῶν γραμματικῶν, λεξικολογικῶν καὶ συντακτικῶν κανόνων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν αἱ ἰδέαι μᾶλλον ἢ αἱ γνῶμαι ἀναπτύσσονται καὶ συζητοῦνται. Ἰδιαίτερα ἐπίσης μέριμνα καταβάλλεται εἰς τὴν σπουδὴν πολλῆς ὕλης ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον, εἰς τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν καὶ εἰς τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Εἰς τὴν ἐπιτυχεστέραν μάθησιν τῆς ἑλλην. γλώσσης μέγας ἐπίκουρος τυγχάνει ὁ Φιλολογ. Σύλλογος τῶν Ἑλλήνων «Ἀθηναῖ» μὲ τὰς ἑβδομαδιαίας αὐτοῦ διαλέξεις ὑπὸ μαθητῶν, διδασκάλων καὶ ἄλλων καὶ μὲ τὴν ιδιόκτητον καὶ πολῦτιμον αὐτοῦ βιβλιοθήκην, περιέχουσαν ὑπὲρ τοὺς 600 τόμους ἕξ ὅλων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων, πεζογράφων, ποιητῶν, λογογράφων, ἔγκριτα περιοδικὰ καὶ ἀξιολόγους ἑφημερίδας.

Διὰ τοῦτο μετὰ ἐθνικῆς ὑπερηφανείας χαιρόντες γράφομεν ὅτι οἱ μελετηροὶ καὶ σοβαροὶ τελειόφοιτοι τοῦ Ροβερτείου ἔχουσιν ἐπαρκεῖς γνώσεις τῆς γλώσσης αὐτῶν, πολὺ ἀνωτέρας ἀναλόγως τοῦ χρόνου, ὅστις διατίθεται εἰς τὴν σπουδὴν

αὐτῆς καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς διδασκομένης ὕλης. Βεβαίως ποθητὴ καὶ εὐκταία ἀπὸ ἑλληνικῆς ὄψεως εἶναι ὀλίγη τις ἔτι ἡ αὐξήσις τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ ζημίας μεγάλης τῶν ἄλλων τοῦ προγράμματος οὐσιωδῶν ἐπίσης μαθημάτων, ἐν γε τῷ παρόντι ἡ αὐξήσις αὕτη εἶναι μόνον ἐνδόμυχος εὐχή.

Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία.

Ἡ λατρεία τοῦ ἀφθίτου κάλλους καὶ τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἡρέμου μεγαλείου, ἡ γλαφυρωτάτη ἑλληνικὴ ἰδέα, ἣν οἱ ἐπελθόντες χεῖμαρροι τῶν αἰώνων δὲν κατώρθωσαν οὐδὲ καθ' ἐλάχιστον νὰ ἀμαυρώσωσι. Καὶ ὅμως πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνήνησα φίλους μου τελειοφοίτους τῶν ἐν Ἀθήναις παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἱεροῦ βράχου Γυμνασίων, οἵτινες ἀφέλεσάτα μοι ἔλεγον, ὅτι ἐπὶ τετραετίαν σπουδάζοντες ἐκεῖ, οὐδέποτε ἀνῆλθον τὰς βαθμίδας τῆς Ἀκροπόλεως, ἵνα θαυμάσωσι τὸν Παρθενῶνα, ὅπως ἐσχάτως ἐγνώρισα ἐκ Κ)πόλει Ἑλληνας γεννηθέντας καὶ ἀνδρωθέντας, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου, τὸν μεγαλοπρεπῆ Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας....

Ἐὰν δ' ἀληθῶς διὰ τοὺς ἄλλους πεπολιτισμένους λαοὺς, ἢ ἐν τοῖς Γυμνασίοις αὐτῶν σπουδῇ τῆς ἑλλην. τέχνης εἶναι πηγὴ θαυμασμοῦ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, εἶναι αὐτὸ τοῦτο μία τῶν εὐγενεστάτων ἐθνικῶν ὑποχρεώσεων. Ἐν τῇ κλασσικῇ χώρᾳ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἰκτίνου, τοῦ Πολυκλείτου καὶ τοῦ Πραξιτέλους, ἡ διδασκαλία τῆς σπουδῆς τῶν ἔργων αὐτῶν, δὲν ἔχει ἀκόμη εἰσαχθῆ μεταξὺ τῶν μαθημάτων τῆς γυμνασιακῆς γενικῆς μορφώσεως... Μόνον ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ, καθ' ὅσον

γνωρίζομεν, δι' ιδιωτικῆς λίαν ἀξιεπαίνου ἐνεργείας διδάσκειται λίαν ἐπιτυχῶς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνοπρεπὲς τοῦτο μάθημα.

Ἐν τῷ Ροβερτείῳ, μόνον οἱ Ἕλληνες σπουδάζουσι τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχαιολογίαν, ἐκ τοῦ περισπουδάστου ἐγχειριδίου τοῦ γνωστοτάτου ἀρχαιολόγου Collignon (L'archéologie Grecque) διὰ τῆς βοήθειας τῶν εἰκόνων Kaufmann. Ἐκτὸς τούτων, οἱ μαθηταὶ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ διδάσκοντος ἐπισκέπτονται τὸ Αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον τῆς Πόλεως, τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὰ τεῖχη καὶ τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ ἀρχαῖα κειμήλια.

Ὡς ἐν κατακλείδι, νομίζω ἐπιβαλλόμενόν μοι νὰ εἶπω, ὅτι θὰ θεωρηθῶ σφόδρα εὐτυχῆς, ἐὰν καὶ μικρόν τι δίδαγμα χάριν τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως γεννηθῇ ἐκ τῶν προειρημένων μου παρατηρήσεων, διότι ἀποκλειστικῶς οὗτος μόνος ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῶν ταπεινῶν τούτων σκέψεών μου—*ὠφέλειά τις εἰς τὴν ἑλληνικὴν σπουδάζουσαν νεότητα, τὴν ἐλπιδοφόρον δύναμιν τῆς μεγάλης Πατρίδος.*

Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ δ. φ.

Ἐν Ροβερτείῳ Λακείῳ, Μάρτιος 1909.

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

Ξεύρεις, Νίκο, ὅτι χιλιάκις σοῦ εἶπα νὰ μὴ πηγαίνῃς εἰς τὴ θάλασσα γὰ μπάνια, καὶ σὺ πάλιν ἠπῆγες.

• Τὸ ξεύρω, μαμά, ἀλλ' ἐπονερεύθην ὑπὸ τοῦ διαβόλου».

• Διατί τότε δὲν τοῦ εἶπες «πίσω μου Σατανᾶ».

• Μὰ καὶ 'κεῖνος ἐπ' ὑπίσω μ' ὤθησε».

Ζ. Κ.

ΔΙΑΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΟ ΡΟΒΕΡΤΕΙΟΝ;

Τὸ Ροβέρτειον ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ κ. Χριστοφόρου Ροβέρτου, ἐμπόρου ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὅστις ἐξ ἐπισκέψεώς του ἀπεκόμισε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις εἶχεν ἀνάγκην χριστιανικοῦ γυμνασίου.

Ἦρχισε νὰ λειτουργῇ τῷ 1863 εἰς κτίρια ὑπ' ἐνοίκιον, τὸ δὲ πρῶτον ιδιόκτητόν του κτίριον συνεπληρώθη τῷ 1871. Τώρα κέκτηται 5 σχολικὰ οἰκοδομήματα καὶ 8 οἰκήματα διὰ καθηγητάς. Τὰ γήπεδα ἠγοράσθησαν καὶ αἱ οἰκοδομαὶ ἀνηγέρθησαν μὲ χρήματα, τὰ ὅποια συνεισέφεραν φιλόφρονες Ἀμερικανοὶ ἐξ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν Ἀμερικῇ ὡσαύτως συνελέγη ἀποθεματικὸν κεφάλαιον, αἱ πρόσοδοι τοῦ ὁποίου ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς προαγωγὴν τοῦ ἔργου τοῦ Ροβερτείου. Τὰ ἐκ τῶν μαθητῶν ἔσοδα, ὁμοῦ μὲ τοὺς τόκους τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου δὲν ἐπῆρκεσαν ἄχρις ὥρας εἰς τὸ ν' ἀπαντήσωσι τὰ ἔσοδα τῆς σχολῆς, ἀλλὰ φίλοι πάντοτε εὐρέθησαν πρόθυμοι διὰ νὰ συμπληρώσωσι τὰ ἐλλείμματα.

Ἐνίοτε προβάλλεται τὸ ἐρώτημα, διατί οἱ Ἀμερικανοὶ δεικνύουσι τοιοῦτον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τῆς Τουρκίας καὶ συνεισφέρουσι τόσον μεγάλα ποσὰ χάριν τοῦ Ροβερτείου. Δὲν πράττουσι τοῦτο μὲ σκοπὸν νὰ ἀποσπάσωσι χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας των, οὐδὲ ν' ἀποξενώσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἐθνικότητάς των. Τὸ Ροβέρτειον δὲν εἶναι προπαγανδικὴ σχολή. Ἐμφορεῖται τῶν φιλι-

SISMANOGLIO
MIGLIARO

κωτάτων αίσθημάτων πρὸς τὰς ἀρχαίας σεβαστὰς ἐκκλησίας καὶ ἐπιθυμῆ νὰ ἐπέλθῃ ἐπίκουρον εἰς αὐτάς. Αἱ ἀρχαῖαι φιλολογίαι καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν ἐν ἐκτάσει διδάσκονται. Τὸ παρελθὸν τῆς ἱστορίας του δεικνύει, ὅτι δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ διαιρέσῃ τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ νὰ τὰς συνενώσῃ μὲ φιλικὰς σχέσεις, βασιζομένης ἐπὶ κοινῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Οὐρανίου ἡμῶν Πατρὸς εἶναι ὅλα ἀδελφοί.

Οἱ Ἀμερικανοὶ πιστεύουσιν, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι τὸ ἄριστον μέσον πρὸς μόρφωσιν καὶ ἐνίσχυσιν ἑνὸς λαοῦ. Τὸ βῆθος τῆς πεποιθήσεως ταύτης ἀποδεικνύεται ὑπὸ τῶν γενναίων ποσῶν, τὰ ὁποῖα ἀνθορμήτως καὶ κατ' ἔτος δίδουσιν εἰς ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα οἱ Ἀμερικανοὶ ζητοῦσι δι' ἑαυτούς, ἐπιθυμοῦσι νὰ μεταδώσωσι καὶ εἰς ἄλλους, τὸ δὲ Ροβέρτειον εἶναι εἰς τῶν καρπῶν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης. Τὸ ἔργον του εἶναι ἀγνή φιλάνθρωπία, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν πορίζονται κανὲν κέρδος ἐξ αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς εὐχαριστήσεως τῆς ἀγαθοεργίας. Ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου εἶναι, νὰ μορφώσῃ ἄνδρας μὲ ἰσχυρὸν χριστιανικὸν χαρακτῆρα, οἵτινες θὰ ἀσκήσωσιν ἐπίδρασιν πρὸς καλὸν τῶν κοινοτήτων, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐθνικότητων αὐτῶν, καὶ οὕτω συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐπιβάλλει εἰς τοὺς μαθητὰς του τὴν φοίτησιν εἰς τὸ κήρυγμα καὶ εἰς τὰς τάξεις τῆς Ἀγ. Γραφῆς, διότι θεωρεῖ ὅτι τὰ θρησκευτικὰ ἐλατήρια εἶναι αἱ ἰσχυρόταται δυνάμεις πρὸς διάπλασιν ὑγιῶς χαρακτῆρος. Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ ἀντιπροσωπεύουσι πολλὰ καὶ διάφορα θρησκευτά, τὸ ἐν τῇ σχολῇ κήρυγμα εἶναι τὸ ἀπλούστατον, οὕτινος δύνανται νὰ μετέχωσι πάντες. Ἡ Ἀγ. Γραφή διδάσκεται ἱστορικῶς, αἱ ἀρχαὶ τῶν σχέσεων τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καθ' ὅλους

τοὺς χρόνους ἀποδεικνύονται, ἀλλ' οὐδὲν σύστημα ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, οὐδὲ ἰδιαίτερος τύπος, διδάσκεται.

Τὸ Ροβέρτειον ἀνέκαθεν παρῆεν εἰς τοὺς μαθητὰς του τὴν προσήκουσαν ἐλευθερίαν, ἔχον τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναπτύξῃ χαρακτῆρας, χωρὶς νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς ὑπευθύνους διὰ τὴν διαγωγὴν των.

Ἀποβλέπει εἰς τὴν σύμμετρον ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν του σωματικῶς, διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς. Διὰ τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν ἔχει λαμπρὸν γυμναστήριον, καλῶς κατηρησμένον, ὑπὸ τὴν φροντίδα καταλλήλου διδασκάλου καὶ ὑποχρεοῖ ὅλους τοὺς ἐσωτερικοὺς νὰ γυμνάζωνται. Διὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν ἔχει πολυάριθμον διδάσκον προσωπικόν, καλῶς παρεσκευασμένον διὰ τὸ ἔργον των. Ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν δὲ ἀνάπτυξιν βασίζεται ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς καθημερινῆς ἐπιδράσεως χριστιανῶν διδασκάλων ἐπὶ τοὺς μαθητὰς, τοὺς ἐμπειπιστευμένους εἰς τὴν φροντίδα των, καὶ ἐπὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ.

Τὸ Ροβέρτειον μὲ τὰ παρόντα κτίρια καὶ τὸ διδάσκον προσωπικόν του δὲν δύναται νὰ δεχθῇ περισσοτέρους μαθητὰς ἀπὸ 450. Νέα κτίρια σχεδιάζονται διὰ τὸ μέλλον. Ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς σχολῆς, προσπάθειαι θὰ καταβληθῶσιν, ὅπως διατηρηθῇ ὁ διεθνὴς χαρακτῆρ του, ἕνεκα τοῦ ὁποίου θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ θέσωμεν ὄριον εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν, τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἀπὸ ἐκάστην ἐθνικότητα.

Ἡ εἰσαγωγὴ Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἡ προσδοκία μεγάλης προόδου καὶ εὐρείας ἀναπτύξεως τῶν πόρων τῆς χώρας, δημιουργοῦσι ζήτησιν ἐκπαιδεύσεως πολὺ ἀνωτέραν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν τὰ ὑφι-

στάμενα εκπαιδευτήρια δύνανται νὰ ικανοποιήσωσι. Τὸ Ρο-
βέρτειον διάκειται συμπαθῶς πρὸς πᾶσαν κίνησιν, ἥτις σκο-
πεῖ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐθνότητων τῆς Ἑγγύς
Ἀνατολῆς, διότι οὗτος εἶναι ἀκριβῶς ὁ σκοπὸς τῆς ἐνταῦθα
ὑπάρξεώς του.

Ἐκ μεταφράσεως

C. F. GATES (Διευθυντής)

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

Οἱ γεροντικοὶ γάμοι.

Χάρος καὶ Μῶμος κ' Ἔρωτας
σὺν σμίξουν, ἀστειεύονται
κουρδίζουν γέρους καὶ γρηές,
τοὺς βάζουν καὶ πανδρεύονται!

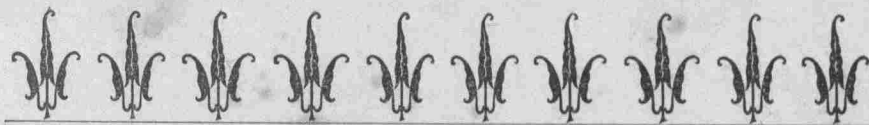
Ἦάνο σὲ τάφο στρώνουνε
τοῦ γάμου τὸ τραπέζι,
γλεντοῦν —δὸς του κι' ἄς πάη!
Παίξει σουραῦλι ὁ Ἔρωτας,
λαγοῦτο ὁ Μῶμος παίζει,
κι' ὁ Χάρος . . . τραγουδάει!

(Ἀθῆναι)

ΣΑΤΑΝΑΣ

Ποταμοὶ αἱμάτων ἐχύθησαν καὶ ἀναρίθμητα δεινὰ ὑπέστησαν οἱ
ἄνθρωποι διὰ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν, ὅπου
μέλλει νὰ στερεωθῇ, ἀπαιτεῖ ἔδαφος καθαρὸν, νοῦν πεφωτισμένον
καὶ συνείδησιν εὐλικρινῆ.

ΟΡ. ΙΑΛΕΜΟΣ

ΚΑΤΙ ΜΕΝΕΙ

Ἀπὸ ὅ,τι ὁ χρόνος σβύνει
Πάντα πίσω κᾶτι μένει,
Ἀπ' τὰ τόσα περασμένα,
Ἡ ἀνάμνησι' ἢ θλιμμένη.

Μελανὴ σκιὰ στὰ μάτια
Ὅπου θόλωσε τὸ δάκρυ,
Μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὸ γέλοιο
Εἰς τοῦ στόματος τὴν ἄκρη.

Ζωγραφιὰ ἀπὸ τὰ κάλλη
Ποῦ ὁ τάφος ἔχει κλίσει,
Σοφὰ λόγια ἀπ' τὸ πνεῦμα
Ποῦ σὺν ἄστρο ἔχει σβύσει.

Κι' ἀπ' τῆς γῆς κάθε διαβάτη
Σκνυθροπὸ καὶ ληπημένο,
Σ' ἓνα κίτρινο βιβλίον
Ἐνα ὄνομα γραμμένο.

Σάμος

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ

“Ότε πρὸ ἐνὸς περίου αἰῶνος οἱ τὰ πάντα δυνάμενοι καὶ τολμῶντες ἐν Κρήτῃ Μωαμεθανοὶ παντελῶς ἀχαλίνωτοι ἐγύμνου, ἠγγάρευον, ὕβριζον παντοιοτρόπως, ἔτυπτον, ἐφόνευον τοὺς συμπολίτας, τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμογλώσσους αὐτῶν Χριστιανούς, τότε οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων, οὐδ’ ὁ μάλιστα εὐφρατασίωτος καὶ αἰσιόδοξος, θὰ ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ καὶ ἐλπίσῃ, ὅτι ἡ ἀγρία αὕτη κατάστασις ἔμελλε ταχέως ν’ ἀνατραπῆ, καὶ οἱ τότε ἀσθενεῖς καὶ ταπεινοὶ θὰ ἀνήρχοντο ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ἄλλὰ καὶ ἂν τις ἤθελε κατορθώσῃ νὰ ὄνειρευθῆ τοιοῦτο θαῦμα, πάντως θὰ προσεδόκα ὡς φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς τοιαύτης μεταβολῆς μυρίας ἀντεκδικήσεις καὶ κακουργίας παρὰ τῶν τότε καταπιεζομένων χριστιανῶν ἐναντίον τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν Μωαμεθανῶν. Καὶ ὅπως τὸ πρῶτον, ὅπερ οὐδ’ ἐν ὄνειρῳ ἠλπιζέ τις νὰ ἴδῃ, ἐγένετο πρᾶγμα, καὶ τὸ δεύτερον, ὅπερ φυσικὴ καὶ ἀναγκαῖα ἀκολουθία τοῦ ἄλλου θὰ ἐφαίνετο καὶ θὰ προσεδοκᾶτο, δὲν συμβαίνει οὐδεὶς, ἀπολύτως οὐδεὶς Μωαμεθανὸς πάσχει ἐν Κρήτῃ σήμερον κακὸν τι, μικρὸν ἢ μέγα, οὐδενὸς ἢ ζωῆ, ἢ τιμῆ, ἢ περιουσία προσβάλλεται, οὐδεὶς κωλύεται νὰ μεταβῆ ὅπου ἐπιθυμεῖ, νὰ ἀπέλθῃ ἢ νὰ ἐπανέλθῃ, οὐδεὶς περιορίζεται ἐν τῷ λόγῳ ἢ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, οὐδεὶς φορολογεῖται βαρύτερον τῶν Χριστιανῶν κτλ. κτλ.

Καὶ νῦν ἐρωτᾶται: πῶς ἐγένοντο τὰ θαύματα ταῦτα; πῶς ἢ φοβερὰ δύναμις τῶν Μωαμεθανῶν ἢ στηριζομένη ἐπὶ

τῶν τριῶν ἠπείρων κατέπεσε καὶ ἐξηφανίσθη ἐν Κρήτῃ; καὶ πῶς δὲν ἐπῆλθον τὰ δεινότερα ἀντίποινα, ἅτινα πᾶς τις εὐλόγως θὰ προσεδόκα μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν πρότερον καταδυναστευομένων;

Ἡ εἰς τὸ πρῶτον ἀπάντησις ἐδόθη ἤδη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους εἰπόντος τὰ ἀληθέστατα ταῦτα: «*Ὁὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀδικοῦντά τινα . . . δύναμιν βεβαίαν κτήσασθαι ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα μὲν ἅπαξ καὶ βραχὺν χρόνον ἀντέχει καὶ σφόδρα γ’ ἠνθήσ’ ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν, ἂν τύχη τῷ χρόνῳ δὲ φωρᾶται καὶ περὶ αὐτὰ καταρρεῖ.*» Ἐν ἄλλοις λόγοις, ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ αἰωνία τις ἠθικὴ δύναμις, ἣτις δὲν ἀνέχεται τὴν ἀδικίαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλὰ πάντοτε κατορθοῖ νὰ ταπεινοῖ τοὺς ἀδίκους καὶ ὕβριστάς καὶ ν’ ἀνυψοῖ τοὺς ἀδικουμένους καὶ ταπεινοὺς. Ὁ Ζεὺς κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων. Αὕτη αὕτη ἡ ὕβρις γίνεται τοῖς ὕβρισταῖς τιμωρὸς καὶ αἰτία ταπεινώσεως. Ὑβρίζοντες καὶ ἀδικοῦντες ἀποβάλλουσι τὴν ἕξιν τῆς ἐργασίας, ζῶσι δὲ ἀρπάζοντες, ἔπειτα βραδύτερον περιμένοντες τὰ πάντα παρὰ τῶν ἀρχομένων οὕτω δὲ οὕτοι μὲν ἐργαζόμενοι προκόπτουσι καὶ ἐν τέλει ἐπιδίδουσι εἰς πλοῦτον καὶ ἀρετήν, οἱ δὲ κωλυόμενοι σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ν’ ἀρπάζωσι, καθίστανται βαθμηδὸν ἀσθενέστεροι καὶ ἀπορώτεροι τῶν πρόην δούλων αὐτῶν. Τοῦτο ἔπαθον οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιαῖται, τοῦτο καὶ οἱ ἐν Κρήτῃ Μωαμεθανοὶ.

Ἡ εἰς τὸ δεύτερον ἀπάντησις ἔχει ἄλλως τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν στηρίζεται ἐπὶ αἰωνίου νόμου ἠθικῆς τινος δυνάμεως, ἀλλ’ ἐπὶ ἄλλου τινὸς γεγονότος. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖον νὰ ἐξετασθῆ καὶ γνωσθῆ, διότι ἐν τούτῳ περιλαμβάνεται ἀπάντησις καὶ εἰς ἄλλο τι συχνὸν καὶ ἡμῖν φαινόμενον, τὴν ἀπαισιοδοξίαν. Ὑπάρχουσι δηλ. ἀνθρώποι πρεσβεύοντες ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς πλοῦτον μὲν καὶ ὑλικὴν εὐμάρειαν ἔ-

λαβε κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα μεγίστην ἐπίδοσιν καὶ ἑξα-
κολουθεῖ λαμβάνον, ἀλλ' εἰς λόγον ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης
οὐ μόνον δὲν προέβη ἀλλὰ καὶ τὸναντίον ὑπελείφθη καὶ ὁ-
σημέραι ὑπολείπεται τῶν παλαιότερων χρόνων. Τοῦτο δ'
ὅμως, ἂν μὴ παντάπασι σφάλλωμαι, εἶναι πλάνη καὶ μάλιστα
πλάνη μεγίστη· τρανὴ δὲ τούτου ἀπόδειξις εἶναι αὐτὰ ταῦτα
τὰ συμβαίνοντα ἐν Κρήτῃ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἀνατολῇ. Ἡ πῶς
ἄλλως ἢ διὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἢ διὰ τῆς διαδόσεως εἰς τὸν
πολὺν κόσμον τοῦ φωτὸς τῆς ἡμερώσεως, τῆς δικαιοσύνης,
τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος τῶν λαῶν καὶ κρατῶν, θὰ ἐπέι-
θετο ποτὲ ὁ ἐν Κρήτῃ Χριστιανὸς νὰ μὴ τιμωρήσῃ ἐπαξίως
τὸν φονέα τοῦ πατρὸς του, τὸν ὑβριστὴν τῆς θρησκείας του,
τὴν πυρπολητὴν τῆς οἰκίας του κτλ. κτλ.; Ἡ πῶς ἄλλως ἐπέι-
σθη ὁ Μωαμεθανὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὅτι ὁ Χριστιανός,
ὅστις ἐγεννήθη ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ὅπως καὶ οὗτος, εἶναι ἐπ'
ἴσης πολίτης τῆς Αὐτοκρατορίας, συντελεῖ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν
σωτηρίαν τοῦ Κράτους, καὶ ἐπομένως ἔχει δικαίωμα κτλ.,
δὲν εἶναι δὲ ἀλοῦς *φραγῆς*, ἤτοι κτῆνος, ὅπως ἀπεκάλει αὐ-
τὸν πρότερον;

Λοιπὸν ἰδοὺ ἡ ὄρατὴ καὶ ἀμφιλαφὴς ἀπόδειξις τῆς προό-
δου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἑξευγενισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος κα-
θόλου, δηλ. τῆς ἑξαπλώσεως καὶ ἐπικρατήσεως τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ πνεύματος. Διότι κατ' ἀλήθειαν τὸ Ἑλλην. πνεῦμα,
ὅπερ κατὰ τὴν θανμασίαν φράσιν τοῦ Ὅρατίου « *Græcia
capta ferum victorem cepit* » μετέβαλλε τὴν ὑπερήφανον
Ῥώμην εἰς πειθήνιον ὄργανον διαδόσεως τοῦ Ἑλλην. πο-
λιτισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτὸ τοῦτο ἑξαπλωθὲν καὶ
ἐπὶ τὴν Κρήτην καὶ τὴν ἄλλην Ἀνατολὴν κατέδειξε τοῖς
ἀνθρώποις τὰ ἀληθῆ αὐτῶν συμφέροντα, ἐφώτισεν αὐτοὺς
καὶ κατεπράυνε τὰ ἄγρια αὐτῶν πάθη, ἔπεισεν αὐτοὺς ὅτι
αἱ ἄγριαι ἀντεκδικήσεις καὶ ἀδικοὶ πράξεις οὐδέποτε ἄγου-

σιν εἰς ἀγαθόν, ὅτι ἡ χώρα αὕτη εἶναι κοινὴ πάντων ἡμῶν
πατρίς, ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀγάπης καὶ προστασίας πάντων
ἡμῶν, ἵνα σωθῆ καὶ εὐτυχήσῃ, ὅτι ἄρα δὲν εἶναι οὔτε λογι-
κὸν οὔτε ὀρθὸν νὰ θεωρῶμεν οἱ ἡμίσεις τοὺς ἄλλους ὡς
ἐχθρούς, ἀλλὰ τὸναντίον ὡς συμμάχους, ὡς συναγωνιστάς,
ὡς τέκνα μιᾶς κοινῆς πατρίδος, ὡς ἀδελφούς καὶ δὴ καὶ ὡς
ἐξ ἴσου δικαιουμένους νὰ ἀπολαύσωσι τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς καὶ
ἐξ ἴσου ὀφείλοντας νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ αὐτῆς. Τούτων δὲ
γνωσθέντων κατέστη αὐτόδηλον ὅτι πᾶσα καταπίεσις καὶ
καταδίωξις τούτων ὑπ' ἐκείνων εἶναι πράξις οὐ μόνον ἠθι-
κῶς ἀπάνθρωπος καὶ βάρβαρος ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς ἀσύνε-
τος καὶ ὀλεθρία. Ἐξεδιώχθησαν λ. χ. οἱ Μαῦροι ἐκ τῆς
Ἰσπανίας καὶ ἐδυστύχησαν, ἀλλ' ἅμα ἀπόλετο διὰ παντός,
ὡς φαίνεται, καὶ ἡ ἀκμὴ, εὐημερία καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς
Ἰσπανίας. Ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀνατολι-
κῆς Ρωμυλίας βαρβάρως καὶ ἀδίκως οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἡ
Βουλγαρία αἰσθάνεται καὶ θὰ αἰσθανθῆ ἀκόμη βραδύτερον
τὴν ζημίαν τῆς βαρβάρου ἐνεργείας αὐτῆς. Κατεπίεζον οἱ
Μωαμεθανοὶ Κρηῖτες τοὺς Χριστιανοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον
ἀλλ' ἡ Κρήτη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν ἠκμαζεν, ἀλλὰ
τὸναντίον εὐρίσκετο ἐν καταπληκτικῇ πτωχείᾳ καὶ ἀμα-
θείᾳ. Ὅλως τᾶναντία, οὐχὶ διωγμὸν, οὐχὶ καταδυνάστευσιν,
οὐχὶ ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν, ἀλλὰ κοινήν καὶ ἀδελφικὴν
ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος συνεργασίαν ἐζήτησαν τὸ πάλαι οἱ
Ρωμαῖοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ. *Summa lex salus reipublicae* ἐ-
κήρυξαν ὡς ὑπατον δόγμα οἱ γνησίως συνετοὶ πολιτικοὶ Ρω-
μαῖοι αὐτοκράτορες, καὶ τὸ κράτος ἐσώθη καὶ ἐδοξάσθη ὅσον
ὀλίγα ἐπὶ τῆς γῆς.

Ταῦτα διδάσκει τὸ γνήσιον τέκνον τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἱστο-
ρία, καὶ οὕτω σφύζει καὶ φέρει εἰς ἀκμὴν καὶ ἐπιτυχίαν τοὺς
λαοὺς καὶ τὰ κράτη, παρ' οἷς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα κατανοη-

SISMANOGLIO
MEGARO

θῆ, ἐγκλιματισθῆ καὶ ἀδόλως καλλιεργηθῆ καὶ ἐφαρμοσθῆ.
Ἐν Κρήτῃ ἐπέφερον ἤδη, ὡς πάντες οἱ ἀπαθεῖς καὶ ἀμερό-
ληπτοι κριταὶ βλέπουσι καὶ μαρτυροῦσι τοὺς ἀγαθοὺς αὐτοῦ
καρπούς. Ἄρα γε θὰ ἐπιτύχη οὕτω καὶ ἐν Ἀνατολῇ; Ἡμεῖς
οἱ Ἕλληνες εὐχόμεθα τοῦτο ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ—προσδο-
κῶμεν.

Γ. Ν. ΚΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

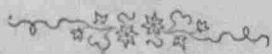

Ἄχ! τόρα εἴμαστε παιδιὰ
Μὲ μιὰν ἐλπίδα ὅσ' τὴν καρδιά·
Πῶς γλήγορα ὅσ' ἄλλοι
Θὰ γίνουμε μεγάλοι.

Ὅσ' ἦταν οἱ παλαιοὶ καιροί,
Οἱ Σπαρτιάται οἱ μικροὶ
Μέσ' σέ χορὸν πιασμένοι
Ἐψέλναν θαρρεμένοι.

Κ' ἐμᾶς σᾶς λέμε θαρρετοὶ
Ὅτι τραγούδαγαν αὐτοί!
« Θὰ γίνουν τὰ παιδιὰ σας
Πολὺ καλύτερά σας! »

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ο ΒΙΟΛΙΣΤΗΣ

Ἡ Γῆ—γραῖα ὑστερική μὲ νεανικὰς ὁρμὰς—ἐ-
σείσθη. Καὶ εἰς τὰ αἰφνίδια τινάγματά της, ὁ δαί-
μων τοῦ Ὀλέθρου ἤπλωσε τὰς ὀστεώδεις χεῖράς του
καὶ ἐνηγκαλίσθη τὴν πόλιν ὀλόκληρον. Παντοῦ συν-
τρίμματα. Πτώματα, καπνοί. Ὑπὲρ τὰ ἐρείπια ὑ-
ψοῦνται οἱ στόνοι τῶν θνησκόντων, ἕνας τεράστιος
λυγμὸς τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία σβύνει τόσον ἄδικα καὶ
τόσον ἀπότομα.

*
* *

Ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς καταστροφῆς μία σκιά
πλανᾶται. Ἐν σωματικὸν ἐρείπιον, τὸ ὁποῖον κρα-
τεῖ μιὰν ὑπερήφανον ψυχὴν. Ἐνας βιολιστῆς ὑπέ-
στη ὅλον τὸν τρόμον τῶν σεισμικῶν δονήσεων. Τὸν
περιετριγύρισαν οἱ πίπτοντες τοῖχοι, τὰ συντριβόμε-
να σκεύη, οἱ ἀγωνιῶντες ἄνθρωποι. Εἰς τὸν συμ-
φυρμὸν ἐκείνον εὐρέθη ἐσφηνωμένος καὶ ὁ πτωχὸς
ῥαψφδός. Γυρμένος πάντοτε εἰς τὸ βιολί του—τὸν
μοναδικὸν του σύντροφον, τὸν πιστὸν παρηγορητὴν,
ἐλησμόνει τὰς πικρίας τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς,
ὅταν ἔξαφνα εὐρέθη ἐνταφιασμένος. Γύρω του καὶ

ὑπεράνω του φρικώδη συμπλέγματα, σωροὶ λίθων
καὶ ξύλων. Ὁ ἀπαίσιος χορὸς ἰσοπέδωσε τὰ πάντα.
Κυριαρχεῖ ἡ Δημοκρατία τοῦ Θανάτου. Κύματα
μαῦρα, πελώρια — ταινίαι πένθους — ἤρχοντο ἕως
ἐκεῖ νὰ ἀφήσουν σπονδὰς ἐπιταφίους. Ὁ βιολιστὴς
εὐρέθη ὑπὸ ἓνα θόλον, τὸν ὁποῖον τῷ ἐπεφύλαξεν
ἡ Τύχη. Ἐσώθη τὸ σῶμα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ διάνοια.
Καὶ παράφρων ἐκ τοῦ τρόμου, καθὼς ἔμεινε μὲ τὸ
βιολι εἰς τὴν χεῖρα, ὥρμησε πρὸς τὰ ἔξω. Ἀφῆκε
τὴν κρύπτην του καὶ διασκελίζων τὰ συντρίμματα,
πότε σκοντάπτων ἐδῶ καὶ πότε τρικλίζων ἐκεῖ, πλα-
νᾶται, μὴ εὐρίσκων διέξοδον. Φλόγες μακρόθεν δια-
νοίγονται ὡς πτέρυγες, φωτίζουσαι καὶ ἐναγκαλιζό-
μεναι τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων. Καὶ ὁ τρελλὸς
βιολιστὴς ἴσταται ἐπάνω εἰς πτώματα γυναικοπαί-
δων καὶ τεντώνει τὰς χορδὰς τοῦ βιολιοῦ του τονί-
ζων τὸ ἔλεγξιον τῆς καταστροφῆς. Καὶ εἰς τὸ κενὸν
σκορπίζονται οἱ πένθιμοι ἦχοι, τοὺς ὁποίους ἐν τῇ
ἀλλοφροσύνῃ του ἐναρμονίζει ὁ καλλιτέχνης καὶ τὸ
ἐπικήδειον ἐμβατήριον δονεῖ τὸν αἰθέρα ὡς μία
προσευχὴ πρὸς ἔξιλασμόν καὶ ὡς μία ἀπήχησις τῆς
ὀδύνης ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀσφυκτιᾷ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ.

Ἀθήναι

Δ. Ι. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΑΣ ΩΔΑΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Ὁ Ποιητής.

ὦ Χερουβείμ! σεῖς τραγουδεῖστε τοῦ Ζεφύρου
τῆς χάρες τῆς ἀπογεματιανῆς,
τὴν ὥρα ἐκείνη ὅπου ξυπνᾷ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀπείρου
καὶ τραγουδεῖ μέσ' στὰ κλαδιὰ μὲ μυστικὰς φωνὰς
ἀπ' τῆς ζωῆς τῶν λουλουδιῶν τὰ μῦρα μεθυσμένος.
Βρυκόλακες! σεῖς τραγουδεῖστε τοῦ βορειᾶ
τῆ δύναμι τὴν παγωμένη
ποῦ κοπανᾷ τὰ μέτωπα τ' ἀνθρώπινα βαρεῖά,
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τῆς κορυφῆς σὰν κατεβαίνει
ἀπὸ πνοῆς θανάτου μεθυσμένος.
ὦ ἔρωτα! τραγούδησε τὸν Ἄνεμο ποῦ φέρνει
τὸν ἦχο τοῦ φιλήματος μὲ ἀρμονία
καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀκοὴ μεθ' ἀπ' τὴν χαρὰ!
ὦ ἔρωτα! τραγούδησε τὸν Ἄνεμο ποῦ σπέρνει
μέσα στὴ φύσιν τὴν αἰωνία
τὸ κάθε σπέρμα τῆς ζωῆς μὲ διάφανα φτερά.

Τὰ Χερουβείμ.

Ναί, ναί! μὲ τὴν φωνὴν μας τὴν ἀσύλληπτην καὶ αἰθέριαν
τοῦ ἀνέμου θὰ τραγουδήσουμε τὴν χάριν
σὲ ἡλιόχρυσον δοξάρι,

τῆς νύχτας νὰ ξυπνήσουμε τὰ κοιμωμένα ἀστέρια·
κι' ἢ ἀχτῖνες τους τρεμουλιαστὲς στὸν οὐρανὸ
νὰ στήσουνε στὸ ἄπειρο χορὸ νυχτερινό.

Οἱ Βρυκόλακες.

Ναί, ναί! θὰ τραγουδήσουμε μὲ μιὰ βραχνή φωνή
βγαλμένη μέσ' ἀπὸ ὠχρὰ καὶ σάπια χεῖλια
νὰ σβύσωμε τῶν τάφων τὰ καντήλια
τὴν ὥρα ὅπου θὰ ντυθοῦν σκοτάδι οἱ οὐρανοί.
Καὶ συγνεφιά θὰ σηκώθῃ στὸν οὐρανό,
νὰ στήση μέσ' στὸ ἄπειρο χορὸ νυχτερινό!

Ὁ Ἐρωτας.

Φύσα Βορειά! φύσα Νοτιά! δὲν σᾶς φοβᾶμαι!
στὰ παγωμένα σας φτερά,
ἐγὼ ὅπου ποτέ μου δὲν κοιμᾶμαι,
φέρνω τὸ σπέρμα τῆς ζωῆς στὰ πέρατα τοῦ κόσμου,
καὶ ὅταν σεῖς γυμνώνετε τὰ δένδρα τὰ ξερὰ
μέσα στοὺς βράχους σπέρνεται ὁ σπῆρος ὁ δικός μου!...

Ὁ Ποιητής.

Χίλιους μοῦ φέρνει στεναγμοὺς κᾶποια βαρειά πνοή,
κι' ἓνα γλυκὸ μουρμούρισμα ἀνατριχίλες πάλι.
Ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποῦ, Βορειά, τὴν πῆρες τὴν ζωὴ
καὶ ποῦ ἐσύ, ὦ Ζέφυρε, τὴν ξαναδίνεις πάλι!...

Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία

(Κ^α ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

(Ἐπίσπασμα αὐτοβιογραφίας)

Ἀφιερώνεται στὴν Ροβέρτειον Σχολὴν

Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ μου ἦταν—γιατὶ δὲν εἶναι πλεῖο—
τὸ παραξενώτερο σχολεῖο τοῦ κόσμου ὅλου. Δὲν εἶχε οὔτε θύ-
ρα, οὔτε παράθυρα, οὔτε στέγη, οὔτε τοίχους, οὔτε τίποτε. . .
Οὔτε βρίσκονταν σ' ὠρισμένο μέρος. Ἦταν μόνον ἰδέα scho-
λειοῦ καὶ τίποτε ἄλλο! Πότε, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, ἦταν ἓνα
ζεστὸ δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ μου, ποῦ δὲν εἶχε ρημάξει ἀκόμα
τότε, πότε ὁ νάρθηκας τῆς ἐκκλησιᾶς, πότε κανένα προσήλιο
γύρα στὸ χωριὸ καὶ πότε—τὸν πλεῖοτερο τὸν καιρὸ— ἀπὸ
τὸ μέγα Πάσχα ὡς τὸν Σεπτέμβριο, τ' **Ἀγνάντια**. Διακοπὲς
τὸ σχολεῖο μας δὲν εἶχε.

Τ' εἶναι τ' **Ἀγνάντια**;

Ἐδῶ σᾶς θέλω ἐσᾶς, ποῦ μάθατε καὶ μαθαίνετε γράμματα
σὲ μαρμαρόχτιστα σχολεῖα, νὰ καταλάβετε τί πρᾶγμα εἶναι
τ' **Ἀγνάντια**.

Τ' **Ἀγνάντια** εἶναι τ' ὠραιότερο, τὸ μαγευτικώτερο μέρος
τοῦ χωριοῦ μου, ἴσως κι' ὅλης τῆς πατρίδας μου. Βρίσκεται
στὴν περιοχὴ ἐκείνου τοῦ ὀρίζοντα ποῦ ἕμνησε ὁ Βύρωνας¹,
ποῦ ὅταν ἀναθυμοῦμαι τὸ χωριὸ μου μὲ τὰ δέκα σπιτάκια
του, μὲ τὸν ὀρίζοντα ἐκεῖνον τῶν βουνῶν γύρα-γύρα, ποῦ

1. Ὁ Βύρωνας ἕμνησε τὴν τοποθεσίαν τοῦ Προφήτ' Ἡλία τῆς Ζί-
τσας, 4 ὥρες δυτικὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ 1 1)2 ὥρα βορεινὰ ἀπὸ τ'
Ἀγνάντια μου.

μοῦ φαίνονταν στήν παιδική μου ηλικία, ὅτι ἀποτελοῦσε τὸ ὅλον τοῦ Κόσμου, τὴν ἄκρη τῆς Γῆς, τὴν ἐπαφή τῆς Γῆς καὶ τ' Οὐρανοῦ, μὲ τὸ ἔρημο σπίτι μου, μὲ τὶς παιδικιὲς χαρὲς καὶ λύπες μου, μὲ τὰ γλυκύτατά μου παιδικά μου ὄνειρατα... εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ βγῆ καὶ νὰ μὴ θρονιαστῆ ὁ νοῦς μου στ' **Ἀγνάντια**.

Ἀγνάντια λοιπὸν εἶναι μία παρεξοχὴ τοῦ μικροῦ βουνοῦ, ὅπου βρίσκεται τὸ χωριό μου, ἓνα εἶδος ἀκρωτηρίου ψηλοῦ, στρόγγυλου, ὠμορφοκαμωμένου, θαμνόφυτου ἀπὸ κάτω ποῦ διαβαίνει ὁ ὄρητικὸς Καλαμαῶς¹, ὡς ἀπάνω, ἓνα γιγάντειο ἀμφιθέατρο, ποῦ μπορεῖ νὰ ἰδῆ κανεῖς, σὰν ἀπὸ σκοπιά, ψηλὰ βουνά, πυκνὰ λόγγα, μεγάλα δάση, ῥάχες, λειβάδια, χωριά, μαναστήρια, κοπάδια, ἀγέλες, κάμπους, χωράφια, ζευγάρια μὲ τοὺς ζευγίτες τους, ποτάμια νὰ καταβαίνουν ἀπὸ τὲς κλεισοῦρες, σὰν φεΐδια πελώρια, δρόμους μὲ διαβάτες, ἄλλους πεζοὺς κι' ἄλλους καβάλλα, μιὰ φύση ἀπαράμιλλη μὲ ὅλες τῆς τὲς ποικιλίες, μὲ ὅλες τῆς τὲς φωτοσκιάσεις, μὲ ὅλες τῆς τὲς ἡμεράδες, μὲ ὅλην τῆς τὴν βλάστησι, μὲ ὅλα τῆς τ' ἀνθία καὶ τὰ λουλούδια, καὶ τὰ λουλούδια καὶ τὴν μεγαλοπρέπεια κι' ἓναν κόσμον γεμάτον ζωὴ καὶ κίνησι.

Τὸ ραχοκέφαλο τῶν **Ἀγναντιῶν** εἶναι ἓνα πανέμορφο ὄροπέδιο, μιὰ ἀπέραντη στρόγγυλη πλατεία, σὰν τὸ Ἴπποδρόμιο τῆς Πόλης γεμάτη αἰωνόβια δέντρα, ποῦ σμίγουν τοῦ ἑνὸς τὰ κλωνάρια μὲ τοῦ ἄλλου πέρα-πέρα καὶ κάνουν ἓναν ἀπέραντο, παχὺν καὶ συγκρατούμενον ἴσκιο.

Στὴ μέση αὐτοῦ τοῦ ραχοκέφαλου εἶναι χτισμένη ἡ ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ μου, ὁ Προφήτ' Ἡλίας, ταπεινὴ ἐκκλησοῦλα, χτισμένη ἀπὸ τὸν πάππον μου κι' ὀλόγυρά τῆς τὸ νεκροταφεῖο—τὰ μνήματα—περιτειχισμένο μὲ ψηλὸν τοῖχο,

1. Ὁ ἀρχαῖος Θύαμις.

κι' ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο ἀριστερὰ τῆς ἐξώθυρας κρέμεται ἀπὸ ἓνα δέντρο τὸ σήμαντρο, ποῦ κἄμμιά φορὰ μὲ τοὺς δυνατοὺς ἀνέμους, τὰ δυὸ του ἄκρα χτυποῦν μὲ δύναμη ἀπάνω στὸν κορμὸ τοῦ δέντρου καὶ λαλαεῖ μόνος του, σὰν νὰ τὸν χτυπᾷ ἄνθρωπος καὶ ξυπνάει τὸ χωριὸ τ' ἄκριτα μεσάνυχτα, νομίζοντας, ὅτι κἄποιος περαστικὸς παπαῶς—γιατὶ τὸ χωριὸ δὲν ἔχει ἐγκάτοικον παπαῶ—τὸ προσκαλεῖ στήν λειτουργιὰ καὶ τρέχει ἄδικα νὰ λειτουργηθῆ, ὅπως τῶχει πάθει πολλές φορές.

Αὐτὰ εἶναι τ' **Ἀγνάντια** καὶ λέγονται **Ἀγνάντια** γιατί ἀπ' ἐκεῖ ἀγναντεύει κανεῖς, δηλαδὴ μπορεῖ νὰ βλέπῃ πολὺν τόπο, καὶ μάλιστα ὅσους ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξακουσμένη πρωτεύουσά μας τὰ Γιάννινα, ἢ πηγαίνουν πρὸς ἐκεῖ.

*
**

Θὰ ἦταν τέλη Ἀπριλιοῦ ἢ ἀρχὲς Μαγιοῦ. Ὁ δάσκαλός μου ὁ Παπ' Ἀντριᾶς—Θεὸς χωρὲς² τον—ἀπὸ τὸν νάρθηκα, ὅπου εἶχαμε τὴν γενικὴ συνάθροιση κάθε μέρα, μᾶς πῆγε στήν ἄκρα τοῦ ραχοκέφαλου, ὅπου εἶναι τ' **Ἀγνάντια**, κι' ἐκεῖ μᾶς ἐκάθισε στήν γραμμὴ σταυροπόδι γιὰ ν' ἀρχίσωμε τὴν μελέτη.

Εἴμαστε ὅλοι-ὅλοι πέντε μαθητοῦρια κι' ὁ δάσκαλός μας ὁ Παπ' Ἀντριᾶς ἕξι. Αὐτὸς κάθονταν λίγο ξέμακρο ἀπὸ τὴν γραμμὴ μας μὲ μιὰ φτελιόβεργα στὸ χέρι, ποῦ θαυματουργοῦσε πολὺ συχνὰ στὲς πλάτες μας· ὕστερα ἔρχομουν στήν γραμμὴ πρῶτος ἐγώ, δεύτερος ὁ Ἀναστάσης ἀπὸ ἓνα γειτονικὸ χωριό, τρίτος ὁ Γιάννης ὁ γείτονας μου, τέταρτος ὁ Γιώργος, τὸ παιδὶ τοῦ παπαῶ—δασκάλου μας,—κι' αὐτὸς ξενοχωρίτης,—κι' ὕστερος ὁ Μῆτρος, ποῦ τὸν λέγαμε Μάη γιὰ περιγέλιο. Δηλαδὴ ἀπὸ τὰ πέντε μαθητοῦρια, ποῦ εἶχε τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ μου, τὰ δυὸ ἦταν ξενοχωρίτικα.

Αὐτὸ τὸ παράξενο σχολειό, ποῦ ἦταν τὸ πρῶτο καὶ τελευταῖο σχολειὸ τοῦ χωριοῦ μου, τὸ εἶχε συστήσει ἡ μάνα μου—ὁ πατέρας μου ἔλειπε τότε στὴν Ξενιτειά—μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μάθω ἐγὼ γράμματα, κι' ἔπαψε νὰ ὑπάρχει, ὅταν ἐγὼ «ἔμαθα τὰ γράμματα», δηλαδή, ὅταν «ἔβγαλα» τὸ ψαλτήρι. Τότε εἶχε ἔρθει κι' ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴν Ξενιτειά, ποῦ μ' εἶχε ἀφήσει ἀγέννητον, ὅταν εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα. Τώρα, πατέρας κι' ἐγὼ τόσων ἀγαπημένων μου παιδιῶν, φαντάζομαι τὴν χαρά του νὰ μ' ἀφήσῃ ἀγέννητο καὶ νὰ μ' εὔρη γραμματισμένο παλληκαράκι!

— Ντέτεστε!

Φώναξε ὁ Παπ' Ἀντριᾶς, ὅταν καλοκαθίσαμε, κι' ἐμεῖς ἀρχίσαμε νὰ διαβάζουμε μεγαλόφωνα, ἄλλος πινακίδια, σὰν τὸν Γιώργο καὶ τὸν Μῆτρο τὸν Μάη, ἄλλος Χτωήχι, σὰν τὸν Ἀναστάση καὶ τὸν Γιάννη, κι' ἄλλος, ἕνας καὶ μόνος, ἐγὼ, ὁ πρωτόσχολος, Ψαλτήρι!

Ἡ πρώτη ὀρμὴ αὐτοῦ τοῦ πικροῦ κι' ἀχαρου παρακελευστικοῦ «Ντέτεστε!», ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ μεταφραστῆ σὲ μιὰ λέξη μοναχὴ σὲ καμμιὰ ἄλλη γλῶσσα τοῦ κόσμου, ἄρχισε νὰ πέφτῃ λίγο—λίγο καί, πέφτοντας—πέφτοντας, σὴν ὄλως διόλου. Δάσκαλον καὶ μαθητάδες, μᾶς εἶχε πιάσει μιὰ βουβαμάρα, μιὰ ἔκσταση, ἕνα «δὲν ξέρω πῶς νὰ τὸ εἰπῶ» μπροστὰ στὰ κάλλη καὶ τὲς χάρες τῆς ὄραιας Ἀνοιξῆς, καὶ στὸ θέαμα, ποῦ ξετυλίγονταν κάτω καὶ δίπλα καὶ πέρα ἀπὸ τ' «Ἀγγάνια» καὶ στὴν μοσχοβολιὰ τῶν ἀνθιῶν καὶ τῶν λουλουδιῶν καὶ στὸ κελαῖδημα λογῆς λογιῶν πουλλιῶν, ποῦ μούλωναν μέσα στὰ κλαριά τῶν δέντρων ἢ φουρτουλοῦσαν γύρα μας.

Τὰ κοσσύβια, οἱ σπῖνοι, οἱ γαλιάντρες, οἱ κορδαλλοὶ καὶ προπάντων τ' ἀνάνατα τ' ἀηδόνια εἶχαν στήσει ἄρρητη συναυλία, καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἀρρυθμοἰοῦσθη μουσικῇ,

ποῦχεν ὡς κορώνα τ' ἀηδονολαλήματα ξεχώριζε τ' ἀνθρωπινό λάλημα τοῦ κούκκου: «Κούκκκου! Κούκκκου! Κούκκκου!» Οἱ ἀητοὶ ξεπετοῦσαν ἀπὸ τὰ κράκουρα τῶν μακρονῶν βουνῶν κι' ἔπλεαν ἀργὰ—ἀργὰ στὸ πέλαγο τὸ οὐράνιο, σὰν καράβια μακρόφαντα, καὶ κάποτε ἀπολοῦσαν καμμιὰ στριγγιὰ σουρισματιά, σὰν νὰ ἤθελαν κάτι νὰ σαλαγήσουν ἀπ' ἐκεῖ ψηλά... Ἄχ! πῶς ζήλευε ἡ καρδιά μου τοὺς ἀητοὺς μὲ τὸ οὐράνιο ἀρμένισμά τους, καὶ πῶς καλοτύχιζα τὰ πουλλιὰ καὶ πλειότερο τ' ἀηδόνια καὶ τὸν κούκκο, ποῦ δὲν ἦταν ὑποχρεωμένα ν' ἄχουν δάσκαλο καὶ μάλιστα μὲ βέργα φτελίσια στὸ χέρι καὶ νὰ φωνάζῃ ἐκεῖνο τὸ φοβερό:

— «Ντέτεστε!»

Κάτω στὴν ρίζα τῆς ράχως τῶν Ἀγγαντιῶν σμίγονταν τρία ποτάμια μὲ τὸν μέγαν ποταμὸ τῆς πατρίδας μου τὸν Καλαμᾶ καὶ βουίζαν—βουίζαν μ' ἕνα μυστηριώδικο βουητό, σὰν ἀγκομάχημα κανενὸς ἀγνωστοῦ θεοῦ. Οἱ κάμποι καὶ τὰ λειβάδια ἦταν ντυμένα χίλια—μύρια χρώματα, τὰ δάση καὶ τὰ λόγγα μαυρολογοῦσαν, τὰ ζευγάρια μόχταγαν μέσα στὲς ἀνοιγμένες σπορειῆς τῶν χωραφιῶν, μὲ τοὺς ζευγῆτες ἀπὸ πίσω τους, τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα, ἐκεῖνα μέσα στὰ λαγκάδια καὶ στὰ γκρέμια, καὶ τοῦτα ἀπάνω στὲς κοντορραχοῦλες ἢ στὲς πλαγιῆς τῶν λειβαδιῶν, βοσκοῦσαν χαρούμενα τρέχοντας ἀπάνω—κάτω, ἢ πέρα—δῶθε, σὰν ν' ἀνοιωθάν κι' αὐτὰ—κι' ἔνοιωθάν βέβαια πολὺ καλὰ—τὲς χάρες τῆς λουλουδοφορτωμένης Ἀνοιξῆς, τὰ κοπροκούδουνα του ἀχολογοῦσαν ὄμορφα—ὄμορφα, καὶ γλυκὰ—γλυκὰ καὶ χαρούμενα—χαρούμενα, τὰ σκυλιὰ κάποτε—κάποτε γάγγιζαν, εἴτε μαλόνοντας συναμεταξύ τους, εἴτε ἐνοχλῶντας τοὺς διαβάτες, ποῦ πήγαιναν πέρα—δῶθε, κι' οἱ πιστικοί, ἄλλοι σαλαγοῦσαν, ἄλλοι σούριζαν, ἄλλοι τραγουδοῦσαν, ἄλλοι ἔβγα-

ζαν τὰ ζωντανὰ ἀπὸ τὲς ζημίες, ἄλλοι τὰ συμμαζεύαν γιὰ τοὺς ἀρμεγῶνες, κι' ἄλλοι λαλοῦσαν τὴν φλογέρα . . .

Πέρα λαμποκοποῦσαν τὰ κορφοβούνια σ' ἄν διαμαντένια στεφάνια, σ' ἄν κρουσταλλένιες ζῶνες, κι' οἱ κλεισοῦρες ἀνοίγαν τὸ στόμα τους, σ' ἄν νὰ ζητοῦσαν νὰ χάψουν κανένα βουνό.

*
**

Δάσκαλοι καὶ μαθητᾶδες ἐπλέαμε σ' αὐτὸ τὸ ἔξοχο θέαμα, ἐκολυμπούσαμε σ' αὐτὴν τὴν ὄνειροφάνταχτη φωτοπλημμύρα, τὴν ἄχανη λουλουδοπλησμονή, τὴν μεθυσιτικὴ μοσχοβολιά τῶν ἀνθιῶν καὶ τῶν λουλουδιῶν, τὴν μυστηριώδικη βουὴ τῶν ποταμιῶν, τῶν πουλλιῶν, τῶν ἀγγελῶν, τῶν κοπαδιῶν, τῶν σκυλλιῶν, τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὁ δάσκαλος ὅλο εἶχε καὶ τὸν νοῦ του στὴν μελέτη καὶ κάποτε φώναζε τὸ «**Ντέτεστε!**», ἀλλὰ δὲν τοῦ τὸ ἄκουε κανεὶς, κι' ἴσως εὐχαριστιῶνταν κι' αὐτός, ποῦ δὲν τὸν ζαλιζάμε μὲ τὲς φωνές μας, γιὰ νὰ ἐντροφάη ἀνετώτερα σ' ἐκεῖνο τὸ πανόραμα, τὸ πανάκουσμα, τὸ πανόσμημα, τὸ παναίσθημα.

Δὲν γνωρίζω καλὰ-καλὰ τί ἐνοιῶταν μέσα τους ὁ δάσκαλος, ὁ Παπ' Ἀντριᾶς κι' οἱ ἄλλοι οἱ μαθητᾶδες του, ἀλλ' ἐγὼ αἰστάνομουν ἓνα θεῖο γαργάλισμα μέσα στὴν καρδιά μου, μέσα στὴν ψυχὴ μου, ἤθελα νὰ φκιάσω ἓνα τραγοῦδι δικό μου καὶ νὰ τονίσω σὲ μιὰ μουσικὴ δική μου, ἤθελα νὰ ζωγραφίσω μιὰν εἰκόνα μὲ ὅλα, ὅσα ἔβλεπα ἀπὸ τ' ἄγνάντια μου, ἀλλὰ, σ' ἄν τὸ ἄπτερο πουλλί, ποῦ θέλει νὰ πετάξῃ καὶ δὲν μπορεῖ, δὲν ἤμουν ἄξιος οὔτε τὸ τραγοῦδι νὰ φκιάσω, οὔτε τὴν μουσικὴ νὰ συνθέσω, οὔτε τὴν εἰκόνα νὰ ζωγραφίσω, καὶ τὰ φύλαγα μέσα μου σὲ μιὰ ἐμβρουώδικη κατάστασι. Αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ αἶσθημα, αὐτὸς ὁ ψυχικὸς ὄργα-

σμός, εἶναι ὁ πρῶτος χαιρετισμός, τὸ πρῶτο χροῖσμα καὶ τὸ πρῶτο φίλημα τῆς Μούσας μου.

*
**

Κόντευε τὸ μεσημέρι, ἦρθε καὶ πέρασε, κ' ἐμεῖς καρφωμένοι ἀκόμη στ' ἄγνάντια . . . ὅταν μιὰ φωνὴ ἀπὸ πίσω, ἡ φωνὴ τῆς μάννας μου, μᾶς ξάφνισε, μᾶς γύρισε, ἀπὸ τὸ ταξιίδι, ποῦ κάναμε μὲ τὴν φαντασία, μᾶς ἔφερε στὸν ἑαυτὸ μας, τὸν δάσκαλο στὸ γνωστὸ «**Ντέτεστε!**» κι' ἐμεῖς στὰ πινακίδια μας, στὸ Χτωήχι μας καὶ στὸ Ψαλτῆρι μας.

— Σὲ καλὸ σ', παπᾶ μ'! Τ' ἔγινες σήμερα! Μ' ἄφ' κες τὸ παιδί νὰ ξαντερωθῇ ἀπ' τὴν πείνα!

— Ἀἦστε!

Φώναξε προσεχτικὰ ὁ δάσκαλος, ὁ Παπ' Ἀντριᾶς μὲ μιὰ χειρονομία ἐκφραστικὴ, ποῦ σήμαινε, ὅτι μᾶς ἀπολοῦσε, κι' ἐμεῖς στὴν στιγμὴ γενήκαμε καπνὸς ἀπὸ μπροστά του.

Χ. ΚΡΗΣΤΩΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

« Συγγνώμην, εἶπε κυρία τις πρὸς νέαν, «ἐάν δὲν ἀπατῶμαι, πέρυσι νομίζω ὅτι ἦλθατε νὰ λάβητε βοήθειαν ἀπὸ τὸν σύλλογόν μας ἢ «Χειραφέτησις».

« Μάλιστα », ἀπήντησεν ἡ νέα.

« Τότε κολακευόμεθα νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ὁ σύλλογός μας σᾶς ἐφάνη χρήσιμος, καθότι βλέπω ὅτι εὐτυχεῖτε ».

« Δόξα τῷ Θεῷ ἔχω πᾶν ὅ,τι θέλω, καὶ οὐδέποτε ἠτύχησα τόσον. . . »

« Ἐξαΐσια! ἐλύσατε τὸ γυναικεῖον πρόβλημα ».

« Μάλιστα . . . »

« Λαμπρά! εἶπατέ μοι λοιπὸν τινὰ περὶ αὐτοῦ! »

« Ἐνυμφεύθη! »

ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Ο ΑΦΗΡΗΜΕΝΟΣ

Τὸν βλέπετε νὰ περιπατῆ, νὰ κινῆται, νὰ κυττάζη δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Καὶ ὅμως κοιμᾶται. Κοιμᾶται ὄρθιος μὲ ἀνοικτὰ μάτια. Εἶνε ἐν εἶδος ὑπνοβάτου. Πρέπει νὰ τὸν σπρώξῃς δυνατὰ κάθε φορὰν διὰ νὰ τὸν ἀφυπνίσῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν πραγματικότητα, εἰς τὴν ζωὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διαρκῶς ἀπουσιάζει!

Σπανίως παίρνει εἶδησιν τί συμβαίνει γύρω του, ποῦ εἶνε, ποῦ πηγαίνει, τί σκέπτεται, τί ζητεῖ, τί κάμνει. Εἶνε ξένος εἰς ὅ,τι βλέπει, ὅ,τι ἀκούει, ὅ,τι διαβάζει, ὅ,τι διαλογίζεται, ὅ,τι ἐνεργεῖ. Θαρρεῖς ὅτι πρὸ ὀλίγου κατέβη κατὰ λάθος ἐδῶ κάτω ἀπὸ κανένα ἄλλον πλανήτην.

Καὶ χαζεύει καὶ ξεχνᾷ διαρκῶς. Πρὶν ἐντυπώση καλὰ—καλὰ εἰς τὸν νοῦν του κᾶτι ποῦ ἤκουσεν ἢ εἶδε, πάει! τὸ ἐξέχασεν ἀμέσως! Εἶνε ὡς ἡ ἄμμος τῆς ἀρογιαλιᾶς. Τίποτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ χαραχθῆ εὐκρινὲς καὶ σταθερόν. Καμμία ἐντύπωσις καὶ καμμία εἰκὼν. Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα ἔρχεται τὸ κῆμα τῆς λήθης καὶ τὰ σαρώνει ὅλα.

Καὶ ξεχνᾷ πάντοτε.

*
**

Ξεχνᾷ τὸ καπέλλο του, τὸ παλτό του, τὴν καπνοθήκην του· τὸ μέρος ὅπου διευθύνεται τὸ ὄνομα τοῦ φίλου, πρὸς τὸν ὁποῖον γράφει τὴν ὑπόθεσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξεκίνησε τὸ

πραῖγμα ποῦ ἐφώνισε· τὰ ὄρεστα ἀπὸ τὸ τάλληρον ποῦ ἔδωκε· τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιστρέφει· Ἐμπορεῖ ἀξιόλογα ν' ἀνεβῆ τῆς σκάλες τοῦ πλαγινοῦ!

Ἄναχωρεῖ πρὸς ἓν σημεῖον καὶ εὐρίσκεται εἰς ἄλλο. Ξεχνᾷ τὰ ἴχνη τῶν βημάτων του.

Συλλογίζεται νὰ κάμῃ τοῦτο, καὶ ταῦτοχρόνως ἐκτελεῖ τὸ ἀντίθετον. Ξεχνᾷ τὴν συνέχειαν τῶν σκέψεών του!

Ἐμπορεῖ λ. χ. νὰ μεταβῆ εἰς καμμίαν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν μὲ γάντια, ἀλλὰ . . . χωρὶς λαιμοδέτην!

Συχνὰ βγαίνει ἔξω εἰς τὸν δρόμον ξεσκουῖρωτος. Ἄν τὸ ἐννοήσῃ ἢ τοῦ τὸ εἰπῆ κανεῖς, ἀνατινάσσεται ὡς ἀπὸ κακοῦ ὄνειρου, γυρίζει σπῆτι του, καὶ ἀντὶ νὰ φορέσῃ τὸ καπέλλο, παίρνει τὴν ὀμβρέλλα ἔξαφνὰ τῆς βροχῆς, ἐξέρχεται, τὴν ἀνοίγει καὶ προχωρεῖ. Καὶ ἔξω εἶνε ἥλιος χαρὰ Θεοῦ!

Βουτάει τὴν πένα του ἔς τὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ· κάνει νὰ χύσῃ ἄμμον ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς σελίδος, καὶ ἀναποδογυρίζει ὅλον τὸ καλαμάρι μὲ τὸ μελάνι.

Βάζει τὸ σιγάρο ἔς τὸ στόμα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς φωτιᾶς· ξαφνίζεται, ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ μετ' ὀλίγον ἀποκοιμείται πάλιν, διότι καθαρίζει τὸ πορτοκάλι, ῥίπτει ἀπὸ τὸ παράθυρον τὸν καρπὸν, καὶ μασσάει μηχανικῶς τὰ φλοῦδια!

Ἄπλώνει τὸ χέρι νὰ βάλῃ ξύδι ἔς τὴ σαλάτα, καὶ ἀδειάζει ἔς τὸ πιᾶτο του τὴν μποτίλλια μὲ τὸ νερό.

Γράφει γράμμα ἐπεῖγον, τὸ σφραγίζει, τὸ κλειδώνει εἰς τὸ συρτάρι του, καὶ τρέχει βιαστικὸς νὰ τὸ πάῃ . . . ἔς τὸ ταχυδρομεῖον! Ἡ ἂν τὸ θυμηθῆ καὶ τὸ πάρῃ μαζί του, τὸ ῥίπτει εἰς τὸ γραμματοκιβώτιον χωρὶς γραμματόσημον ἢ καὶ χωρὶς ἐπιγραφὴν.

Σοῦ δίνει rendez-vous εἰς τὸ Φάληρον καὶ πηγαίνει νὰ

σε ἐνταμώση εἰς τὴν Κηφισσιάν. Ἡ σὲ προσκαλεῖ ἐπιμόνως εἰς τὸ γεῦμα καὶ τὴν ὄραν ἐκείνην τρώγει ἀνύποπτος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον μὲ κανένα ἄλλον.

Τρέχει βιαστικὸς εἰς τὸ φαρμακεῖον διὰ τὸ ἱατρικὸν τοῦ παιδιοῦ του. Καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν τραβάει ξένοιαστος κατὰ τὸ Ζάπλειον ἢ διὰ τὴν μουσικὴν τῆς πλατείας.

Πάει τὸ πρωῖ νὰ ψωνίσῃ, ἀφοῦ δώσῃ αὐστηρὰν παραγγελίαν νὰ ἦνε τὸ φαγητὸν ἑτοιμον τὴν δεῖνα ὥρα· καὶ ἀντὶ νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν ἀγοράν, πηγαίνει ἔς τὸ καφενεῖον καὶ διαβάζει ἐφημερίδας. Καὶ ἔς τὸ σπίτι ἀκόμα περιμένουν τὰ ψώνια νὰ μαγειρεύσουν!

Τὸ βράδυ, πρὶν πλαγιάσῃ τοποθετεῖ τὸ πορτομονέ του ἐντὸς τῆς λεκάνης, ὅπου ἐνίφθη καὶ τὴν ἐπομένην ἀναστατώνει τὸν κόσμον νὰ τὸ εὔρη. Ἡ πέφτει ἔς τὸ κρεβάτι μὲ τὰ ὑποδήματα, καὶ τὸ πρωῖ ποῦ ξυπνᾷ κοιμισμένος βέβαια, ψάχνει ὅλες τῆς γωνιῆς νὰ τὰ ξετροπώσῃ!

Φεύγει ἀπὸ τὴν λέσχην ἢ τὴν συναναστροφὴν καὶ ἀντὶ νὰ πάρῃ τὸ ἐπανωφόρι του, ξεκρεμάει τὸν μανδύαν κανενὸς ἀξιοματικοῦ, τυλίγεται μέσα καὶ φεύγει.

Περιπατεῖτε μαζί καὶ ἔξαφνα σοῦ ζητεῖ pardon καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν περιμένῃς δι' ὀλίγα δευτερόλεπτα, νὰ ἔμβῃ κάπου ἐκεῖ, εἰς τὸ καφενεῖον ἔξαφνα, νὰ παραγγείλῃ κάτι. Καὶ αὐτὸς πιάνει τὴν κουβέντα ἢ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν ἄλλην θύραν. Καὶ σὺ ἔξακολουθεῖς νὰ τὸν περιμένῃς.

Σὲ χρειάζεται δι' ἰδικὴν του ὑπόθεσιν καὶ τρέχει ἀνω-κάτω εἰς ἀναζητήσιν σου. Αἴφνης διασταυρῶνεσθε καθ' ὁδόν· σὲ βλέπει τὸν χαιρετᾷς τοῦ νεύεις διὰ σχημάτων. Ἄλλ' αὐτὸς —πέρα βρέχει! Οὔτε σὲ ἐπρόσεξε. Σὲ εἶδε μόνον, ἐπέρασε καὶ τρέχει εἰς... συνάντησιν σου!

*
*

Ὁ ἀφηρημένος καταντᾷ νὰ ἦναι ὁ ἴσκιος τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ὑπάρχει μόνον ἀντικειμενικῶς, διότι τὸν βλέπεις. Ὑποκειμενικῶς ὅμως εἶναι συνεχῆς λήθαργος ἐν ἐργηγόρσει. Κάτι τι ὅμοιον μὲ τὴν ζωϊκὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ ζωοφύτου. Ἀποκοιμῆται βαδίζων καὶ ξυπνᾷ κάποτε διὰ νὰ ξανακοιμηθῇ. Εἶναι ἡ ζωῶσα ἐνσάρκωσις τοῦ ἀρχαίου ῥητοῦ: «Νοῦς ὄρα καὶ νοῦς ἀκούει». Καὶ δι' αὐτὸ σπανίως βλέπει ὅ,τι... βλέπει. Ὁ νοῦς του ταξιδεύει διαρκῶς. Νομίζεις ὅτι εἶναι ἐμπρὸς σου, ἐνῶ αὐτὸς λείπει μίλια μακρὰν. Ποῦ; Οὔτε αὐτὸς ξεύρει. Ταξιδεύει χωρὶς πυξίδα. Καὶ χωρὶς κανὲν δρομολόγιον!

Καὶ ὁσάκις ἀφυπνίζεται βιαίως εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τὸ περιβάλλον του, ἀνατινάσσεται ὡς ἀπὸ καρηβαρίας, γελᾷ ἢ φουρκίζεται μὲ τὰ λάθη του καὶ κάμνει, διὰ χιλιοστὴν φορὰν, φορικτοὺς ὄρκους νὰ μὴ τὸ ξαναπάθῃ.

Καὶ διὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ, δένει λ.χ. κόμβους εἰς τὸ μανδύλιν του, ἀποφασισμένος πλέον νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ τέλος πάντων ποῦ τὸν ἐνδιαφέρει. Κατόπιν τὸ βγάζει πολλάκις ἀπὸ τὴν τσέπην, τὸ φορτώνει μὲ ὅλας τὰς φυσιολογικὰς φιλοφρονήσεις τῆς μύτης του, ἀλλά... δὲν εἶδε τὸν κόμβον. Ἡ ἂν τύχῃ καὶ τὸν προσέξῃ, σπάζει τὸ κεφάλιν του νὰ συλλάβῃ τὸ μυστήριον ποῦ ἔδρασε ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκρην ὁ ἴδιος!

Ἄλλὰ τὰ μυστήρια καὶ οἱ κόμβοι μένουν ἅλυστα. Τοὺς λύνει κάθε φορὰν μόνον... ἢ πλύστρα του!

(Ἐν Ἀθήναις, 1909)

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

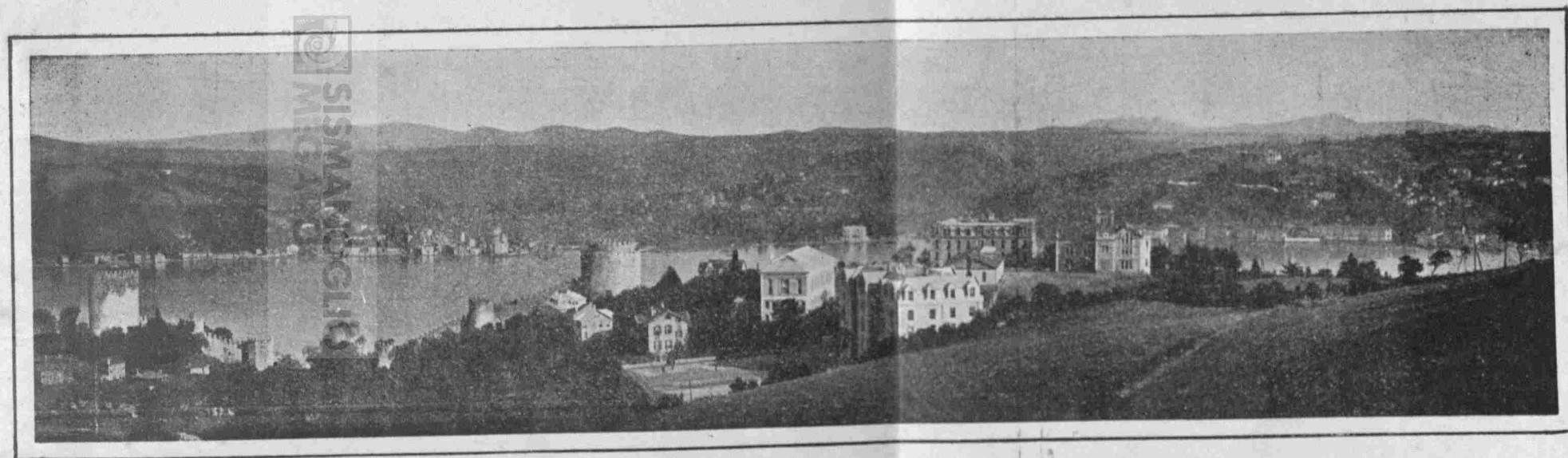

ΠΩΣ ΣΥΝΕΒΗ ΝΑ ΙΔΡΥΘΗ ΤΟ ΡΟΒΕΡΤΕΙΟΝ

Τὸ Ροβέρτειον εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ὀφείλουν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καλῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἱστορία τοῦ τρόπου τῆς ιδρύσεώς του εἶναι τόσο θαυμαστὴ ὅσον εἶναι τὰ παραμύθια· εἶναι ἱστορία σειρᾶς γεγονότων, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὡς τυχαία συνδρομὴ ἀτόμων, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὸ κάθε ἓνα λαμβάνει τὴν ἰδικήν του ἰδιότροπον διεύθυνσιν, ἀλλ' ἐπὶ τέλος συνενώνονται ὅλα διὰ νὰ παραγάγωσιν ἀποτελέσματα ἀπαστραπούσης σημασίας καὶ ἀξίας· ὁμοιάζουσι μὲ ἓνα σύννεφον ἄμμου, τὸ ὁποῖον ὁ ἀεμοστρόβιλος ἀναρπάζει ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἐρήμου καὶ τὸ φέρει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ τὸ ὁποῖον ἐξαφνα εἰς τὴν διαταγὴν ἑνὸς μάγου μεταβάλλεται εἰς στερεὸν καὶ ὡραῖον στυλὸν διὰ νὰ στολίσῃ μεγαλοπρεπῆ ναόν.

Ἡ ἀρχὴ ἐκάστου πράγματος κεῖται εἰς τὴν σκέψιν. Πρὶν ἢ ἁγία Σοφία νὰ γείνη πραγματικόν, συγκεκριμένον οἰκοδόμημα μὲ πλίνθους, λίθους, μάρμαρα καὶ ψηφιδωτὰ ἦτο ἓνα ὄνειρον κάλλους, μία ἰδέα, εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀρχιτεκτόνων τῆς. Τοιοῦτοτρόπως πρὶν ἢ τὸ Ροβέρτειον Λύκειον στολίσῃ ὡς στέμμα τὸν λόφον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τώρα στέκεται, ὑπῆρχεν εἰς τὸν νοῦν μερικῶν πιστευόντων, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ιδρυθῇ ἓνα τοιοῦτον ἴδρυμα διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐθνικοτήτων τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας. Ἡ τιμὴ τῆς προτεραιότητος διὰ τὴν σύλληψιν τῆς ἰδέας ταύτης ἀνήκει εἰς δύο Ἀμερικανούς

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΡΟΒΕΡΤΕΙΟΥ
ἐκ τῶν λόφων

νέους, ἀδελφούς γεννηθέντας εἰς τὴν χώραν ταύτην, πρὸ 75 περιόπου ἐτῶν, εἰς τοὺς κ. κ. Dwight. Ἦτο πολὺ φυσικὸν ἢ ἰδέα νὰ συλληφθῇ ἀπὸ ξένους γεννηθέντας εἰς αὐτὴν τὴν χώραν, διότι αὐτοὶ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἴδωσιν ἀφ' ἐνὸς τὰ πλεονεκτήματα ἀνωτέρας παιδείσεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν συμφορὰν τὴν προκύπτουσαν ἀπὸ τὴν στέρησιν αὐτῆς, καὶ ἐπομένως νὰ ἐκφράσωσι τῆς ἐγχωρίου νεολαίας τὴν σιγηλὴν ὁρμὴν πρὸς τὴν γνῶσιν, ἢ ὁποῖα εἶναι δύναμις καὶ φῶς. Ἄλλ' ὅμως ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἀμερικανὸς εἰς τὴν Πόλιν, ὁ ὁποῖος ἔτρεφε τὴν αὐτὴν ἰδέαν κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον, καθ' ὃν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Dwight. Ἦτο ὁ Dr Hamlin. Τὸ γεγονός τοῦτο κατέστησε τὴν ἰδέαν περιφανεστέραν καὶ τῆς ἔδωκε μεγαλυτέραν δύναμιν, ἀλλὰ ἂν καὶ δύναται νὰ φανῇ παράδοξον σήμερον, ἢ ἰδέα δὲν ἐφάνη ἀξιοσύστατος εἰς τοὺς Ἀμερικανούς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Dr Hamlin ὑπέβαλε τὸ σχέδιον. Ἐνόμισαν ὅτι τὸ ζητούμενον ἀπ' αὐτοὺς ἦτο στοιχειώδης παιδείσις εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν καὶ θεολογικὴ τις μόρφωσις διὰ τοὺς προωρισμένους εἰς τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Καὶ οὕτως ἡ ἰδέα τῶν ἀδελφῶν Dwight καὶ τοῦ Dr Hamlin ἦτο ὡς ὁ σπόρος, ὁ ὁποῖος ἔπεσεν ἐπάνω εἰς ἔδαφος πετρῶδες. Εὐτυχῶς κανένα πτηγὸν τοῦ ἀέρος δὲν κατέβη νὰ καταβροχθίσῃ τὸν σπόρον καὶ ἡ ἰδέα ἀφέθη, ὅπως συμβαίνει τόσον συχνὰ καλαὶ ἰδέαι νὰ ἀφήνωνται, μέχρι τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποῖαν θὰ εὐρεθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θὰ τὰς εὐνοήσουν καὶ θὰ τὰς ὑποστηρίξουν.

Μετ' οὐ πολὺ ἡ ἡμέρα αὕτη ἦλθεν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου συνέβη νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς περιηγητῆς ἓνας Ἀμερικανὸς κύριος ἐκ Νέας Ὑόρκης, καὶ ἐνῶ εὐρίσκετο ἐδῶ ἐγνωρίσθη μετὰ τοὺς ἀδελφούς Dwight καὶ μετὰ τὸν Dr Hamlin. Ἦτο ὁ κ. Robert, ἔμπορος μετὰ κάποιαν περιουσίαν. Ἡ γνωριμία του μετὰ τὸν

Dr Hamlin ὠφείλετο εἰς ἓνα περιστατικὸν περίεργον. Ὁ Dr Hamlin ἦτο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους λέγομεν, ὅτι εἶναι «τὰ πάντα εἰδότες» χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη καὶ τὸ ἀτύχημα τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τοιούτους ἀνθρώπους, ὅτι εἶναι «μηδὲν ἐπιστάμενοι». Ἐκτὸς τῶν τόσων ἄλλων προτερημάτων του, ἐγνώριζε πῶς κατασκευάζονται αἱ θερμάστραι, πῶς καθαρίζονται τὰ ἀκάθαρτα ἐνδύματα καὶ πῶς παρασκευάζεται τὸ ψωμί. Καὶ ἐχρησιμοποίησε τὰς γνώσεις ταύτας διδάσκων τοὺς νέους, περὶ τῶν ὁποίων ἐφρόντιζε, νὰ πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀκολουθοῦντες ἓνα ἀπὸ τούτους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας. Εἶχε δημιουργηθῆ ζήτησις ὑγιεινοῦ ἄρτου ἔνεκα τῆς ἐγκαταστάσεως βρετανικοῦ νοσοκομείου εἰς τὸ Σκούταρι, τὸ ὁποῖον ἰδρύθη διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας, στρατιώτας καὶ ναύτας τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὰς βρετανικὰς δυνάμεις τὰς πολεμούσας ἐν Κριμαίᾳ, νοσοκομείου, μὲ τὸ ὁποῖον συνδέεται τὸ ἄρωμα τοῦ ὀνόματος τῆς Δος Nightingale. Καὶ ὁ Dr Hamlin ἀφ' ἐνὸς θέλων νὰ δώσῃ ἐργασίαν εἰς τοὺς μαθητὰς του καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔχων καρδίαν γεμάτην ἀπὸ συμπάθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας μέσα εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ νοσοκομείου, ἤρπασε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ καλύψῃ τὴν ζήτησιν. Κατὰ τύχην μίαν ἡμέραν ὁ κ. Robert εἶδεν ἓνα πλοιάριον μὲ ψωμιά τοῦ Dr Hamlin νὰ διευθύνεται πρὸς τὸ Σκούταρι καὶ θεωρήσας τὸ θέαμα μᾶλλον παράδοξον ἐζήτησε περὶ αὐτοῦ πληροφορίας. Ἐνας μισσιονάριος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐπίσης καὶ ψωμῆς καὶ χίλια ἄλλα πράγματα, ἐφάνη εἰς τὸν περιηγητὴν περίεργον φαινόμενον καὶ ὁ κ. Robert ἐζήτησε νὰ κάμῃ τὴν γνωριμίαν τοῦ περίεργου αὐτοῦ πράγματος. Ὁ ψωμῆς μετ' ὀλίγον ἀπεδείχθη, ὅτι ἦτο ἐνθουσιώδης ὑποστηρικτὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ ὅτι ὁ κ. Robert προσηλυτίσθη εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἰδρυθῆ ἓνα Λύκειον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ

ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ μετὰ ὄριμον μελέτην ἐπροτίμησε τὸ σχέδιον τὸ προταθὲν ἀπὸ τὸν Dr Hamlin παρὰ τὸ σχέδιον τὸ προταθὲν ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Dwight.

Ἡ ἰδέα ἐρριζώθη ἐπὶ καλοῦ ἐδάφους. Ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦσε ν' ἀναπτυχθῆ περισσότερον χωρὶς χρήματα. Ἐνίστε αἱ ἰδέαι ἔχουν ἀνάγκην νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰ ἄκρα τῶν λογχῶν διὰ νὰ προχωρήσουν. Πάντοτε ἔχουν ἀνάγκην νὰ ὑποστηριχθοῦν ἀπὸ λίρας στερλίνας ἢ ἀπὸ τὸ ἰσότιμον εἰς δολλάρια, ἐὰν ἡ ἰδέα εἶναι ἀμερικανικὴ. Ὁ κ. Robert ἐσκόπευε νὰ συνάξῃ 20000 στερλίνας εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Λυκείου, ὑποσχόμενος νὰ συνεισφέρῃ ὁ ἴδιος 2000 λίρας ὡς μερίδα του καὶ νὰ καταθέσῃ ἄλλας 6000 λ. ὡς ἐπικουρίαν διὰ τὰ ἐνδεχόμενα ἔξοδα. Ἀλλ' ὁ κ. Robert ἀπεγοητεύθη ἀπὸ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἐν Νέα Ὑόρκη φίλοι ὑπεδέχθησαν τὴν ἐκκλησίαν του καὶ ἐπομένως ἐζήτησε τὸν Dr Hamlin νὰ μεταβῆ εἰς Ἀμερικὴν καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν δημόσιον. Τὸ Ἀμερικανικὸν δημόσιον δὲν ἦτο διατεθειμένον νὰ φανῆ γενναιότερον πρὸς τὸν Dr Hamlin παρ' ὅσον ἐφάνησαν πρὸς τὸν κ. Robert οἱ φίλοι του καὶ ἡ μικρὰ ἐπιτυχία, τὴν ὁποίαν κατώρθωσεν ὁ Dr Hamlin μετ' ὀλίγον ἀνεκόπη ἐντελῶς ἔνεκα τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἔμφυλλου πολέμου. Τοῦτο ὡς λέγει ὁ Dr Hamlin, ἐφόνευσε τὴν περὶ Λυκείου κίνησιν τελείως. Ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Robert, ὡς ὁ Dr Hamlin, ἦτο ἀπόγονος τῶν Οὐγενότων, καὶ ἀπέδειξεν εἰς τὴν κρίσιν ταύτην ἀπὸ τί ὕλικὸν ἦτο καμωμένος. Ἀφοῦ δὲν τὸν ἐβοήθει κανένας ἄλλος εἰς τὴν ἴδρυσιν Λυκείου, ἀπεφάσισε νὰ τὸ κάμῃ ὁ ἴδιος, ἔδωκεν 6000 λίρας εἰς τὸν Dr Hamlin, τὸν διέταξε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ν' ἀγοράσῃ ἓνα οἰκόπεδον καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ κτίξῃ. Ὁ

Dr Hamlin ἐξέλεξε τὴν τοποθεσίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας στέκεται τὴν ὥρην, ἀλλὰ ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ γηπέδου Ἀχμέτ Βεφὴκ πασᾶς, ἄνθρωπος περιφημὸς εἰς τὴν ἐποχὴν του, τοῦ ὁποίου τὸ κονάκι ἦτο κοντὰ εἰς τὸν βόρειον πύργον τοῦ φρουρίου τοῦ Ρούμελη-Ἰσάφ, ἠρνήθη νὰ τὸ πωλήσῃ. Ὅθεν ὁ Dr Hamlin ἐπορεύθη εἰς ἀναζήτησιν καμμιάς ἄλλης καταλλήλου τοποθεσίας καὶ κατὰ τὰς ἐρεῦνας του ἐξήτασεν ὄχι ὀλιγωτέρας τῶν 22 θέσεων. Ὡς ἀρίστην ἀπὸ τὰς 22 αὐτὰς τοποθεσίας ἐξέλεξε μίαν θέσιν κειμένην ἄνωθεν τοῦ Κουρού-τσεσμέ. Ἀλλὰ οἱ τοῦρκοι μεγαστᾶνες, οἱ γειτονεύοντες μὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἐκεῖ ἀνεγέρσεως Λυκείου καὶ τὸ οἰκόπεδον ἔμεινεν ἀχρησιμοποίητον μέχρι τῆς πωλήσεώς του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀχμέτ Βεφὴκ πασᾶς εὐρέθη εἰς μεγάλην ἀνάγκην χρημάτων, διότι ἔπρεσεν εἰς χρέη ἕνεκα τῶν βαρέων ἐξόδων, τὰ ὁποῖα ἠναγκάζετο νὰ κάμνῃ ὡς πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Παρισίοις. Ὡστε θὰ ἦτο πάρα πολὺ εὐτυχής, ἐὰν ἐπωλοῦσε τὴν ἰδιοκτησίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλησε ν' ἀποχωρισθῆ προτιότερα.

Ἡ ἄδεια τῆς οἰκοδομῆς φαίνεται, ὅτι ἐλήφθη χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν, ἀλλὰ μόλις ἤρχισεν ἡ ἐργασία καὶ ἦλθε διαταγὴ νὰ σταματήσῃ. «Πολλὰ μεταξὺ κύλικος καὶ χειλέων ἄκρων πέλει» παντοῦ καὶ πρὸ πάντων εἰς μερικὰς χώρας. Ἡ ἰδέα ἀμερικανικοῦ Λυκείου δὲν ἦτο εὐχάριστος εἰς μερικὰς ξένας Δυνάμεις. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία ἀντίσταντο. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐλευθερίας ἡ περιβάλλουσα ἕνα ἀμερικανικὸν ἴδρυμα δὲν ἦτο ἀπὸ ὑγιεινὸς δυνάμενος νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ὥστε ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἐπέχη καὶ νὰ διστάζῃ. Ὁ κ. Robert ἀκούων περὶ τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων ἔγραψε «θὰ πολεμήσωμεν μέχρις ἐσχάτων» καὶ ὁ Dr Hamlin ἀνταπεκρίθη

εἰς τὸ αἶσθημα τοῦτο. Ὡς γνωρίζομεν τὸ «ἀδέτι» εἶναι μεγάλη δύναμις ἐν Τουρκίᾳ. Ὅτι ὑπῆρχεν, ἠμπορεῖ νὰ ἐξακολουθῆ νὰ ὑπάρχῃ. Πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ χρόνου τούτου ἡ ἐταιρεία τῶν ἀμερικανικῶν ἱεραποστολῶν ἐσυντηροῦσε ἕνα θεολογικὸν σεμινάριον εἰς τὸ Βεβέκι, μέσα εἰς τὴν μεγάλην οἰκίαν, ἡ ὁποία τὴν ὥρην εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κ. Heizer, ὑποπροξένου τῆς Ἀμερικῆς· μέσα εἰς ἕνα δωμάτιον αὐτῆς τῆς οἰκίας συνέρχονται σήμερον ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἀμερικανικὴ παροικία τοῦ Βεβέκιου διὰ τὴν κυριακὴν λατρείαν των. Ὁ Dr Hamlin ἦτο καθηγητὴς εἰς τὸ σεμινάριον ἐκεῖνο καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἀδέτι τοῦ ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ ἀνοίξῃ σχολεῖον μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ κτήριον καὶ νὰ ἐξακολουθῆ νὰ διδάσκῃ ἐκεῖ. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸ πείσμα τῆς Ρωσσίας, Γαλλίας καὶ ὄλων τῶν ἄλλων ἐχθρῶν, ἀκόμη καὶ ἂν ἦσαν τόσον πολλοὶ ὅσα εἶναι τὰ κεραμίδια τῶν οἰκιῶν τοῦ Βεβέκιου, ὁ Dr Hamlin ἔχων τὸ ἀδέτι μὲ τὸ μέρος του ἠνοιξε τὸ Λύκειον μέσα εἰς τὸ παλαιὸν σεμινάριον, τὸν 7/βριον τοῦ 1863. Τὸ σχολεῖον ἠνοιξε μὲ 3 καθηγητὰς καὶ 4 μαθητὰς, ἐξ ὧν 3 ἀγγλόπαιδες καὶ ἕνας ἀμερικανόπαις, τὸ Λύκειον ἔμεινεν εἰς τὸ Βεβέκι ἐπὶ 8 ἔτη, καὶ ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν του ἦσαν 72.

Συγχρόνως ὁ Dr Hamlin ἐξηκολούθει νὰ ζητῆ ἄδειαν διὰ νὰ κτίσῃ εἰς τὸ Ρούμελη Ἰσάφ, καὶ ἔγεινε τόσον ὀκνηρὸς, ὥστε ὁ περιώνυμος μέγας Βεζύρης Ἀλῆ πασᾶς μίαν ἡμέραν ἀνέκραξε «μὰ ἐπὶ τέλους δὲν θ' ἀποθάνῃ καμμιά φορὰ αὐτὸς ὁ Dr Hamlin καὶ νὰ μ' ἀφήσῃ ἡσυχον μὲ τὸ αἰώνιον Λύκειόν του!» Ὁ Dr Hamlin ἦτο ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἀποθάνῃ πρὶν νὰ κτισθῆ τὸ Λύκειον.

Τὸ κατόπιν σπουδαῖον γεγονὸς τὸ σχετικὸν μὲ τὴν ὑπόθεσιν ἦτο ἡ ἐπίσκεψις ἐνὸς ἐπισήμου ἀμερικανοῦ, τοῦ κ.

Morgan, ὁ ὁποῖος ἦτο φίλος τοῦ κ. Seward, τότε γραμματέως τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῆς προεδρείας τοῦ Lincoln. Ὁ κ. Morgan ἠσθάνθη ἐνδιαφέρον διατὴν ὑπόθεσιν τοῦ σχεδιαζομένου Λυκείου καὶ ὑπεσχέθη, ἅμα ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν νὰ βιάσῃ τὸν κ. Seward νὰ ἐνεργήσῃ ταχέως νὰ δοθῇ ἄδεια πρὸς ἀνέγερσιν καταλλήλου κτηρίου εἰς τὸ Ρούμελη Ἰσὰρ. Ἡ ὑπόσχεσις ἐτηρήθη καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἔλαβεν ἓνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν ἐν Washington πρεσβευτὴν τῆς λέγον «κανονίσατε τὸ ζήτημα τοῦ Λυκείου μήπως καταντήσῃ ἀκανθῶδες ζήτημα». Ὁ ἀκόλουθος κρίκος εἰς αὐτὴν τὴν παράδοξον ἄλυσιν τῶν γεγονότων ἦτο ἡ ἐπίσκεψις εἰς Κωνσταντινούπολιν ἑτέρου ἐπισήμου Ἀμερικανοῦ πολίτου· αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ ἐπίσκεψις ἦτο τοῦ ναύαρχου Farragut, ὁ ὁποῖος διεκρίθη κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον κατενεγκῶν καίρια κτυπήματα εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν Ὀμοσπόνδων. Ἦτο ἐπικίνδυνος ἄνθρωπος καὶ ἠμποροῦσε ν' ἀποβῇ ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγκάθια εἰς τὸ ἀκανθῶδες ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀνέφερον ὁ τοῦρκος πρεσβευτὴς εἰς Washington. Ἀμα ἔφθασεν ὁ ναύαρχος, τὸ μικρὸ παιδάκι τοῦ Dr Hamlin, ὁ Alfred, παρεκάλεσε τὸν πατέρα του νὰ τὸν πάρῃ νὰ ἴδῃ τοῦ φημισμένου ναύαρχου τὸ πλοῖον. Διὰ κάποιαν αἰτίαν ὁ Dr Hamlin δὲν εἶχε πολλὴν διάθεσιν νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴν αἴτησίν του. Ἀλλὰ τὸ παιδί του τὸ ἠγάπα παρὰ πολὺ καὶ ἐπὶ τέλους συγκατένευσε νὰ ὑπάγῃ. Πόσῃν σπουδαιότητι εἶχεν ἡ ἐπίσκεψις ἐκείνη! Ἡ ἐπίσκεψις ἐκείνη ἔμελλε νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα πράγματα, τὰ ὁποῖα δίδουσι πέρασ εἰς μεγάλα γεγονότα. Ἦσως εἶναι πάρα πολὺ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἄνευ τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης τῆς ὀφειλομένης εἰς παιδικὴν περιέργειαν τὸ Ροβέρτειον ποτὲ δὲν θὰ ἐστέκετο ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου. Ἀλλ'

εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἄνευ τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης θὰ ἐχρειάζοντο ἀκόμη πολὺ περισσότερα ἔτη ἀπογοητεύσεως, μόχθων καὶ ἐνοχλήσεων, διὰ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἀποτελείωσις τοῦ ἔργου. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Dr Hamlin ὠμίλησεν εἰς τὸν Farragut περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Λυκείου. Ἦτο δύσκολον δι' αὐτὸν νὰ ὀμιλήσῃ περὶ κανενὸς ἄλλου ζητήματος. Ἡμέραν καὶ νύκτα ἦτο εἰς τὸν ἐγκέφαλόν του. Ὁ ναύαρχος ἀπήντησεν, ὅτι ἦλθεν ἐδῶ διὰ φιλικὴν ἐπίσκεψιν καὶ ὅτι ἠσθάνετο δυσκολίαν νὰ ἐγείρῃ δυσάρεστον ζήτημα εἰς τὰς συνομιλίαις του μὲ τὰ μέλη τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Ὁ Dr Hamlin ἐπρόκειτο ν' ἀπογορήσῃ μὲ τὴν ἀποθαυρατικὴν αὐτὴν ἀπάντησιν, ὅτε ὁ Dr Seropian, ἀρμένιος ἰατρὸς τῆς πόλεως καὶ πολὺ φίλος τοῦ Dr Hamlin καὶ τοῦ Λυκείου, ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ναύαρχον καὶ ἀνέλαβε τὴν συνέχειαν τῆς συνδιαλέξεως τῶν δύο φίλων του. Ὁ Dr Seropian ἔμαθεν ὅτι ὁ ναύαρχος ἔμελλε νὰ δειπνήσῃ μὲ τὸν Μέγαν Βεζύρην καὶ τοὺς ἄλλους ὑπουργοὺς ἐκεῖνο τὸ βράδυ, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ προσπαθήσῃ νὰ εὔρῃ εὐκαιρίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Μέγαν Βεζύρην τὴν ἀπλὴν αὐτὴν ἐρώτησιν «Διατί δὲν δίδεται ἄδεια νὰ κτισθῇ τὸ ἀμερικανικὸν Λύκειον;» «Παρακαλῶ, κάμετε αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν», εἶπεν ὁ Dr Seropian, «καὶ λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μὴ κάμετε καμμίαν παρατήρησιν εἰς τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποῖαν θὰ λάβετε» ὁ Farragut ὑπεχώρησε καὶ ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του μὲ πολλὴν καλωσύνην. Δέκα ἡμέρας μετὰ τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ἓνας Τοῦρκος συνήντησε τὸν Dr Hamlin μέσα εἰς ἓνα ἀτμόπλοιο τοῦ Βοσπόρου καὶ ἐπειδὴ ἦτο γνώριμός του τὸν ἐπλησίασε καὶ τὸν ἠρώτησε μὲ πονηρίαν καὶ ἐμπιστευτικῶς «Μήπως ὁ Ναύαρχός σας ἐστάλη ἐδῶ διὰ νὰ κανονήσῃ τὸ ζήτημα τοῦ Λυκείου;» Δὲν γνω-

ρίζω, τί εἶπεν ὁ Dr Hamlin. Ἐμποροῦσεν ἐν ἀληθείᾳ νὰ εἴπῃ «ὁ Θεὸς ξεύρει». Ἄλλ' ὡς φαίνεται, ἡ ἐρώτησις τοῦ Ναυάρχου ἦτο εὐστοχόν βλῆμα, τὸ ὁποῖον ἐρρίφθη εἰς τὸν κατάλληλον τόπον. Ὀλίγον χρόνον μετὰ ταῦτα ἕνας ἀγγελιαφόρος ἀπὸ τὸν ἐν Κων/πόλει ἀμερικανὸν πρεσβευτήν, ὁ κ. Moris, παρουσιάσθη εἰς τὴν θύραν τοῦ Dr Hamlin διὰ τὴν παραχώρησιν αὐτοκρατορικοῦ ἱσραδὲ ἐπιτρέποντος τὴν ἴδρυσιν τοῦ Λυκείου, τὸ ὁποῖον ἔθετεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Ὁ Dr Hamlin μόλις ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὡς τὰ μάτια του· τὸ πρᾶγμα ἦτο σὰν κεραυνὸς ἀπὸ αἴθριον οὐρανόν. Ὁ Dr Hamlin δὲν ἐζήτησε ποτὲ ἱσραδέν καὶ ὅμως τὸν εἶχεν εἰς τὸ χέρι του διὰ λόγον τὸν ὁποῖον δὲν ἠμποροῦσε νὰ φαντασθῇ.

Ἡ οἰκοδομὴ ἤρχισεν ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ κτηρίου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Hamlin Hall, ἐτέθη τὴν 4 Ἰουλίου 1869. Οἱ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ καταστήματος μετεφέρθησαν ἀπὸ τὸ Βεβέκι εἰς τὴν νέαν κατοικίαν τὴν 15 Μαΐου 1871· καὶ τὴν 4 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὸ Λύκειον ἠνοιχθῆ πανηγυρικῶς καὶ ἐπισημῶς ἀπὸ τὸν κ. Seward, τὸν ἔξοχον ἀμερικανὸν πολιτικὸν τὸν προμνησθέντα, ὅστις ἔλαβεν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Λυκείου, ὅτε ἀκόμη ἦτο ἀκανθῶδες ζήτημα.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ γεγονός, ἕνας Τοῦρκος ἐπεσκέφθη τὸ Λύκειον καὶ ἔμεινεν ἀρκετὸν καιρὸν περιερχόμενος αὐτό. Ἐξαφνα ἐστράφη πρὸς τὸν Dr Hamlin καὶ τοῦ λέγει· «Ποτὲ δὲν θὰ ἐπαίρνατε τὸν ἱσραδέν σας, ἐὰν δὲν ἐγίνετο ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ '66». Ὁ Dr Hamlin δὲν ἐνόησε τὴν παρατήρησιν. Ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ ὁ ἱσραδὲς διὰ τὸ Ροβέρτειον ἐφαίνοντο τόσον ἀπέχοντα, ὅσον οἱ δύο πόλοι τῆς γῆς. Ἐπὶ τέλους, δὲν ἠξεύρω μετὰ πόσον καιρὸν, ἡ μαρτυρία ἐκείνη τοῦ μυστηριώδους τούρκου ἐπισκέπτου ἐξηγήθη. Κατὰ τὴν

ἐπανάστασιν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Νέας Ὑόρκης μερικαὶ ἐπιστολαὶ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκφράζουσαι τὴν συμπάθειάν των πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Κρητῶν. Αἱ ἐπιστολαί, ἐννοεῖται, προεκάλεσαν τὴν προσοχὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτε ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις ἐσκέπτετο νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὸ ἀκανθῶδες ζήτημα τῆς Κρήτης, καὶ ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ μεγάλου ναυάρχου Farragut ἦτο ἡ σκιὰ μελλόντων γεγονότων, διότι, ὡς ἐνομίσθη, ὁ ναύαρχος ἔμελλε νὰ σταλῇ εἰς τὴν Μεσόγειον μὲ στόλον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ ἱσραδὲς ἦτο δωρεὰ εἰρήνης διὰ ν' ἀφοπλίση τὴν ἐχθρότητα τῆς ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ προσφιλὴς παρατήρησις τοῦ Dr Hamlin ἐπὶ τῆς λύσεως τῶν μακρῶν καὶ ἐπιμόχθων κόπων του πρὸς ἴδρυσιν τοῦ καταστήματος τούτου μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ κ. Robert ἦτο ἡ ἐξῆς:

«Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνη, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός καὶ τὰ μὴ ὄντα ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ».

Κύριοι,

Τί μεγάλοι ἄνθρωποι ἦσαν οἱ ἴδρυται τοῦ Ροβερτείου! Τί πίστιν, τί ἀγάπην, τί αὐτοθυσίαν, τί ἀποφασιστικότητα, τί θάρρος, τί ἡρωϊσμὸν ἀνέπτυξαν. Πόσον ἱερὸν εἶναι τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσαν! Πόσον προσφιλὲς εἶναι εἰς τὰς καρδίας μας. Τοὺς μνημονεύομεν σήμερον διὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν περίλαμπρον ἀνδρικὴν των φύσιν, καὶ διὰ νὰ συλλάβωμεν κἀποίαν μερίδα τοῦ πνεύματος, καθ' ὅσον ἐξακολουθοῦμεν τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐθεμελίωσαν.

Ἄλλὰ τί ὀφείλομεν νὰ ἐννοῶμεν διὰ τοῦ Λυκείου, τὸ ὁποῖον ἔκτισαν ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν λόφον; Ὅχι μόνον τὰ κτήρια ταῦτα ἀπὸ

πέτραν καὶ λάσπην καμωμένα. Τὸ Λύκειον, τὸ ὁποῖον ἐσκέφθησαν, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς ἰδέας, τὰ ἀξιώματα, τὰς ἐπιδράσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὸ ἰδεῶδες των περὶ ἐκπαιδεύσεως καὶ μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἐπεθυμοῦσαν νὰ ζῶσι καὶ νὰ κινουῦνται οἱ νέοι κατὰ τὰ πλαστικά ἔτη τῆς νεότητός των.

1) Οἱ ἰδρυταὶ τοῦ καταστήματος τούτου ἠθέλησαν νὰ γίνεταί ἡ ἐκπαίδευσις ἀγγλιστί, ὄχι μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀποσπάρωσι τοὺς νέους τῆς χώρας ταύτης ἀπὸ τὰ ἔθνη των· διότι τελεία σπουδὴ τῆς μητρικῆς γλώσσης ἐκάστου εἶναι οὐσιῶδες μέρος τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς παρεχομένης εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο καὶ ἀπόφοιτος τοῦ Ροβερτείου, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι φιλόπατρις, ποτὲ ἕως τώρα δὲν ἐφάνη. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐδῶ ἔπρεπε νὰ γίνεταί εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ ὑπάρχη μία κοινὴ γλῶσσα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν νέων τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων. Ἐπρεπε νὰ γίνεταί ἀγγλιστί ὄχι διότι οἱ ἰδρυταὶ ἐφρόνουν, ὅτι τὰ ἀγγλόφωνα ἔθνη εἶναι τέλεια ἢ ὅτι κατέχουσιν ὅλην τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διότι ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων τούτων ἐθνῶν, ἡ πολιτεία των, ἡ λογοτεχνία των, ἡ ἐν τῷ κόσμῳ θέσις των παρέχουσι μαθήματα καὶ ἀσχοῦσιν ἐπίδρασιν, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ φωτίσωσι καὶ νὰ ἐμπνεύσωσι ἀνθρώπους εἰς πατριωτικὸς ἀγῶνας διὰ νὰ ἀνυψώσωσι τοὺς ὁμοφύλους των εἰς θέσιν ὑψηλὴν καὶ εὐτυχῆ μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

2) Καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν, οἱ ἰδρυταὶ τοῦ Ροβερτείου εἶχον πίστιν εἰς τὴν ὠφέλειαν ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία ἀσκεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μεταχειρίζονται τὴν ἐλευθερίαν των καλῶς κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν. Ἐπανελημμένως ἠκούσθη ἡ ἐπίκρισις, ὅτι τὸ Ροβερτεῖον Λύκειον ἐπιτρέπει εἰς τοὺς μαθητάς του πάρα πολλὴν ἐλευθερίαν. Ἄλλ' ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τοὺς ἰδρυτάς τοῦ καταστήματος τούτου τὴν στερεὰν πεποίθησιν, ὅτι, ἐὰν ἓνας ἄνθρωπος μέλλῃ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐλευθερίαν του καλῶς κατὰ τὴν ὠριμον ἡλικίαν του, καὶ ὅταν ἐξέλθῃ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου, πρέπει νὰ γυμνασθῇ διὰ τὸ πελώριον αὐτὸ ἔργον κατὰ τὴν ἐκπαίδευσίν του τὴν παιδικὴν καὶ τὴν νεανικὴν· δὲν θὰ γνωρίζῃ νὰ κολυμβᾷ μέσα εἰς τὸν ὠκεανόν, ἐὰν δὲν μάθῃ νὰ κολυμβᾷ κοντὰ ἕως τὴν παραλίαν. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποῖαν ἤσθάνθη, ὅταν ἓνας ἀπόφοιτος τοῦ Λυκείου τούτου, ἐκτεθειμένος εἰς ὅλους τοὺς πειρασμοὺς μεγαλοπόλεως, μοῦ εἶπε μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν· «Τὸ

μεγαλύτερον χρέος, τὸ ὁποῖον χρεωστῶ εἰς τὸ Λύκειον, εἶναι τὸ ὅτι ἐκεῖ ἔμαθα νὰ μεταχειρίζωμαι τὴν ἐλευθερίαν μου καλά.

3) Τελευταῖον οἱ ἰδρυταὶ τοῦ παρόντος ἰδρύματος ἐπίστευον, ὅτι κανεὶς ἄνθρωπος μεμορφωμένος ὅπως πρέπει, ἐὰν δὲν ἀναπτυχθῇ ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ του φύσις, καὶ ὅτι ἡ τελειότερα μορφή τοιαύτης ἀναπτύξεως εὐρίσκεται εἰς τὸν χριστιανικὸν χαρακτήρα. Τέτοια ἦτο ἐπίσης ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ παιδαγωγοῦ Dr Anold of Rugby ἐθεωροῦσε τὴν εὐσέβειαν ὡς τὸ πρῶτον προσὸν μορφωμένου ἀνθρώπου, τὴν δευτέραν θέσιν ἔδιδε εἰς τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ εἰς τὰ διανοητικὰ χαρίσματα ὠριζε τὴν τρίτην θέσιν. Οἱ παιδαγωγοὶ σήμερον παντοῦ ἔχουσι βαθεῖαν τὴν ἐντύπωσιν τῆς ὑψίστης σπουδαίουτητος τοῦ ἠθικοῦ στοιχείου ἐν τῇ ἐκπαίδευσί, διότι ἡ πείρα ἀπέδειξεν, ὅτι ἀπλὴ ἐπιδεξιότης δὲν παρέχει ἀσφάλειαν εὐτυχίας οὔτε εἰς τὸν ἔχοντα αὐτὴν οὔτε εἰς τὴν κοινότητα, ὅπου ἀνήκει». Τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα μέσα εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ ὀρθοῦ, καὶ ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνθυμηθῶμεν τί εἶδους ἄνθρωποι ἦσαν οἱ ἰδρυταὶ τοῦ καταστήματος τούτου καὶ τί εἶδους ὑπηρεσίας παρέσχον διὰ τῆς ὑποταγῆς των εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο διὰ νὰ πεισθῶμεν, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ζητεῖ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην του, εἶναι ὁ εὐρὸν τὸν πολυτιμότερον ἀδάμαντα κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον μας.

ALEXANDER VAN MILLINGEN D. D.

(Ἐκ μεταφράσεως)

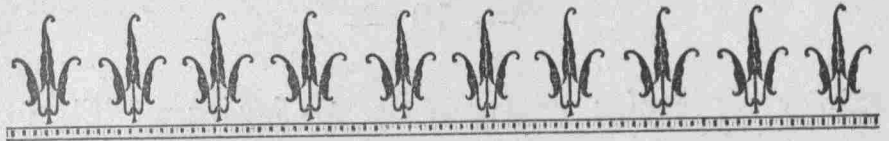
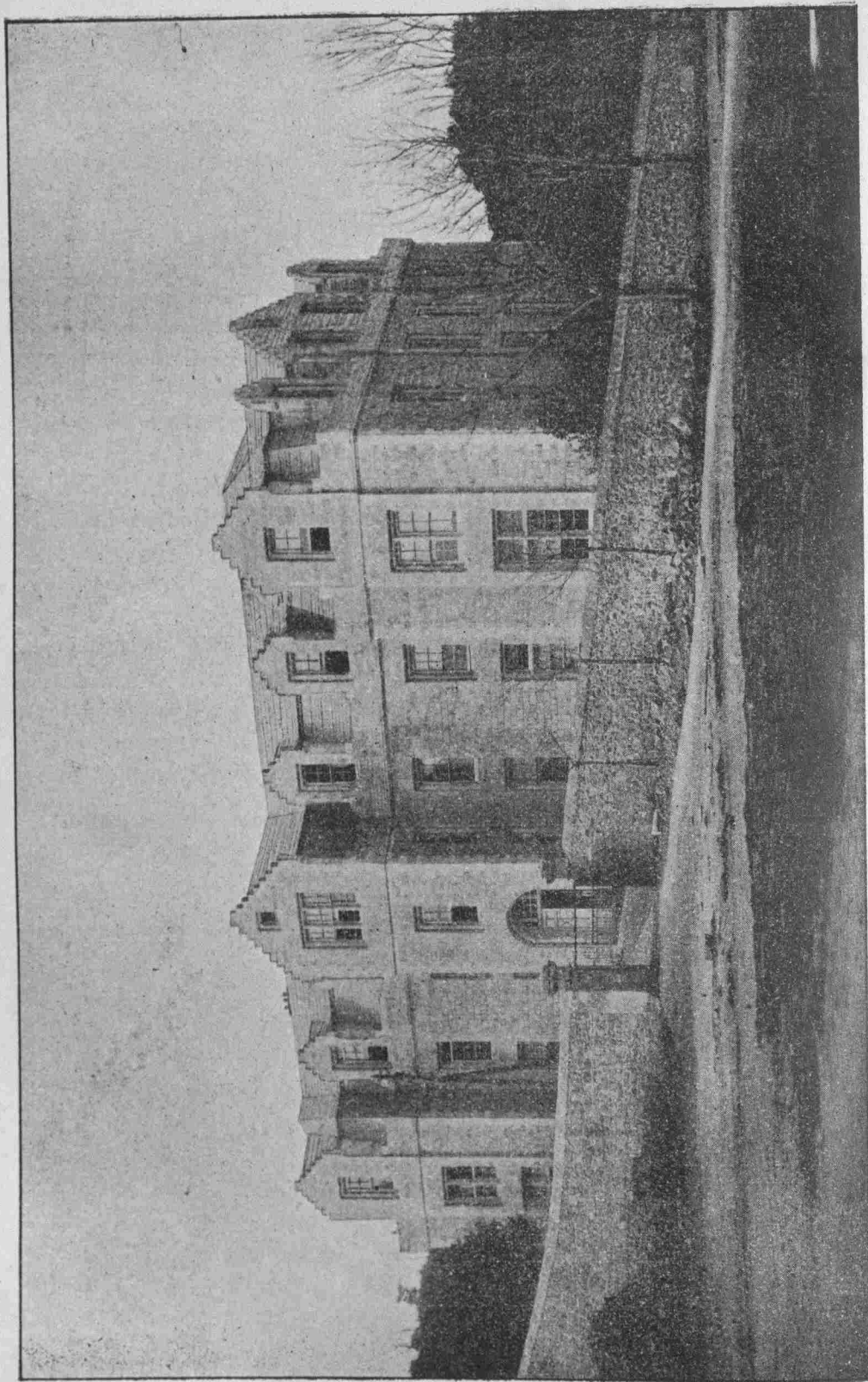
Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΙΑ

Νέος τις ἠρωτεύθη ἑμμανῶς εἰς τὴν ἐσπερίδα δεσποινίδα τινά. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὴ ἐξέχασε τὰς γαλόσας τῆς ἔλαβεν οὗτος τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. Διὰ νὰ ἔχῃ δὲ εὐκαιρίαν καὶ ἄλλης ἐπισκέψεως ἔφερε τὴν πρώτην φορὰν τὴν μίαν μόνον γαλόσαν.

— Μὰ μόνον τὴν μίαν; ἠρώτησεν ἡ δεσποινίς.

— ὦ ναί, δεσποινίς, θὰ σᾶς φέρω τὴν ἄλλην αὖριον. Πῶς θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἶσθε ἑκατοντάτους!

ΤΟ ΜΑΝΤΕΜΙ ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΟΥ

I

Εἰς τὸ μεγάλο νησί τῆς Πριγκήπου πρὸς τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ, ὅπου πλατὺς ὁ δρόμος φέρει εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει τὸ Μαντέμι. Εἶνε δύο κουφώματα τῆς γῆς μακρισμένα ὡς σπήλαια, ποῦ εἰς τὰ σπλάχνα των κρύπτουν ὀγκώδεις πέτρας. Θὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἱστορίαν των.

Διάταγμα ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον νὰ ἐξορισθῇ ὁ ἡγούμενος Θεόδωρος τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου εἰς τὸ νησί τῆς Πριγκήπου. Ὁ βασιλεὺς δὲν ὑπέφερε πλέον νὰ ὑβρίζεται διὰ μοιχείαν ἀπὸ τὸν αὐστηρὸν καλόγηρον, τὸν ὁποῖον ὅλος ὁ λαὸς ἐσέβετο καὶ ἐτίμα ὡς μεγάλον Ἐξομολογητὴν καὶ ὡς Κατηχητὴν του. Τὸ ἴδιον εἶχε συμβῆ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐζήτησε νὰ στεφανωθῇ δευτέραν γυναῖκα τὴν κουβακουλαρίαν Θεοδότην. Ὁ μοναχὸς Θεόδωρος ἤλεγξε μὲ φλογερὰν καὶ ἀπειλητικὴν γλῶσσαν τὸν νέον γάμον, ὅσον καὶ ἂν ἡ νέα βασίλισσα ἦτο ἑξαδέλφη του. Δι' αὐτὸ ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπανῆλθε τότε, ὅταν ἡ βασίλισσα Εἰρήνη ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον. Ὁ λαὸς ὑπεδέχθη μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων τὸν διάσημον καλόγηρον καὶ ἐπεκρότησεν ὅταν τὸν διώρισαν ἡγούμενον τῆς μεγάλης μονῆς τοῦ Στουδίου.

Ἄλλ' ἡ νέα ἐξορία του ἠκούσθη ἀνὰ τὴν Πόλιν μὲ πολλὴν πικρίαν. Ὅλοι ἐσχολίαζαν τὰς ἁμαρτίας τῆς Αὐλῆς καὶ ὅλοι ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ νέου αὐτοκράτορος. Ἐν τούτοις τὸ

πλοῖον τῆς ἐξορίας περιέμενεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἐλευθερίου καὶ ὁ ἠγούμενος Θεόδωρος ἐπεβιβάσθη. Μαζὴ του δὲ τρεῖς ἄλλοι καλόγηροι. Ὁ ἀδελφός του Ἰωσήφ, ὁ γέρον θεῖός του Πλάτων καὶ ὁ μαθητής του Νικόλαος. Τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως ὁ ἠγούμενος ἠλόγησε τὸ ἀμέτρητον πλῆθος ποῦ ἐξέσπανεν εἰς θρήνους καὶ εἰς δάκρυα. Στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ συνώδευσαν τοὺς καλόγηρους.

II

Εἰς τὴν γელαστὴν παραλίαν τῆς Πριγκήπου ἔφθασε τὸ πλοῖον ὅταν ὁ ἥλιος ἀπεχαιρέτα τὰ ὑψηλὰ πετρώματα τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἀπὸ τὰ πυκνά του πεῦκα ἔπιπτεν ἡ σκιά εἰς ὅλην τὴν εὐμορφὴν κοιλάδα. Ἀντίκρου τὸ ἐρημόνησο τῆς Ἀντιροβύθου ἐσκιάσθη καὶ αὐτὸ ὡς νὰ ἐζήτει τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐσπέρας.

Ἀπὸ τὴν μονὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τὰς σκῆτας τῆς Πριγκήπου οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ἀσκηταὶ κατέβησαν πολυπληθεῖς εἰς τὴν παραλίαν. Ἐφόρουν τρίχινον ράσο, κουκούλια εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὰ πόδια κονδοτζάγγια. Οἱ ταξίαρχοι τῆς μονῆς ἐπετήρουν τὴν τάξιν, οἱ ἐπιτηρηταὶ ἐκράτουν τὰ θυμιατὰ καὶ οἱ ἐπιστημονάρχαι μετὰ τοῦ ἠγουμένου ἀπετέλουν τὸ ἐπιτελεῖον τῆς ὑποδοχῆς. Εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀνωφερείας ἀρκετὰ μακράν, ἐπερίμενον αἱ μοναχαὶ τῆς γυναικειᾶς μονῆς τῆς «Παρθένου» μετὰ τὴν καθηγουμένην. Θυμίαμα καὶ λιβανωτὸς μοσχοβολᾷ πανταχόθεν.

— Ἐρχεται! φωνάζει κάποιος ὑποτακτικός.

— Ἐρχεται ὁ ἀναστηλωτὴς τῶν εἰκόνων! ὁ ἥλιος τῆς ὀρθοδοξίας!

— Ὁ μακάριος πατήρ! ἐπιφωνεῖ ἄλλος.

— Ὁ μέγας προφήτης!

— Ὁ ἐπίγειος ἄγγελος!

Καὶ οἱ μοναχοὶ δὲν ἤξευρον μὲ τι ἐπίθετα νὰ δείξουν τὸν θαυμασμόν των πρὸς τὸν ἐξόριστον. Ὅταν τὸ πλοῖον ἔφθασε εἰς τὴν παραλίαν ὁ ἠγούμενος ἔφώναξε:

— Πατέρες, κλίνατε γόνυ! Ἀδελφαὶ ἐν Κυρίῳ προσκυνήσατε!

Οἱ μοναχοὶ καὶ αἱ καλογραῖαι ἐγονάτισαν ἀμέσως. Ἀπὸ τὸ πλοῖον φαίνεται ἐπὶ τῆς πλώρας ὁ ἠγούμενος Θεόδωρος προσφωνῶν τοὺς πάντας:

— Εὐλογεῖτε ἅγιοι!

Καὶ ὁ ἠγούμενος τῆς μονῆς ἀντιφωνεῖ:

— Εὐλόγησον πάτερ!

Θριαμβευτικὴ τότε μελωδία εἰς ἦχον τρίτον ἀντήχησε θεσπεσίως ὡραῖα ἀνὰ τὸ βουνόν. Αἱ καλογραῖαι ἔψαλλον τὸ τροπάριον: « Τὴν ὡραιότητα τῆς Παρθενίας σου καὶ τὸ ὑπέρολμπρον τὸ τῆς ἀγγελίας σου κτλ. » Οἱ δὲ φρουροὶ στρατιῶται καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἔμειναν κατάπληκτοι διὰ τὴν ὑποδοχὴν. Ἐχαρακτήρισαν μάλιστα αὐθάδεις τοὺς μοναχοὺς ὑποδεχομένους πανηγυρικῶς τὸν ἐξόριστον τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ θὰ ἐξύβριζον τοὺς πάντας ἂν δὲν εἶχον παρὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου κρυφὴν ὁδηγίαν νὰ ἀποφύγουν κάθε σύγκρουσιν καὶ κάθε σκάνδαλον.

Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον τὰ σήμαντρα ξύλα τῆς μονῆς καὶ τῶν κελλίων ἐσήμαινον τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας. Ὁ Θεόδωρος Στουδίτης μόλις ἐξῆλθεν, ἠνυχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ ἠσπασθη τοὺς μοναχοὺς σταυροειδῆ ἀσπασμὸν μετὰ τὰς χεῖρας. Ἦτο ὁ ἀσπασμὸς τοῦ ἀποδείπνου ὅστις ἐσήμαινε ἀλληλοσυγχώρησιν, ἀγιασμὸν τῆς καρδίας καὶ ἐνότητα τῆς ψυχῆς των. Κατόπιν δὲ ἀποταθεὶς εἰς αὐτοὺς λέγει:

— « Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, προσέχωμεν ἑαυτοῖς ὅτι ἀποθνήσκομεν, ἀποθνήσκομεν, ἀποθνήσκομεν! Μνημονεύσωμεν καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας. »

Καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἰδιαίτερον κελλίον του μετὰ τοῦ μαθητοῦ Νικολάου. Κατὰ διαταγὴν δὲ τοῦ Παλατίου εἰς ἄλλο κελλίον, τριακόσια βήματα παρέκει, ἐκλείσθη ὁ ἀδελφός του Ἰωσήφ καὶ πάρα πέρα ὁ θεῖος του Πλάτων εἰς τὸ μέσον ὄπου ὁ δρόμος κάμπτει εἰς γωνίαν καὶ προβάλλει τὸ βουνὸ ἐσκήνωσαν οἱ στρατιῶται. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶνε τὸ Μαντέμι.

III

Ὅλον τὸ βουνὸ αὐτὸ τὴν ἀνοιξιν εἶνε στολισμένον. Τὰ ἀνθή ἐμοσχοβολοῦσαν καὶ κατεσπαρμένοι διεκρίνοντο μαργαρίται καὶ ἀνεμώναι. Ναρκωτικὴ εὐωδία ἦτο παντοῦ χυμένη καὶ γλυκὸ ψιθίρισμα ἀφινὰν οἱ ζίζηκοι, αἱ μυῖαι, τὰ μελίτσια. Ἐν τούτοις εἰς αὐτὴν τὴν μέθην ἐδυνάμωναν τὰ νεῦρα. Ἐνίμιζες ὅτι χυμὸς καὶ σφριγὸς διέτρεχε τῆς φύσεως τὰς φλέβας, χυμὸς ποῦ ἐξωογονοῦσε.

Νύκτα καὶ ἡμέραν οἱ παλατιανοὶ φρουροὶ τῶν καλογήρων διεσκέδαζον. Ἀπὸ τὴν μονὴν τοῦ Χριστοῦ ἤρχετο κάθε πρωτὶ λάδι, ψωμὶ καὶ κρασί. Ἀπὸ τὴν μονὴν τῶν καλογραιῶν τίποτε. Πολλάκις ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς ἐκτύπησε τὴν πόρτα τῆς γυναικείας μονῆς καὶ ἀπάντησιν δὲν ἔλαβεν. Ἐζήτει μέλι καὶ κρασί. Ἄπαξ μόνον ἡ καθηγουμένη τοῦ εἶπεν ὅτι εἰς τὴν ἀμπελον τοῦ Κυρίου ἀρσενικὸς ἀνθρώπος δὲν πατεῖ. Καὶ ἔκλεισε τῆς αὐλῆς τὸ παράθυρον.

Εἰς τὰς σκηρὰς τῶν φρουρούντων στρατιωτῶν μίαν νύκτα ἡ κραιπάλη ἔγεινε πολὺ μεγάλη. Μεθυσμένοι ὅλοι ἐτραγωδοῦσαν περὲξ ηὐλημένα καὶ ἔλεεινὰ τοῦ κρασιῦ καὶ τοῦ ἔρωτος τὰ τραγοῖδια. Αἴφνης σηκώνεται ὁ ἀξιωματικὸς καὶ λέγει:

— Σύντροφοι, ποῖος ἀπὸ σᾶς λατρεύει τὰς εἰκόνας;

— Κανείς!

— Καὶ ὅμως οἱ καλόγηροι μᾶς ἔφεραν ὀπίσω αὐτὰ τὰ

ξῦλα. Ἄν εἶχα σοῦβλα θὰ τοὺς ἐσοῦβλιζα ὅλους. Πηγαίνεις εἰς τὴν φιληνάδα σου, ἔπειτα ἀπὸ χίλια βάσανα, καὶ ὅταν φθάσης εἰς τὸ μυστικώτερον δωμάτιον ἄ! σὲ λέγει ἡ κοπελοῦδα. Βλέπεις ὑψηλὰ εἰς τὸ προσκυνητάρι; Μᾶς βλέπει ἡ εἰκόνα. Γυρίζεις καὶ βλέπεις πράγματι ὅτι τὰ μάτια τῆς Παναγίας σὲ παρακολουθοῦν. Ἐξω λοιπὸν αἱ εἰκόνες! Ἐξω! Εἰς τὸν διάβολον οἱ καλόγηροι!

— Εἰς τὸν διάβολον! φωνάζουν ὅλοι.

— Ἐξαιροῦνται αἱ καλογραῖαι, λέγει κάποιος τρίβων τὰ χέρια.

— Εἰς τὸν διάβολον καὶ αὐταί! λέγει ἄλλος ἀρειμάνιος.

— Τότε ἂς ἔλθουν εἰς ἐμὲ καὶ καῖτι γίνεται, λέγει ὁ πρῶτος.

— Πήγαινε εἰς τὴν μονὴν τῶν καλογραιῶν καὶ θὰ ἀκούσης τὴν καθηγουμένην, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς. Εἶναι, λέγει, ἀμπελὼν τοῦ Κυρίου καὶ τὰ φρούτά του δὲν εἶναι δι' ἀνθρώπους ἀρσενικούς.

— Γυναῖκες δὲν εἶναι; Φαίνεται ὅτι θὰ ἐπῆγες χωρὶς παιγνίδια. Πάρε εἰκόνας, πάρε ἐξαπτέρυγα καὶ θυματά, κάμε εἶδος λιτανείας καὶ πλησίασε. Σὲ βεβαιώνω πῶς ἡ ἡγουμένη σσα μόνη θ' ἀνοιξῆ αὐτὸν τὸν ἀμπελῶνα δὲν εἰξεύρεις τί μανία ἔχουν ὅλοι οἱ καλόγηροι διὰ τὰς εἰκόνας. Καὶ πρῶτος αὐτὸς ὁ μέγας καλόγηρος τῆς Πόλεως ὁ Στουδίτης, ποῦ ἦτο ὁ πρῶτος ἀναστηλωτὴς μαζὺ μὲ τὴν βασίλισσαν Εἰρήνην.

— Ἀπὸ αὐτὸν λοιπὸν νὰ πάρωμεν εἰκόνας καὶ νὰ πᾶμε εἰς τὰς καλογραίας;

— Μάλιστα! τὸ κελλί του εἶναι γεμάτο. Πᾶμε!

Καὶ ὅλοι κατακόκκινοι μὲ τραγοῦδια καὶ μὲ βλασφημίας μόλις περιπατοῦντες ἔφθασαν εἰς τὸ κελλίον τοῦ Στουδίτου.

SISMANOGLIO
MEGARO

— Ἐ! Σὺ μεγάλη διδάσκαλε Θεόδωρε καὶ ἀρχικαλόγηρε τοῦ Στουδίτου. Ἐγίναμεν μαθηταί σου. Δός μας ἀπὸ μίαν εἰκόνα!

— Δός μας καὶ τὴν προσκυνοῦμεν! Ἐ! κύρ Θεόδωρε!

Ἐπὸ τὸ κελλίον ἀπάντησις δὲν ἤρχετο. Μικρὸς ψίθυρος ἤκούετο τῆς προσευχῆς τοῦ ἀποδείπνου.

— Θὰ σπάσωμεν τὴν πόρτα, κύρ Θεόδωρε! Δός μας εἰκόνας! Θὰ τὰς προσκυνήσωμεν μὲ τὰς καλογραΐας!

— Θὰ κάμωμεν λιτανεΐαν μὲ τὰς καλογραΐας!

Ἡ προσευχὴ τοῦ Ἀποδείπνου ἐξηκολούθει χωρὶς νὰ ταραχθῆ.

— Εἰκόνας, ὅσιε, δός μας εἰκόνας! Ἄλλως θὰ σὲ δώσωμεν τοὺς ῥαβδισμοὺς ποῦ σὲ ἔδωσεν εἰς τὴν Βιθυνίαν ὁ Μαρτινάκης Ἀναστάσιος.

Ἐνας στρατιώτης ἔβαλε τὸ αὐτὶ εἰς τὴν πόρτα νὰ ἀκούσῃ. Ὁ ἡγούμενος Θεόδωρος καὶ ὁ ὑποτακτικὸς Νικόλαος ἔκαμνον μετανοίας καὶ ἔψαλλον.

— «Κύριε τῶν Δυνάμεων μεθ' ἡμῶν γενοῦ!»

— Σπάσε, σπάσε τὴν πόρτα! φωνάζει ὁ ἀξιωματικὸς εἰς ἓνα.

Καὶ φωνὴ ὡς μούγκρισμα ἠκούσθη ὀπισθὲν τῶν. Ἐγύρισαν καὶ εἶδαν, ὧ τοῦ θαύματος! Εἰς τὸ μέρος ποῦ ἦσαν αἱ σκηναὶ τῶν στρατιωτῶν φλόγα λάμπει ποῦ τὰς καίει καὶ καπνὸς τινάσσεται. Οἱ φρουροὶ ἐπάγωσαν. Κατόπιν ἔτρεξαν καὶ εἶδαν τὴν καταστροφὴν ὡς θαῦμα καὶ ὅτι ἡ γῆ ἦτο ζεστή. Δύο μεγάλοι λάκκοι ἔβραζαν ἀκόμη ὅπως βράζουν τὰ μέταλλα. Καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο τίποτε.

Τόσαι ἑκατοντάδες χρόνια ἐπέρασαν ἀπὸ τότε καὶ τὸ σημάδι μένει. Εἰς ἓνα μικρὸ παλαιὸ νεκροταφεῖο αὐτῆς τῆς παραλίας τῆς Πριγκίπου σφύζεται τὸ ἐκκλησάκι τοῦ ἁγίου

Θεοδώρου. Καὶ πολλὰ βήματα παραπάνω ὑπάρχει ἀκόμη ἓνα ἐκκλησάκι τοῦ ἰδίου ἁγίου. Ἀνάμεσά τῶν ὁ διαβάτης βλέπει εἰς τὴν γελαστὴν καὶ καλοφυτευμένην χώραν ἓνα κομμάτι γῆς φαλακρὸ καὶ μαυρισμένο. Ρίγος αἰσθάνεται καὶ κακὸ ὅταν τὸ βλέπῃ.

— Εἶναι τὸ Μαντέμι!

Φανάρι τὴν 1 Φεβρουαρίου 1909.

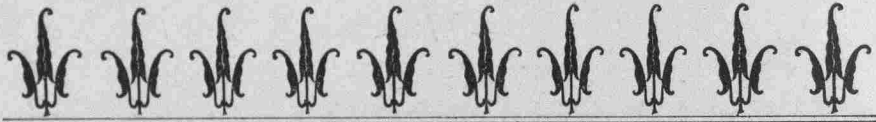
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΙΑ

Ῥωσικὴ Φιλοσοφία.

- Καλημέρα, Ἰβάν Πέτροβιτς.
- Καλημέρα Νικολάιεφ.
- Τί γίνεσαι, ἔχω τρεῖς μῆνες νὰ σὲ ἰδῶ.
- Ὅχι πολὺ καλά . . . ἐπαντρεύτηκα.
- Μπά! σὲ συγχαίρω.
- Μὴ λαμβάνεις τὸν κόπον διότι ἐνυμφεύθην μιὰ ἐλεϊνὴ γυναῖκα.
- Εἶναι λυπηρόν.
- Ὅχι ἐντελῶς διότι εἶχε 1000 ρούβλια.
- Ἄ! αὐτὸ σὲ ἀνταμείβει.
- Ὅχι ἀκριβῶς διότι ἠγόρασα μὲ τὴν προῖκα πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἀπέθανον.
- ὦ! αὐτὸ εἶναι τρομερόν!
- Ὅχι τόσον τρομερόν διότι ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν δερμάτων ἔλαβον τὴν ἀρχικὴν τῶν τιμῶν.
- Ἄ! τότε πρέπει νὰ εἶσαι εὐχαριστημένος.
- Ὅχι ἐντελῶς διότι τὸ σπῖτι ποῦ εἶχα τὰ χρήματα ἐκάηκε.
- ὦ αὐτὸ εἶναι μεγάλη δυστυχία.
- Ὅχι δὲ τόσον μεγάλη διότι μέσα σ' αὐτὸ ἐκάηκε καὶ ἡ γυναῖκά μου!

ΓΙΑ ΣΕΝΑ

Γιὰ ῥώτισε τὴν Παναγὰ πόσες φοραὶς γιὰ Σένα,
ἐμπρὸς τῆς ἐγονάτισα μὲ ῥμάτια δακρυσμένα,
γιὰ ῥώτισε τὸν οὐρανό, τὸ κῦμα καὶ τὰστέρι,
πόσα χλωμὰ μυστήρια, πόσους παλμούς μου ῥξέρει!...

Γιὰ ῥώτισε τὴν χαραυγὴ, ποῦ λάμπει μυρωμένη
κ' ἄχτιδες στεφανόνεται ῥσάν τὴν χρυσὴ μορφὴ του,
πόσαις φοραὶς μ' ἐφώτισε χλωμὴ καὶ δακρυσμένη,
ῥεσὲ νὰ ὄνειρεύωμαι ῥσάν φῶς τοῦ Παραδείσου.

Γιὰ ῥώτισε καὶ τὴν νυχτιὰ, ῥποῦ σιγαλὴ μὲ βλέπει
ῥς τὴν ἀγκαλιὰ μου νὰ κρατῶ μυρολογήτρα λύρα,
πόσαις φοραὶς μ' ἐδάνεισε τὴν μελανὴ τῆς σκέπη
γιὰ νὰ θρηνήσω μυστικὰ ῥσάν ὄρφανή, ῥσάν χήρα!

Τὰ δάκρονά μου εἶναι πολλὰ!... τὰ ῥόδα τάνθισμένα,
ῥσάν λάμπουνε δακρύβρεκτα μὲ τὴ δροσιὰ τοῦ Μάϊ,
πόσα διαμάντια ἢ αὐγὴ δανείζειτ' ἀπὸ ῥμένα,
ῥποῦ ῥς τὰ δροσᾶτα λούλουδα ἀμέτρητα σκορπάει!

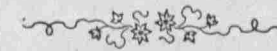
Κι' ὅταν ἢ Μοῦσά μου θρηνεῖ κ' ἢ λύρα μου ῥματόνει
κ' ἢ γῆ ῥσάν μαῦρο σύννεφο ῥς τὰ ῥμάτια μου προβάλλη,
πόσα τραγούδια θλιβερὰ μοῦ ἔκλεψε τᾶηδόνι,
ποῦ ῥσὲ δροσᾶτη λαγκαδιὰ θλιμμένο γλυκογᾶλλει!

Γιὰ ῥώτισε τὴν Παναγὰ πόσαις φοραὶς γιὰ Σένα
ἐμπρὸς τῆς ἐγονάτισα μὲ ῥμάτια δακρυσμένα!
γιὰ ῥώτισε τὸν οὐρανό, τὸ κῦμα καὶ τὰστέρι,
πόσα χλωμὰ μυστήρια, πόσους παλμούς μου ῥξέρει.

Γιὰ ῥώτισε τὴ ῥεμματιὰ, ὄποῦ θρηνεῖ ἢ φωνὴ τῆς
πόσαις φοραὶς ἐθρήνησα ἢ ἄμοιρη μαζῆ τῆς,
καὶ τὴν ἢχὼ τῆς ἐρημιᾶς γιὰ ῥώτια κ' ἀκροάσου,
πόσαις φοραὶς ἐστέναζα λαλῶντας τὸνομά Σου!...

Γιὰ ῥώτισε καὶ τὸ ῥψηλὸ τοῦ τάφου κυπαρίσσι,
πόσαις φοραὶς ἐπόθησα νὰ κοιμηθῶ σιμά του,
κ' ἕνα λουλοῦδί Σου χλωμὸ τὴ γῆ μου νὰ στολίση,
κ' ἕνα θερμό Σου δάκρονο νὰ στάξη ῥς τὴ σκιὰ του!...

ΚΟΡΝΗΛΙΑ Ε. ΤΑΒΑΝΙΩΤΟΥ

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΙΑ

Εἰς τὰ λουτρά.

ῥΗ σύζυγος. Καὶ ἂν μ' ἔβλεπες εἰς κίνδυνον νὰ πνιγῶ, τί θὰ ἔκανες;
ῥΟ σύζυγος. Θεέ μου! θὰ ἐτραβιόμουνα μακρὰν διὰ νὰ μὴ ἰδῆ ἢ
τρυφερά μου καρδιά τοιοῦτον σπαραξικάρδιον θέαμα, ἀγαπητή μου.

ῥΑξιέραστος δεσποινὶς ἐπεριπάτει μόνη εἰς τὴν ὁδὸν Αἰόλου. Νεα-
ρὸς ἐρωτηθεὺς πλησιάσας τὴν ἢρώτησεν εὐγενῶς ἂν τῷ ἐπιτρέπη νὰ
τὴν συνοδεύσῃ. Καὶ αὐτὴ ἀταράχως:

— ῥΩ εὐχαρίστως, ἐὰν ἔχετε τὴν καλωσύνην μέχρι τοῦ πλησιε-
στέρου ἀστρυφύλακος.

SISMANOGLIO
MEGARO

Η ΠΑΠΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΩΣ ΩΦΕΙΛΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΝ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΑΥΤΗΣ

«*Ἐν σῶμα καὶ ἐν Πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. Εἰς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα.*» (Ἐφεσ. δ'. 4—5).

Καὶ πάντοτε μὲν τοὺς λόγους τούτους τοῦ θεηγόρου ἀποστόλου Παύλου ἔχοντες ὑπ' ὄψει ἐδυσανασχετοῦμεν ὡς εἰκὸς καθορῶντες τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐπεληθοῦσαν διαίρεσιν, καὶ πολλὰ κατὰ νοῦν ἐβουλευόμεθα· ἀλλ' ὅτε χάριτι Θεοῦ ἐπὶ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀνήλθομεν ἐπὶ μᾶλλον ἐκραταιώθημεν ἐν τοῖς φρονήμασιν ἡμῶν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀνάρρησιν θεία βουλήσει ὑπελάβομεν. Ἐκτοτε παρηλθὸν ἤδη δέκα ἑπτὰ ὅλα ἔτη, καθ' ἃ πᾶσαν κατεβάλλομεν προσπάθειαν ὅπως προλειάνωμεν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν μέγαν καὶ θεάρεστον ἡμῶν σκοπόν, τοῦτο μὲν γράφοντες καὶ λέγοντες πρὸς τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἡμῶν, καὶ πᾶσι τὰ πρέποντα συμβουλεύοντες.

Οὕτω τοίνυν διανοοῦμενοι καὶ πολιτευόμενοι συμπαθῶς καὶ φιλαδέλφως ἐστρέφομεν τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς τὴν γεραρὰν Ἀνατολήν, ἐξ ἧς ἡ σωτηρία τῆ ἀνθρωπότητι ἐξανέτειλε, καὶ εὐτυχῶς οὐδέποτε ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ἡ παρήγορος ἐλπίς τῆς μετ' αὐτῆς ἐνώσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ὑπῆρξε τὸ κέντρον καὶ τὸ ζώπυρον τῶν ἡμετέρων ἐνεργειῶν καὶ πράξεων, καὶ ἣτις ὑποβαστάζει ἔτι ἡμᾶς καὶ ἐνδυναμεῖ ἐν οὕτῳ βαθεῖ γήρατι ὅπως ἴδωμεν τὴν ποθητὴν ἡμέραν, καὶ ὡς πάλαι ὁ Συμεὼν ἀναφωνήσωμεν «*Νῦν ἀπο-*

λύεις τὸν δούλον σου, Δέσποτα, ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὴν τῶν ἁγίων σου Ἐκκλησιῶν ἔνωσιν».

Καὶ ἤδη τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγα πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν συγκροτοῦντας, ποιμαίνοντάς τε καὶ ποιμαινομένους, ἡ καρδία ἡμῶν ἐπλατύνθη καὶ ἐπῆλθεν ἡ στιγμή τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ διακαοῦς ἡμῶν πόθου. Ἀλλὰ πρὸς ὀριστικὴν ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ διαβεβαιώσωμεν πάντας ὑμᾶς εἰλικρινῶς, ὅτι τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ δεδογμένα τῆ καθολικῆ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, κατὰ τοὺς πρώτους ὀκτῶ αἰῶνας ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, ἐν αἷς ἔλαβε μέρος καὶ ἃς ἀνεγνώρισε καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, καθότι ἄλλως πᾶσα ἡμῶν ἐπίκλησις πρὸς ἔνωσιν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν προφανῶς ἤθελε ναυαγήσει ὡς καὶ ἡ τοῦ προκατόχου ἡμῶν Πίου Θ' ἄτε ἄνευ βάσεων καὶ θεμελιῶν οὔσα.

Καὶ δὴ ἐν αὐταῖς βλέπομεν ὅτι ὅλος ἀντιστρατεύεται τῇ Εὐαγγελικῇ καὶ τῇ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διδασκαλίᾳ ἡ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως μεταγενεστέρως γενομένη προσθήκη καὶ παραδοχὴ ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ filioque· ὅθεν καὶ ἀδιστακτικῶς ἀποπτύομεν αὐτὴν καὶ ἀναστηλοῦμεν τὸ ἱερὸν τῶν τῆς Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως Οἰκουμενικῶν Συνόδων σύμβολον ἀναλλοίωτον, ὡς χαραχθὲν διεφυλάχθη ἡμῖν ἐπὶ δύο πλακῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίου προκατόχου ἡμῶν πάπα Λέοντος τοῦ Γ', ὅστις ἐπὶ τῇ κακοδοξίᾳ τῆς ἀθέσμου προσθήκης δυσφορῶν καὶ τὸν ἐντεῦθεν μέγαν κίνδυνον ἀναλογιζόμενος, ἐνεχάραξεν αὐτὸ ὡς ἐδίδαξε καὶ ἐθέσπισεν ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐπιπροσθεῖς τὰ ἀξιωματικὰ ἐκεῖνα· «*ταῦτα Λέων ἐθέμην ἀγάπη καὶ προφυλακῇ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως*» (hacc Leo

posui amore et cautela orthodoxae fidei). Τὰ μετὰ ταῦτα ἀποσιωπῶμεν καὶ παρατρέχομεν, ἀφ' οὗ δὴ τὴν ἀλήθειαν παρηρησία ὁμολογοῦμεν καὶ γεγωνυία τῇ φωνῇ διακηρύττομεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν ὁμοφρονοῦμεν τῇ παλαιφάτῳ Ἀνατολῇ καὶ ἀσπαζόμεθα ὀλοφύχως τὴν Εὐαγγελικὴν καὶ Ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Παναγίας Τριάδος καὶ οὐσιώδει τούτῳ τῆς ἡμετέρας πίστεως δόγματι.

Οὕτω δὴ τῆς μεγάλης καὶ οὐσιώδους ταύτης περὶ τὰ καιρία ὁμολογουμένως τῆς πίστεως ἀφορώσης δογματικῆς διαφορᾶς αἰρομένης, ἣτις ὑπῆρξεν, ὡς γνωστόν, ὁ σκόπελος, ἐφ' οὗ ἐθραύετο πᾶσα πρὸς ἔνωσιν ἀπόπειρα, οὐδόλως δισταζόμεν ἵνα ἀνομολογήσωμεν καὶ τὴν ἐν ἄλλοις καινοτόμον διάθεσιν ἐν τε τοῖς μυστηρίοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησιαστικαῖς τελεταῖς τῆς καθ' ἡμᾶς ἕδρας καὶ δὴ τῶν ἀπὸ τοῦ ὀργάνου αἰῶνος καὶ ἐξῆς προκατόχων ἡμῶν, οἵτινες τοῦ ὀρθοῦ ἀστοχήσαντες καὶ ἐκ πνεύματος ἀπομακρύνσεως ἐμπνευσθέντες εἰσῆγον ὅλον ἐν ἀποδεχόμενοι αὐτὰς σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ ταύτας δὴ ὡς τὴν ἀληθῆ τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίαν διεκήρυττον τοῖς ἐν τῇ Δύσει, ἵνα οὕτω τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς καταδείξωσι τὴν πρὸς τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδελφὰς Ἐκκλησίας τελείαν αὐτῶν διάστασιν. Ἄλλ' ἤδη ἐπέστη ὁ καιρὸς, καθ' ὃν δεόν νὰ ἐπανέλθωμεν πρὸς τὴν βασιλικὴν ὁδὸν καὶ ἐπανίδωμεν τὴν καθ' Ἀποστολικὴν Παράδοσιν τέλεσιν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, καθ' ἣν τὸ μέγα μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος ἐν τρισὶν ἀναδύσεσι καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς ἐπικλήσει τελειοῦται, ἣ δὲ θεία Εὐχαριστία ἐν ἐνζύμῳ ἄρτῳ τελεῖται καθαγιαζομένη διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ μεταδιδομένη πᾶσι τοῖς πιστοῖς ἐν ἀμφοτέροις τοῖς εἶδεσι κατὰ τὴν ῥητὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ παραγγελίαν. Ἐπέστη ὁ καιρὸς, ἵνα τῇ ἀποστολικῇ παραδό-

σει ἐπόμενοι ἐφαρμοζόμεν μετὰ τὸ μυστήριον τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος τὸ τοῦ Χρίσματος τοῖς τε πρεσβυτέροις τὴν τούτου ἐφαρμογὴν ἐπιτρέποντες· ἀναγνωρίζωμεν μίαν καὶ μόνην ὁδὸν συνδιαλλαγῆς τῶν ἁμαρτανόντων μετὰ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς καὶ Θεοῦ τῶν ὅλων τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν, κλείοντες ἐς αἰεὶ τὴν τῶν συγχωροχαρτίων indulgentium, ἣν πλεονεξία καὶ σφετερισμὸς θείου δικαιώματος ἤνοιξεν ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐκτιμῶντες τὴν τῶν ἁγαθῶν ἔργων ἀξίαν δεόντως συνωδὰ τῇ ῥητῇ τοῦ Σωτῆρος ἐντολῇ παραγγέλλοντος «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι ἄχρειοι δοῦλοι ἐσμὲν· ὅτι ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιζ' 10). Καιρὸς δὴ ἵνα καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μυστηρίοις ὁμοφρονήσωμεν τῇ Ἀνατολικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις τῇ Εὐαγγελικῇ στοιχοῦσα διδασκαλία ἐτήρησε καὶ ἡμῖν ἀλώβητον ἅπαντα τὸν ἱερὸν αὐτῆς θησαυρὸν συμφώνως ταῖς ἀποστολικαῖς καὶ συνοδικαῖς διατάξεσι παρέδωκεν.

Ἐπὶ τούτοις τὸν λόγον στρέφομεν πρὸς τοῦ λεγομένου πρωτείου τῆς καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῆς Ῥωμαϊκῆς ἕδρας, ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς μὲν ὡς ἐκ τοῦ μεγαλείου τῆς ἀρχαίας καὶ βασιλικῆς πόλεως ἐδοκίμασαν στηρίξαι οἱ μακάριοι ἡμῶν προκατόχοι ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, σαφῶς καὶ ὠρισμένως διαγραφασῶν τὰ δικαιώματα αὐτῶν ὡς καὶ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιαστικῶν θρόνων, ἀπὸ δὲ τοῦ πέμπτου αἰῶνος εἰς δόγμα δὴ καινοτομοῦντες προήγαγον, παρερμηνεύοντες τοὺς πρὸς τὸν μακάριον ἀπόστολον Πέτρον λόγους: «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρῳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν». Συντομίας χάριν παραλείποντες τὰς ἐρμηνείας τῶν ἄλλων θεοσόφων πατέρων τῆς θείας ταύτης ῥήσεως, ἀναφέρομεν μόνον τὴν τοῦ μακαρίου Αὐγουστίνου λέγοντος: «Σὺ εἶ Πέτρος, λέγει ὁ Χριστός,

καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, ἣν ὠμολόγησας, ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, ἣν ἀνεγνώρισας, εἰπὼν «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου· οὐχὶ ἐπὶ σοί, ἀλλ' ἐπ' ἐμοὶ δύνασαι οἰκοδομῆσαι τὴν Ἐκκλησίαν μου, ἣτις ἐστὶ τὸ ἐμὸν σῶμα». Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην οὐ μόνον ἀποδεχόμεθα ὡς ὀρθὴν καὶ ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ παρηγορία ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ ἀπόστολος Πέτρος οὐδεμίαν ἐξήσκει ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων κυριαρχικὴν ἐξουσίαν· τούναντίον δὲ βλέπομεν ὅτι ἐν τῇ θεολόκτῳ ἐκείνῃ ἐν Ἱερουσαλὴμ συνόδῳ οὐχὶ ὁ Πέτρος, ἀλλ' ὁ Ἰάκωβος γνωματεύει ὀριστικῶς καὶ συνωδὰ τῇ γνώμῃ αὐτοῦ ἀποφαίνονται τῇ χάριτι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὡς ἐν τοῖς Πράξεσι διηγεῖται ὁ θεῖος Λουκᾶς (Πράξ. ιστ'. 1 — 29), καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ θεηγόρου Παύλου ἐλέγχεται ὡς πλανηθεῖς καὶ μὴ ὀρθοποδῶν πρὸς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἀλήθειαν. (Γαλ. β'. 12).

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τῆς Ἐκκλησίας ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἤδη ἡ Ἀνατολικὴ καθόλου Ἐκκλησία κατεξανέστη καὶ ἐπάταξε τὰς ὑπερφιάλους ἀξιώσεις τῶν προκατόχων ἡμῶν πανταχοῦ καὶ πάντοτε διδάξασα καὶ ὑποστηρίξασα ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἦν *primus inter pares* καὶ οὐδεμίαν συνελπῶς εἶχεν οὐτ' ἠδύνατο ἐξασκῆσαι κυριαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀνεξαρτήτων ἐπισκόπων, ὡς τοῦτο ἀπετόλμησε νὰ πράξῃ Νικόλαος ὁ Α', συντελέσας οὕτω διὰ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ πολιτείας τὰ μάλιστα εἰς τὴν διάσπασιν τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνότητος καὶ συμπνοίας, καὶ ὅστις πρὸ τῆς σταθερότητος τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, στηλιτεύσαντος σὺν ταύτῃ καὶ τὰς λοιπὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας καινοτομίας, ἠναγκάσθη νὰ περιστείλῃ τὰ ἰστία τῶν σπουδαζομένων αὐτοῦ τάσεων. Ὡσαύτως αἱ τε ἐν Λουγδούνῳ καὶ

Φλωρεντία σύνοδοι οὔτε ἀνεγνώρισαν τὴν τοῦ Ῥωμαίου ποντίφηκος ὑπεροχὴν, ἀλλ' οὔτε ἀνεγνωρίσθησαν παντάπασιν ὑπὸ τῆς ὀρθοδοξοῦσης καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀφ' οὗ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ἐξεπλήρωσαν ἀπλῶς τὴν τοῦ πατρωνος αὐτῶν ἐντολήν, οὐδὲ τῇ δευτέρᾳ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ ὁμολογία τοῦ μακαρίτου προκατόχου ἡμῶν Εὐγενίου τοῦ Δ'. μετ' ἄλλους ἐν τέλει τῆς συνόδου ἀνακράξαντος «ἰού, φίλοι φράτορες ἐποιήσαμεν οὐδέν».

Καὶ ἡμεῖς τοίνυν ἀποκρούοντες τὴν ὡς θεῖον δικαίωματι καινοδόξως παρεισαχθεῖσαν κυριαρχίαν τῶν ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης, ὧν πρῶτος λογίζεται ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ἐπὶ τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀνακηρύττομεν διαρρηθὴν κεφαλὴν καὶ ἀρχιποίμενα τῆς Ἐκκλησίας τὸν Κύριον Ἰησοῦν· «θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, (Α'. Κορινθ. γ' 11)· ὀρατὴν δὲ κεφαλὴν ἐκάστης Ἐκκλησίας τὸν κανονικὸν αὐτῆς ἐπίσκοπον καὶ πάντας τοὺς ἐπισκόπους ἴσους ἀλλήλοις, τηρουμένων μὲν τοι ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ οὐδαμοῦ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καθορῶμεν τοὺς μακαρίους Ἀποστόλους περιβληθέντας ἢ ἐξασκήσαντας πολιτικὴν ἐξουσίαν, καθόσον καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν λέγει ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ αὐτὸς ὁ μακάριος ἀπόστολος Πέτρος, οὐ μόνον ἠκιστα ἀντεποιεῖτο τοιαύτης ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ῥητῶς ἐντέλλεται ἡμῖν ἵνα τιμῶμεν τὸν βασιλέα καὶ ὑποτασσώμεθα αὐτῷ, διὰ ταῦτα ἀποτασσόμεθα καὶ ἡμεῖς τῆς περὶ κοσμικῆς ἐξουσίας ἐπικρατησάσης ἰδέας, καὶ ἔτοιμοί ἐσμεν ὑποταγῆναι τῷ ἄνωθεν τεταγμένῳ κοσμικῷ ἄρχοντι τῆς Ῥώμης. (Ἰωάν. ιη'. 36 Α'. Πέτρ. β'. 11 — 17. Ῥωμ. ιγ'. 1. Φιλιπ. β'. 3. δ'. 7). Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰ

ἀρχαῖα κανονικὰ νόμιμα τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἶωθε τοῖς πολιτικοῖς συµμεταβάλλεσθαι, πρόθυμοί ἐσµεν ἀνακηρύξαι εἰς αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ σύνολον τῶν πιστῶν ἐκάστου κράτους τέως ἡµῖν ὑπαγοµένου καὶ δι' ἀντιπροσώπων vicarium πνευματικῶς κυβερνωµένων ὡς τὸ σωτήριον τοῦτο δικαίωμα διατετήρηται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ σφραγισµένης πάντοτε τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως διὰ τῆς πνευματικῆς τῶν ἐπισκόπων ἐνώσεως.

Περὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡµᾶς τούτοις χρόνοις ἀνακηρυχθέντων καινῶν καὶ παραδόξων δογµάτων περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἀλανθάστου τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης, περιττὸν κρίνοµεν δηλῶσαι ἰδίᾳ τὴν ἡµετέραν γνώµην καὶ φρίττοµεν µόνον ἐπὶ τῇ τόλμῃ τῶν εἰς τοιαύτην καινοτομίαν προβάντων μετὰ τὴν 18 ὄλων αἰώνων ὑπαρξίν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διὸ καὶ δεόµεθα τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀρχιποίµενος ἡµῶν Χριστοῦ ἵνα ἕως ἡµῖν γένηται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῆς δικαιοκρισίας αὐτοῦ, ἐφ' οἷς ἐτολµήσαµεν καὶ ἐθεσπίσαµεν καὶ ἐκαυχσάµεθα καὶ φωτίσας τοὺς πάντας ἐπευδοκήσῃ ἵνα τηρήσωµεν τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως ἐν τῷ συνδέσµῳ τῆς εἰρήνης.

Ταῦτα οὖν ὁμολογοῦντες καὶ ἀνακηρύττοντες παρησιάζοµεν σήμερον διὰ τῆς δε τῆς ἐγκυκλίου ἡµῶν ἐπιστολῆς ὡς ἐτεροδιδασκαλίας πάντῃ ἀστηρίκτους καὶ ἀντικειµέναις παντάπασιν τῷ πνεύματι καὶ τῷ γράμματι τοῦ θείου νόμου πρὸς τὰς ἀσπίλους καὶ ἀµώµους τηρησάσας ἑαυτὰς ἐν τῇ τῶν χρόνων πορείᾳ Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ αὐτὴν τὴν τῆς Ῥωσσίας, ἣτις ἀραρότως διεκράτησε τὴν ἣν ἔλαβε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως ἱερὰν αὐτῆς παρακαταθήκην, πεπείσµεθα ὅτι οἱ ἐν Χριστῷ ἡµῶν ἀδελφοὶ πατριάρχαι καὶ ἐπίσκοποι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σπεύσουσι προθύμως

ἐλθεῖν εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς ἡµῶν ταπεινότητος καὶ συγκροτουµένης ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις πατροπαραδότοις βάσειν ἐν ἐγκριθησοµένῳ ἀρµοδίῳ τόπῳ ὄντως ἀκραιφνοῦς Οἰκουµενικῆς Συνόδου, ἐπιδιωκούσης τὴν δόξαν τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος ἡµῶν Χριστοῦ καὶ οὐχὶ τὴν τούτου ἢ ἐκείνου ματαιοδοξίαν, ἐπιτελεσθήσεται ἡ παμπόθητος ἐνότης τῶν δογµάτων τῆς πίστεως καὶ ἡ ἐντεῦθεν εἰρήνη τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἃς περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Εἰς τὴν ἐνότητα ταύτην προσκαλοῦµεν ἐν πάσῃ εὐκρινείᾳ καὶ ἀγάπῃ εἰς τοὺς παρασάγγας ὅλους ἀπέχοντας τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἀκριβείας τε καὶ ἀληθείας προτεσταντικῶς λαοὺς εἰς δόξαν τῆς Παναγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος, τοῦ ἐνὸς καὶ µόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἀμήν.

Ἐν Σµύρνῃ 1894.

✠ Ἅγιος Βάρνης ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΙΑ

— Δὲν νομίζετε ὅτι αὐτὸ τὸ φαγητὸν εἶναι βαρὺ διὰ τὸ στομάχι τοῦ κυρίου;

— Ἄ μὰ δὲν ὑπάρχει φόβος! ἔκαμα τὴν σάλτσαν τοῦ μὲ νερὸ Γιάνος!

— Πόσον ἐτῶν νὰ ἦγαι ἡ δεσποινί' Χ;

— Λέγει ὅτι εἶναι 26.

— Θὰ ἦµην περίεργος νὰ ἴδω τὸ βαπτιστικόν της.

— Ὡ ἐκάη εἰς τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1874!

Ἐκεῖν. Δὲν θὰ νυμφευθῶ ποτὲ ἄνδρα, τὸν ὁποῖον δὲν ἀγαπῶ.

Ἐκεῖνος. Καὶ ἂν εἶχεν ἐν ἑκατομμύριον δραχµάς;

Ἐκεῖνη. Ἐ! μὰ τότε θὰ τὸν ἀγαπῶ.

SISMANOGLIO
MEGARO

1909
1874
35

ΧΡΥΣΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Έργον Δ. Δημητρίου

(Απόσπασμα ανέκδοτων ακόμη ελληνιστι γνομικῶν, ἐκ τῶν «*Δύο Διαθηκῶν*» τοῦ κ. Πολυβίου Δημητρακοπούλου, τὸ ὁποῖον ἐκδοθὲν γαλλιστὶ εἰς περιορισμένον ἀριθμὸν ἀντιτύπων καὶ ἀποσταλὲν πρὸς κρίσιν εἰς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ σοφούς, ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, ἀποκλιθὲν ὑπὸ τοῦ Λομπράζο «*ἀριστοῦργημα*» ὑπὸ τοῦ Μάξ Νορδάου «*ἔργον ἐκκλητικόν*» καὶ ὑπὸ τοῦ Κλαρετὶ «*μεγαλοῦργημα*»)

Θέλεις ν' ἀποβῆς σοφός; μάθε ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ δυσπιστῆς εἰς τὴν ἰδίαν σοφίαν σου. Πρόσεξε ὅμως νὰ μὴ τὰ μάθῃς ὅλα, διότι δὲν θὰ πιστεύῃς πλέον εἰς τίποτε.

Εἶναι παραδόξως γελοῖος ὁ ἄνθρωπος καταναλίσκει σὺν νήθως ὀλόκληρον τὴν σήμερον διὰ νὰ σκεφθῆ τί θὰ πράξῃ αὔριον.

Ἐπιδεικνύεις τὰ ἐλαττώματά σου; δίδεις εἰς τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύσουν ὅτι κρύπτεις τὰ πλείοτερα; ἐπιδεικνύεις τὰ προτερήματά σου; κάμνεις τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύσουν ὅτι ἔχεις ὀλιγώτερα τούτων.

Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι πάντοτε πρόοδος· ἡ πρόοδος εἶναι πάντοτε πλοῦτος.

Τὸ γῆρας δὲν ἀρχίζει ὅταν λευκαίνεται ἡ κόμη, ἀλλ' ὅταν μαυρίζῃ ἡ καρδιά.

Ἐπάρχει κάτι χειρότερον ἀπὸ τὸ σκότος τῶν ὀφθαλμῶν; τὸ μῖσος, σκότος τῆς ψυχῆς.

Ἡ ποίησις εἶναι κατ' ἀρχὰς αἰσθημα· βραδύτερον ἀπεβαίνει ἰδέα. Ὁ ἀληθὴς ποιητὴς δὲν εἶναι ὁ αἰσθανόμενος διὰ τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλ' ὁ σκεπτόμενος διὰ τῆς καρδίας.

Δυσπίστει πάντοτε εἰς τὸν θόρυβον· πίθος πλήρης οὐδέποτε θορυβεῖ· ὁ κενὸς εἶναι ὀλόκληρος ὀρχήστρα.

Μὴ μετρῆς ποτὲ τὴν ἠθικὴν τοῦ ἄλλου διὰ τοῦ μέτρου τῆς ἰδικῆς σου ἠθικῆς· ὅσῳ πλειότερον ἐμπιστοσύνην ἔχεις εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, τόσῳ μᾶλλον εἶναι ἔλλειπές.

Μὴ ἐμπιστεύεσαι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνθρώπου· σπανιώτατα ὁ ἀνθρώπος ἀντιλαμβάνεται ὅπως βλέπει· συνηθέστατα βλέπει ὅπως ἀντιλαμβάνεται.

Περιφρονεῖ τὴν τίμιαν γυναῖκα, ἣ ἡ οποία μεταχειρίζεται τὴν ἀρετὴν ὡς ἐπάγγελμα, ἀπὸ τὴν πόρνην ἣ ἡ οποία ἐμπορεύεται τὴν ἀτιμίαν τῆς.

Ἄλλοίμονον εἰς τὴν δικαιοσύνην, ἣ ἡ οποία δανείζεται τὴν μάλιστα τῆς ἀδικίας διὰ νὰ κτυπήσῃ βαρύτερον· ἀλλ' ἄλλοίμονον ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν ἀδικίαν, ἣ ἡ οποία ἔχει τὸ θρόσος νὰ δανείξῃ τὴν μάλιστα τῆς.

Ὁ κακὸς φοβεῖται πλειότερον τὴν ἀγαθότητα τοῦ θύματος του, παρ' ὅσον ὁ ἀγαθὸς τὴν κακίαν τοῦ δημίου του.

Ἡ τελειότης εἶναι ἀρετὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος.

Ὅταν μία ἀλήθεια προκαλῆ τὴν ὀργὴν ἢ τὸν τρόμον, τὸ ἥμισυ τοῦ προορισμοῦ τῆς ἔχει ἐκκληρωθῆ.

Θέλεις νὰ μετρήσῃς ἀσφαλέστερον τοὺς ὀδόντας τοῦ διαβόλου; κάμε τον νὰ γελάσῃ.

Καὶ τῆς ἡδονῆς ἢ ὑπερβολὴ εἶνε μία γλυκεῖα ὀδύνη· καὶ τῆς ὀδύνης ἢ ὑπερβολὴ εἶνε μία ἡδονὴ πικρά.

Προτίμα μίαν σιδηρᾶν πλάστιγγα, ἣ ἡ οποία ζυγίζει ἐπακριβῶς κεφαλὰς τυροῦ, ἀπὸ μίαν χρυσοῦν πλάστιγγα, ἣ ἡ οποία ζυγίζει ἐσφαλμένως κεφαλὰς ἀνθρώπων.

Ἐλπίζεις; χάνεις δις ὅταν χάνῃς. Δὲν ἐλπίζεις; κερδίζεις δις ὅταν κερδίζῃς.

Ἡ δόξα εἶνε ὅπως τὰ λεπτοφυῆ φυτὰ, τὰ ὀποῖα, διὰ ν' αὐξηθοῦν, ἔχουν ἀνάγκη τῆς ἀηδεστέρως κόπρου.

Οὐδεὶς εἶνε πραγματικῶς δυστυχὴς· ὅσοι φαίνονται τοιοῦτοι, σκέπτονται πρῶτον· ὅτι εἶνε δυστυχεῖς καὶ κατόπιν γίνονται.

Μὴ δίδῃς ποτὲ εἰς τὰ χρώματα πίστιν· καὶ τὰ δηλητήρια ἀνθοῦσιν, ἀλλὰ τ' ἀνθη τῶν φονεύουσι ταχύτερον.

Κάλλιον νὰ θέλῃς νὰ κάμῃς τὸ καλὸν καὶ νὰ μὴ δύνασαι, παρὰ νὰ δύνασαι καὶ νὰ μὴ θέλῃς.

Ὁ ἀληθὴς πλοῦτος τοῦ πνεύματος οὐδέποτε ἔχει χρεὴ, καὶ οὐδέποτε χάνει εἰς τοὺς λογαριασμοὺς του. Ἡ κεφαλὴ εἶναι τὸ μόνον χρηματοκιβώτιον, τοῦ ὀποίου ὁ πλοῦτος παραμένει σῶος καὶ ὅταν ἀκόμη τοῦτο θραυσθῆ.

Ἡ λογικὴ εἶνε τὸ αἰσθημα τοῦ ἐγκεφάλου· τὸ αἰσθημα εἶνε ἢ λογικὴ τῆς καρδίας.

Ὁ ἥλιος δὲν τυφλώνει τόσον ταχέως τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅσον ἢ λάμψις, τὴν ὀποῖαν διαβλέπεις εἰς σεαυτὸν.

Ζωή άνευ μιᾶς ιδέας εἶνε ὁ ἀσφαλέστερος θάνατος· θάνατος άνευ μιᾶς ιδέας εἶνε ἡ ἀσφαλεστέρα ζωή.

Ἐρωσ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα εὐφυΐα τῶν ἀνοήτων, καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἀνόησία τῶν εὐφυῶν.

Ἡ ὑπερβολὴ εἶνε πάντοτε ἔγκλημα, καὶ ὅταν ἦνε ὑπερβολὴ τῆς ἀρετῆς.

Πᾶσα ἀνθρωπίνη προᾶξι δὲν θέλει τίποτε ἄλλο διὰ νὰ ἐξευτελισθῆ, παρὰ μίαν ἐπανάληψιν.

Μεγαλειτέρα εἶνε ἡ ἐντροπὴ τῶν πατέρων ὅταν βλέπουν τὰ τέκνα των κατώτερα αὐτῶν, παρ' ὅσον ὅταν αὐτὰ δέικνυνται ἀνώτερα των.

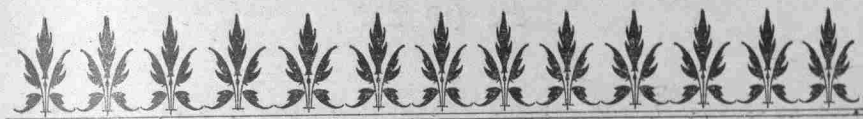
Τόλμη: πτέρυγες διὰ τὸ μεγαλεῖον, καὶ βάραθρον διὰ τὴν σμικρότητα.

Ἡ κεφαλὴ εἶνοι τὸ μόνον προᾶγμα εἰς τὸν κόσμον, τοῦ ὁποίου τὰ ἔσω φαίνονται καλῆτερον ἀπὸ τὰ ἔξω.

Ἐὐπορὶα ὁ στόμαχος παίζη βιολίον, ὁ ἐγκέφαλος χορεύει πολὺ ἄσχημα.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ παραδείσου ὁ Διάβολος ἔκαμε τὴν γυναῖκα νὰ ἐκδυθῆ· σήμερον τὴν κάμνει νὰ ἐνδύεται. Ἄλλοίμονον! καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος διεφθάρη ἀπὸ τότε!

ΠΟΛ. Τ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΙΣ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ὑπὸ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

Ἐν τῇ φύσει τῇ τε ὕλικῇ καὶ νοητικῇ εἰς κρατεῖ καθολικὸς νόμος, ἡ ἔφεσις τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ ὁρμὴ πρὸς τελείωσιν. Ἐξέλθετε εἰς τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας, εἰς τὰς παιδράς πεδιάδας, θὰ ἴδῃτε πᾶσαν τὴν φύσιν ἀκαθέκτως ὀργῶσαν πρὸς τελείωσιν αὐτῆς. Τὸ ἐν τῇ γῆ κρυφθὲν σπέρμα ἐνός ἐφίεται ὡς τοῦ ὑψίστου αὐτοῦ ἀγαθοῦ, τῆς τελειώσεως αὐτοῦ, αὕτη δὲ ἡ τελείωσις αὐτοῦ εἶνε καὶ ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ. Τὸ σπέρμα τοῦ κρῖνου τοῦ ἀγροῦ ἐνός καὶ μόνου ἐφίεται ὡς τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, τῆς τελειώσεως αὐτοῦ, ἢτοι ν' ἀναπτυχθῆ καὶ γένηται κρῖνον ἐστολισμένον οὕτως ὡς οὐδ' ὁ μεγαλοπρεπέστατος τῶν βασιλέων Σολωμῶν ἐδύνατο νὰ στολισθῆ ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ καὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ. Τὸ σπέρμα τῆς μηλέας ἔχει ὁρμὴν ἀκάθεκτον, ὅπως γένηται μηλέα καὶ παραγάγῃ μῆλα. Ὁ σπόρος τῆς σταφυλῆς φέρεται μετὰ δυνάμεως ἐσωτερικῆς μεγάλης, ὅπως γένηται κλῆμα καὶ παραγάγῃ σταφυλάς, τοῦτο εἶναι τὸ ἄκρον αὐτοῦ ἀγαθόν, ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ. Εἰσέλθετε εἰς τὰς πόλεις καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι πᾶσα τάσις ἀνθρωπίνη τούτου ἐφίεται καὶ πρὸς τοῦτο κατατείνει ὡς πρὸς ὑψιστον αὐτῆς ἀγαθόν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτῆς, τὴν τελείωσιν δῆλον ὅτι καὶ θείωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς τοῦτο ὀργᾷ ἡ μικρὰ κοινωνία,

ἣτις καλεῖται οἶκος, πρὸς τοῦτο αἱ ἄλλαι στεναὶ κοινωνίαι, αἵτινες καλοῦνται φίλια, σύλλογοι, σύνδεσμοι, ἀδελφότητες, ἑταιρείαι, πρὸς τοῦτο ἢ πασῶν τελειοτάτη καὶ κατ' ἐξοχὴν κοινωνία, ἢ πολιτεία. Ἀναλάβετε εἰς χεῖρας τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ θὰ ἴδῃτε ἐν αὐτῇ ἀτελευτήτους καὶ παντοειδεῖς ἀγῶνας, ἀγῶνας πολιτικούς, θρησκευτικούς, ἐπιστημονικούς· πρὸς ποῖον ἄρα γε σκοπὸν διεξαγομένους; Πρὸς τὴν τελείωσιν καὶ θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν δὲ πολλάκις ἴδῃτε φθαρτικούς πολέμους τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελείωσιν ἐμποδίζοντας ἀντὶ νὰ προαγάγῃσιν αὐτήν, δὲν εἶνε τοῦ κανόνος ἐξαίρεσις τοῦτο, ἀλλὰ παρεκτροπὴ ἐκ παρανοήσεως τοῦ ἀληθινοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ βᾶθει κείται ἡ αὐτὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἔφεσις, ἣτις τὸν διορατικὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἱστορικοῦ δὲν διαλανθάνει. Ὁ φθείρων καὶ φθειρόμενος ἐν πολέμοις λαὸς τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἀναλαμβάνει φθαρτικούς πολέμους. Μόνον φίλαρχοι καὶ φίλαυτοὶ καὶ φιλοχρήματοι καὶ φιλήδονοι ἄρχοντες δύνανται νὰ ἐκμεταλλεῦνται τῆς ἐν τῷ βᾶθει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐμπειφυτευμένης ἀκοιμήτου πρὸς τελείωσιν ὁρμῆς. Καὶ συνελόντι εἰπεῖν, ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὑπὸ μιᾶς ἀκαθέκτου ὁρμῆς φέρεται, ὑπὸ τῆς ὁρμῆς πρὸς τὸ ἄκρον ἀγαθόν, πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν. Ὁ φάρος λοιπόν, πρὸς ὃν ὁ ἀνθρώπος ἀτειεῖ διαπλέων τὸ τρικυμιῶδες τοῦ βίου πέλαγος, τὸ τέρμα, πρὸς ὃ σπεύδει ἐν τῷ πολυμόχθῳ τῆς ζωῆς σταδίῳ εἴτε ὡς ἀτομικὴ μονὰς εἴτε ὡς μέλος κοινωνίας ἢ γαμικῆς ἢ ἑταιρικῆς ἢ φιλικῆς ἢ πολιτικῆς, εἶνε ἡ ἠθικὴ τελείωσις, εἶνε ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ σταθεροῦ, τοῦ ἀναλλοιώτου, τοῦ μόνου ἀληθοῦς νόμου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἶνε ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦτον τὸν ἀπόλυτον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως νόμον φιλότοροι κράτιστοι ἐθεώρησαν ὡς τὴν ἰσχυροτάτην ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε, εἶπεν *Νικόλαος ὁ Κουζάνος* (1401—1464), ἡ ἀνάπτυξις παντός ὅ,τι ὑπάρχει ἐν ὑπὸ δυνάμει, τὸ ποιεῖν αἰείποτε πλουσιώτερον τὸ περιεχόμενον τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν περιέχεται ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, αὕτη ἢ μὴ ἐκπλήρωσις τῆς φυσικῆς ἡμῶν τάσεως ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἶνε ἀσφαλεστάτη βεβαίωσις περὶ μέλλοντος βίου, περὶ τῆς ἀθανασίας ἡμῶν.

Ὁ δὲ κράτιστος τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, ὁ νέαν ὁδὸν τῆς φιλοσοφικῆς διανοίξεως *Κάντιος*, δι' ἀμειλίχτου καὶ ἀδυσωπήτου κριτικῆς ἀνατρέψεως πάσης τῆς μέχρις αὐτοῦ φερομένης ἀποδείξεως περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀνήγειρεν ἀντ' ἐκείνων ὡς μόνην ἀναμρισητὴτον καὶ ἀδιάσειστον ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας ἡμῶν ἐκ τῆς φυσικῆς τυχῆς πρὸς τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν ὁρμῆς τοῦ ἀνθρώπου πηγάζουσαν. Ἐπειδὴ, λέγει ὁ Κάντιος, ὁ ἀνθρώπος φύσει φέρεται πρὸς τὴν αὐτοῦ ἠθικὴν τελείωσιν καὶ τὴν μετ' αὐτῆς συνημμένην εὐδαιμονίαν πρὸς τὸ ἄκρον ἀγαθόν, αὕτη δὲ ἡ ἠθικὴ τελειότης καὶ εὐδαιμονία ἐν οὐδεμιᾷ στιγμῇ τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρξεως ἡμῶν τελείως ἐπιτυγχάνεται, ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι ἡ ὑπάρξις ἡμῶν οὐδὲν ὄριον ἔχει ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ ὅτι ἐσμὲν εἰς ἀτελεύτητον πρόοδον τελειότητος ὠρισμένοι, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ εἰς ἀτελεύτητον ὑπάρξιν· ἐσμὲν ἄρα ὠρισμένοι εἰς ἀθανασίαν.

Οὐ μόνον δὲ περὶ τῆς ἐπέκεινα τοῦ τάφου ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου βεβαιοὶ καὶ ἀσφαλίζει ἡμᾶς ὁ νόμος οὗτος τῆς ἀνθρωπίνης

νης φύσεως πρὸς ἠθικὴν τελείωσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱστορικῆς ἡμῶν ἀθικασίας καὶ ὡς ἀτομικῶν προσώπων καὶ ὡς ἔθνῶν αὐτὸς εἶναι ὁ δημιουργός.

Ἡ ἱστορία μεγαλορυνότατα κηρύττει ὅτι ἡ ἀξία τῶν πολιτῶν ἐν ἐλάχιστῃ φυλετικῇ πολιτείᾳ καὶ ἡ ἀξία ἐλάχιστης πάλιν φυλῆς ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ εὐρυτάτῃ τῆς ἀνθρωπότητος πολιτείᾳ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, πρὸς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν καὶ θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου συμμετρεῖται. Τιμῶνται καὶ γερχίρονται ζῶντες καὶ δοξάζονται ἀποθανόντες οἱ πολῖται ἐλάχιστης φυλετικῆς πολιτείας ἀναλόγως τῶν ἐράνων, οὓς προσήνεγκον εἰς ἠθικὴν προαγωγὴν καὶ τελείωσιν τῆς φυλῆς αὐτῶν· ἐὰν δὲ αἱ ὑπηρεσίαι τῶν πολιτῶν ἐξέρχωνται τῶν ὀρίων τῆς φυλῆς καὶ προάγωσι τὴν ἠθικὴν τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου καθόλου, τιμῶνται καὶ γερχίρονται οὗτοι καὶ θεοποιοῦνται καὶ ὑπὸ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος καὶ λατρεύονται ὡς ἥρωες τοῦ ἀνθρώπου γένους.

Τιμῶνται καὶ θαυμάζονται καὶ τὰ ἔθνη ἀναλόγως τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς προσήνεγκον πρὸς ἠθικὴν προαγωγὴν καὶ τελείωσιν τῆς φυλῆς κατὰ μέρος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου. Μάλιστα δὲ ἡ ἀνάστασις καὶ πτώσις ἢ τε πραγματικὴ καὶ ἡ ἱστορικὴ τῶν ἔθνῶν συνέχεται πρὸς τὰς ὑπὲρ τῆς τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου γένους ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἀνυψοῦται ἔθνος τι ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα ἐν δυνάμει πραγματικῇ καὶ δόξῃ ἱστορικῇ ἀφθίτῳ, ὅταν πλείονας τῶν ἄλλων προσφέρῃ ἐράνους πρὸς τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, πίπτει δὲ καὶ ἐξαφανίζεται καὶ τὰ πρωτοτόκια τῆς τιμῆς καὶ δόξης ἄλλοις παραχωρεῖ, ὅταν οὐδὲν ἢ ἀτήμικτόν τι ἔχη νὰ προσενέγκῃ πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν. Ὅτι ἡ ἠ-

θικὴ τελείωσις καὶ θέωσις εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποδεικνύει καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει συμπεφυκυῖα ὁρμὴ πρὸς κοινωνίαν, ἣν ὁ μέγας Σταγειρίτης φιλόσοφος θαυμαστῶς διέτύπωσε διὰ τῆς βραχυτάτης ῥήτρης «φύσει κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος». Ὁ ἐκτὸς κοινωνίας ἀνθρώπινος βίος δὲν εἶναι βίος ἀνθρώπινος· ὁ ἄνθρωπος ζῶν μονώτης καὶ ἰδιαστής δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ὑψηλὸν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ σκοπὸν. Κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὸν μονῆρη τοῦτον βίον ἐξεκόνισεν ὁ σοφώτατος Ὅμηρος ὡς βίον ἄγριον καὶ θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον, βίον Κυκλώπων ἀνθρωποφάγων οὔτε δίκας οὔτε θέμιστας εἰδότεων, ἐν οἷς οὐδεὶς ἐστὶ νόος θεουδής. Ἐν κοινωνίᾳ λοιπὸν λογικῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ὑψιστος ἐπὶ τῆς γῆς σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου. Διὸ καὶ ἡ θεὰ δημιουργία ἐξησφάλισε τὴν ἐπιτυχίαν ὀργανώτασα πρὸς τοῦτο τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐμφυτεύσασα βαθύτατα ἐν αὐτῇ τὴν ἀκάρτετον πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ ὁρμὴν. Αὕτη ἡ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει συμπεφυκυῖα ὁρμὴ ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπον πρὸς ἰδρυσιν οἴκου, φυτωρίου τῆς πολιτείας, ἵνα διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ δεξιότητων ἐκατέρου φύλου συμπληρώσῃ ἑαυτόν, ἵνα τὸ διὰ τῶν προσωπικῶν ἐργασιῶν κτηθὲν ποσὸν δεξιότητων καὶ ἀρετῶν μὴ ἀφήσῃ ν' ἀπολεσθῇ, ἀλλὰ κληροδοτήσῃ τοῖς ἐκγόνοις καὶ ἀναπτύξῃ ἐν αὐτοῖς περαιτέρω καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς οὕτω τελειότερους καὶ εὐτυχεστέρους τῶν τεκόντων. Ἡ αὕτη ὁρμὴ συνήνωσε τοὺς οἴκους εἰς δήμους, τοὺς δήμους εἰς μικρὰς πολιτείας, ταύτας εἰς φυλετικὰς ἢ ἐθνικὰς πολιτείας. Ἐκ ταύτης τῆς ὁρμῆς ἐλαυνόμενος ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ πολιτεῖαν τῆς ἀνθρωπότητος, κοσμοπολιτείαν, ἣν ὁ μὲν ἰδρυτὴς τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας Ζήνων ὁ Κιτιεὺς διέτύπωσε ᾧδε· «ἵνα μὴ

κατὰ πόλεις μηδὲ κατὰ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστος διωρι-
σμένοι δικαίως, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἠγώμεθα δημότας
καὶ πολίτας, εἰς δὲ βίος ἢ καὶ ὁ κόσμος ὡς περ ἀγέλης συν-
νόμον νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης», ὁ δὲ ἰδρυτὴς τῆς ἡμετέ-
ρας θρησκείας διὰ τῆς ῥήσεως «καὶ γενήσεται μία ποιμνὴ, εἰς
ποιμνὴν». Ἄλλ' οὐδ' ἐν τοῖς εὐρυτάτοις ὅροις τῆς πολιτείας
ταύτης, τῆς σύμπαντα τὸν κόσμον περιλαμβάνουστος δύναται
νὰ περιορισθῆ ἢ θεία τοῦ ἀνθρώπου ὁρμὴ ἐκείνη. Ἐπὶ τῶν ἰ-
σχυρῶν αὐτῆς πτερύγων φερόμενος ὁ ἄνθρωπος ἀνυψοῦται ὑ-
περάνω τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ γίνεται πολίτης ὑπερφυσικοῦ
τινος κόσμου, τοῦ ἀληθοῦς κόσμου, τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
νῶν, ὅπου ἐδρεύει τὸ ἄκρον ἀγαθόν, τὸ τέρμα καὶ τὸ ἔπα-
θλον τῶν ὑπὸ τῆς φυσικῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τελείωσιν ὁρ-
μῆς ἐπιβλήθεντων αὐτῷ ἀγώνων.

Ὁ δῆμος ἄρα προϋποτίθησι τὸν οἶκον καὶ ἡ ἐθνικὴ πολι-
τεία τὸν δῆμον ὡς τελειότεραι βαθμίδες ἐκείνων. Καὶ ἡ κοσμο-
πολιτεία πάλιν προϋποτίθησι τὴν φυλετικὴν ἢ ἐθνικὴν πολι-
τείαν, διότι διὰ ταύτης, ὡς ἀναγκαιοτάτης βαθμίδος θὰ ἀ-
νέλθωμεν εἰς ἐκείνην, καὶ τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας τελειότερα
καὶ ἀπασῶν τελειοτάτη καὶ ἀκροτάτη εἶναι ἢ τῶν δικαιοῶν
πολιτεία, ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἐντεῦθεν εὐχερῶς πᾶς τις κατανοεῖ ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ
εἶναι τις κοσμοπολίτης πρὶν γένηται τελειότατος πολίτης τῆς
φυλετικῆς πολιτείας. Ὁ ἐξαιρῶν ἄρα ἑαυτὸν πάσης ἐθνικῆς
πολιτείας, ἵνα ἢ δῆθεν κοσμοπολίτης, ἐκβάλλει ἑαυτὸν πάσης
ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ὁμοιάζει πρὸς μῦθον μηχανῆς, εὖ ἢ ὑ-
παρξίς ἐν τούτῳ ἔγκειται, ὅτι συντελεῖ ὡς μέρος πρὸς τὸν
σκοπὸν τῆς μηχανῆς, ἐκβλήθην δ' αὐτῆς, εἶναι τι περιττὸν καὶ

ἄχρηστον καὶ ὡς τοιοῦτον οὐδένα πλέον σκοπὸν ἔχον καὶ οὐ-
δεμιᾶς, ὃν προσοχῆς ἄξιον. Ὁ τοιοῦτος παύεται ὢν κοινωνικὸς
ἄνθρωπος, ὄργανον τοῦ τῆς δημιουργίας σκοποῦ, τῆς τελειώ-
σεως καὶ εὐδαιμονίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀπατᾷ δὲ ἑαυ-
τόν, διότι ἀφαιρῶν ἑαυτὸν τὸ κυριώτατον καὶ οὐσιωδέστατον
γνώρισμα τοῦ κοσμοπολίτου ἰσχυρίζεται ὅτι εἶνε ἔτι κοσμο-
πολίτης. Ἐν ᾧ ὁ κοσμοπολιτισμὸς ἐδράζεται ἐπὶ τῆς τελείας
ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων τοῦ τῆς ἐθνικῆς πολιτείας πο-
λίτου καὶ εἶνε βαθμὶς τελειότερα τούτου, αὐτὸς χωρὶς νὰ ἔχη
τὰς ιδιότητας ταύτας, χωρὶς νὰ διέλθῃ τὴν ἀναγκαίαν προ-
βαθμίδα ἰσχυρίζεται ὅτι ἀνυψώθη εἰς τελειότεραν πολιτείαν, ὅτι
ἀφῆκε δῆλον ὅτι τὸ πραγματικὸν ἔδαφος τῆς πράξεως καὶ εἰ-
σῆλθεν εἰς ἔδαφος ἰδεῶδες ἔτι καὶ μὴ ὑπάρχον. Θυμαστὸν δὲ
θὰ εἶνε, ἂν τὸν μὲν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ
τὸν φίλον καὶ ὁμόφυλον καὶ ἐμόθρητον μὴ θέλῃ νὰ ὠφελήσῃ,
θέλει δὲ νὰ προσενέγκῃ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον,
τὴν ἀπλὴν ἔννοιαν, τὸν μηδεμίαν πραγματικὴν ὑπόστασιν ἔχοντα.

Ἐν κοινωνίᾳ λοιπὸν καὶ μάλιστα τῇ τελειοτάτῃ κοινωνίᾳ,
τῇ φυλετικῇ πολιτείᾳ, δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ θεραπεύσῃ ὡς
ἄριστα τὴν πρὸς ἠθικὴν τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν φυσικὴν αὐ-
τοῦ ὁρμὴν. Διότι οἱ φύσει συγγενεῖς καὶ ὁμόφυλοι, οἱ τὴν αὐ-
τὴν ἱστορίαν ἔχοντες, τοὺς αὐτοὺς πόθους τὰ αὐτὰ ἰδεώδη,
οἱ κοινὰ ἔχοντες τὰ δυσκλήρηματὰ καὶ τὰ εὐκλήρηματὰ, οἱ
τὴν αὐτὴν γλώσσαν, τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰς αὐτὰς πη-
γὰς δόξης καὶ τιμῆς καὶ μορφώσεως, οἱ τὸν αὐτὸν διανοητικὸν
καὶ ἠθικὸν θησαυρὸν κοινὸν ἔχοντες εἶνε δεξιώτεροι συνεργοὶ πρὸς
τελείωσιν ἀλλήλων ἢ οἱ μὴ διὰ τοιούτων δεσμῶν συνδεόμενοι.

Ἐντεῦθεν ἔπεται τὸ ἀπαράγραπτον τοῦ ἀνθρώπου δικαίωμα

τοῦ ζῆν ἐν κοινωνίᾳ ὁμαιμόνων καὶ ὁμοφύλων καὶ ὁμοδόξων, ἐν ἧ τὸ ἐγὼ ἐκάστου δύναται ν' ἀντικαταστήτῃ τὸ ἐγὼ τοῦ ἄλλου, ἐν ἧ ἕκαστος συναισθίναται ἐκυτὸν οὕτω συγγενῆ καὶ οἰκτεῖον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους πολίτας, ὥστε δύναται νὰ ἐκφράζῃ τὴν κοινότητα ταύτην τῶν φρονημάτων διὰ τῆς λέξεως ἡμεῖς. Ἐντεῦθεν δῆλκ δὴ ἐπεταὶ τὸ δικαίωμα τῶν ἐθνικῶν πολιτευμάτων, τὸ δικαίωμα τῶν ἐθνῶν, ὅπως ἕκαστον ἀποτελῆ ἰδίην πολιτείαν· διότι μόνον ἐν τοιαύτῃ ὁμογενεῖ κοινωνίᾳ δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ὁ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ὀρισθεὶς σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἤτοι ἡ τελείωσις καὶ θέωσις αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν ἐπεταὶ καὶ τὸ ἀπαρέγκλιτον καὶ ἀπαράβατον καθῆκον παντὸς ἔθνους νὰ σέβηται καὶ δὴ καὶ προάγῃ κατὰ τὸ ἑαυτοῦ δυνατὸν τὰς κοινωνίας τῆς ὁμοφυλίας· διότι οὐ μόνον τὸ ἀπαράγραπτον δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ τελείωσις, ἀσφαλέστερον οὕτως ἐπιδιώκεται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ προαγωγή τῶν καθ' ἕκαστον ἐθνῶν εἶνε ἀναγκαία προβαθμὶς καὶ προϋπόθεσις πρὸς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Εἶνε ἄρα θέσιςμᾶ τῆς φύσεως ἀπαράβατον, ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀμετάτρεπτος, ὅπως ὁ ἄνθρωπος τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ τελείωσιν καὶ εὐδαιμονίαν ἐπιδιώκῃ, ἡ δὲ τελείωσις αὐτοῦ μόνον ἐν ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ προάγεται καὶ δὴ πολλῶ ἔτι κάλλιον ἐν κοινωνίᾳ ὁμαιμόνων καὶ ὁμοφύλων καὶ ὁμοφρόνων ἢ ἐν κοινωνίᾳ ξένων καὶ ἄλλοφύλων καὶ ἑτεροδόξων, ἔνα ἐκ τῶν κατορθουμένων ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους φυλετικῶν κοινωνιῶν ἀπαρτίζονται ἡ τελείωσις καὶ θέωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καθόλου.

Τοὺς ὑψηλοὺς τούτους τῆς θείας δημιουργίας σκοποὺς ἡ-

TOTE....

Δὲν εἶμ' ὁ ταπεινὸς προσκνητῆς
τῆς μάρμαρένιας ἐμμορφιάς
Κι' ἀκόμα δὲν μου θερμαίνει διόλου τὴν καρδιά
Φιλὶ ποῦ δίνει μοναχὰ τὸ στόμα.

Τὸ μεγαλεῖο τοῦ κάλλους δὲν ζητῶ·
Θέλω τὴν φλόγα τ' οὐρανοῦ νὰ νοιώσω
Καὶ μέσα ἀπὸ τῆς ὕλης τὴν ζωὴ
Στοῦ ἰδανικοῦ τὰ πλάτη νὰ σ' ὑψώσω.

Κόσμους νὰ ἰδῆς, νὰ νοιώθῃς, νὰ αἰσθανθῆς
Καινούργιους κι' ἀπὸ ὄνειρα βγαλμένους
Καὶ νὰ ξεχάσης κόσμους ταπεινοὺς
Καὶ κόσμους νὰ ξεχάσης τιποτένιους.

Καὶ θὰ σ' ἀνοίξω μονοπάτι ἐκεῖ
"Ὅμοιο μ' ἐκεῖνο ποῦ τ' ἀστέρι ἀνοίγει·
"Ὅταν βαθεῖα στὴν ἄβυσσο κυλᾷ
Καὶ τὰ οὐράνια μὲ τὸ χάος σμίγῃ.

Ἄνεσπερο θὰ εὔρης οὐρανὸ, στοῦ ἰδανικοῦ
Τὰ ἄπλαστα παλάτια
Καὶ φῶς ἀγάπης, φῶς ἀληθινὸ
Θὰ σοῦ φωτίξῃ ἀδιάκοπα τὰ μάτια.

Κι' όταν κανείς στὰ στήθη σου παλμὸς
Ἄπ' τὴν παληὰ ζωὴ σου δὲν θὰ μείνη
Κι' ἢ σκέψι σου, ἀγνή σὰν προσευχὴ
Γιὰ μένα θὰ γεννιέται καὶ θὰ σβύνη.

Τότε . . . τῆς ζωντανῆς σου ἔμμορφιάς
Ὁ ταπεινὸς προσκυνητῆς θὰ γείνω
Καὶ στὸ διπλό σου μεγαλεῖο ἔμπρὸς:
Περήφανα τὸ γόνυ μου θὰ κλίνω.

ΜΑΡΙΚΑ ΚΑΡΑΚΑΣΗ ΠΙΠΙΖΑ

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΙΑ

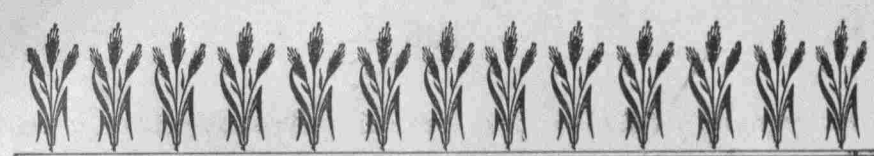
Ἐκείνη. Ἔχεις πολλοὺς πτωχοὺς συγγενεῖς;
Εκείνος. Κανένα τὸν ὁποῖον νὰ γνωρίζω;
Ἐκείνη. Πολλοὺς πλουσίους;
Εκείνος. Κανένα ὁ ὁποῖος νὰ μὲ γνωρίζη.

Ὁ κύριος. Γνωρίζει ἄρα γε ὁ γέρος οἰκονόμος ποῦ νὰ φυλάγη τὸν οἶνον;

Ἡ κυρία. Μὰ ἂν κρίνη τις ἀπὸ τὴν μορφὴ του φαίνεται ὅτι νομίζει ὅτι πρέπει νὰ τὸν φέρη ἐντὸς του.

Ἐκ τινος ἑφημερίδος:

«Τὸ θῦμα ἔλαβε δύο τρομερὰ τραύματα, τὸ ἓν εἰς τὴν κοιλιακὴν χώραν, ὅπερ ἐπροξένησε τὸν θάνατον, καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὸν ὄμω, ὅπερ εἶναι εἰς τὴν ὁδὸν τελείας ἀναρρώσεως».

ΕΙΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΑ¹

[Κεφ. ΙΕ' (XV)^{4η} ἐκδ. F. Blass, σ. 28, στίχ. 4—11]:

«Παρεῖλε δὲ τοῦ δήμου τὰ ὅπλα τόνδε τὸν τρόπον. Ἐξοπλασάν ἐν τῷ Θησεῖω ποιησάμενος, ἑκκλησιάζειν ἐπεχείρει, [φωρεῖν δ' ἐσπούδ]ασεν μικρόν· οὐ φασκόντων δὲ κατακοῦειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς προταναβῆναι πρὸς τὸ πρόπυλον τῆς ἀκροπόλεως, ἵνα γεγωνῆ μάλλον».

Οὕτως συμπληρωτέον τὸ κενόν, οὗ εἰς πλήρωσιν οὐδέμια ὑπὸ Blass ἐπεδοκιμάσθη τῶν ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ ὑπὸ τὸν στίχ. 8 ὑποσημειουμένων γνωμῶν.

Φωρεῖν δ' ἐσπούδασεν μικρόν: Αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Πολυλάου (Α', κα', 2): «σμικρῆ τῇ φωνῇ λέγειν ἤρχετο», ὅσης κατὰ παραπλήσιον τρόπον καὶ τὰ εὐθύς πρὸ τῆς φράσεως ταύτης παρ' Ἀριστοτέλει κείμενα «ἐκκλησιάζειν ἐπεχείρει»,—ἐν τῇ ἐννοίᾳ «τοῦ πρὸς τὸν δῆμον λέγειν ἐπεχείρει»,—παρέφρασεν ὧδε: «δημηγοροῦσαι βουλόμενοι».

Φωρεῖν . . . μικρόν: Ἀντιθέτως ὁ Ἡρόδοτος (IV, 141) εἶπε: «φωρέων μέγιστον».

Τὸ *φωρεῖν μικρόν* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπιτασσόμενον

1. Ἴδτε Ἀθηνᾶς (Συγγρ. περιοδικοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας) τομ. ΙΔ' σελ. 376—386 καὶ ΙΗ' σ. 42—50.

SISMANOGLIO
MEGARO

«*ἴνα γεγωνῆ μάλλον*», ἔπερ ἀττικῶς κείται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ εἶναι *μάλλον ἀκουστός*, ὡς τὸ παρ' Ἀντιφῶντι (134, 30) ὑπὸ Κοβήτου δικγνωσθὲν «*γεγωνεῖν πλέον*».

Ἰδίᾳ δ' εἰς στήριξιν τῆς ἄνω προβεβλημένης γνώμης προσεπικουρεῖ τὸ παρ' Ἀριστοτέλει (περὶ ἀκουστών, 804) χωρίον: «*οὐ δύναται γεγωνεῖν, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι μετὰ συντορίας τὴν τοῦ ἀέρος πληγὴν, ἀλλὰ μόνον φωνοῦσιν*».

Ἐν Ἀθήναις.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ Ἀγαθόπουλος, ὅστις πρόκειται νὰ νυμφευθῆ ἀγαπᾷ πολὺ τὰ ζῆα.

«Θὰ νυμφευθῶ, λέγει, γυναῖκα ἢ ὁποῖα λατρεύει τὰ ζῆα».

«Ἐχεις δίκαιον, τοῦ λέγει κάποιος. Τουλάχιστον θ' ἀγαπηθῆς καὶ σὺ μιὰ φορά...»

Κάποιος ὀδύρεται διότι ἔχασε τὸ μαντηλί του.

— Ἡ ἀπώλεια δὲν εἶναι τόσο μεγάλη, τοῦ λέγουν.

— Δὲν με νοιάζει διὰ τὸ μαντηλι ὅσο διὰ τὸν κόμπο ποῦ εἶχα δέσει διὰ νὰ μ' ἐνθυμῆσῃ κάτι.

Εἰς τὸν χορόν.

Ἐκεῖνος. Ἐχόρευσα σήμερα μὲ μόνον δύο ὥραιās δεσποινίδας.

Ἐκεῖνη. Ποιὰ ἦτο ἢ ἄλλη;

γονται ἐξ ἀμοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς ὁδοῦ, πανταχοῦ δὲ ἐννοεῖται καὶ ὀμιλεῖται ἢ Ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ. Κατὰ τὸν πλοῦτον, λέγεται, ὅτι ὑπερέχουσιν οἱ Ἑβραῖοι, οὐδόλωσ ὁμως ὑπολείπονται καὶ οἱ ἡμέτεροι. Ὑπὸ ἔποψιν παιδείας καὶ πολιτισμοῦ προηγούνται οἱ Ἕλληνες καὶ ἔχουσι νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην ἀκμαιότατα ἐκπαιδευτήρια, καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ ἄλλα ἀξιόλογα πνευματικὰ κέντρα.

Ὁ Ἕλλην γνήσιος ἀπόγονος τοῦ Ὀδυσσεῶς εὐδοκιμεῖ ὡς ἔμπορος καὶ ὡς ὑποικος, προάγεται δὲ ὡς βιομήχανος, ξενοδόχος, ἐπιστήμων καὶ διδάσκαλος. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσραήλ, καταγίνεται μάλλον εἰς τραπεζικὰς ἐργασίας, εἶναι μεταπράτης, πλανόδιος ὑποδηματοποιός, τενεκετζῆς, ὀπωροπώλης, λαχανοπώλης καὶ ἀχθοφόρος. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαβυρίνθου τῶν διαφορῶν ἐθνικοτήτων εἶναι εὐκόλον νὰ διακρίνη τις ἐκάστην ἐθνικότητα, διότι ἐκάστη τούτων ἐνδύεται, ὀμιλεῖ, συμπεριφέρεται, καὶ ζῆ κατ' ἰδιόζοντα ἐκάστη τρόπον. Ἀξιοθέατος εἶναι ἢ ποικιλία τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν διαφορῶν ἐθνικοτήτων καὶ τῶν παρεπιδηρούντων χωρικῶν. Ἐκκυστικωτάτη ἐν τούτοις εἶναι ἢ ἐνδυμασία τοῦ ὠραίου φύλου τῶν Ἰουδαίων. Ἡ Ἰουδαία, φέρει πράσινον μεσοφούστανον, βραχὺν «λεμπαντέν» ἀνοιγόμενον πρὸς τὸ στήθος, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁμοιόχρωμον κάλυμμα πεποικιλμένον μὲ ψευδεῖς μαργαρίτας καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ πλατὺ καὶ πλήρες βάμβακος κρεμάμενον τεμάχιον ὑφάσματος.

Ἦδη λαμβάνομεν τὴν πρὸς βορρᾶν φέρουσαν ὁδὸν καὶ διερχόμεθα πρὸ τοῦ δικαστηρίου. Παρ' αὐτῷ εὐρίσκεται τὸ ὡς ἐκ τοῦ σχήματός του οὕτω καλούμενον «Σαατλί τζαμί» (ὠρολογοσιδέες). Ἐνταῦθα ὁ ἐκφραγισθεὶς ὀθωμανικὸς λαὸς κατὰ τὴν 24ην Μαΐου τοῦ 1875 ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων προξένων τῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ ἐφόνευσε τοὺς προξένους τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Παρεκλίνομεν ὀλίγον καὶ εἰσερχόμεθα ἐντὸς τῆς τουρκικῆς συνοικίας, ἣτις εἶναι καθαρωτέρα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς καὶ ἰδίως πρὸς τὰς ὀυπαρὰς ἐβραϊκὰς, καὶ μετ' ὀλίγον ἰστάμεθα πρὸ τοῦ Κασμὲ τζαμισί. Ὁ ἐπὶ τούτῳ ἰμάμης, μᾶς φέρει ἐμβάδας ἐντὸς τῶν ὁποίων πλέουσιν οἱ πόδες μας καὶ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους. Τὸ νῦν τουρκικὸν τζαμί, ἦτο ἄλλοτε ναὸς τοῦ ἀγίου Δημητρίου τοῦ πολιοῦχου, ὑπερασπιστοῦ τῆς πόλεως ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων προσβολῶν, ἢ δὲ δόξα αὐτοῦ ἦτο μεγάλη καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Τὸ κτίριον εἶναι εὐρὺ, μέγα, ὑψηλόν, φωτεινὸν καὶ πολυ-

SISMANOGLIO

τελής. Ἐπὶ τῶν τοίχων ὑπάρχουσι πολλαὶ ψηφιδωταὶ εἰκόνες, ἐξ ὧν καὶ ἡ ἐν κύκλῳ εἰκὼν τοῦ βασιλέως Λέοντος. Πρὸς τὸν νότον, ἐν τῷ κυρίῳ ναοῦ καὶ ἐπὶ τῆς βορείας μεγάλης κιονοστοιχίας, ἐγείρεται ὁ μαρμάρινος τάφος τοῦ Λουκά Σπαντοῦνη, μεθ' ὧραίου ἐπιγράμματος, δι' οὗ ἐξυμνοῦνται αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ τοῦ ἀνδρός.

Παραπλευρῶς τοῦ μαυσωλείου τούτου ὑπάρχει σκοτεινὸς διάδρομος. Διὰ τοῦ διαδρόμου τούτου ἐξερχόμεθα τοῦ κυρίου ναοῦ καὶ εἰσερχόμεθα ἐντὸς σκοτεινῆς ὑγροτάτης φυλακῆς, ἐν τῇ ἧς ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος, καὶ ἐν ἣ ὑπάρχει ὁ τάφος του. Ἡ μικρὰ, ἐκ τοῦ θόλου ἀνηρτημένη, ἀκάθαρτος κανδήλα, ἣτις εἶναι ἀνέσπερος, ῥίπτει ἀμυδρὸν φῶς ἐπὶ τῆς πλακῆς, ἐφ' ἧς κείνται νομίσματα πρὸς ἀγορὰν ἐλαίου. Ἐπὶ τοῦ ἐνὸς τοίχου καὶ σχεδὸν εἰς τὴν ὄροφὴν ὑπάρχει στενὸν ἄνοιγμα, εἶδος φεγγίτου. Ὁ ἱμάτης προσκολλᾷ κηρία ἐπὶ τῆς πλακῆς πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ ἐπισκέπτου, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην τελεῖ μυστικὴν λειτουργίαν, καθ' ἣν βλέπει, αἰσθάνεται καὶ κατανοεῖ τὸν ἅγιον παρόντα, καὶ διὰ φωνῆς προερχομένης ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας, δέεται τῷ ἁγίῳ ὅπως μνημονεύῃ παρὰ τῷ πατρὶ τῶν πιστῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, διηνεκῶς ὑπὲρ τῶν στεναγμῶν τῶν σκλαβωμένων ἡμῶν ἱερῶν κειμηλίων.

Ὁ ἱμάτης διηγεῖται τὸν ὅλον βίον τοῦ ἁγίου ὡς καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ, καὶ ὅλα ταῦτα διὰ τὴν ἐπίσημὴν ἀγοράσῃς δροῦκα χώματος, ἣν οὗτος ἐξάγει ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ μνήματος . . . Οἷα κατάπτωσις! . . . Ἀυπημένοι καὶ κατηφεῖς, ἐξερχόμεθα τοῦ ναοῦ, πορευόμεθα πρὸς τὰ κάτω. Φθάνομεν εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν καὶ προχωροῦμεν πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὴν συνοικίαν τῆς Παναγούδας. Διερχόμεθα πρὸ τοῦ γυμνασίου, καὶ εἰσερχόμεθα ἐντὸς στενοῦ δρόμου. Εὐρισκόμεθα πρὸ ἄλλου τζαμίου, ἀρχαίου δὲ χριστιανικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Ἡ εἴσοδος ἀπαγορεύεται, ὁ δὲ ὁδηγὸς ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν μας εἰς τὸν μναρὸν, λέγων ὅτι «ἐστάθη ἀδύνατον νὰ κτισθῇ τοιοῦτος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ ἅγιος δὲν ἐπιτρέπει», καὶ ἐπιχειρεῖ διὰ πολλῶν παραδειγμάτων νὰ ἀποδείξῃ τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τοῦ ἁγίου.

Προχωροῦμεν ἐντὸς ἐλιζοειδῶν στενῶν ὁδῶν, καὶ μετ' οὐ πολὺ φθάνομεν πρὸ ἐνὸς μεγάλου κυκλικοῦ τζαμίου. Τὸ τζαμίον τοῦτο ἐκτίσθη πρὸ Χριστοῦ πρὸς λατρείαν ἀρχαίου τινὸς θεοῦ, κατόπιν μετετέραται εἰς χριστιανικὸν ναόν, ἀφιερωθέντα εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ἤδη κατέχεται ὑπὸ τῶν τούρκων. Κατερχόμεθα

καὶ πάλιν εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν, καὶ εὐρισκόμεθα πρὸ θριαμβευτικῆς ἀψίδος εἰς πολλὰ μέρη κατεστραμμένης, ὑπὸ τὴν ὁποίαν προσφεύγουσι πλανόδιοι μάγειροι, λαχανοπῶλαι καὶ ὑποδηματοποιοί, ἄνωθεν δὲ διέρχονται τὰ σύρματα τοῦ ἠλεκτρικοῦ τράμ. Ἡ ἀψὶς αὕτη (νῦν καμάρα, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα τῆς συνοικίας) ἐκτίσθη πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων εἰς ἀνάμνησιν καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ αυτοκράτορος Γαλερίου, ὅτε οὗτος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας (297—311).

Προχωροῦντες φθάνομεν πρὸ τῆς ἀναθηματικῆς κρήνης Χαμηδιέ, καὶ ἐκεῖθεν λαμβάνομεν τὴν πρὸς τὰ ἄνω ἄγουσαν. Διερχόμεθα παρὰ τὸ ἵπποδρόμον, καὶ ἀνερχόμεθα ὑψηλὸν λόφον, ἐφ' οὗ ἡ ἀκρόπολις, τὰ παλαιὰ τεῖχη, καὶ ἐντὸς αὐτῶν ἡ Μονὴ τῶν Βλατέων, ἡ νῦν καλουμένη Τσαοὺς μοναστήρ. Ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀποψὶς τῆς πόλεως, ἡ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς κυματίζουσα θάλασσα μετὰ τὸν ἔσπρον ὑψούμενον Ὀλυμπον, παρουσιάζουσι θέαμα ἐξαισίον. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ταύτῃ μονῇ σφίζεται ναὸς τοῦ Σωτῆρος ἢ «Μεταμόρφωσις» καὶ ἐν τῇ αὐτῇ, κεῖται ὁ σαρικοφόρος τάφος τοῦ πρώτου φύλακος, τσαοῦς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς μονῆς, ὃν ὁ Σουλτάνος Μουράτ ἔθεσεν ὡς φρουρὸν αὐτῆς, ἀπέναντι τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς οὗτος ἔλαβε παρὰ τῶν μοναχῶν, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως.

Ἐγκαταλείποντες τὸ γραφικὸν τοῦτο τοπεῖον, ὅπερ δύναται νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν δεξιῦ ζωγράφου καὶ νὰ ἐνθουσιάσῃ τὸν ῥαψωδὸν τῆς ἐθνικῆς προδοσίας, κατερχόμεθα πρὸς τὴν πόλιν, καὶ λαμβάνομεν τὴν πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως ἄγουσαν. Διερχόμεθα πρὸ τοῦ νεοδημητρίου στραταρχείου, περίξ τοῦ ὁποίου κατασκευοῦσι πολλαὶ χιλιάδες στρατοῦ, καὶ προχωροῦμεν πρὸς τὸ ὄργανοτροφεῖον τοῦ Ἰωάννου Παπαφῆ, ὁ «Μελιτεύς».

Τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ καλλιμάραρον τοῦτο οἶκημα ἰδρυθὲν πρὸς περισυλλογὴν καὶ προστασίαν τῶν ἑλληνοπαίδων καὶ πρὸς πατρικὴν καὶ μητρικὴν περίθαλψιν αὐτῶν, ἔχει περὶ τοὺς 100 μικροὺς. Διδάσκονται δὲ οὗτοι ἐκτὸς τῶν γραμμάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ ἐν ὄργανον μουσικῆν, καὶ μίαν τέχνην, εἴτε κηπουρικὴν, ἢ τὴν ξυλουργικὴν, ἣτις εἶναι λίαν προηγμένη, τὴν ῥαπτικὴν ἢ τὴν ὑποδηματοποιίαν κτλ.

Ἐντεῦθεν κατερχόμεθα εἰς τὴν παραθαλασσίαν μεγάλην ὁδὸν τῆς πόλεως, καὶ προχωροῦντες πρὸς τὴν πόλιν, φθάνομεν εἰς τὸν παρὰ τὸν Λευκὸν Πύργον δημαρχιακὸν κήπον. Θεσμὴ συζήτησις ἀκούεται περὶ τοῦ νεοτουρκικοῦ κινήματος καὶ περὶ τῆς συλλήψεως πολλῶν

νεοτούρκων ἀξιωματικῶν. Αἱ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διάφοροι πληροφορίαι τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, τρόπον μόνον σπεύρουσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ξένου. Ὁ ἐκ τῶν κλεπτῶν φόβος, ὅστις ἐκυρίευσεν τὴν σκέψιν καὶ τὴν φαντασίαν, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ κούρασις, μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ ἀποσυρθῶμεν ἑνωρῖς, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῶμεν νὰ θαυμάσωμεν τὰς ἀνὰ τὸν «μόλον» εἰς περίπατον ἐξελθούσας ἐβραϊκὰς καλλονάς.

* * *

Ἀπολαύοντες τῆς ξειδώρου τῆς πρωΐας δρόσου, θερινῆς ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου, καὶ συναντώντες καθ' ὁδὸν τοὺς θεσσαλονικεῖς πορευομένους εἰς τὰ θαλάσσια λουτρά, πορευόμεθα πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, διευθυνόμενοι πρὸς τὴν συνοικίαν τοῦ Βαρδαρίου, ὅπου ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς. Παραλαμβάνομεν τὰ διαβατήριά μας, ὡς καὶ τὰ εἰσιτήρια τοῦ τραίνου, καὶ περὶ τὴν 8ην π. μ. ἐπιβαίνοντες ἐπὶ τῆς ἀτμηλάτου ἀμάξης, ἐκκινουμένον διὰ τὸ Σόροβιτς.

Τὸ ταξειδίον μας σήμερον δὲν εἶναι πολὺ εὐχάριστον. Ἡ ταχύτης τῆς μηχανῆς ἐλαττοῦται κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον, καὶ μετ' ὀλίγον ἱστάμεθα παρὰ τινὰ καλύβην, ἣτις χρησιμεύει ὡς σταθμὸς τοῦ ἐκεῖ πλησίον εὐρισκομένου χωρίου. Διευθυνόμεθα πρὸς δυσμὰς, ῥίπτοντες τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς τοὺς ἐκ δεξιόθεν γυμνοὺς λόφους καὶ ἀγρούς. Ἀγέλαι τινὲς προβάτων, εἶναι αἱ μόναι συναντώμεναι ζῶσαι ψυχῆ μετὰ τοῦ βόσκοντος αὐτὰς ἀλβανοῦ, ἀπωτέρω δέ, δύναται τις νὰ διακρίνῃ χωρικὸν ἐπὶ ὄνου καθήμενον, καὶ προσπαθοῦντα μὲ τὰς κινήσεις τῶν χερῶν καὶ τῶν ποδῶν νὰ ταχύνη τὸ βάδισμά του. Ἡ μονοτονία διασχίζεται ὑπὸ τοῦ κρότου τοῦ εἰρμού, διερχομένου ἄνωθεν τῆς σιδηρᾶς γεφύρας τοῦ Γαλλικοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν Τεκελῆ παρὰ τὸ ὁμώνυμον χωρίον. Τὰ πλεῖστα τῶν ἀνὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀξιοῦ χωρία, εἶναι γεωκτησίαι (τσιφλίκια) πλουσίων ὀθωμανῶν, φημιζόμενα διὰ τὴν εὐπορίαν των. Εἶναι ἑλληνικὰ χωρία καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ πενιχρῶν οἰκιῶν, ἐκ πλίνθων μαύρου χρώματος κατασκευασμένων καὶ ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἀποξηρανθέντων, ἄνευ ἐπιχρίσματος ἀσβέστου. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀρχετύπων τούτων οἰκιῶν ἐν αἷς κατοικοῦσιν οἱ δυστυχεῖς χωρικοί, ὑποῦται μονώροφος ἢ διώροφος ἢ οἰκία τοῦ ἰδιοκτήτου.

Κατόπιν παραμονῆς ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας, ξεκινουμένον καὶ διερχόμεθα θριαμβευτικῶς ἄνωθεν τῆς γεφύρας τοῦ Ἀξιοῦ, ἀψηφοῦντες

τὰ κάτωθεν κυλιόμενα θολὰ κύματά του. Μία ἐκ τῶν παρηγοριῶν μας ἡ θεὰ τῆς θαλάσσης ἀποβάλλεται, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἱστάμεθα εἰς Κιριτζιλάρ, ἐπίσης ὀθωμανικὴν γεωκτησίαν. Παρ' ὅλους τοὺς σταθμοὺς, παρὰ τὰς γεφύρας καὶ τὰς ὑπογείους σήραγγας, ὑπάρχει σταθμὸς στρατιωτικῆς φρουρᾶς ἐξ ἀλβανῶν, οἵτινες ἐκ τῆς πενιχρᾶς αὐτῶν ἐνδυμασίας καὶ τοῦ ἀγρίου βλέμματος ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν ταξειδιώτην πᾶν ἄλλο ἢ τὴν ιδέαν τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς του. Πρέπει ὅμως νὰ λεχθῆ, ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς βίας, ἐφύλαξαν καλῶς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ἀπὸ πάσης ἀναρχικῆς προσβολῆς.

Διερχόμεθα τὴν γέφυραν τοῦ Καρασμάκ ποταμοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἱστάμεθα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Γιδᾶ, πόλιν μεγαλυτέραν τῶν προηγουμένων. Προχωροῦμεν ἐντεῦθεν, καὶ πολλάκις διερχόμεθα πρὸ μικρῶν δροσερῶν ῥυακίων, πλησίον τῶν ὁποίων φύεται ἡ κλαυθμηρὰ ἰτέα, ἣτις κλίνει τοὺς κλώνους της, ὡς νὰ ἤθελε νὰ χύσῃ τὰ δάκρυά της ἐντὸς αὐτοῦ. Περὶ τὴν 10ην π. μ. βλέπομεν μακρόθεν τοὺς προεξέχοντας μιναρέδες τῆς ἱστορικῆς Βερροίας ἐν ἀφθονωτάτῃ γλῶσσει κειμένην καὶ μετ' ὀλίγον ἱστάμεθα παρὰ τὸν σταθμὸν της, ὅστις ἀπέχει 1½ ὥραν τῆς πόλεως.

Ἡ Βέρροια κατοικουμένη νῦν ὑφ' Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, εἶναι πόλις Βυζαντινὴ, ἔχουσα πολλὰς βυζαντινὰς ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὸν ὠραῖον νεόδμητον μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν αὐτῆς ἱστορικῶν κειμηλίων ὑπάρχουν καὶ ἀρχαῖα κατεστραμμένα τεῖχη. Ἡ περίξ τῆς πόλεως εὐρεία πεδιάς εἶναι παχεῖα, καὶ ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ὑδάτων οἱ Βερροεῖς δύνανται νὰ σπεύρωσι καὶ νὰ θερίσωσι δις τοῦ ἔτους.

Εἰς τὴν ἀτμηλάτου ἡμῶν ἀμαξάν εἰσέρχεται κύριός τις μετὰ τῆς συζύγου του καὶ μικροῦ ἀσθενοῦς βρέφους. Μᾶς χαιρετῶσι καὶ λαμβάνουσι τὰς παρ' ἡμῶν θέσεις. Τὸ τραῖνο ἐκκινεῖ, ὅτε ἡ κυρία ἐν πλήρει ἀθρότητι καὶ εἰλικρινείᾳ, σταυροκοπεῖται καὶ μᾶς εὐχεται κατευόδιον. Κατόπιν ἄρχεται νὰ ἐρωτᾷ περὶ τῆς ὑγείας μας, τῶν παιδιῶν μας κτλ. μετὰ τινος ἐνδιαφέροντος ὡς νὰ ἦτο συγγενής τις. Ἀλλὰ τί τὸ παράδοξον; Δὲν ἀρκεῖ ὅτι εἴμεθα πατριῶται, ὅτι εἴμεθα Ἑλληνας, ὅτι εἴμεθα συνταξιδιώται; Αἱ σκέψεις της καὶ τὰ συναισθήματά της ἐμφανίζονται ἐπὶ τοῦ προσώπου της λάμποντα ὡς ἀκτῖνες σελαγίζοντος φωτός. Ἐν τῇ μορφῇ καὶ τῇ ψυχῇ της διαβλέπει

τις ἀρχέτυπον καὶ ἀμόλυντον τὸν ἑλληνοπρεπῆ χαρακτῆρα, φιλάδελ-
φον καὶ φιλοπάτριδα τὴν ἑλληνικὴν καρδίαν

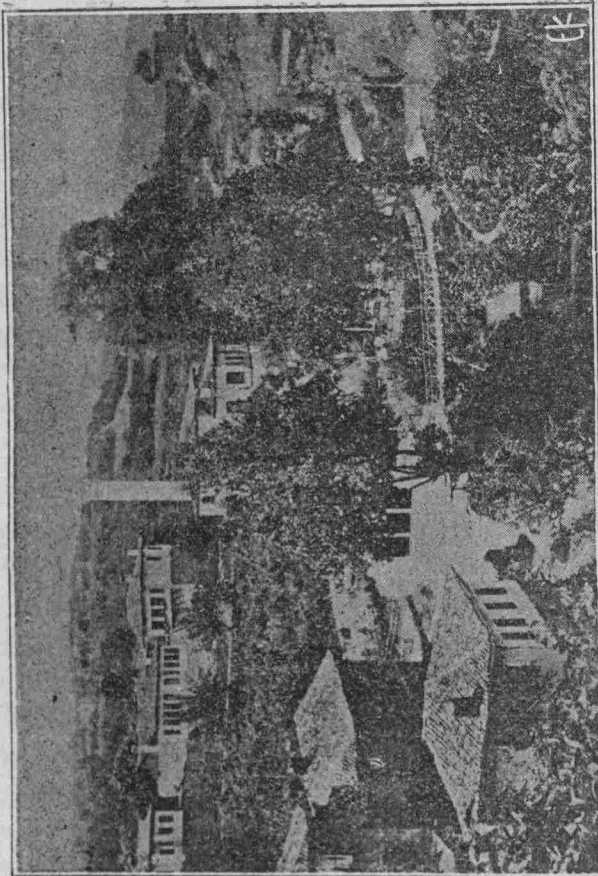
Διευθυνόμεθα πρὸς τὴν Νάουσαν. Τίς ἡ πόλις αὕτη; Ἴδου πῶς
περιγράφει αὐτὴν δημῶδες ᾄσμα.

Τὸ κρῖμα νᾶχη ἢ ῥούμελη
Τὸ κρῖμα ἢ Μωραῖτες
Ποὺ σήκωσαν ἐπανάστασι,
Ποὺ σήκωσαν κεφάλι.
Καὶ χάλασαν ἐννεὰ χωριά
Καὶ δεκαπέντε πόλεις.
Μᾶς χάλασαν τὴ Νάουστα
Ποὺ ἦταν ξιακουσμένη
Πῆραν μανοῦλες μὲ παιδιὰ
Καὶ πενθερὲς μὲ νύφες.
Πῆραν καὶ μιὰ νεόνιμφη

Σαράντα μέρες νύμφη.
Πέντε πασάδες τὴν κρατοῦν,
Καὶ πέντε βεζυράδες.
— «Πεοπάττειε νύμφη μ' γλήγορα.
Ρωμῆδ' ἄνδρα κ' ἂν ἔχασες
Πασᾶς θέλει σὲ πάρει».
— «Κάλλια γὰ ἰδῶ τὸ αἷμά μου
'Στὴ γῆ νὰ κοκκινίξῃ,
Πάρα γὰ ἰδῶ τὰ μάτια μου
Τοῦρκος γὰ τὰ φιλήσῃ».

Καὶ ταῦτα μὲν λέγονται περὶ τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς δημῶδους Μού-
σης· παρὰ δὲ τῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι μέχρι τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου
αἰῶνος, ἡ πόλις ἀπῆλθε εἰδὸς τι αὐτονομίας. Οἱ κάτοικοι εἶχον τὸ
δικαίωμα τῆς ὀπλοφορίας, καὶ τῆς ἀνεξαρτήτου διευθύνσεως τῶν
ὑποθέσεων τῶν, πληρώνοντες ἑτησίως ποσὸν τι εἰς τὸ ἰδιαιτερον τα-
μεῖον τῆς Βαλιδὲ Σουλτάνας. Μετὰ τὴν ἐθνικὴν ὅμως προδοσίαν ἐ-
νὸς ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21, ἡ μὲν πόλις
κατεστράφη, οἱ πλείστοι δὲ τῶν κατοίκων τῆς ἐσφάγησαν. Μετὰ τὸ
1830, ἡ πόλις ἀνεκοδομήθη καὶ πάλιν, νῦν δὲ ἔχει μεγάλην βιομηχα-
νικὴν ἀνάπτυξιν μὲ τὰ τρία νηματοουργεῖά της, εἰς ἃ ἐνασχολοῦνται
ὑπὲρ τοὺς 200 ἐργάτας. Ἐπίσης ἡ πόλις εἶναι περίφημος διὰ τὸν
ὠραῖόν της οἶνον.

Ἀποχωριζόμεθα τῶν συνοδοιπόρων μας καὶ τὸ τραῖνον διευθί-
νεται πρὸς βορρᾶν, πρὸς ἄλλην ἱστορικωτάτην τῶν Ἑλλήνων πόλιν.
Κατόπιν ὁδοιορίας $\frac{3}{4}$ περίπου τῆς ὥρας, ἰστάμεθα εἰς τὸν σταθ-
μὸν Βερτικὸπ. Εἶναι μεσημβρία, ἡ δὲ θερμότης καθίσταται ἀνυπό-
φορος. Εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραμείνωμεν ἐπὶ τινα ὥραν, διότι
πολλοὶ σιδηροδρομικαὶ ἄμαξαι ἀποκόπτονται τοῦ εἰρμού μας, ὡς καὶ
πολλοὶ στρατιῶται κατέρχονται ὅπως περιμείνωσι τὸ τραῖνον τῆς αὔ-
ριον, διὰ Μοναστήριον, διότι ἡ ὁδὸς εἶναι ἀνήφορος. Ἡ ἄμαξοστοι-
χία ἐκκινεῖ συρομένη ἔμπροσθεν μὲν ὑπὸ μιᾶς μηχανῆς, ὠθουμένη

ΒΕΡΡΟΙΑ

δὲ ὀπισθεν ὑπ' ἄλλης. Πορευόμεθα πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἔδεσσαν (Βοδενά), καὶ ἐκ τῆς πέριξ θέας γλυκύτης μαγευτικῆ σταλάζει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ταξιδιώτου. Τὸ βλέμμα τρυφᾷ εἰς τὴν ὑπέροχον σκηνογραφίαν, τὴν ὁποίαν ἀνοίγει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ φύσις. «Ἐδαφος σφριγηλὸν καὶ ἐνικμιον λέγει ὁ κ. Χατζηκυριακοῦ, τοπεῖα γραφικώτατα, ὄρη ἐρυμνά, δάση βαθύσκια, φάραγγες βαθεῖαι καὶ ἀπορροῶνες καὶ νάπαι χλοεραὶ καὶ κατάρρυτοι καθιστῶσι τὴν ἀποξίν τῆς ἐκτάσεως ταύτης, ἀληθῆ μαγεῖαν, ἀπόλαυσιν θεοπεσίαν».

Ἐκπληκτοὶ ἐκ τῆς φυσικῆς ταύτης καλλονῆς, πλησιάζομεν πρὸς τὴν πόλιν διακρίνοντας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πρασίνου τούτου τάπητος, ἐν εἶδει λευκῶν σινδόνων τοὺς μεγαλοπρεπεῖς καταρράκτας ῥέοντας κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. (Διὰ τὸ πολυέδρον τῆς πόλεως ἡ ἀρχαία Ἔδεσσα ὠνομάσθη σλαβιστῶν Βοδενά). Ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν πόλιν ἡ ἀποψὶς τοῦ κάτωθεν ἐκτεινομένου λεκανοπεδίου καθίσταται γραφικωτάτη. Εἰς τὸ χεῖλος τῆς λοφοσειρᾶς, ἐφ' ἧς ἡ πόλις, κεῖται μέγα νηματουργεῖον μεθ' ὑφαντηρίου. Ἡ ἀρχαία Ἔδεσσα ἐχρησίμευεν ὡς καθέδρα τῶν πρώτων βασιλέων τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων μέχρι τοῦ βασιλέως Ἀρχελαίου, ὅστις μετέφερε τὴν ἔδραν εἰς Πέλλαν, ἐν ᾗ ἡ Ἔδεσσα ἐχρησίμευε ὡς βασιλικὸν νεκροταφεῖον, ὅπερ κατεστράφη ἀργότερον ὑπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν βαρβάρων. Ἡ πόλις σήμερον ἔχει ἀκμαϊότατον ἐμπόριον, ἰδίως νήματος, μεθ' ὅλας δὲ τὰς μετονομασίας αἷς ὑπέστη, καὶ τὰς προσβολὰς ἐκ μέρους τῶν ἐναντίων, ἐν τούτοις ἡ συνείδησις τῶν κατοίκων ἔμενεν ἀπόρητος καὶ διαυγῶς ἑλληνική.

Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, λίαν ἐνδιαφέρουσα διὰ μηχανικὰς παρατηρήσεις, διευθύνεται πρὸς βορρᾶν διασχίζουσα μεγαλοπρεπὲς ὄροπέδιον, διερχομένη ἄλλοτε διὰ μέσου ὑπογείων σηράγγων, καὶ ἄλλοτε ζυθοῦν γεφυρῶν. Πλησιάζομεν εἰς τὸν σταθμὸν Βλάδοβον, ὅτε ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν εἰσιτηρίων, πρὸς μεγάλην μας ταραχὴν μᾶς ἀναγγέλλει ὅτι διὰ τοῦ ἐκ Μοναστηρίου εἰς Θεσσαλονίκην ἐπιστρέφοντος τραίνου, ἔμαθε παρὰ τινος συναδέλφου, ὅτι ἐν Μοναστηρίῳ ἐξεργάγη ἐπανάστασις, οἱ προμηνύονται σφαγαί, ὁ δὲ Σουκορῆ πασᾶς ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν στασιασάντων στρατιωτῶν. Τὰ νέα ταῦτα μᾶς ἐνέβαλον εἰς δύσκολον θέσιν.

Διερχόμεθα τὸ Βλάδοβον, ἡ ταχύτης τοῦ τραίνου μας ἐλαττοῦται, καὶ προχωροῦντες βραδέως πλησιάζομεν τὴν κωμόπολιν Ὅστροβον. Κάτωθεν τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ὀδεύομεν, ἐκτείνεται χαριεστάτη ἡ λίμνη

τῆς πόλεως (531 μ. ὕψος), ἣτις ἐκτείνεται κατὰ μῆκος αὐτῆς. Πορευόμεθα διὰ μέσου τῆς πόλεως, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ χαμηλῶν παλαιῶν οἰκιῶν, ἐπὶ δὲ τινος λόφου ὑψοῦται τζαμίον καὶ παρ' αὐτὸ ἀρχαῖος πύργος. Ἐντεῦθεν φθάνομεν εἰς Σόροβιτς, κατόπιν μῆς σχεδὸν ἡμέρας ταξιδίου, ὅπου καὶ καταλύομεν. Ὁδηγοῦμεθα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἡ δὲ κλίμαξ ἣτις φέρει εἰς τοὺς κοιτῶνας εἶναι ἐκτισμένη ἐντὸς τοῦ τοίχου ἀντὶ νὰ προεξέχη τούτου ὡς συνήθως. Ἐν αὐτῷ εὗρισκει τις ἀρτοποιεῖν μὲ κλίβανον, μαγειρεῖον, οἰνοπνευματοπλεῖον, παντοπωλεῖον, καὶ ὑπὸ τοὺς κοιτῶνας . . . σταύλους.

Ὁ ξενοδόχος, προῦχον τοῦ χωρίου μᾶς, συστήνει νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὰς σχολὰς τοῦ μικτογλώσσου τούτου χωρίου, ὅπερ μεθ' ἱεροῦ ζήλου διαφυλάττει τὸ θρησκειμα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Γένους. Εἰσερχόμεθα ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ μας εὗρισκόμεθα ἐν τῇ μικρᾷ ἐξαρχικῇ σινοικίᾳ. Ἡ ὥραία ἀμφίεσις τριῶν χωρικῶν κυριῶν, μᾶς παρακινεῖ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸ ἀνά χειρὰς κόδακ, ὅτε πρὸς μεγάλην μας ἐκπληξίν αἱ δύο ἐξ αὐτῶν δευραῖως εἰσέρχονται ἐντὸς τῆς οἰκίας. Ὑποθέτοντες ὅτι δὲν ἐπεθύμουν τὴν στάσιν, ἣν θὰ εἶχον θηλάζουσαι τὰ βρέφη τῶν, εἰσερχόμεθα πρὸ αὐτῶν, ὅτε καὶ πάλιν ἐμφανίζονται. Ἐτοιμαζόμεθα καὶ πάλιν νὰ τὰς φωτογραφίσωμεν, ὅτε ἡ γεροντοτέρα τούτων, ἐξ ἰργισθείσα, μᾶς ἀπειλεῖ διὰ λιθοβολισμῶν, οἵτινες μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ἀλγεινὴ μελαγχολία συσφίγγει τὴν καρδίαν μας, καὶ ἐξερχόμεθα εἰς τὸν ἐξώστην. Ὁ ἥλιος εἶχε πρὸ πολλοῦ δύσει, τὸ δὲ βλέμμα μας ἐστράφη εἰς τὸ παράλιμον χωρίον Πετέλ. Τὰ πάντα φαίνονται τραχέα, σκληρά, ἀνεπεικῆ, ἄγρια καὶ ἄξενα. . .

Ἡ ὥρα παρέρχεται, ἐπειδὴ δὲ τὴν ἐπομένην θὰ ἡγειρόμεθα ἐνωρίς, ἀποφασίζομεν νὰ κατακλιθῶμεν. Μόλις τὸ κεκμηκὸς βλέφαρον τοῦ ταξιδιώτου κλείει, καὶ ἀμέσως αἰσθάνεται τις τὴν ὄσμην τοῦ βραδυκινήτου πυροβολικοῦ τῶν κορέων. Οἱ ἐλαφρῶς ὀπλισμένοι ψύλλοι ἐπιτίθενται πανταχόθεν, οἱ δὲ λίαν ἐπιδέξιοι ἐξ αὐτῶν κατορθώνουσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ οὔς μας . . . Οἱ πειναλέοι ποντικοὶ ἐξέρχονται τῶν φωλεῶν τῶν, καὶ ἀψηφούντες τὸν γδοῦπον τῶν κάτωθεν εὗρισκομένων ἵππων, σύρουσιν ἐν εἶδει ἄρματος ξηρὸν τεμάχιον ἄρτου. Ἐπὶ τέλους κατόπιν μακρᾶς ἀγωνίας, οἱ ἀνὰ τὸ χωρίον ἀλέκτορες μᾶς ἀναγγέλλουσι τὴν ἀφίξιν τοῦ φωτός. Εἶναι ἡ στιγμή ἐ-

κείνη, καθ' ἣν τὸ σκότος τῆς νυκτὸς λαμβάνει διαφανές, ῥόδιον, ἰόχρουν καὶ φαιὸν ἐναλλάξ χρῶμα.

* *

Ἐκκινουῦμεν ἐπὶ τριῖπου ἀμάξης. Ἡ ἄμαξα ἔχει μὲν δύο παράθυρα, ἀλλὰ στερεῖται ὑαλοφράκτων, ἀντὶ καθισμάτων ὑπῆρχε τὸ χόρτον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπληροῦντο ἄλλοτε τὰ καθίσματα, συγκρατούμενον διὰ μακρῶν καρφίων. Εἶναι τὰ μονάκριβα ἀμάξια τοῦ χωρίου Μικροὶ κωδωνίσκοι περὶ τὸν τράχηλον τῶν ἵππων ῥυθμίζουσι τὸ βάδισμά των, ἡ δὲ ἀμαξιτὴ λεγομένη ὁδὸς εἶναι λίαν πετρώδης.

Ἀπολαύοντες τῆς πρωϊνῆς δρόσου λαμβάνομεν νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν. Ἐξερχόμεθα τῆς πόλεως καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσερχόμεθα εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ὀστρούβου. Ἐκ δεξιῶν παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Βόρρα, ὑπάρχουσι πολλὰ χωρία διεσκορπισμένα ἐν τῷ μέσῳ χλοερᾶς καὶ γραφικῆς πεδιάδος. Τὴν σιγὴν τῆς πλήρους εἰδυλλίων μεγαλοπρεποῦς ταύτης φύσεως διασπᾷ μόνον ὁ κρότος τῆς ἀμάξης. Τὴν δροσοβόλον πρωΐαν χαιρετίζει ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, τοῦ ὁποίου αἱ ἀκτῖνες προσπίπτουσιν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὀροσειρᾶς. Ἐκεῖ μακρὰν διακρίνει τις εἰς μίαν εὐμορφον ῥαχοῦλαν ἐν κορυφῶν μονύδριον. Ὁ ἀμαξηλάτης σταυροκοπεῖται. Εἶναι ἡ μονὴ τῆς «Παναγίας τῆς Κλεισουριώτισσας», ἣτι ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15ου αἰῶνος Παρὰ τὴν μονὴν ὑπάρχει καθηλωμένη ἐπὶ βράχων ἡ ἀρχαία πόλις Κλεισούρα. Μετὰ τινων ὠρῶν ἀμαξοδρομίαν, φθάνομεν εἰς Ἀλπάνκιοι, χωρίον ὀθωμανικόν. Προχωροῦντες συναντῶμεν ὀλόκληρον καραβάνιον χωρικῶν φερόντων ἐπὶ ζώων σιτηρά, αὐγά καὶ ὄρνιθας. Οἱ τοῦρκοι φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν περίστροφα, οἱ δὲ δυστυχεῖς χριστιανοὶ συνοδοιπόροι ἔχουσι περιεζωσμένον λωρίον, ἐξ οὗ κρέματα μικρὸν μαχαίριδιον διὰ τοῦ ὁποίου κόπτουσι τὸν ἄρτον των. Τὸ καραβάνιον πορεύεται εἰς Καϊλιάρ διότι εἶναι ἡμέρα καθ' ἣν γίνεται ἡ ἔβδομαδιαία ἀγορά, ἐμπορικὴ πανηγυρις, ἣτις γίνεται σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς πρωτευούσας τῶν ὑποδιοικήσεων, ἔχουσα ἐκάστη τὴν ὀρισμένην ἡμέραν τῆς.

— «Ἐδῶ σκότωσαν τοὺς ἰδικούς μας» λέγει ὁ ἀμαξηλάτης.

Ρίγος περιτρέχει ὅλον τὸ σῶμά μας. Ἡ λυπηρὰ ἀνάμνησις τῆς 6ης Νοεμβρίου τοῦ 1904 οὐ μόνον μᾶς συγκινεῖ, ἀλλὰ καὶ μᾶς τρομάζει. Ποῖα μαρτύρια ἀρά γε νὰ ὑπέφερον οἱ εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν ἀμέριμνοι ἐπιστρέφοντες ὀκτῶ ἀγωγιᾶται, ὅτε προσεβλήθησαν καὶ διὰ

τῶν πελέκεων ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν κακούργων ἐλευθερωτῶν !!! ; Ποίους πόρους νὰ ὑπέφερον ὁ δυστυχῆς γέρον, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ προσετρίβη μεταξὺ δύο λίθων ; . . .

Προχωροῦμεν ὀλοταχῶς, καὶ ἐντὸς ὀλίγου φθάνομεν εἰς Καϊλιάρ, χωρίον ὀθωμανικόν μὲ πενιχροτάτας οἰκίας. Παραμένομεν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἔξαλλοι ἐκ χαρᾶς ὅτι ἐντεῦθεν βαίνομεν ἐπὶ ἀσφαλούς ἐδάφους, ἐκκινουῦμεν διὰ Σιάτισταν Διατρέχομεν εὐφορον πεδιάδα, ἣν περιβάλλει γυμνὴ βουνοσειρὰ ἐπιβλέπουσα τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα. Ἡ θεὰ ἱερέως ἐπὶ πώλου ὄνου καθημένου καὶ πεζῆ παρακολουθουμένου ὑπὸ τῆς συζύγου του, φερούσης βρέφος μὲν ἐπὶ τῆς ῥάχως, εἰς δὲ τὰς χεῖρας τὰ πέδιλά της, ἄτινα θὰ φορέσῃ ὅταν πλησιάσῃ εἰς τὴν πόλιν, προσβάλλει τὰς πρὸς τὸ ὠραῖον φῶλον συμπαθεῖς ἰδέας μας.

Τὰ ἀνά τὴν ἡρεμον πεδιάδα χωρία εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κουναροχώρια», διότι ἡ ἐν αὐτοῖς ἐγκατασταθέντες χωρικοὶ ἦλθον ἐξ Ἴκονίου (Κόνια). Διαφέρουσι δὲ οὗτοι κατὰ πολλὰ πρὸς τοὺς πέραν τοῦ Ἀλιάκμονος εὐρισκομένους τούρκους (ἀγάδες), οἵτινες εἶναι ἐξωμόται καὶ κάμνουσι χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς θρησκευτικὰς των συναθροίσεις.

Ὀδοιποροῦμεν ὀπισθεν τῆς ὠραίας Κοζάνης, διατρέχομεν τὰ ὀθωμανικὰ χωρία Καραγιάνια καὶ εἰσερχόμεθα ἐντὸς τῶν στενῶν τῆς Σιατίστης. Τὰ στενὰ ταῦτα (μουγάζ) σχηματίζονται ἐκ τῶν ἐνθεν καὶ ἐνθεν δύο ὑψηλῶν ἀποκρήμων πρὸς τὸ ἔδαφος συνηνωμένων ὀρέων. Μόλις διερχόμεθα τὰ στενά, καὶ πρὸ ἡμῶν ἐκτείνεται γλαφυροτάτη καὶ τερπνοτάτη τὴν ὄψιν κοιλάς. Ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰς εὐρείας ἐκτάσεις τῆς πόλεως καλύπτουσι εὐβότρες ἀμπελοὶ. Εἰσερχόμεθα ἑλικοειδῶς καὶ πρὸς τὴν ἐσπέραν ἐμφανίζονται ὀλίγα οἰκίαι τῆς παραδόξως ἐκτισμένης ταύτης πόλεως.

Ἡ Σιάτιστα ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 8 χιλιάδας κατοίκων, εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ πετρώδους κλιτύος μεταξὺ τῶν κορυφῶν τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Σνιατίσκου καὶ τῶν πρὸς δυσμὰς παραβούνων αὐτῆς. Πολλάκις ὑπέστη προσβολὰς ὑπὸ τῶν Ζεμπέκιδων, Γκέκιδων (1878) καὶ ἄλλων, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς θέσεως τοὺς πάντας ἐρρωμένους ἀπέκρουσεν. Ἡ πρώτη ἀποψις εἶναι μεγαλοπρεπῆς, τὰ δὲ πέριξ τῆς ὄρη γυμνά. Αἱ οἰκίαι τῆς ἀμφιθεατρικῶς ὡς ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐκτισμέναι, ἔχουσιν ὑψηλὰς διπύλους αὐλάς, ἐκάστη δὲ τούτων ἔχει ἰδιάζοντα ῥυθμόν, αἱ δὲ ἀρχαιότεραι εἶναι σκοτειναὶ πυργωταὶ καὶ μὲ ἐξέχοντα κίονια καὶ πολεμίστρας. Πρὸ δεκαετίας σχεδὸν ὑπῆρχεν ἐν

αὐτῇ ιδιόρρυθμον τὴν κατασκευὴν, σκοτεινόν, ὑψηλὸν καὶ ὀγκῶδες κυβικοῦ σχήματος φρούριον καλούμενον «Γλάς». Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς δύο συνοικίας Γεράνειαν καὶ Χώραν, εἰς ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπὶ τῶν ἄνωθεν λόφων καὶ ἐν εἴδει ζώνης τῆς πόλεως καὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν συνοικιῶν, ὡς σκοποὶ τῆς πόλεως εἶναι ἐκτισμένοι ἐκκλησιαὶ μετὰ συνδένδρων περιβόλων, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς ἐξοχικὰ κέντρα. Δύο ὑψηλοὶ λιθόκτιστοι πύργοι, ἐν τῷ μέσῳ ἐκατέρας τῶν συνοικιῶν, ὑψούμενοι, φέρουσι τὰ με κώδωνας σημαίνοντας τὰς ὥρας ὡρολόγια. Εἰς τὴν Χώραν, προεξέχει τὸ παρὰ τὴν μητρόπολιν Τραπάντζιον γυμνάσιον, ὅπερ ἀνήγειρεν ὁ αἰμνηστος Σιατιστεὺς Θωμᾶς Τραπαντζῆς, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκπαιδεύονται ἑλληνοπρεπῶς πολλοὶ νέοι ἐκ τῶν περιχώρων καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐκτὸς τοῦ γυμνασίου ὑπάρχουσι δύο ἀκμαιόταται ἀστικά σχολαὶ καὶ δύο παρθεναγωγεῖα.

Οἱ δρόμοι τῆς πόλεως εἶναι στενοὶ καὶ ἀνωμάλως λιθόστρωτοι, ἐλικοειδεῖς, σκοτεινοί, ἀλλοῦ μὲν κατωφερεῖς ἀλλοῦ δὲ ἀνωφερεῖς, πάντοτε δὲ πλήρεις χαλίκων. Ἐκ τῶν δύο δυσμικῶν λόφων ἡ πόλις ἔχει ὀρίζοντα εὐρύν, δύναται δὲ τις νὰ πλανᾷ τὸ βλέμμα εἰς πολλὰ ἀνὰ τὸν πολύστροφον ἀλιάζμονα χωρία, ἢ νὰ ἀτενίζῃ πρὸς τὸν μακρὰν κείμενον Γεράμμον ἢ Βόιον, ὧν αἱ λευκαὶ κορυφαὶ εἰσέρχονται ἐντὸς τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ. Ἡ πόλις ἀριθμεῖ βίον τριακοσίων περὶ τοῦ ἐτῶν, πολλὰ ὅμως ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ ἑλληνοπρεπῆ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἄξια νὰ προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν λαογράφου ἑλληνοφίλου.

ΖΗΣΗΣ Μ. ΚΟΤΙΩΝΗΣ

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

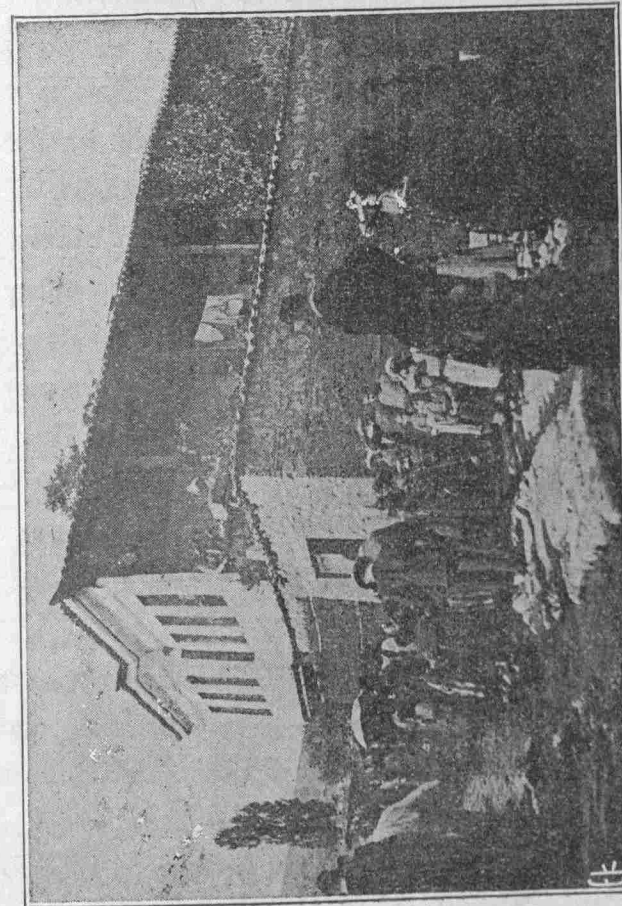
Εἰς κάποιον τενεκὲν παρασημοφορηθέντα.

Ἦσουνά πάντα τενεκὲς μὲ βρωμὲς καὶ φρύκαλα
σιχαμερὸς γιὰ πιάσιμο.

Μὰ ἀντὶ νὰ φᾶς μιὰ γερὴ κλωτσιὰ στὰ πισοκόκκαλα,
σοῦ δῶσαν . . . τὸ παράσημο.

(Ἀθηναί)

ΣΑΤΑΝΑΣ

ΕΒΕΣΣΑ

ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΣΙΤΟΣ

Φυσᾷ τὸ ἀνιξιάτικο ἀγέρι ὡς θωπεία δροσερὰ κι' ἀποχωρίζει τὰ κλαδιὰ τῆς ἀνθισμένης ἀκακίας. Τὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς γειτονικούς των κλώνους. Κι' ἔπειτα πάλιν, ὡσεὶ νὰ μετανοῆ, φυσᾷ ὀλίγον σπλαγχνικώτερα, καὶ τὰ σφικταγκαλιάζει, τ' ἀδελφώνει. Καὶ ἡ περιπτυξίς των εἶνε τόσῳ στοργικῆ, ὥστε τὰ μυροβόλα πέταλα τῶν λουλουδιῶν συνθλίβονται κι' ἐνῶ οἱ κλώνοι ἀνταλλάσσουν ἀσπασμὸν χαρᾶς, τὰ ἄθνη των ἀποφυλλίζονται ἀπὸ λύπη· χωρίζονται πλέον αἰώνια! . . .

Αὐτὸ συμβαίνει—ἄλλομονον! καμμιὰ φερά: ὁ χωρισμὸς τῶν δύο νὰ ἐνώνη ἄλλους δύο . . . Κᾶποιος θὰ κλαύσῃ, διὰ νὰ μεριδιάσῃ δύο χεῖλη. Κᾶποιος θὰ ξενητευθῆ, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ συμπόσιον τῆς εὐτυχίας τρίτων.

Ὅλιγον πέρα τὰ πολύφυλλα καὶ φουντωτὰ πλατάνια συμπλέκονται μ' ὄρμη, ὡς ξωτικιᾶς νεράιδες, ποῦ τραβᾷ ἢ μιὰ τὴν ἄλλην ἀπ' τὰ μπερδεμένα κι' ἄτακτα μαλλιά μέσα στὰ δάση, κι' αἱ ἠνωμένοι κορυφαί των σχηματίζουν ὑψηλὴν καὶ παιγνιδιάραν ὄροφην, ποῦ ἐμποδίζει ἀπὸ ζήλειαν καθελαίμαργη ματιὰ τοῦ Ἥλιου νὰ εἰσδύσῃ καὶ νὰ ἀντικρύσῃ τὸ βυάκι, ποῦ κυλᾷ σύρριζα εἰς τὰ πόδια των τραγουδιστᾶ, ἀρμονικώτατα.

Πλατάνια καὶ ἀκκίαι σείουν τὰ κλαδιὰ ὡς μάγισσαι, ποῦ ταλανίζουν κᾶποιο μέλλον. Κι' αὐτό, καθάριο, ἀστρόχυτο, κυλᾷ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς σκιάς των δίχως ὑποψίαν.

*
**

Κανεὶς δὲν τὸ ἐρωτᾷ πῶς ἐγεννήθη. Κανεὶς δὲν ξεύρει πότε ἐπρωτοφάνηκε.

Περνᾷ . . . πεθίνει ἀγνωστον, ἀροῦ ὑγράνει μὲ φιλαργυρίαν εἰς τὰς διψασμένας ὄχθας του τὰ τρυφερὰ ριζόκορμα τῶν δένδρων, ποῦ ἀκολουθοῦν ἀπὸ τὰ δύο πλάγια μὲ παράταξιν καὶ σοβρότητα τὸ κύλισμά του καὶ εἰς τὸν νεανικὸν του φλοῖσον σμίγουν τὸ γερντικὸν παράπονόν των.

Δροσιὰ μυρολουσμένη ἀναθεύει φρικιστικὰ τὰ γύρω χορτάρικια. Σιζοπλαγιάζουν τὰ ἀδύνατα ἀκόμη στάχυα καὶ αἱ αἱματωμένες παπαροῦνες γέρνουν τὸ κεφάλι θλιβερά.

Ἄνησυχία ἀγνωστη βρύνει τοὺς ἄτμούς. Κρατοῦν μὲ φόβον τὴν φαιδρότητά των ὄλα. Ἢ πλίσιν τὴν στιγμὴν αὐτὴν μοιάζει μὲ τὴν περίλυπον μητέρα, τὴν ἀμίλητον Νιόβην. Σταλαζει ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς ὀπύνης. Τὰ γέρικα πλατάνια συνωφρωμένα στέκονται τριγύρω του ὡς ἱερεῖς πομπῆς Ἐλευσινίων.

Κᾶποια ζωὴ, θαρρεῖς, γεννᾶται, δίχως νὰ χαρῆ καρδιά . . . ἢ κᾶποις ἀργοπεθίνει, δίχως νὰ τὴν ῥνκτίτῃ δάκρυ . . .

*
**

Κηδεύεται τὸ ρεῖθρον . . .

*
**

Χθὲς μόλις πρόβαλεν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς μανούλας του πηγῆς. Ἀντίκρουσε τὸ φῶς μ' ἐλπίδες κι' ἐκυλίσθη ἀσυλλόγιστο καὶ βιαστικὸ μέσα στὴν κοίτην, στὴν ὁποίαν εἶχαν μαζευθῆ προτῆτερα ἄλλα πολλὰ παρόμοια. Βυθίζεται μὲ τὴν ἀχόρταγῃ λαχτάρα τῆς νεότητός του ἕως τὸν βυθὸν καὶ ξανα-

φαίνεται πρέκει ζωηρότερον. Πηδᾶ τὰ πετραδάκια πάντοτε ἀκούραστο· σύρει μὲ τὴν ὀρμὴν τοῦ ἄχυρα, κλαδάκια, μαδημένα πέταλα καὶ τρέχει πρὸς τὸ ἄγνωστόν του τέλος ἀσυνείδητα.

Ἄν τύχη κι' εἰς τὸ κύλισμά του τ' ἀντικρύσει σπλαγχνική ἠλιακὴ ἀκτίς, λάμπει ὡτάν διαμάντι, ἀκτινοβολεῖ μίαν στιγμὴν, κι' ἔπειτα χάνεται, παρμερίζει πάλιν εἰς τὴν ὄχθην ἀπὸ τὰ διαγκωνίσματα τῶν ζωηρῶν συνοδοιπόρων του. Χάνει τὴν πρὸς καιρὸν του λάμψιν κι' ἀπομένει . . . μιὰ κοινὴ σταλαγματιὰ νεροῦ, ποῦ κινδυνεύει ὀλιγώτερον στῆς ὄχθης τὴν σκιάν, παρὰ εἰς τοῦ ἡλίου τὰ φιλήματα.

Καὶ κάμει τὸ κοινὸ ταξίδι τῆς ζωῆς.

Πόσες καὶ μεγαλείτερες σταλαγματιῆς — μὰ πάντοτε σταλαγματιῆς μικροῦλες μὲς τὸ Ἄπειρον — μ' αὐτὸν τὸν ἴδιον τρόπον, τὸν αἰώνιον καὶ ἀναλλοίωτον, χωνεύονται μέσα στὴν Ἄβυσσον!

*
* *

Ἐνα μεγάλον φύλλον πράσινον, ποῦ ἔπεσεν ἀπὸ τὰ τελευταῖα τοῦ ἀμπελιοῦ χαμόκλαδα — ποῦ στεφάνει τὴν μικρὴν κοιλιάδα — σύρεται ἐπάνω στὰ γοργὰ νερὰ κι' ἀποσιεπάζει τὴν ῥακίδα, ποῦ παρακολουθοῦσα.

Παλαίει μὲ ἀπελπισίαν τώρα ἡ δυστυχημένη, γιὰ νὰ ξεπεράσῃ κάθε ἐμπόδιον καὶ νὰ διαβῇ· καὶ τὸ μεγάλο φύλλον ξαπλωμένον στὴν ὑγρὴ τῆς ῥάχιν ταξειδεύει ἀναπαυτικώτατα. Τὸ σῶμά του, πλατὺ καὶ ἄχαρι, μοῦ ἀποκρύβει ἴσως τὴν ὑστερινὴν τοῦ ἀπηλπισμένου ρεῖθρου πάλιν, ποῦ ἀγωνίζεται νὰ φθάσῃ γρηγορώτερα τὸ τέλος, τὸν χαμόν του.

Τὸ φύλλον τὸ κακόσχημον τρέχει κι' αὐτό· ὅμως ἀκούραστα καὶ ἀνενόχλητα. Ἴσως καὶ ὄνειρα νὰ βλέπη εἰς τὸν ἥσου-

χόν του ὕπνον ὠραιότερα ἀπ' τὸ τεταραγμένον ρεῖθρον, ποῦ δὲν πρόφθασε νὰ αἰσθηνθῇ χαράν, νὰ μειδιάσῃ εἰς τὴν σύντομον ζωὴν του.

Φεύγουν καὶ τὰ δύο· μὰ πῶς διαφορετικά! . .

Ἐλλως αἰώνιος τῆς ζωῆς αὐτό. Πράσιτος ἐλείνο. Ἄδικη καὶ ἄκαρπη ζωὴ, ποῦ λάμπει ὅμως πάντοτε τῶς πολὺ στὰ μάτια τοῦ ἐπιπολαίου κόσμου!

*
* *

Ἐνὰ πουλάκι ἀπὸ τὰ κλαδιὰ μὲζὴ μου παρακολουθοῦτε τὸ διπλὸ αὐτὸ ταξίδι· κι' ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του σκοπιὰν εἶδε τὴν τύχην καὶ τῶν δύο.

Τοῦ ἰδίου κύματος ὁ παιγνιδιάρικος ἀφρὸς ἔπνιξε τὴν ὑστερινὴν πνεύν των.

Τὸ νωθρὸν φύλλον ἐρροφήθη ἀπὸ τὴν μεγάλην θάλασσαν, ὅπως καὶ τὸ βασκνισμένον ρεῖθρον! . .

Ἐτύνηζεν ὁ μικροσκοπικὸς φιλόσοφος ὀλίγον τὰ πτερά του ἀπὸ ἀγανάκτησιν, ὥρμησε στὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν, ποῦ τὴν ἐθέριμαινεν ὁ Ἥλιος περισσότερον καὶ ἤρχισεν ἕνα βραχνό, παράξενο τραγούδι.

Ποῖος ξεύρει τί νὰ ἤθελε νὰ πῆ στὴν γλῶσσάν του τὸ ὠμορφο πουλάκι.

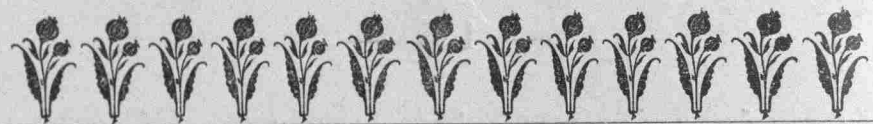
Τὸ δικηκομμένον του καὶ σιγνὸν κελάδημα ἔμοιαζε περισσότερον μὲ κλάψιμον πονετικὸ· μὰ τ' ἄγρια καὶ διαπεραστικὰ τσουρίγματα, ποῦ ἄφινε στὸ τέλος κάθε στίχου, ὡς θρηνώδη ἐπιδόνη, ἔμοιαζαν μὲ πικρὰν διαμαρτύρησιν.

Ποῖος ξεύρει ὡς; τῶς τί νὰ ἤθελε νὰ πῆ . . .

Ἀθήναι

ΑΘ. Π. ΓΑΓΙΤΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ

Ὡς περ ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν θεωρητικῶν προβλημάτων εἰς ἀνέμικτον τελειότητα σημείον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐξίκοντο, οὕτω καὶ ἐν τῇ ζητήσει τῶν πρακτικῶν εἰς θαυμαστὴν ἀνῆλθον περιωπὴν, ἀριδῆλως καταδείξαντες τὴν γονιμωτάτην καὶ ἀριστοτόκον αὐτῶν διάνοιαν. Ἐν τοῖς πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλοσόφοις δικαίως ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν ἠθικῶν ζητημάτων ὁ μέγας φιλόσοφος καὶ ἐπιφανὴς φυσιοδίφης Δημόκριτος.

Ὁ Δημόκριτος κατήγετο ἐξ Ἀβδήρων, ἐγεννήθη δὲ περὶ τὸ 460 π. Χ. Τοσχύτην εἶχε πρὸς γινῶσιν δίψην, ὥστε δὲν ὤκνησε νὰ ποιήσῃται μακρυνὰς περιουσίας εἰς Αἴγυπτον καὶ Βαβυλῶνα, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Περσίαν. Ὑπὸ τῶν περιηγήσεων τούτων κατέστη πένης καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθὼν ἐλειδορεῖτο ὡς σπάταλος. Ἴνα δ' ἀποφύγῃ τὴν τοῦ ἀσώτου προσηγορίαν, ἠναγκάσθη ν' ἀναγνῶ συγγράμματα αὐτοῦ τινα. Ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεων αὐτοῦ ἦτο μέγας καὶ ἡ λογικὴ τῶν διανοημάτων ἀκολουθία θαυμαστὴ· διὸ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μεγάλως ἐπαινεῖται. Ἡ πολυμάθεια καὶ σοφία τοῦ ἀνδρὸς διεφαίνετο ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ ποικίλοις συγγράμμασιν αὐτοῦ, ὧν ἀποσπάσματα μόνον εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν.

Ὁ Δημόκριτος κατέχει ἀξιόλογον θέσιν ἐν τῇ σεπτῇ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων χορείᾳ, διότι ἀνέπτυξε καὶ ἐφήρμοσε τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν τοῦ Λευκίππου. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύ-

τὴν τὰ κύρια πόντων τῶν ὄντων συστατικὰ εἶναι ἀγέννητα καὶ ἀνώλεθρα, ἀπχθῆ καὶ ἀναλλοίωτα, ὁμοειδῆ καὶ ἀνκρίθμητα, διὰ δὲ τὴν σμικρότητα αὐτῶν ἄληπτα τῇ αἰσθήσει σωματῖα. Ταῦτα χωρίζονται μὲν ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ κενοῦ, καθ' αὐτὰ δ' ὅμως ὑπάρχουσιν ἀδιαίρετα τούτου ἕνεκα, ὅτι ἀποπληροῦσι παντελῶς ὃν κατέχουσι χῶρον· διὸ καὶ «ἄτομα» ἢ «ναστὰ» ὀνομάζονται. Τὰ ἄτομα ταῦτα κινῶνται προαιώνια εἰς τὸν ἄπειρον χῶρον πρὸς τὰ κάτω. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μείζονα καὶ ἐπομένως βαρύτερα ἄτομα πίπτουσι ταχύτερον τῶν μικροτέρων καὶ κουφοτέρων, διὰ τοῦτο ἀλληλοτυποῦσι, στρεβιλοῦνται, συμπλέκονται καὶ ἀποτελοῦσι μυρίους κόσμους, ὧν εἰς τυγχάνει ὢν καὶ ὁ ἡμέτερος. «Ὡς περ δὲ πάντα συνίστανται ἐξ ἀτόμων, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὃν ὁ φιλόσοφος ἀποθυμάζει διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν.—Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν μεταφυσικὴν καὶ τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς φιλοσοφίας τοῦ Δημοκρίτου. Ἀξιολογώτεροι δ' ὅμως καὶ μεγάλης προσοχῆς ἄξιαι εἰσὶν αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ἀρχαί.

Ζητῶν ὁ φιλόσοφος τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν θεωρεῖ σκοπὸν τοῦ ἀνθρώπου, εὐρίσκει ὅτι αὕτη δὲν κατοικεῖ ἐν βροσκήμασιν οὐδ' ἐν χρυσῷ, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ, ἥτις ἐστὶ οἰκητήριον δαίμονος (Ἀπόσπασ. 1). Ἐγχείεται δ' ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ εὐεττοί καὶ τῇ εὐθυμίᾳ. Ὁ πλοῦτος, ὃν οἱ πολλοὶ ὑπερτιμῶσι, δὲν θεραπεύει πάσας τὰς ἐπιθυμίας, οὐδὲ προσπορίζει τὴν εὐτυχίαν. Ὁ πλούσιος δὲν εἶναι κατ' ἀλήθειαν τοιοῦτος, ὅταν χρῆζῃ πλειόνων ἐκείνων, ὅσα ἔχει· τούτων δὲ ὁ πένης δὲν εἶναι ἀληθῶς πένης, ἐὰν ἀρκῆται εἰς τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ (Ἀπ. 26). Οὐδὲν δ' ὑπάρχει ἀγαθὸν καὶ κακὸν καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ προσπίπτει τι ὡς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, καθ' ὅσον ἐνεργάζεται ἀγαθὴν ἢ

κακὴν τῆς ψυχῆς διαθέσιν, τούτέστι *τέρψιν* ἢ *ἀτερπίην*. Ὁ ἄνθρωπος, εἰ καὶ μεγάλην ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ὅμως δύναται ν' ἀποβῆ ἀνεξίτητος αὐτοῦ διὰ τῆς φρονήσεως, δι' ἧς ἀσφαλῶς κατὰπολεμεῖται ἢ πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀβουλίας ἐπινοηθεῖσα τύχη ('Απ. 14). «Ἴνα δ' ἐπιτύχη ὁ ἄνθρωπος τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς εὐεστοῦς, τούτέστι τῆς εὐδαιμονίας, ὀφείλει πρῶτον νὰ ἔχη συμμετρίαν βίου καὶ αὐτάρκειαν ('Απ. 38). Ὅστις ἔχει διὰ μνήμης, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει βραχεῖα καὶ πικρῆς δυσχερείας καὶ δυστυχίας ὑπόκειται, οὗτος ἀρκεῖται εἰς τὰ ὀλίγα καὶ ἀναγκαῖα ('Απ. 41). Ἐπειτα δὲ ὁ πλοῦτος δὲν προσποιεῖ πολλὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ τούναντίον πολλὰ κακὰ. Οὕτως ὁ πλούσιος εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς ἐπιβουλήν καὶ φθόνον καὶ μῖσος, οἷων κακῶν τυγχάνει ἀπηλλαγμένος ὁ πέννης ('Απ. 40). Ὁ ἀσύνετος μόνον κατέχεται ὑπὸ ἀπληστίας, ἥτις εἶναι πολλῶν χειρῶν τῆς ἐνδείας, ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ συνετὸς χαίρει μὲν ἐφ' οἷς κέκτηται, οὐδόλως δὲ λυπεῖται ἐφ' ὅσοις δὲν ἔχει. ('Απ. 29, 42). Πρὸς τῆ αὐτάρκειαν πρέπει νὰ ἔχη τις κατὰ δεύτερον λόγον τὴν δύναμιν τοῦ διορισμοῦ καὶ δικαιοσύνης τῶν ἡδονῶν ('Απ. 1), τούτέστι νὰ ἐπιδιώκη μὲν τὰς ἡδονάς, αἵτινες διαφυλάττουσι καὶ προάγουσι τὴν εὐεστώ, νὰ ἀπέχηται δὲ τῶν λοιπῶν. Οὕτω δὲ διάκρισιν τῶν ἡδονῶν ποιούμενος ὁ φιλόσοφος διδάσκει ὅτι ἡ κατ' αἴσθησιν ἀπόλαυσις πρέχει βραχεῖαν *τέρψιν* καὶ πολλὴν λύπην ('Απ. 47, 46, 48), ἐν ᾧ ἡ ἀπὸ τῆς γνώσεως ἢ τῆς θεᾶς τῶν καλῶν ἔργων προερχομένη ἡδονὴ εἶναι ἀληθὴς καὶ σταθερὰ καὶ παραμόνιμος, πρὸς ἣν οὐδεμία ἄλλη ἡδονὴ δύναται νὰ παραβληθῆ. Πρὸ πάντων δ' εἶναι ἀναγκαῖα, λέγει, ἡ μετριότης τῆς *τέρψεως* ἢ ἡ σωφροσύνη ('Απ. 20, 35). Ἐν πάσῃ δηλαδὴ ἀπολαύσει ὀφείλει ἕκαστος νὰ τηρῆ

τὸ μέτρον· διότι ἡ ὑπερβολὴ μεταπίπτουσα εἰς τὸ ἐναντίον ποιεῖ τὸ ἡδὺ λυπηρόν. Ἐξ ἐναντίας δὲ τὸ μέτρον πολλὰ πλασιάζει τὴν εὐχέρησιν καὶ ἐπαυξάνει τὴν ἡδονὴν ('Απ. 35). Εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου συμβάλλονται κατὰ τρίτον λόγον αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, αἵτινες ἔχουσι ἀξίαν διὰ τοῦτο, ὅτι φέρουσιν ὅπως δήποτε εἰς τὴν εὐεστώ. Τοιαῦτα εἰσιν ἡ φιλοπονία καὶ δραστηριότης, ἥτις ὅμως ὀφείλει νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὸ προσήκον μέτρον καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὴν φύσιν ἐκῆστου· ἡ τόλμη, ἥτις τυγχάνει οὔσα ἀρχὴ πράξεως· ἡ ἀνδρεία, ἥτις πολλὰς προσπορίζει νίκας, ὧν πρώτη καὶ ἀρίστη εἶναι ἡ τῶν παθῶν περιστολὴ καὶ τῶν ἡδονῶν καταδάμασις ('Απ. 75). Τῷ συνετῷ ἀνδρὶ προσήκει νὰ ἀντιμάχηται πρὸς τὰ πάθη καὶ διὰ τοῦ λογισμοῦ νὰ ἐκκρούῃ τὴν λύπην ('Απ. 77, 74). Ἡ δὲ τῆς ἀνδρείας φυσικὴ βᾶσις, ἥτοι ἡ σωματικὴ δύναμις, δὲν πρέπει παντάπασι νὰ ὑπερτιμᾶται καὶ καθόλου τὸ σῶμα πρέπει νὰ τυγχάνῃ ἐλάττονος φροντίδος καὶ τιμῆς ἢ ἡ ψυχῆ· διότι ἡ μὲν τελεία ψυχὴ ἐπικουρεῖ ἀθλίῳ σώματι, ἡ δὲ τοῦ σώματος δύναμις ἄνευ νοῦ οὐδαμῶς δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν βελτίῳ ('Απ. 128). Ἐκ τῶν ἀρετῶν ἰδίᾳ ἐξαίρει ὁ φιλόσοφος τὴν δικαιοσύνην καὶ πᾶν ὅ,τι πρὸς ταύτην συνάπτεται καὶ δὴ τὴν πολιτείαν. Ὁ νόμος, λέγει, κωλύων ἕκαστον νὰ πράττῃ κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην προφυλάττει ἀπὸ τῆς στάσεως καὶ ἀποβαίνει τῶν ἀνθρώπων εὐεργέτης ('Απ. 197). Ἡ δ' ἀγαθὴ πολιτεία εἶναι λαμπρότατον καὶ ὠφελιμώτατον πρᾶγμα· διότι ἐν αὐτῇ ἀσφαλίζονται τάγαθὰ καὶ συντελοῦνται τὰ μεγάλα καὶ λαμπρά. Ἡ πολιτεία περιλαμβάνει πάντα ταύτης μὲν σωζομένης πάντα σώζονται, ταύτης δὲ φθειρομένης πάντα φθίρονται ('Απ. 212). Διὸ μεγάλης φροντίδος πρέπει νὰ τυγχάνῃ ἡ πο-

λιτεία καὶ καλῶς νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ ἰκανωτάτων ἀρχόντων ('Απ. 191, 212). Πρὸς τοῦτο ἐπάναγκες, ὅπως οἱ ἀδικούμενοι ὑποστηρίζονται καὶ οἱ ἀδικοῦντες κολάζονται (202), οἱ δὲ κλέπτει καὶ λησται κατασφάττωνται (209) ὡς τὰ ἐπιβλαβῆ ζῶα καὶ οἱ τῆς πικρίας πολέμιοι (206—208). Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ἄρχοντες, ἂν ποτε ἀμάρτωσι, πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται καὶ τιμωρῶνται· διότι ἠρέθησαν, ὅπως καλῶς καὶ οὐχὶ κακῶς ἄρχωσιν. Ἀρίστην δὲ πολιτείαν θεωρεῖ ὁ φιλόσοφος τὴν δημοκρατίαν, ἣτις ἐστὶ τοσοῦτω ὑπερτέρη τῆς τυραννίδος ἢ ὀλιγαρχίας, ὅσω προτιμωτέρη ὑπάρχει ἡ ἐλευθερία τῆς δουλείας. Πρὸς τῇ δικαιοσύνῃ συνίστησιν ἐντόνως ὁ φιλόσοφος τὴν εὐνοίαν ὡς σπουδαίον μέσον πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ φόβος ἢ ἡ φιλονικία ἐστὶν ἴδιον ἀσυνέτου· διότι ὁ φθονερός λυπεῖ ἐαυτὸν καὶ καθίσταται ἐχθρὸς ἐαυτοῦ (30). Ὁ δὲ χαίρων ἐπὶ τῇ ἀτυχίᾳ τοῦ ἄλλου ἐπιληθάνεται ὅτι ἡ δυστυχία δύναται πάντα ὁμοίως νὰ καταλάβῃ. Ἐκαστος ὀρεῖται νὰ μεταδιδῷ τοῖς ἐνδεέσιν ἐκείνων, ἃ ἔχει, ἐνθυμούμενος τῆς μεταβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ὁ μηδὲν διδοὺς τοῖς ἀπόροις οὐδὲν καὶ αὐτὸς θὰ λάβῃ, ἐάν ποτε καταστῇ ἐνδεής (243, 156, 173). Ἀληθὴς δ' ἀρετὴ εἶναι ἐκείνη, ἣτις ἐρείδεται οὐχὶ ἐπὶ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γνώσεως τοῦ ὀρθοῦ καὶ τῆς πεποιθήσεως (135). Ὁ ὄντως δηλαδὴ ἀγαθὸς ἀνὴρ αἰσχύνεται ὑπὲρ πάντας ἐαυτὸν καὶ ἐκ συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος οὐχ ὅπως ποιεῖ τὸ κακὸν ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ (109, 110). Ὁ τοιοῦτός ἐστιν αἰεὶ εὐθυμος καὶ ἀνακηθής· ὁ δὲ κακὰ καὶ ἀδίκια ποιῶν φθβεῖται καὶ ἐαυτὸν κακίζει καὶ πάντα αὐτῷ τυγχάνουσιν ἀτερπῆ (111, 118). Ἀπλῶς δ' εἰπεῖν ἡ ἀρετὴ ποιεῖ, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἀρκῆται ἐαυτῷ καὶ ἐξ ἐαυτοῦ τὰς τέρψεις λαμβάνῃ (αὐτὸν ἐξ ἐαυτοῦ τὰς τέρψεις

λαμβάνειν). — Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, ὅτι εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπομένως τὴν εὐδαιμονίαν ἄγει ἡ σύνεσις καὶ ἐπιστήμη. Αὕτη παρέχει τὰ τρία μεγάλα ἀγαθὰ, τὸ εὖ λογίζεσθαι, τὸ καλῶς λέγειν, καὶ τὸ ὀρθῶς πράττειν. Ἄνευ τῆς ἐπιστήμης ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ κκοδαιμονίᾳ (116). Διὸ συμβουλεύει ὁ φιλόσοφος τὴν διδασχὴν καὶ ἄτακτον ὡς τὰ ἀναγκαιότατα τῆς τελειώσεως ὄργανα (171, 132, 115). Περὶ τοῦ γάμου δ' ὅμως καὶ τῆς κτήσεως τέκνων δὲν εἶχεν ὁ φιλόσοφος ὑψηλὴν ἠθικὴν ἐννοιαν. Ἡ κτήσις τέκνων κατ' αὐτὸν ἀποτρέπει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ σπουδαιωτάτων ἔργων καὶ ἐπάγει πολλοὺς κινδύνους καὶ κακὰ, οὐδεμίαν δὲ παρέχει βεβαιότητα περὶ τοῦ ἀποτελέσματος (184—188). Διὸ συνετώτερον ὑπολαμβάνει τὴν υἱοθέτησιν ξένων παιδῶν, ὧν δύναται τις νὰ ποιήσεται ἐκλογὴν, ἐν ᾧ ἡ ἀρετὴ τῶν ἰδίων τέκνων ἠρητηται ἐκ τῆς τύχης (188). Ἄλλ' αἱ περὶ κοινωνίας καὶ φιλίας γινώμαι τοῦ Δημοκρίτου εἰσι σεμναὶ καὶ ἀξιόλογοι. Τῷ σοφῷ, λέγει, ἀνδρὶ πᾶσα γῆ ἐστὶ βεκτή, διότι ψυχῆς ἀγαθῆς παρὶς ὁ σύμπας κόσμος (225). Ὁ μηδὲν χρηστὸν ἄνδρα ἔχων φίλον δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ζῆ (162, 166). Ἡ φιλία ἐνός συνετοῦ ἀνδρός ἐστὶ κρείστων τῆς φιλίας πάντων τῶν μωρῶν (163). Ἄλλ' ἵνα τις ἀγαπηθῇ ὀρεῖται ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους (171)· ἡ δὲ φιλία τότε εἶναι ἠθικὴ, ἐάν ὑπὸ μηδενοῦ πάθους μολύνηται (4).

Τοιοῦται τινες εἶναι ἐν ἀμυδρῇ σκιαγραφίᾳ αἱ τοῦ Δημοκρίτου ἠθικαὶ ἀρχαί, αἵτινες μαρτυροῦσιν ἄνδρα μεγάλης πείρας, λεπτοτάτου παρατηρητικοῦ, καὶ σοβαρᾶς ἠθικῆς διαθέσεως.

Κ. Ι. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Α. Φ. Σχολιάστης ἐν Ἀθήναις

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΔΡΑΜΑΣ

Τῆς 25ῆς Ἰανουαρίου 1909

ΚΑΡΑΟΥΛΙ

Ἐξοχώτατοι * καὶ λοιποὶ φιλόμουσοι Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, ὅσοι σπεύσαντες πανταχόθεν τιμᾶτε τὴν λαμπρὰν ταύτην τῶν γραμμάτων μας τελετὴν, κατέλθετε μικρὸν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Ὀλύμπου, ἔνθα ἀνήχθητε φερόμενοι ἐπὶ τῶν περὺγων τοῦ ὑψηλοῦ καὶ αἰθεροβάμονος τούτου ἀετοῦ, τοῦ κρατίστου τῶν συγχρόνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασοῦ ποιητῶν, καὶ ἀκούσατε εὐμενῶς καμοῦ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις.

Οὐδεὶς πιστεύω ἀμφιβάλλει, ὅτι τὸ ἀληθὲς σθένος καὶ ἡ πραγματικὴ ἀκμὴ ἑνὸς ἔθνους ἐξαρτᾶται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τοῦ τελείου καὶ σθεναροῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν κραταιῶν καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἐκπαιδευτικὰς, μορφωτικὰς, ὑγιεινὰς, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ ἔθνικὰς ἀνάγκας, ἀνεγειρομένων σχολικῶν κτιρίων.

Ἀμφότερα ταῦτα περιέχον Σχολικὸν καὶ περιεχόμενον εἶνε τὰ παράγοντα καὶ δημιουργοῦντα τὰς ἰσχυρὰς διανοίας, τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς, τοὺς ἀδρούς καὶ ἐνθουσιώδεις καὶ μεμεστωμένους φιλοπατρίας καὶ μεγάλων ἰδεωδῶν χαρακτήρας καὶ περιπλέον, αὐτὰ παρασκευάζουσι διὰ τῶν δαφυλῶς παρεχομένων παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον σωματικῶν γυμναστικῶν τὰ πλαστικὰ σώματα μὲ τοὺς χαλυβδίνους ἐκείνους μυῶνας τοὺς ἀξίους ἑνὸς Σαμψῶν καὶ ἑνὸς Ἡρακλέους.

* Παρίστατο πλὴν τοῦ Διοικητοῦ Δράμας καὶ ὁ Ἄγγλος Ἀξιωματικὸς Συνταγματάρχης κ. Bonham καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.

Καὶ ὁποῖον μὲν εἶνε αὐτὸ τὸ τέλειον καὶ κραταῖον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον προώρισται νὰ φέρῃ αὐτὴν τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἀναστάτωσησιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἀληθῆ παλιγγενεσίαν τῶν γραμμάτων παρ' ἡμῖν, ὁμολογῶ ὅτι ἀκόμη χειραπτὸν δὲν κατέχομεν αὐτό· πλὴν ἡ αὐγὴ τῆς νέας ταύτης εὐλογητῆς ἐποχῆς, ὡς μοι φαίνεται, δὲν κεῖται μακρὰν· ἡ νύξ τῆς ἀπαιδευσίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους προέκοιπεν· ἴσως τετάρτη ἐστὶ φυλακὴ τῆς νυκτός, καὶ τὰ ἔξημερώματα διαυγάζουσι. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἰδέα, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος χρεωστεῖ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀσελήνου καὶ ζοφώδους νυκτός τῆς ἀμαθίας καὶ τῆς παχυλῆς δεισιδαιμονίας, καὶ τὰ ὁποῖα ἐδωροφόρησαν εἰς τὴν σκεπτομένην ἀνθρωπότητα, εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα ἀρχαῖα καὶ νεώτερα ἔθνη ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀμερικῇ, τὸν ὑπέρτερον διανοητικὸν καὶ ἠθικὸν πολιτισμόν, μετ' ἀνεκφράστου καὶ ὑπερεκχειλιζούσης τὴν ψυχὴν μου βλέπω χαρᾶς, ὅτι ἤρξαντο καλλιεργούμενα καὶ παρ' ἡμῖν λιπαρῶς καὶ ἐναμίλλως πρὸς τὰ μᾶλλον προηγούμενα ἐν τῇ ἔξημερώσει ἔθνη τῆς γῆς.

Καὶ ἀπόδειξις τὰ καλλιμάρμαρα καὶ ὑψιρεφῆ καὶ θαυμαστά ταῦτα μέγαλα, δι' ὧν οἶδεν ἡ Ἑλληνικὴ φιλομάθεια καὶ φιλομουσία καὶ ἡ φιλογένεια καὶ φιλοτιμία καὶ μεγαλοφροσύνη νὰ καταθέτῃ τὰ θεμέλια τῆς ἀληθοῦς ἀκμῆς καὶ τοῦ ἀληθοῦς σθένους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ διὰ τῶν ὁποίων διανοίγει εἰς τὰ τέκνα τῆς πατρίδος ὀρίζοντας πνευματικοῦ βίου ὑπερτέρας συλλήψεως καὶ διανοήσεως, καὶ ἔτι ὑπερτέρας μορφώσεως ἡθους καὶ συνειδήσεως καὶ διαπλάσεως καρδίας καὶ χαρακτῆρος. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἰδέας, ὅτι ἡμεῖς δι' ὧν σήμερον μοχθοῦμεν καὶ φέρομεν εἰς φῶς νέων ἐκπαιδευτικῶν συστη-

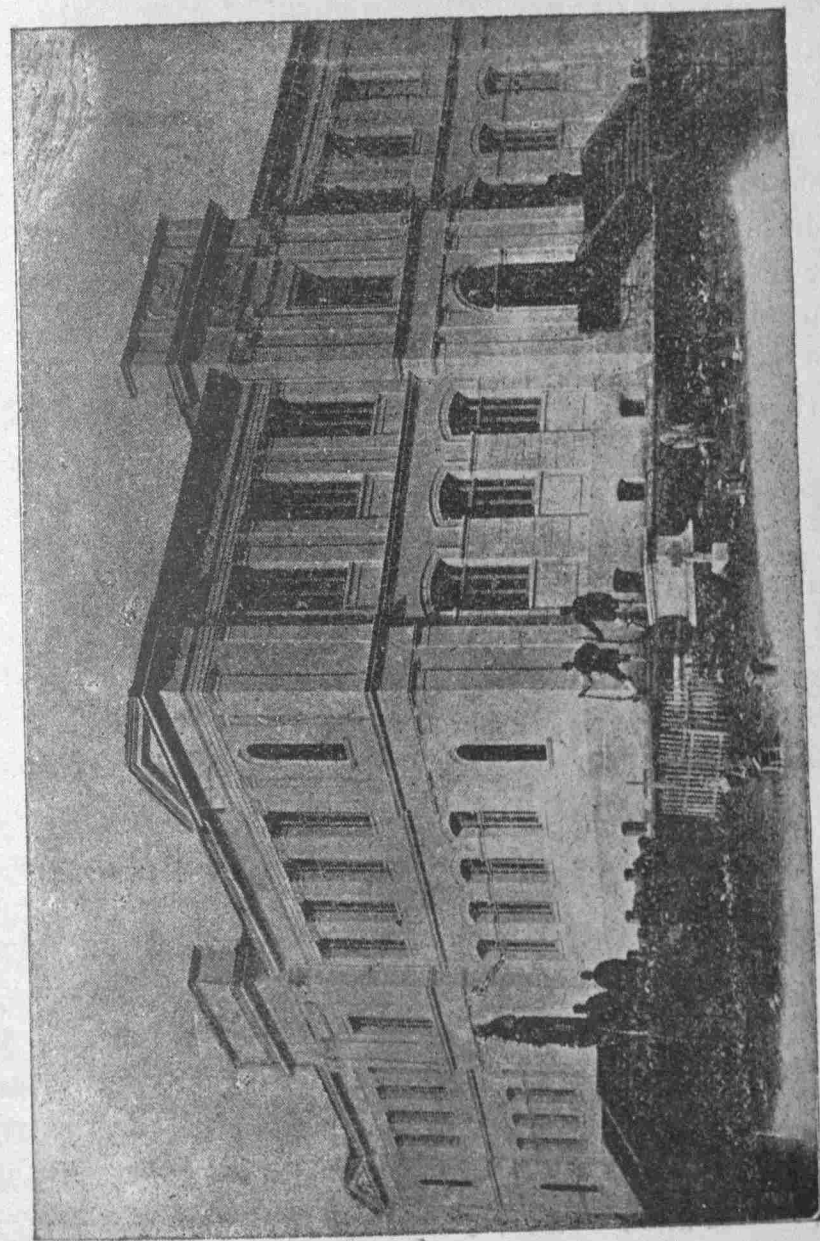
μάτων καὶ νέων μορφωτικῶν Σχολικῶν κτιρίων, ἐν ἐπιδιώκομεν, τὴν μόρφωσιν γενεᾶς ὑπερτέρας τῆς παρελθούσης καὶ τῆς παρούσης, μόρφωσιν γενεᾶς γιγάντων καὶ ἡρώων τοῦ καθήκοντος, μόρφωσιν γενεᾶς χαρακτήρων καὶ ἐκλεκτοτέρας φύσεως, γενεᾶς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἥτις ὄχι μόνον νὰ κατορθώσῃ ν' ἀρθῆ ὑπεράνω τοῦ χθαμαλοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀμαθίας καὶ κακοδαιμονίας ἐν ἣ δια τὸς γνωστούς εἰς πάντας ἱστορικοὺς διὰ τὴν φυλὴν μας λόγους παλαίει ἀπὸ μακρῶν αἰώνων τὸ τετιμημένον ἡμῶν ἔθνος, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντικρύσῃ πλήρης ἐλπίδων μετὰ βλέμματος ἀταράχου ὅλους τοὺς ἐπικρεμασθέντας κατὰ τῆς ὑποστάσεως τῆς ἡμετέρας φυλῆς κινδύνους καὶ νὰ ὀρμήσῃ ἀκράτητος εἰς νέαν ζωὴν, ἵνα διατηρήσῃ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν γραμμάτων τὴν ἐξέχουσαν θέσιν ἐν μέσῳ τῶν συνοίκων καὶ τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν ἀδελφῶν, λαῶν, θέσιν, ἣν μόνος ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς προσήνεγκε καὶ προσφέρει εἰς πάντα τὰ ἔθνη καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς, ὅπου ἐπήχθη.

Αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον γλυκὺ καὶ ἐπέραστον ὄνειρον, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν ἀνατέλλουσαν νέαν ἡμῶν γενεάν ὄνειρευόμεθα ἡμεῖς πάντες, αὐτὴ εἶνε ἡ φλόξ τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας, ἣτις θερμαίνει καὶ ὀφείλει νὰ θερμαίνῃ τὰς προσπαθείας καὶ τὰ ὑπέροχα πνευματικὰ προτερήματα, ἅτινα μᾶς διακρίνουσιν ὡς φυλὴν, φυλὴν, ἥτις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ὑψίστων ἐν τοῖς γράμμασι κορυφῶν ὅλου τοῦ κόσμου εἶνε ἡ διασημότερα φυλὴ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, καὶ τὰ ὁποῖα ἀνάγκη δαψιλῶς νὰ καλλιεργηθῶσιν ἵνα θέσωσιν ἡμᾶς καὶ αὐθις ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐπιλέκτῳ γραμμῇ ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ τῶν ἐθνῶν τῆς ἀνατελλούσης νέας Ἀνατολικῆς μας Αὐτοκρατορίας.

Δὲν εἶνε τυχαῖον γεγονός τὸ ὅτι πρῶτοι ἡμεῖς μετὰ τὴν ἐπ' αἰσίας ὥρας ἐπελθοῦσαν παλινόρθωσιν τοῦ Συντάγματος ἐν τοῖς μακεδονικοῖς τούτοις τόποις, οἵτινες ἐχρησίμευσαν ὁ

τάφος τῆς ἀπολυταρχίας καὶ ἡ κοιτὶς τοῦ δωροφορήσαντος
πᾶσι τοῖς λαοῖς ἐλευθερίαν σκέψεως, λόγου καὶ συνειδήσεως
καὶ ἰσότητα καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων Συνταγματικοῦ
πολιτεύματος, δὲν εἶνε τυχαῖον, λέγω, γεγονός τὸ ὅτι πρῶτοι
ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες παρουσιαζόμεθα τελοῦντες τοιαύτην ἔκ-
λαμπρον τῶν γραμμάτων τελετὴν, ἐγκαίνια τόσον μεγαλοπρε-
πῶν καὶ θαυμαστῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων· τοῦτο εἶνε
μία ἀπόδειξις διὰ τίνων εὐγενῶν καὶ ἐκπολιτιστικῶν μέσων
ἐννοοῦμεν ἡμεῖς νὰ καλλιεργήσωμεν καὶ ἐπιδιώξωμεν τὴν
πνευματικὴν ἡμῶν ὑπεροχὴν ἐν τῇ νέᾳ καὶ γλυκυτάτῃ ἡμῶν
ταύτῃ πατρίδι καὶ οἶων ὄπλων τὴν χρῆσιν ἡμεῖς μέλλομεν
νὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτούς, ὃ. ἔ. τοῦτο σημαίνει τὴν
πανηγυρικωτέραν, ἣν δίδομεν σήμερον ὁμολογίαν ὅτι δὲν
θὰ ἐπιτρέψωμεν ἡμῖν αὐτοῖς τὴν χρῆσιν ἄλλων πλὴν τῶν
πνευματικῶν ὄπλων, ἅτινα εἶνε τὰ μόνα ἐπιτελοῦντα τὰς εἰ-
ρηνικὰς καὶ ἀναιμάκτους, ἀλλὰ τὰς μᾶλλον διαρκεῖς καὶ πα-
ραμονίμους καὶ θαυμαστάς κατακτήσεις ἐν μέσῳ τῶν λαῶν·
τὰ ἡμέτερα ὄπλα σφιρηλατοίμενα ἐν τοιούτοις ἐργαστη-
ρίοις, τὰ ὅποια τόσον ὑπερήφανα ἀνηγείραμεν, ἔσονται ἀήτ-
τητα καὶ ἀκατάβλητα. Μικρὸς ἡμεῖς λαὸς ὑπὸ ἔποψιν ἀριθ-
μοῦ, ἀλλ' ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς τούτοις ἔργοις τῶν γραμμάτων
τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξημερώσεως ἡμεθα καὶ θὰ κατα-
στῶμεν ταχέως καὶ αὐθις μέγας καὶ ἀνυπέροβλητος. Τίς ποτε
θὰ ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἡμέτερα τόσον ὀλιγάριθμος Κοινότης θὰ
ἔφερεν εἰς φῶς τόσον πολυτελεῖ καὶ ἀπαράμιλλα οὐχὶ μόνον
ἐν τῇ Μακεδονικῇ γῆ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαγῶν μέγαρα καὶ ἀνά-
κτορα διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν τέχνων μας;

Ἴσως, ἴσως καὶ εὐφραδίᾳ μάλιστα καὶ μεμψίμοιρα πνεύ-
ματα καὶ ἀναμέσον ἡμῶν, ἅτινα μάλιστα καὶ νὰ μεμφθῶσιν
ἡμᾶς διὰ τὴν τηλικαύτην οἰκοδομικὴν πολυτέλειαν καὶ σπα-
τάλην καὶ τὰς ἄνευ φειδοῦς δαπάνας, εἰς ἃς ἡμεῖς ἐξηγντού-

ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΔΡΑΜΑΣ

μεθα, καθ' ἣν στιγμήν ἄλλοι περίοικοι λαοὶ περὶ ἄλλα μεριμνῶντες καὶ τυρβαζόμενοι κατεγέλων ἡμῶν, διότι προτιμῶντες νὰ φιλοσοφῶμεν μᾶλλον παρὰ νὰ ἀναπνέωμεν, καὶ νὰ μὴ ζῶμεν μᾶλλον παρὰ νὰ ζῶμεν μετ' ἀμουσίας, ὑφιστάμεθα ἀγογγύστως βαρυτάτας θυσίας χωρὶς μηδενὸς τῶν δεόντων γενέσθαι νὰ παραμελῶμεν χάριν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἡμετέρων ἀπογόνων. Ἄλλὰ τὸ ἀπολογεῖσθαι πρὸς τοιοῦτους θὰ ὁμοιάζεν ἀπαλλάκτως πρὸς τὰς ἀπολογίας, ἅς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Πνυκὸς ἀπηύθυνεν ὁ Περικλῆς δικαιολογούμενος διὰ τὰς μεγάλας δαπάνας, δι' ἅς ἐξήντησε τὸν δημόσιον τῶν Ἀθηνῶν θησαυρὸν πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ἀθανάτων ἐκείνων μνημείων τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν λοιπῶν μεγαλοργημάτων τῆς Ἀκροπόλεως, ἣ ἀκτινοβολία τῶν ὁποίων καὶ σήμερον ἀκόμη καταυγάζει καὶ θὰ καταυγάζῃ ἐφ' ὅσον καὶ εἰς ἀκόμη γλυπτὸς λίθος θέλει ὑπολείπεσθαι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου, τὰς τρίβους τῆς πεπολιτισμένης Ἀνθρωπότητος.

Καὶ ἡμεῖς μὲν οὕτω σκεψάμενοι, ταῦτα ἐπράξαμεν· ὑμεῖς δὲ ὅσοι λαμπρύνετε διὰ τῆς παρουσίας ὑμῶν τὴν ὠραίαν μας ταύτην τελετὴν καὶ ἐκπροσωπεῖτε, ὁ μὲν ἐξοχώτατος Διοικητῆς τῆς πόλεως διὰ τῆς εὐγενείας καὶ προσηνείας τῶν τρόπων του, τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐπέραστον εἰκόνα τῆς νέας ὀθωμανικῆς συνταγματικῆς μας πατρίδος, οἱ δὲ εὐγενέστατοι ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ διὰ τῆς ἀπαραμίλλου καὶ ιδεώδους πρὸς τὰ ὑψηλὰ ιδεώδη λατρείας, τὸν ιδεώδη τύπον τῶν ἀληθῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὃν ὄνειρεύονται πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς. Σὺ δὲ κορυφαῖος τῶν ἐπιζώντων μεγάλων ἐθνικῶν μας ποιητῶν, ὁ αἰθεροδρόμος ἀετὸς καὶ οὐρανοφάντωρ μύστης διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἰδανικὰ πτήσεως, τὴν χρυσοῦν πλειάδα τῶν ἀθανάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ποιητῶν, ἀμφοτέρων τὸν τε λόγιον καὶ τὸν ἐμπολαῖον Ἐρ-

μῆν μᾶλα ἐξόχως ὑπηρετῶν, ὁ ἐλλόγιμος Σὺ Γυμνασιάρχης τῆς γειτονικῆς ἐνδόξου πόλεως τῶν Σερρῶν, τῶν Ἀθηνῶν τούτων τῆς Μακεδονίας, διὰ τῆς βαθυτάτης περὶ τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν καὶ λιπαρωτάτης μελέτης, τὴν διάσημον φάλαγγα τῶν ὀτρηνῶν καὶ διασημοτάτων σαπανέων τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ λοιποὶ πάντες ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι, δι' ὧν ὑπέστητε θυσιῶν καὶ δι' ὧν ταύτην τὴν στιγμήν δοκιμάζετε μεγάλων παλμῶν, τὸ ἀπληστον καὶ ἀκόρεστον διαφέρον καὶ τὴν δίψαν, ἣν αἰσθάνεται ἡ ἡμετέρα φυλὴ πρὸς τὰ καλὰ γράμματα καὶ τὸν φωτίσαντα τὰ ἔθνη ὑπέρτερον Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, ὑμεῖς, λέγω, πάντες δέξασθε κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν δι' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἐνταῦθα ἀρχηγοῦ τὸν φόρον τῆς βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς εὐχαριστίας συμπάσης τῆς σεμννομένης νῦν κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν ταύτην Μακεδονίαν Ἑλληνικῆς ἡμῶν Κοινότητος Δράμας καὶ τῆς ἀνατελλούσης καὶ ἀνθούσης νέας ταύτης μαθητικῆς ἡμῶν γενεᾶς.

Ἐμεῖς δὲ τέλος παῖδες Ἑλλήνων, χρησται τοῦ μέλλοντος ἡμῶν ἐλπίδες, ἔχοντες πάντοτε ἐν τῷ νῷ οἶοι καὶ ἐξ οἶων ἔστε καὶ οἶοι δι' ὑμᾶς πάλλονται μεγάλοι παλμοὶ καὶ οἶα παρ' ὑμῶν ἀπεκδέχεται καὶ προσδοκᾷ ἡ γλυκεῖα πατρις καὶ τούτου ἕνεκεν οἶαι πρὸς φωτισμὸν ὑμῶν ἀφειδῶς ἐγένοντο θυσίαι, δεῦτε καὶ εἰσέλθετε καὶ πατήσατε μεθ' ὑπερηφάνου καὶ σταθεροῦ ποδὸς τὸ κατώφλιον τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου τῶν Μουσῶν ἀνακτόρου καὶ φιλοτιμήθητε ν' ἀναδείξητε ὑμᾶς αὐτοὺς δι' ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας καὶ χρηστότητος ἀξίους ἐνοίκους τοιοῦτου λαμπροῦ καὶ καλλιλαμπεστάτου Μεγάρου καὶ ἔτι ἀξιωτέρους τῶν πόνων καὶ πόθων καὶ εὐχῶν τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἐξαιρέτους Ἑλληνόπαιδας.

† Ο ΔΡΑΜΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΡΟΒΕΡΤΕΙΩ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΑΘΗΝΑΣ,"

Διατρέβων μακρὰν τοῦ τόπου τῆς δράσεως τῆς «'Αθηνᾶς» δὲν δύναμμι νὰ γράψω ἱστορίαν τοῦ Συλλόγου, ὡς ἐπεθύμει ἢ ἐπὶ τῆς Ἐπετηρίδος Ἐπιτροπῆ· διότι ἡ ἱστορία ἀπαιτεῖ ἀκρίβειαν καὶ περὶ τὰς ἐσχάτας τῶν λεπτομερειῶν καὶ χρῆσιν τῶν πηγῶν εὐκόλον. Ἄλλ' εἰς ἐμέ διατρέβοντα ἐν Ἀθήναις ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔχω τὰς πηγὰς πλησίον μου, διότι ὁ Σύλλογος εὐκόλως δὲν ἠδύνατο νὰ στείλῃ μακρὰν ἄνευ κινδύνου ἀπωλείας τὰ πρακτικὰ καὶ τὰ ἀρχεῖά του.

Ὅθεν ἀντὶ ἱστορίας ἐπιχειρῶ νὰ γράψω σκιαγραφίαν τοῦ Συλλόγου, ἀντλῶν ἐκ τῆς μνήμης καὶ τῆς κρίσεώς μου ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι καὶ ὅ,τι φρονῶ περὶ αὐτοῦ. Ἐνθυμοῦμαι δὲ οὐκ ὀλίγα καὶ ἐκ τοῦ παλαιότερου βίου τοῦ Συλλόγου, διότι διετέλεσα μέλος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς τὸ Ροβέρτειον, εἰς ὃ πρὸ 26 ἐτῶν ἐκλήθην νὰ διδάσκω τὰ Ἑλληνικὰ καὶ νὰ «προστατεύω» τοὺς Ἑλληνόπαιδας.

Εἶνε δὲ περιεργον, ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκ τοῦ Συλλόγου ἀνάμνησις μου ἐμφανίζει αὐτὸν ὑπὸ ἰδιότητα, ἣτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τὸν χαρακτηρίζει. Διότι ἡ πρώτη εἰδησις, ἣν ἔλαβον τοῦ Συλλόγου, ὑπῆρξεν αὕτη, ὅτι ὁ Σύλλογος «Μοῦσα» (διότι οὕτως ὠνομάζετο τότε ὁ Σύλλογος) ἐξῆλθεν εἰς τὴν πλησίον τῆς σχολῆς κοιλάδα τοῦ Παλτάλιμαν τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγ-

γελισμοῦ καὶ . . . ἐπαιζαν ἀργήταντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀδείας τῆς Διευθύνσεως.

Ἐπειδὴ δ' εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἀνάμνησις αὕτη ἐμφανίζει τὸν Σύλλογον ὑπὸ τὴν ἰδιότητα, ἣτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τὸν χαρακτηρίζει, πρέπει νὰ ἐξηγήσω τὴν γνώμην μου. Διότι βέβαια δὲν εἶναι τοῦ Συλλόγου πρῶτον χαρακτηριστικὸν νὰ ἀργῇ ἀπὸ τῶν μαθημάτων καὶ νὰ παίξῃ. Ἀλλὰ τίς, ὅσον αὐστηρὸς καὶ ἂν εἶνε, ἤθελε τολμήτῃ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς διπλῆς ἑορτῆς αἰτησις ἀδείας ἢ γενομένη ὑπὸ τῶν 25 Ἑλλήνων μαθητῶν τῆς Σχολῆς δὲν περιεῖχε καὶ αἰσθημὰ τι πατριωτικόν; Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀδιστακτῶς φρονῶ, ὅτι περιεῖχε.

Προϊόντος τοῦ λόγου θὰ ἴδωμεν, πῶς ἀνεπτύχθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τὸ φρόνημα τοῦτο καὶ ποίους καρποὺς παρήγαγε. Θὰ ἴδωμεν πόσον ἢ σημερινὴ φιλοπατρία τοῦ Συλλόγου διαφέρει τῆς παλαιᾶς ἐκείνης· ὅτι διαφέρει τόσον πολὺ, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἔλεγέ τις, ὅτι οὐδεμία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ φρονήματος καὶ τοῦ παλαιοῦ. Ἀλλ' ἐγὼ, καίπερ ἐκτιμῶν τὴν γενομένην πρόοδον καὶ τὴν κατορθωθείσαν θαυμασίαν μεταβολήν, δὲν δύναμμι νὰ μὴ ἀναγνωρίσω τὴν συγγένειαν τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῆς σημερινῆς φιλοπατρίας τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς πρωτογόνου ἐκείνης φιλοπατρίας, ἣτις ἐξεδηλώθη δι' ἀργίας ἀπὸ τῶν μαθημάτων καὶ διὰ παιγνιδιῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἀλλὰ παρὰ τὴν συγγένειαν ταύτην τὴν μεταξὺ τῆς «Μοῦσης» καὶ τῆς «'Αθηνᾶς» ὑπάρχει καταπληκτικὴ διαφορά. Διότι ἐνῶ σήμερον ἡ «'Αθηνᾶ» καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν δίδει σημεῖα τῆς ὑπάρξεώς της, ἢ «Μοῦσα», ἀφοῦ ἐώρτασε τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καθ' ὃν εἶδομεν τρόπον, ἐπανε-

πεσεν εἰς τὸν πρότερον λήθχργόν της, ἔνεκα τοῦ ὁποῦ εἶλαθον γινῶσιν τῆς ὑπάρξεώς της πολλοῦς μῆνας μετὰ τὴν εἰς τὸ Ροβέρτειον εἴσοδόν μου.

Πόσος χρόνος ἀκριβῶς παρῆλθε, μέχρις οὗ ὁ Σύλλογος ἐπιχειρήσῃ ἐργασίαν τινὰ ὠφέλιμον εἰς τὰ μέλη καὶ συντελεστικὴν εἰς τὸν Ἑλληνοπρεπῆ καταρτισμὸν τῶν μαθητῶν, δὲν ἐνθυμοῦμαι οὐδὲ δύναμαι ἀπ' ἄλλων νὰ ἐξακριβώσω ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἄλλ' ἐὰν ἡ μνήμη δὲν με ἀπατᾷ, οὐδεμία ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ παρῆλθεν ἔκτοτε, χωρὶς νὰ ἐορτασθῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Μετεβάλλετο δὲ βιβλιονεὶς καὶ ὁ τρόπος τοῦ ἐορτασμοῦ. Διότι εἰς τὴν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀργίαν καὶ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ κοινὰς παιδικὰς προστετέθη ὁ κοινὸς ἐκκλησιασμὸς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου εἰς τινὰ τῶν πλησιοχώρων Ὁρθοδόξων ναῶν, συνήθως προτιμωμένου τοῦ ἐν Βαφειοχωρίῳ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τοῦ πανηγυρίζοντος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μίαν δὲ τῶν πανηγύρεων τούτων ἐνθυμοῦμαι ζωντανάτα, διότι δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω τὸν θερμὸν ἰδρωτᾶ, ὁ ὁποῖος με περιέλουσεν, ὅταν εἰσελθὼν μετὰ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν ἐν Βαφειοχωρίῳ Ἱερὸν ναὸν προσεκληθῆν καθ' ὑπόδειξιν τοῦ τότε Προέδρου τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τινος τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ καὶ ἄκων μᾶλλον ἢ ἐκὼν ἀνέβην εἰς ἐπιφανῆς σκαλίδιον καὶ ἐπέσυχον τὰ βλέμματᾶ τῶν ἐκκλησιαζομένων.

Ταύτην λοιπὸν τὴν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν εἰσαχθεῖσαν συνήθειαν τοῦ νὰ ἐκκλησιαζῶνται τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ διατηρεῖ ὁ Σύλλογος μέχρι σήμερον καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ διατηρήσῃ. Τίνας λόγους συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως ταύτης, εἶναι περιττὸν ν' ἀναπτύξω.

Εἰς τὴν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀργίαν, τὰς κοινὰς παιδικὰς καὶ τὴν κοινὸν ἐκκλησιασμὸν προστετέθη μετ' οὐ πολὺ καὶ κοινὸν ἐξ ἐράνων γεῦμα· διότι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ηὔξανετο ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὸ Ροβέρτειον προσερχομένων Ἑλλήνων καὶ δὴ καὶ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὅστις δι' ἐράνων ἠδύνατο νὰ ἐορτάζῃ καὶ διὰ γεύματος ἐξοχικοῦ τὴν ἐπέτειόν του. Δύο τῶν πρώτων τούτων γευμάτων παρεσκευάσθη τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου ἐν Βαφειοχωρίῳ· τὸ μὲν ἐν τῷ δημοσίῳ κήπῳ, τὸ δὲ ἐν τινὶ κήπῳ κειμένῳ ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', ιδιωτεύοντος τότε. Καὶ ἐν μὲν τῷ δημοσίῳ κήπῳ ἐνθυμοῦμαι, ὅτι εἴχμεν καὶ ὀργανικὴν μουσικὴν ἀδάπανον, παρασκευασθεῖσαν ὑπὸ μαθητῶν, κατὰ δὲ τὸ γεῦμα τὸ ἐν τῷ ἄλλῳ κήπῳ, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἐψάλησαν ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι ἐκ τῶν τῆς ἡμέρας, ἐξ ὧν ὀρμηθεῖς ἐξεφώνησα αὐτοσχέδιον λογύδριον, τὸ ὁποῖον ἐγέννησεν οὐ μικρὸν ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ οὐ μικρὰν ἀνιστάτωσιν εἰς τὸ πεπτικόν μου σύστημα· διότι εἶχον τότε τὸ δυστύχημα, ὅσάκις ὠμίλου μετ' ἐνθουσιασμοῦ νὰ πάσχω τοῦ πεπτικοῦ συστήματος διατάρξις. Κατὰ τὸ αὐτὸ γεῦμα ἀπηγγέθη καὶ ποίημα πρωτότυπον μὲν, ἀλλὰ πῶς ἄτεχνον, ὑπὸ μαθητοῦ, ὅστις εἶχε τινὰ κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν, χωρὶς νὰ ἔχη πολλὴν εἰς τὰ μαθήματα κλίσιν.

Τοῦ ἐξοχικοῦ τούτου γεύματος γόνος εἶναι ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πολλάκις διοργανωθεῖσα μεγαλοπρεπὴς ἐκδρομὴ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ροβερτείου ἢ διακρινομένη διὰ τὴν τελειότητα τῆς διοργανώσεως, τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διεξαγωγῆς καὶ, ἃς τὸ ὁμολογήσωμεν, διὰ τὸ σχετικῶς ἄγαν πολυδάπανον αὐτῆς. Διότι ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διοργανωμένη ἐκδρομὴ τοῦ Συλλόγου πρώτων μὲν γίνεται εἰς τόπον

ἀπέχοντα τῆς σχολῆς, συχνότατα εἰς τὰς νήσους, καὶ πρὸς τοῦτο ναυλοῦται ἀτμόπλοιοι κατάλληλον διατελοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκδρομῆς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Δεύτερον, μουσικός θίασος ἀμειβόμενος ἰκανῶς ἀντικατέστησε τὸν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἐξ ἐθελοντῶν μαθητῶν καταρτιζόμενον. Τρίτον, τὸ γεῦμα εἶναι ποικιλώτερον καὶ χάριν πολλῶν προσώπων παρεσκευαζόμενον. Τέταρτον, μετέχουσι τῆς ἐκδρομῆς πάντες ἢ σχεδὸν πάντες οἱ διδάσκαλοι τῆς Ροβερτείου, ὁμογενεῖς καὶ ἄλλογενεῖς, μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Πέμπτον, τὴν ἐκδρομὴν τιμῶσι διὰ τῆς παρουσίας των σχεδὸν πάντοτε ἡ Διευθύντρια τοῦ ἐν Χρυσοπόλει Ἀμερικανικοῦ Παρθεναγωγείου μετὰ διδασκαλισσῶν καὶ τῶν Ἑλληνίδων μαθητριῶν· διότι ὁ κατ' ἀρχὰς ὑπάρχων δισταγμὸς περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἀναστροφῆς νεότητος ἀνηκούσης εἰς τὰ δύο φύλα ὑπεχώρησεν εἰς τὴν πείραν, ἣν καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι δοκιμάσαντες ἀπέκτησαν, ὅτι τῶν δύο φύλων ἡ συνκυστροφή ὠφελεῖ καὶ τοὺς νέους καὶ τὰς νεανίδας, ἐξ οὗ βάσις τῶν ἐσχάτως ὑποβληθέντων ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων, ὑπόκειται ὁ πρὸς τὴν γυναικα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός ὀφειλόμενος καὶ ἀπονεμόμενος σεβασμός.

Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι λόγοι ἀναδεικνύοντες τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διοργανουμένην ἐκδρομὴν, ὅτι ἐκλέγεται τόπος, ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ἐκπαιδευτικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ τοῦ Γένους ἰδρύματα, ἢ Ἐμπορικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ ἡ Θεολογικὴ ἢ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Πριγκήπου. Διότι ἡ ἐπίσκεψις τῶν τοιούτων ἰδρυμάτων οὐ μόνον τοὺς Ἕλληνας μαθητὰς ὠφελεῖ γνωρίζουσα αὐτοῖς τὰ ἐργαστήρια ταῦτα τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἐφ' οἷς τὸ Γένος σεμνύνεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ὑπόληψιν φίλων ἄλλογενῶν συντελεῖ, διότι πα-

ρέχει εἰς αὐτοὺς εὐκαιρίας, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον ἴδωσιν ἰδρύματα ἀξιόλογα, ἄξια νὰ τιμῆσωσι πᾶσαν κοινωνίαν καὶ πᾶν ἔθνος, μεταδώσωσι δὲ καὶ εἰς ἄλλους τὴν εἴ τε τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὠφέλιμον γνώμην, ὅτι παρ' Ἑλλησι γίνεται ἐργασία ἐκπαιδευτικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ ἀξία σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμῆσεως, δηλωτικὴ τῆς ζωῆς, ἣτις ὑπάρχει ἐν τῷ Γένει παρὰ τὰς δυσμενεῖς συνθήκας, ὑφ' ἃς διατελεῖ. Ὡστε ἡ ἐκδρομὴ, ἐν ᾧ κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι μόνον ἐπιχειρήσεις τερπνῆ προξενούσα ἐκτακτον ἀπόλαυσιν εἰς τε τοὺς προσκαλοῦντας καὶ τοὺς προσκαλουμένους, εἶνε καὶ σιωπηρὰ ὑπεράσπισις Ἐκκλησίας καὶ Γένους.

Ἀφοῦ δὲ ὁ λόγος ἤλθεν εἰς ὑπεράσπισιν Ἐκκλησίας καὶ Γένους ἐνεργουμένην ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Σύλλογος καὶ κατ' ἄλλους τρόπους ἐνεργεῖ τοιαύτην ὑπεράσπισιν ἢ φροντίζων δι' ἰδίας Ἐπιτροπῆς τοῦ ὀνομαζομένης Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς (διότι τοιαύτη ἐργασία προαποῦσα τοὺς νέους παρέχει αὐτοῖς πολῦτιμον πολιτικὴν ἀγωγὴν) περὶ προμηθείας ἰδίᾳ δαπάνῃ φυλαδίων καὶ περιοδικῶν ξενογλώσσων καὶ διανομῆς αὐτῶν εἰς πρόσωπα κατάλληλα ἢ ἀποστέλλων εἰς ξένα περιοδικὰ ἄρθρα συντασσόμενα ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἢ διὰ δημοσίων διαλέξεων ἐνώπιον διεθνούς ἀκροατηρίου.

Ταῦτα γιγνόμενα κατὰ τὰ τελευταῖα ὀλίγα ἔτη δὲν ἐγένοντο βέβαια κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῦ Συλλόγου, ὅτε καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἦσαν ὀλίγα καὶ οἱ πόροι ἀσήμαντοι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ χρόνου προσγενομένη πείρα δὲν ὑπῆρχεν.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν περὶ ἐκδρομῆς λόγον, διότι δὲν ἐξηντλήθησαν ὅσα εἶνε δίκαιον νὰ εἴπη τις περὶ αὐτῆς ἀγαθὰ. Διότι ὁ εἰς τὰ τοιαῦτα μεμνημένος γιγνώσκει, ὅτι οἱ

Ἑλληνόπαιδες προσπαθοῦντες νὰ διοργανώσωσι καὶ νὰ διεξαγάγωσιν ὡς ἄριστα τὴν ἐκδρομὴν οὐ μόνον εἰς τὴν περιποίησιν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ἀποβλέπουσι θέλοντες διὰ τῆς ὀλοψύχου περιποιήσεως αὐτῶν νὰ ἐκδηλώσωσι τὸν εἰς αὐτοὺς ὀφειλόμενον σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην των, ἀλλὰ καὶ τὴν Πατρίδα ἔχουσι κατὰ νοῦν φιλοτιμούμενοι νὰ ἀποδείξωσι διὰ μὲν τῆς ἐν πάσι φιλοκαλίας αὐτῶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ σήμερον φιλοκαλοῦσι, διὰ δὲ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἀπροσποίητου εὐγενείας, ὅτι εἶνε οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες κληρονόμοι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς εὐγενείας, διὰ δὲ τῆς σεμνότητος τῶν τρόπων καὶ τῆς καλῆς διαγωγῆς, ὅτι εἶνε ἄξιοι ἀντιπρόσωποι Ἐθνους ἀγαπῶντος τὴν σεμνότητα καὶ τὴν χρηστοθήειαν.

Μὴ δὲ νομίση τις τῶν ἀγνούτων τὰ πράγματα, ὅτι πολλὰ λέγω ἐπαιῶν τὴν ἐκδρομὴν· διότι τούναντίον συμβαίνει. Οὐ μόνον ἐπαιῶν ὅσα ἐπαιῶν λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ σκοπὸν ἔχω γράφων νὰ μὴ ἐπαιέσω τὸν Σύλλογον εἰς ὅλα, ὅσα ἔχω νὰ τὸν ἐπαιέσω· διότι εἶναι καὶ τοῦτο ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς κατορθωθείσης ὀριμότητος τοῦ Συλλόγου, νὰ μὴ γίνεται λόγος περὶ πάντων τῶν ὑπὸ αὐτοῦ γιγνομένων ἀξιειπαίνων, ἀπὸ σκοποῦ. Διότι γινώσκει ὁ Σύλλογος, ὅτι φιλοπατρία φωνασκοῦσα καὶ διατυμπανιζομένη δὲν εἶναι φιλοπατρία.

Δὲν θὰ ἐπαιέσω λοιπὸν τὸν Σύλλογον εἰς ὅλα, ὅσα ἔχω νὰ τὸν ἐπαιέσω, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀποκρύψω, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ, συντελεῖ τόσον εἰς τὴν χρηστοθήειαν τῶν Ἑλληνοπαίδων, ὅσον ὁ Σύλλογος, ἐν ᾧ οἱ νέοι συζητοῦντες εἰρὶσκουσιν, ὅτι ἡ πραγματικὴ φιλοπατρία ἐπιβάλλει εἰς ἕαστον Ἕλληνα νὰ τιμᾷ τὴν πατρίδα του ἐργαζόμενος μετὰ φιλοπονίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ εὐδοκιμῶν εἰς τὰ μαθήματά του με-

ταξὺ τοῦ διεθνοῦς μαθητικοῦ κόσμου τοῦ Ροβερτεῖου, εὐτακτῶν πανταχοῦ, λέγων τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀποδεικνύων κοσμιότητα καὶ χρηστοθήειαν, ἀποφεύγων δὲ νὰ κηλιδώσῃ τὸ ἔνδοξον ἔθνικόν του ὄνομα διὰ διαγωγῆς ἐπιψύγου. Οὗτος δὲ εἶναι εἰς ἐκ τῶν λόγων, δι' οὓς οὐ μόνον ἀγαπῶ τὸν Σύλλογον, ἀλλὰ καὶ εὐγνωμονῶ πρὸς αὐτόν. Διότι τυχθεὶς ὑπὸ τῆς θείας προνοίας διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τῶν Ἑλληνοπαίδων τοῦ Ροβερτεῖου, αἰσθάνομαι εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἰσχυρότατον τῶν εἰς ἀγαθὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν συντελούντων συμμάχων μου, εἰς τὸν ἐκ φιλοπατρίας τοιαῦτα φρονήματα ἐμπνέοντά εἰς τοὺς μαθητάς μου καὶ εἰς τοιαῦτα ἤθη ἄγοντα Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον.

Τοῦτο δὲ εἶνε ἐν τῶν μυστικῶν, οὕτως εἶπειν, τὰ ὁποῖα ἔχει τὸ Ροβέρτειον, διὰ τὰ ὁποῖα πολλάκις ἐκπλήσσονται οἱ ἄνθρωποι καὶ πρὸ πάντων γονεῖς, ὅταν βλέπωσιν, ὅτι μετὰ διατριβὴν ἐνὸς ἢ δύο ἐτῶν ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ, μαθητῆς πρότερον φυγέπονος ἢ ἀκατάστατος τὸ ἦθος ἐπανέρχεται εἰς τὸν οἶκόν του φιλόπονος καὶ ὡς ἡλικιωμένος ἄνθρωπος φρόνιμος.

Αὕτη εἶναι καὶ ἡ μεγίστη τῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας τὸ Ροβέρτειον παρέχει εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὅτι καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων ἠθοπλαστικῶν παραγόντων καὶ διὰ τοῦ Συλλόγου, ἐν ᾧ ῥηθμίζεται μόνον καὶ καθίσταται ἠθικῶς καρποφόρος ἢ ἐκ τῆς συνυπέρξεως πολλῶν ἔθνικοτήτων αὐτομάτως ἐξεγειρομένη φιλοπατρία, συντελεῖ εἰς τὴν γένεσιν οὐκ ὀλίγων χαρακτήρων ἐπιτηδείων νὰ ὠρελῆσωσι τὸ ἔθνος. Διότι ὅταν βλέπη τις ἐρευνῶν τὰ ἡμέτερα, ὅτι παρὰ τοῦ θαυμαστοῦ τῷ ὄντι χαρακτήρας, τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ τις ἐν τοῖς συγχρόνοις Ἕλλησιν, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων ἢ ἀτονία προξενεῖ οὐκ ὀλίγα εἰς τὴν Πατρίδα κακὰ, βλέπη δὲ, ὅτι

SISMANOGLIO
MEGARO

τὰ κακὰ ἐκεῖνα ἐξάπντος δὲν θά ἤρχοντο εἰς αὐτήν, ἐάν οἱ προξενούντες τὴν δυστυχίαν εἶχον περισσοτέραν εὐστάθειαν καὶ εὐσυνειδησίαν, δὲν εἴμπορεῖ νὰ μὴ ἐκτιμήσῃ τὰ ἰδρύματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συντελοῦσιν εἰς παραγωγὴν χαρακτήρων καλῶν καὶ δὴ ἐθνωφελῶν.

Ταύτην λοιπὸν τὴν πολύτιμον ὑπηρεσίαν προσφέρει τὸ Ροβέρτειον εἰς τὸ Ἔθνος καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων ἠθοπλαστικῶν παραγόντων καὶ μάλιστα διὰ τοῦ κατὰ τὴν γνώμην μου ἰσχυροτάτου πάντων, τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

Ἄλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ ἐπανέλθωμεν ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν παιδικὴν καὶ νηπιακὴν. Καὶ ἐν μὲν τῇ νηπιακῇ ἐξετάζοντες δὲν εὐρίσκομεν πολλοὺς τρόπους συντελεστικoὺς εἰς τοὺς σήμερον ποικιλοτρόπως ἐπιδιωκομένους σκοποὺς τοῦ Συλλόγου. Διότι, ὅτε ὁ Σύλλογος διετέλει ἐν τῇ νηπιακῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, ἐώρταζε καθ' ὃν τρόπον εἶδομεν μίαν ἐορτήν, τὸ πολὺ ἐξέλεγε κατὰ κοινοβουλευτικὸν ἢ μὴ τρόπον τὸ Προεδρεῖόν του, εἶχε τὴν σφραγίδά του μὲ μίαν ὑποτιθεμένην Μοῦσαν καὶ κατὰ μίμησιν ἄλλων Συλλόγων ἄλλοιθῶν, ἰσχυροτέρων τότε, ἀπεπειράθη νὰ συμπήξῃ βιβλιοθήκην διὰ δωρεῶν βιβλίων ὑπὸ τῶν μελῶν. Ἐὰν πλείστα τῶν ὀλιγαριθμῶν βιβλίων ἐκείνων, ὧν τινα διατηρεῖ ἀκόμη ὁ Σύλλογος, ἦσαν ἀντίτυπα κλασικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, τοὺς ὁποίους μέλη τοῦ Συλλόγου ἀποχωροῦντα τῆς σχολῆς καὶ μέλλοντα νὰ τραπῶσιν εἰς βιοποριστικὸν ἔργον ἀπεχαιρέτιζον ὀριστικῶς καὶ ἐδώρουν τὰ ἀντίτυπα τῶν ἔργων των εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου. Καὶ ὅταν μὲν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν σήμερον ὑπάρχουσαν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου, ἥτις ἀριθμεῖ οὐκ ὀλίγας ἑκατοντάδας ἐκλεκτῶν τόμων, καὶ γίνῃ μάρτυς τῆς

σπουδῆς, μεθ' ἧς τὰ νεαρὰ τοῦ Συλλόγου μέλη προσέρχονται καθ' ἡμέρας καὶ ὥρας ὠρισμένας, ἵνα ἀποδώσωσι βιβλία ἢ λάβωσι νέα ἀπὸ τοῦ βιβλιοφύλακος καὶ τῶν δύο βοηθῶν του, καὶ συγκρίνῃ τὸ παρὸν πρὸς τὸ παρελθόν, ἴτως γελάσῃ ἐκ τῆς συγκρίσεως· ἀλλὰ τοῦτο τὸ εὐδαίμον παρὸν πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι παρεσκευάσθη βαθμηδὸν ὑπὸ τοῦ πτωχοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ἔθηκε τὰς βάσεις τοῦ ἔργου, τοῦ σήμερον ἀποτελοῦντος ἓνα τῶν ἰσχυροτέρων παραγόντων τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Συλλόγου καὶ ἐν τῶν πρακτικῶν ὠφελημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὰ μέλη ἐκ τοῦ Συλλόγου.

Εἰς τὴν παιδικὴν δὲ μάλλον ἡλικίαν τοῦ Συλλόγου ἀνήκει ἡ ἀρχὴ δύο ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἔλειπον ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας αὐτοῦ, αἱ φιλολογικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ κοινοβουλευτικὴ διεξαγωγὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. Διότι, ἐὰν ἡ μνήμη δὲν μὲ ἀπατάξ, οὐδεμία ἄλλη ἀπόπειρα φιλολογικὴ, ἢτοι ἀπόπειρα τῆς ἐκ λόγων τέρψεως καὶ ὠφελείας, ἐγένετο κατὰ τὰ ὀλίγα πρῶτα ἔτη τοῦ Συλλόγου ἢ ἐκείνη καθ' ἣν ἐπιχειρήσας ὁ Σύλλογος νὰ συγκαλέσῃ μίαν ἐσπέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πλὴν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ροβερτείου καὶ καθηγητῆς αὐτοῦ ἀλλογενεῖς, αὐτὸς μὲν προσέφερεν ἀναψυκτικά, λόγους δ' ἀναψυκτικοὺς προσεκάλεσε νὰ ἐκφωνήσωσι κατὰ σειράν οὐκ ὀλίγους τῶν παρόντων καθηγητῶν. Ἐνθυμοῦμαι δὲ ἄλλο πάθημά μου, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀπειρίας ἔπαθον τότε· διότι ὁ Σύλλογος εἶχεν ἀναθέσθαι εἰς ἐμὲ τὴν προεδρείαν τῆς ἐσπερίδος ἐκείνης, ἐνόμισα δ' ἐγώ, ὅτι εἶχον καθῆκον μετὰ πᾶσαν προσφώνησιν ἐκφωνουμένην ὑφ' ἐκάστου τῶν ὑπ' ἐμοῦ προσκαλουμένων συναδέλφων νὰ κάμνω ἓνα λόγον μακρότερον τῆς προηγηθείσης προσφωνήσεως. Ἄλλ' εἰ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι τοῦτο ἦτο ὑπερβολή, δύναμαι νὰ καυχῆθῃ, ὅτι ἐκτοτε προεφήτευσα σχε-

δὸν τὴν ἐκ νέου ἀνατολὴν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐν Τουρκίᾳ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ συναδέλφωσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἢ περὶ αὐτὴν λαῶν!

Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν πρώτην φιλολογικὴν τοῦ Συλλόγου ἐσπερίδα, οὐδὲν ἄλλο τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἐκτὸς ἐμοῦ εἰσήνεγκε τὸν ἐλάχιστον πνευματικὸν ἔρανον. Τοῦτο δὲ φυσικὰ ἐγέννησε τὴν ἀπὸ τῶν προσκεκλημένων συναδέλφων παρατήρησιν, ὅτι εἶνε μὲν πρόθυμοι αὐτοὶ νὰ ἀντιποδίσωσιν ἀντὶ τῶν ὑλικῶν ἀναψυκτικῶν ἀναψυχᾶς λόγων, ἀλλ' ὅτι ὠφελιμώτερον εἰς τοὺς νεκροὺς ὀργανωτὰς τῶν ἐσπερίδων θὰ ἦτο καὶ αὐτοὶ νὰ συνεισφέρωσιν ἔρανον τινα πνευματικόν. Τὴν συμβουλήν αὐτὴν ἠκολούθησαν οἱ νέοι καὶ μετ' οὗ πολὺ ἐγενόμεθα μάρτυρες προόδου ἀληθινῆς, διότι οὐ μόνον εἰς ἀπαγγελίαν παρεσνεύαζοντό τινα τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ εἰς λόγους πρωτοτυπιωτέρους ἐφθانون.

Ἄλλ' οἱ χάριν τῆς ἐορτῆς παρασκευαζόμενοι λόγοι καὶ αἱ ἀπαγγελίαι ἀπέδειξαν εἰς τὰ μέλη, ὅτι, ἐὰν μὴ προοσκῶνται οἱ νέοι συχνὰ εἰς ὀρθὴν ἀπαγγελίαν ἢ ἐπιτυχῆ σύνθεσιν, εἶνε δύσκολον ἢ κατὰ τὴν ἐορτὴν ἐπιτυχία. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰτίας, συντελούτων καὶ ἄλλων αἰτίων, εἰσῆχθησαν βραχυμῆδον εἰς τὸν Σύλλογον ἀπαγγελίαι καὶ ἀναγνώσεις λόγων, ὧν ἡ πρωτοτυπία ἄσθεν στίχη κατ' ἀρχὰς ἐγένετο, προϋόντος τοῦ χρόνου ἰσχυροτέρᾳ, μέχρις οὗ ἐφθασεν εἰς τὴν παροῦσαν δύναμιν συχίων καὶ ἐκ τῶν ταξέων τῶν μαθητῶν ἀγορητῶν, ὧν οἱ λόγοι φέρουσι φανεράν τὴν προσωπικὴν των σφραγίδα τῆς πρωτοτυπίας. Εἶνε δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τινὲς τῶν λόγων μαθητῶν προϋόντα τῆς ὠριμότητος καὶ τῶν μακρᾶς πρὸς συγγραφήν αὐτῶν ἐργασίας, ὥστε τινὲς τῶν λόγων ἠδύνατο

νὰ υἱοθετηθῶσιν ὑπὸ ὠριμωτέρων τοῦ λόγου ἐργατῶν καὶ νὰ ἀναγνωσθῶσι καὶ ἀπὸ βημάτων μὴ μαθητικῶν.

Κατὰ μικρὸν δ' ἐτελειοποιήθη καὶ τὸ πολὺ βραδυτέρον εἰσαχθὲν σύστημα τῆς κρίσεως τῶν ἀναγινωσκομένων λόγων. Διότι ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἢ οὐδεμίᾳ ἐξερίετο κρίσις ἢ ἐξεφέροντο κρίσεις ἐκ τοῦ προχείρου, ἀπὸ τῶν τελευταίων δέκα περίπου ἐτῶν ὀρίζεται κριτῆς, ἔστις παραλαμβάνων τὸ χειρόγραφον ἰκανὴν πρὸ τῆς ἀναγνώσεως χρόνον, παρασκευάζει κρίσιν περὶ τοῦ περιεχομένου ἢ τοῦ ὕψους ἢ τῆς γλώσσης τοῦ ἀναγνώσματος. Ἡ κρίσις δ' αὕτη ἢ ἐκφωνεῖται ἀπὸ στόματος ἢ ἀναγιώσκεται ἀπὸ χειρογράφου. Περὶ τῶν πλεονεκτημάτων ἢ μειονεκτημάτων ἑατέρου συστήματος δὲν ἐπράξω γνώμην χάριν συντομίας. Ὅπως δὲ ἢ κρίσις ἢ ἐπίσημος ἀνοίγει συζήτησιν, εἰς ἣν λαμβάνουσι μέρος διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ καὶ γίνεται καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀσκησις τῶν μελῶν εἰς τὸ ἐκ τοῦ προχείρου συλλογίζεσθαι καὶ ὁμιλεῖν. Ἐπιμένει δ' ὁ Σύλλογος πρὸ πάντων εἰς τὸ πρῶτον, τῶν πρεσβυτέρων μελῶν ὑποδεικνυόντων ἐκάστοτε εἰς τὰ νεώτερα, ὅτι σπουδαιότατον εἶνε τὸ ὀρθῶς συλλογίζεσθαι καὶ εἰρίσκειν τι ὀρθόν, ὅτι δὲ τούτου τοῦ εἰρημένου ὀρθοῦ ἢ ἐκφρασις θὰ γίνῃ ὅπως δὲ ἢ ποτε διὰ γλώσσης, ἢς ἡ καλλιπέεια θὰ αὐξήθῃ σὺν τῷ χρόνῳ.

Καὶ ὑπ' ἄλλας δ' ἐπίψεις ἐγένετο καταπληκτικὴ πρόοδος ἀπὸ τῆς νηπιακῆς καὶ παιδικῆς εἰς τὴν παροῦσαν ἡλικίαν τοῦ Συλλόγου ὡς πρὸς τὰς διελέξεις καὶ συζητήσεις. Διότι σήμερον οὐδεμίᾳ ἐβδομάδι πρέρχεται χωρὶς ὁ Σύλλογος νὰ ἔχῃ διάλεξιν ἢ συζήτησιν θέματος καταλλήλως εἰσχομένου. Ἐπειτα δὲ ἢ κατὰ τὴν κρίσιν καὶ συζήτησιν ἀποδεικνυομένη ὑπὸ τῶν κρινόντων καὶ κρινομένων πρὸς ἀλλήλους εὐμένεια αὐξάνεται καὶ ἔχομεν πλὴν τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ εὐταξίας, μεθ' ὧν διεξά-

γονται αἱ συζητήσεις, καὶ ἄλλο ἀγαθόν, ὅτι γίνονται μετ' εὐμενείας συχνάκις ἀμοιβαῖα πειράγματα καὶ ἀναπτύσσεται μέθυ (humor) ἑλληνικόν καὶ φαιδρότης καὶ εὐθυμία, γεννῶντα πολλήν πρὸς τοὺς λόγους ἀγάπην καὶ καθιστῶντα τὰς συνεδρίας καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐλκυστικὰς*. Καὶ ἡ ψυχραιμία, μεθ' ἧς ἀκούουσι τὰς περὶ τῶν ἔργων αὐτῶν κρίσεις οἱ κρινόμενοι, καὶ ἡ κατὰ τὰς ἄλλας συζητήσεις ψυχραιμία εἶνε ἐκ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ποιοῦντα τὰς συνεδρίας εὐτάκτους ἔχουσι καὶ μονιμωτέρην ἀξίαν, διότι πηρέχουσιν εἰς τοὺς νέους τὴν ἰκανότητα τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αὐτῶν βίῃ μετὰ ψυχραιμίας καὶ ἄνευ παραφορῶν συζητήσεως τῶν κοινῶν συμφερόντων. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι ἡ κατὰ κοινοβουλευτικούς νόμους καὶ τρόπους διεξαγωγῆ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου ἔχει ἤδη προασκήσῃ τοὺς δι' αὐτοῦ διελθόντας νέους καὶ θὰ προασκήσῃ τοὺς μέλλοντας νὰ διέλθωσιν, ὥστε νὰ γίνωσι παράγοντες πολύτιμοι εἰς τὴν διεξαγωγὴν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων κατὰ παραδεδεγμένους τρόπους καὶ νόμους, ὧν ἡ ἀυστηρὰ τήρησις προλαμβάνει ἔριδας ἢ διαλύει αὐτὰς καὶ ἀποσοβεῖ ὅλα τὰ κακὰ, τὰ τε ἰδιωτικά καὶ τὰ δημόσια, τὰ ἐκ τῶν ἐρίδων πηγάζοντα.

Καὶ μόνον δὲ τοῦτο ἂν ἦτο τὸ καλὸν τὸ ἐκ τοῦ Συλλόγου πηγάζον, δικαίως ἤθελέ τις συστήσῃ εἰς πάντας τοὺς παιδεύοντας τοὺς Ἑλληνόπαιδας νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις αὐτῶν ἴδρυσιν ὁμοίωσιν τῇ «Ἀθηνᾶ» σωματείων διότι εἶναι τόσο συχναὶ αἱ ἔριδες αἱ γεννῶμεναι μεταξύ Ἑλλή-

* Εἰς τὴν ἐλκυστικότητα τῶν συνεδριῶν τοῦ Συλλόγου συχνὰ συντελεῖ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ τμήματος προσφερομένη μουσική.

νων συζητούντων κοινὰς ὑποθέσεις καὶ τόσο μεγάλα καὶ ἐνίοτε τὰ ἐκ τῶν ἐρίδων πηγάζοντα δημόσια κακὰ, τόσο δὲ εἶνε πολλάκις φανερόν, ὅτι τῶν ἐρίδων πηγή εἶνε ἡ ἄγνοια καὶ μὴ τήρησις στοιχειωδεστάτων τινῶν κανόνων κοινοβουλευτικῆς διεξαγωγῆς κοινῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν, ὥστε οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν ἀγωγὴν Ἑλληνοπαίδων ἀξίζει νὰ ἀναλάβωσι πάντα κόπον καὶ νὰ κάμωσι πᾶσαν θυσίαν, ἵνα μορφώσωσι τοὺς Ἑλληνόπαιδας κοινοβουλευτικῶς, οὐ μόνον διὰ θεωρητικῆς διδασκαλίας τῶν κανόνων καὶ τρόπων τοῦ κοινοβουλευτικῶς πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ πρακτικῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς εἰς συζητήσεις διεξαγομένας ἐν Συλλόγῳ.

Μὴ δὲ νομίση τις, ὅτι πᾶς κόπος εἶναι μάταιος ὡς ἐνυπάρχοντος τοῦ κακοῦ τοῦ ἐρίζειν καὶ λογομαχεῖν ἐν τῷ χαρακτῆρι καὶ τῇ φύσει τοῦ Ἑλλήνου. Διότι εὐτυχῶς ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη, πηγάζουσα ἐκ τῆς συχνότητος τῶν ἐν τῷ παρόντι μεταξύ Ἑλλήνων συμβαινουσῶν ἐρίδων, ἐξηγουμένη δὲ καὶ διὰ θεωρίας ἐσφαλμένης, ὅτι ἐκ τοῦ θερμοῦ κλίματος τῆς Ἑλλάδος πηγάζει τὸ θερμόαιμον καὶ τὸ ἐριστικόν τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ὅτι τοῦτο δὲν ἔχει οὕτως, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς ἡμερίας, μεθ' ἧς Ἑλληνες διεξήγαγον καὶ διεξάγουσι συζητήσεις, καὶ ἐκ τῆς πείρας τοιούτων σωματείων, οἷα ἡ «Ἀθηνᾶ» τοῦ Ροβερτείου, ἧτις σύγκειται ἐξ Ἑλλήνων ἀνδρῶν καὶ μάλιστα Ἑλλήνων νέων, ἐφήβων καὶ παιδῶν. Ἀλλὰ παρὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν τῶν μελῶν καὶ τὴν ιδιότητα αὐτῶν ὡς Ἑλλήνων, βλέπει τις τὰς ἐν τῷ Συλλόγῳ γινομένας συζητήσεις καὶ ἐργασίας διεξαγομένας ἐν τάξει καὶ ἡμερίᾳ, τὰ ὅποια εἶναι προϊόντα γνώσεως τῶν κινήσεων τοῦ κοινοβουλευτικῶς πολιτεύεσθαι καὶ πρακτικῆς ἀσκήσεως τῶν μελῶν.

Καὶ μὲν λοιπὸν αὕτη ἂν ἦτο ἡ ὠφέλεια ἡ ἐκ τοῦ Συλλό-

γου πηγάζουσα, εὐλόγως ἤθελέ τις συστήσῃ εἰς πάντας τοὺς παιδεύοντας Ἑλληνόπαιδας νὰ ἀναλάβωσιν ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν ἐν τοῖς παιδευτηρίοις αὐτῶν ἴδρυσιν σωματείων ὁμοίων τῇ «Ἀθηνᾶ». Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον αὕτη ἡ ὠφέλεια ἢ ἐκ τοῦ Συλλόγου πηγάζουσα. Ἡ μεγίστη καὶ γενικωτάτη εἶνε ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν προεδήλωσα, ὅτι ἐν τῷ Συλλόγῳ γίνεται τοιαύτη ἐργασία, ὥστε ρυθμίζεται ἢ ἐν παντὶ Ἑλληνόπαιδι ἐνυπάρχουσα φιλοπατρία καὶ γίνεται ἀπὸ ψιλοῦ συναισθήματος φρόνημα μόνιμον καὶ πρακτικόν, παράγων χαρακτήρος καὶ ἔργων. Καὶ πῶς μὲν τὸ πρῶτον τελεσιουργεῖται ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ διὰ τοῦ Συλλόγου εἶπον ἤδη ἐν μέρει, περὶ δὲ τῶν πατριωτικῶν ἔργων, δι' ὧν ὁ Σύλλογος προπαιδεύει τὰ μέλη αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἔχωσι γόνιμον φιλοπατρίαν, ἀνάγκη νὰ εἶπω συντόμως, εἰ καὶ ἡ τοῦ Συλλόγου σκιαγραφία, ἦν ἐπιχείρησα, ἀπέβη ἤδη μακροτέρα τῆς προσδοκίας μου.

Ἡ ἐπισκόπησις ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους ἢ γινομένη ἐν τῷ Συλλόγῳ, συμπληροῦσα τὴν ἐν ταῖς τάξεσι τῶν Ἑλληνικῶν γινομένην, πλὴν τῶν ἄλλων, ἐξεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἑλληνοπαίδων πρὸς τὰ ἔθνωφελῆ ἰδρύματα καὶ ἐπιθυμίαν νὰ συντελῶσι τὸ κατὰ δύναμιν εἰς πλήρωσιν ἑθνικῶν ἀναγκῶν. Παράδειγμα τοῦ μὲν πρώτου εἶνε ἡ ἐκτίμησις, ἦν ἠσθάνθη ὁ Σύλλογος πρὸς τὸ ἐκπολιτικόν ἔργον τὸ διεξαχόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν διὰ τοῦ ἐν Σάμῳ Ἱεροδιδασκαλείου. Τῆς ἐκτιμήσεως ταύτης καρπὸς ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ νὰ συντηρήσῃ ἐν τῷ Ἱεροδιδασκαλείῳ ὑπότροφον, ὅστις ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ εἰρημένου Συλλόγου ἐκλεγείσθαι διανύει τὸ δεῦτερον ἔτος τῶν σπουδῶν. Τοῦ δὲ δευτέρου παράδειγμα εἶνε ἡ προσπάθεια τοῦ Συλλόγου, ὅπως τὸ κατὰ δύναμιν ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τοὺς ἐκπατρισθέντας Ἀγχιαλί-

της διὰ τοῦ προϊόντος τῆς ἐπιτυχούσης ἐκδόσεως τοῦ «Θησαυροῦ ἀποφθεγμάτων κτλ.» Ἐν γένει δ' οὐδενὸς ἑθνικοῦ ἄλλοις μένει ἀμέτοχος ὁ Σύλλογος, πρὸς οὐδεμίαν δὲ τῶν ἑθνικῶν ἀναγκῶν ἀδιάφορος.

Τοῦτον δὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ Συλλόγου, τῆς πρακτικῆς καὶ γονίμου φιλοπατρίας, ἐκτιμῶσα ἡ ὁμογενὴς κοινωνία περιβάλλει τὸν Σύλλογον διὰ τῆς ἐαυτῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τὴν ἐκδοσὶν τὴν χάριν τῶν Ἀγχιαλιτῶν γενομένην διὰ προπληρωμῆς τῆς συνδρομῆς ὑποστηρίξασα καὶ εἰς ἐκδοσὶν τῆς παρουσίας Ἐπετηρίδος διὰ πνευματικῶν καὶ χρηματικῶν ἐράνων συντελέσασα.

Νομίζω, ὅτι πρέπει πλέον νὰ περατώσω τὴν σκιαγραφίαν τοῦ Συλλόγου καὶ ὁμῶς οὐδὲν εἶπον ἀκόμη περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γενομένης ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν κοινobουλευτικὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν του διὰ μεταφράσεως εἰς τὸ Ἑλληνικόν ὑπὸ τινος τῶν τότε μελῶν αὐτοῦ ἐγχειριδίου ἀγγλιστὶ συγγεγραμμένου περὶ τῶν κανόνων του κοινobουλευτικῶς πολιτεύεσθαι, περὶ τῆς βαθμικῆς ἐξελίξεως τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὴν παροῦσαν αὐτοῦ μορφήν, περὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἀρχαιρεσιῶν, περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπικρατοῦντος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δικικούντων τὸν Σύλλογον. Οὐδὲν εἶπον περὶ μαθητῶν ἢ συναδέλφων δικκριθέντων εἰς τὴν διοργάνωσιν καὶ προαγωγὴν τοῦ Συλλόγου, οὐδὲν περὶ τῆς ἐξ ἄλλογενῶν συναδέλφων ἐνθαρρύνσεως τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης αὐτῶν. Οὐδὲν περὶ ἐπιρχνῶν Ἑλλήνων τιμησάντων τὸν Σύλλογον διὰ διαλέξεων αὐτῶν ἐν αὐτῷ καὶ ἀποδεξαμένων τὴν ἐκλογὴν των ὡς ἐπιτίμων μελῶν, οὐδὲν περὶ τῶν πανηγυρικῶν τοῦ Συλλόγου συνεδριῶν, ὧν ἡ μία, ἢ πρὸς ἑορτασμὸν τῆς εἰκοσιπενταε-

τηρίδος τῆς ἐν τῷ Ροβερτείῳ διδασκαλίας μου, κατέστησέ με εὐγνωμοσύνης ὀφειλέτην καὶ δι' αὐτὴν πρὸς τὸν Σίλλογον, οὐδὲν περὶ τῶν θεατρικῶν αὐτοῦ παραστάσεων τῶν ἀφικομένων βαθμηδὸν εἰς ἐπίζηλον τελειότητα, οὐδὲν περὶ τῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκδρομῆς γενομένης ἐνθερμοτάτης ὑποδοχῆς, οὐδὲν περὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου φιλολογικοῦ περιοδικοῦ, οὐδὲν περὶ τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον λαμβάνει εἰς τὴν πατροπαράδοτον θρησκευτικὴν ζωὴν, τὴν ὁποῖαν καλλιεργεῖ ἄλλο ἀδελφὸν σωματεῖον, ἢ ἐν τῷ Ροβερτείῳ ἀπὸ ἐτῶν ἰδρυμένη Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης. Περὶ πάντων τούτων ἂν ἐγίνετο λεπτομερῆς λόγος, ἢ σκιαγραφία τοῦ Συλλόγου θὰ ἦτο μὲν πληρεστέρα, ἀλλ' ἴσως μακροτέρα τοῦ δέοντος καὶ ἴσως ἤθελεν ἀπολεσθῆ ἔκ τοῦ συνόλου τῆς εἰκόνας ὁ κυριώτατος τοῦ Συλλόγου χαρακτήρ, ὁ χαρακτήρ τῆς πρακτικῆς φιλοπατρίας, ὁ ὁποῖος εἶνε τόσον ζωηρός, ὥστε ἐνέπνευσεν εἰς ἕνα τῶν συνεργατῶν τῆς Ἐπετηρίδος, τὸν διδάκτορα τῆς φιλολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Κωνστ. Λογοθέτην, ὅστις ἐπὶ ἐν ἐξάμηνον μόνον διδάξας ἐν τῷ Ροβερτείῳ ἐγνώρισε τὴν διὰ τοῦ Συλλόγου μάλιστα ἐπιτελουμένην ἐργασίαν, νὰ ὀνομάσῃ τὸ Ροβέρτειον «κολυμβήθραν πατριωτισμοῦ» εἰς ἣν καὶ αὐτὸς ἐμβαπτισθεὶς «ἤτιθάνθη ἐκυτὸν πατριωτικώτερον».

*Ἐγραφον ἐν Ἀθήναις, παρεπιδημῶν ἐπ' ἀδείῃ,
κατὰ Μάρτιον τοῦ 1909.*

ΛΟΥΓΙΟΣ ΗΛΙΟΥ

ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐν τῷ Ροβερτείῳ Ἑλλήνων.

SISMANOGLIO
MEGARO

ΠΑΣΧΑ

Η ΕΡΓΑΣΙΑ

Ὁ Θεὸς δὲν εἶπεν ἀπλῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Παντοδύναμος διατάττει οὐχὶ τὴν ἀπλὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ τὸν κόπον, ὅστις φέρει εἰς πέρας πᾶσαν σοβαρὰν ἐργασίαν, ἢ ὁποία συνεπιφέρει τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἀγαθὸς Δημιουργὸς δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν κοπιώδη ἐργασίαν ὡς ποινήν, ἀλλ' ἠθέλησε, τὸ μὲν νὰ καταδικάσῃ τὴν ἀργίαν, τὴν μητέρα πάσης κακίας, τὸ δὲ ν' ἀνυψώσῃ τὴν μετὰ πόνου καὶ μόχθου ἐργασίαν, ἣτις πραγματοποιεῖ τὰ ἰδεώδη μας καὶ φέρει εἰς αἴσιον πέρας τὰ σοβαρώτατα καὶ ἐπιπονώτατα τῶν ἔργων, δι' ὧν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπωφελούμεθα καὶ συνάμα γινόμεθα χρήσιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος.

Ἄρα ἡ ἐργασία ἢ ἔντιμος ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸν Δημιουργόν μας, ὅστις προνοεῖ διὰ τὰ πλάσματα αὐτοῦ. Ὅπου βασιλεύει ἡ ἐργασία ἄρχει ὁ πολιτισμὸς. Ἡ ἐργασία ἐξευγενίζει τὴν καρδίαν, λεπτύνει τὸν νοῦν. Ἡ πρόοδος τότε θαυματουρεῖ.

*
* *

Ἡ ἐργασία εἶναι ἢ καταβολὴ τῶν σωματικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων πρὸς σκοπὸν δημιουργίας χρησίμων πραγμάτων. Πᾶσα ἔντιμος ἐργασία εἶναι ὠφέλιμος καὶ εἰς τὸν ἐργαζόμενον φέρει τιμὴν καὶ δίδει ἀνταμοιβήν. Παράλλῃως βαίνει ἢ διάκρισις τῆς ἐργασίας ὡς σωματικὴ καὶ

πνευματικὴ, καθ' ὅσον καταβάλλονται κατ' ἐξοχὴν αἱ τοῦ σώματος δυνάμεις.

Ὁ ἀπλῶς τεχνίτης καὶ ὁ βαναυσουργός, οἱ ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου ἐργαζόμενοι καὶ ὁ ἐπίσης καταγινόμενος εἰς τὰ γράμματα, εἰς τὰς τέχνας, εἰς τὰς ἐπιστήμας, διὰ τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας καταβάλλονται. Ναὶ μὲν ὁ ἐργάτης τοῦ πνεύματος ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ βαναυσουργοῦ, ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ αὕτη πολὺ, παραπολὺ κοστίζει, διότι περισσότερον καταβάλλει τὰς δυνάμεις διὰ τῆς μελέτης.

Ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία εἶναι ἐξίσου ὠφέλιμος ὅπως ἡ διανοητικὴ. Χωρὶς τῶν ἰδρώτων τοῦ φιλοπόνου χειρωνακτος, δὲν δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν. Ἡ συνεργασία τοῦ τε πνεύματος καὶ σώματος φέρουσι τὴν ἁρμονίαν, ἣτις φέρει μαζί τῆς τὴν εὐτυχίαν καὶ ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπον, τὴν οἰκογένειαν, τὴν κοινωνίαν, τὸ ἔθνος. Ἡ ἀργία, ἢ ὀκνηρία, ἢ ἀδιαφορία διὰ τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ἐλαττώματα εἶναι μόνον ἐπιβλαβὴ καὶ τὰ μάλιστα ἐπικίνδυνα.

Ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς διέταξε νὰ ἐργασθῶμεν, ὀρθῶς ἐσκέφθη ὁ ἱερός Ἀγγουστίνος εἰπὼν ὅτι ὁ ἐργαζόμενος προσεύχεται ἄλλως τε ἢ ἄν ῥίψωμεν ἐν σοβαρὸν βλέμμα θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ πᾶν ἐργάζεται, ὅτι τίποτε δὲν μένει ἄεργον, νοθηρόν. Ἄπασα ἢ φύσις μᾶς δίδει παράδειγμα φιλοπονίας. Διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς Thompson εἰς τῷ Castle of Indolence, θέτει εἰς τὸ στόμα τῆς βιομηχανίας αὐτὴν τὴν ἀποστροφὴν πρὸς ὅλους τοὺς ὁπαδούς του.

. ye helpless race,
Dire-labouring here to smother reason's ray
That lights our Maker's image in our face,
And gives us wide o'er Earth unquestion'd sway;
What is th'ador'd Supreme Perfection, say?
What, but eternal never-resting soulday,

Almighty power, and all directing day,
By whom each atom stirs, the planets roll,
Who fills, surrounds, informε and agitates the whole?

*
* *

Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς ἑνὸς ἔθνους, ἑνὸς κράτους, δὲν ἀναλογίζεται τόσον ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν καὶ ἀπὸ τὰ πλούτη, ὅσον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν πολιτῶν. Ἡ παραγωγή τῆς ἐργασίας φέρει τὸ μεγαλεῖον. Ἐν ἑκατομμύριον πολιτῶν λ. χ. ἐργαζομένων σοβαρῶς, φέρουν εἰς τὸ Κράτος περισσοτέραν χρησιμότητα ἀπὸ πολλὰ ἑκατομμύρια φυγοπόνων. Ἡ ἱστορία γέμει παραδειγματῶν μικρῶν πόλεων καὶ κρατιδίων, ὧν ἡ φιλεργία τῶν κατοίκων ἔκαμε τὴν πατρίδα ἐπιβάλλουσαν. Οἱ ὀλίγοι ἐργαζόμενοι πολλαπλασιάζουσι τὰς δυνάμεις, ἐνῶ ὁ πολὺς πληθυσμὸς, ὅταν εἶναι ἄεργος, ἐλαττώνει τοῦ ἔθνους τὰς δυνάμεις. Ὅποιος ἐργάζεται, ὄχι μόνον ὠφελεῖται, ὄχι μόνον γίνεται χρήσιμος, ἀλλ' ἔχει καὶ σημασίαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὅσον περισσοτέρας γνώσεις ἔχει τις τόσον περισσότερον ἀξίζει. Ὅσον περισσότερον ἐργάζεται, τόσον περισσότερον ἐκτιμᾶται. Εὐτυχεῖς εἶναι αἱ πόλεις ἐκεῖναι, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει οὐχὶ κατὰ ποσότητα, ἀλλὰ κατὰ ποιότητα χρήσιμον.

Πόσαι οἰκογένειαι εὐπατριδῶν πλουσίων, ζῶσαι ἐν ὀκνηρίᾳ ἐδυστύχευσαν! Πόσοι πτωχοί, πένητες διὰ τῆς φιλεργίας ἀπέκτησαν πλοῦτη καὶ δόξαν.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐργασία φέρει κέρδος ναὶ μέν, ἀλλὰ δίδει καὶ τιμὴν. Παρατηρεῖται ὅτι ὅσον τις περισσότερον εἶναι ἠθικός, τόσον περισσότερον ἐργάζεται. Ὁ ἠθικός καὶ τίμιος ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ γίνηται βάρος οὐδενός, οὐδὲ ἀναδεικνύεται ἐκ τοῦ γελλοίου παλλικαρισμοῦ ἢ διὰ πατραγαθίας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐργασίας ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου, κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Πλάστου μας.

*
* *

Ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ὑπεβίβασε καὶ ὅλως ὑποβιβάζει τὴν σωματικὴν ἐργασίαν διὰ τῶν μηχανῶν. Ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν τῆς διανοίας, τοῦ πνεύματος, οὐδεὶς δύναται νὰ τὴν ὑποβιβάζῃ, οὐδὲ φοβεῖται χρεωκοπίαν. Ὁ ἑκατομμυριοῦχος δυνατὸν νὰ ἐξυπνήσῃ ἀπένταρος, ὁ κτηματίας δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀκτήμων. Ἡ χρεωκοπία τραπέζης, ἀτυχία εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀσθένεια σοβαρὰ εἰς τὰ κτήματα, ὁ σεισμὸς, ἡ πλημμύρα ἔφερε πολλούς, πλείστους εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν. Ἀλλ' ὁ κατέχων τὸ θεῖον δῶρον τῆς διανοίας, τῆς εὐφυΐας, ὁ ἀποκτήσας γνώσεις διὰ μελετῶν, οὐδένα φοβεῖται μέχρι θανάτου καὶ μετὰ τὸν θάνατον, ἀφίνει τὰ φωτεινὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς του. Ὁ Θεὸς μόνος, ὁ Θεός, ὅστις τὸν ἐπροίκισε μὲ τὰ θεῖα ταῦτα δῶρα, ὁ Θεὸς μόνον, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τοῦ τὰ ἀφαιρέσῃ.

*
* *

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔλαβέ τις ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸ δῶρον τῆς εὐφυΐας τοῦ πνεύματος. Αὐτὰ πρέπει νὰ καλλιεργῶνται ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θαυμάζομεν τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ τὰ ἀθάνατα ἔργα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ παρήγαγεν· ἀλλὰ δὲν ἀναλογιζόμεθα ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα, τὸ θεῖον τοῦτο δῶρον, ἐμεγαλουργήσεν ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου. Ὅταν ὁ Δάντης ἔλεγεν ὅτι τὸ ποίημά του τὸν κατέστησεν ἰσχνόν, ἠθέλε νὰ φανερώσῃ τοὺς ἰδρωτῆτας, οὓς ἔχυσεν ἐργαζόμενος.

Τούτου ἕνεκα ὁ ἄγγλος Thompson ἐν τῷ ποιήματι Castle of Indolence ὀρθῶς ἄδει ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἔλαβε τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν τέχνην καθημένη μαλθακῶς, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ δὲν ὤξυναν τὴν διάνοιαν καὶ ὑψωσαν τὴν καρδίαν ἐν τρυφηλότητι καθήμεναι, ὅτι ἡ Ρώμη ἢ μεγαλοπρεπὴς δὲν ἐφάνη νικηφόρος καθημένη, ὅτι ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ νωθροῦ δὲν

φύεται ἡ δάφνη καὶ ὅτι ἡ φήμη δὲν εἶναι κόρη τῆς ἀμερί-
μνου ἀναπαύσεως.

It was not by vile loitering in ease
That Greece obtain 'd the brighter palm of art,
That soft yet ardent Athens learnt to please,
To keen the wit, and to sublime the heart,
In all supreme! Complete in every part!
It was not thence majestic Rome arose,
And o'er the nations shook her conquering dart:
For sluggard's brow the laurel never grows:
Repose is not the child of indolent repose.

Πρέπει πάντες πάντοτε νὰ ἀποστηθίζωμεν τοὺς δύο τε-
λευταίους στίχους.

*
**

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐργασίας χρειάζεται καὶ ἡ θέλησις.
Ἡ θέλησις εἶναι δημιουργικὴ δύναμις, ἣτις μᾶς ἐκμυστη-
ρεύει τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως καὶ μᾶς δεικνύει τὸν τρόπον,
μετὰ τοῦ ὁποίου νὰ κυριεύσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν φύσιν.
Ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων εἶναι γεμάτη πλείστων
παραδειγμάτων τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἰσχύος, τῆς θελήσεως
καὶ τῆς καρτερίας, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος κατώρθωσεν ἀληθῆ
θανμαστὰ ἔργα ἀθάνατα.

*
**

Ὁ μέγιστος τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐργασίας εἶναι ἡ σπατάλη τοῦ
χρόνου. *Φεῖδου χρόνου.* Time is money. Δύο πράγματα
ἅμα χάση τις εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποκτήσῃ. Τὸν χρόνον καὶ
τὴν τιμὴν. Αὐτὰ εἶναι ἀληθῆς περιουσία, ἀνεκτίμητος θη-
σαυρός. Ἄς φροντίσωμεν νὰ μὴ τὰ χάσωμεν. Τὴν σημασίαν
τῶν ἀναγνωρίζει τις ὅταν τὰ ἔχασεν. Ὅστις χάνῃ τὸν και-
ρὸν κατὰ τὴν νεότητά του, μετανοεῖ μόνον ὅταν εἶναι μεγά-

λος, καὶ μετανοεῖ πικρῶς. Ἄλλὰ πολὺ ἀργά! Καθὼς τὸ φυ-
τόν, μόνον ὅταν κατὰ τὸ ἔαρ ἀνθίσῃ, καρποφορεῖ τὸ θέρος
οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνον ὅταν διὰ τῆς ἐργασίας ἐπιδει-
κνύῃ τὴν ἀνθησίαν του κατὰ τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ἀκμὴν
τοῦ βίου του καρποφορεῖ καί, κατὰ τὸν χειμῶνα τῆς ζωῆς,
καυχᾶται διὰ τοὺς εὐχύμους καρπούς, οὓς παρήγαγε.

*
**

Πᾶσα ἐνασχόλησις δέον νὰ ποικίλληται εἰς τρόπον ὥστε ἡ
μία ἐργασία νὰ διαδέχεται τὴν ἄλλην. Ἡ ἀναφυχὴ εἶναι ἀ-
ναγκαία, διότι δίδει δυνάμεις, ἀνακουφίζει τὴν φαντασίαν,
ὅπως ἀναλάβωμεν ἐρρωμένως ἐκ νέου τὴν ἐργασίαν. Νὰ ἐρ-
γασθῶμεν εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐργασία νὰ φανῇ τέλει, ἰκα-
νοποίησις τῆς καρδίας. Οὕτω φέρονται εἰς πέρας ἔργα, τὰ
ὁποῖα κατ' ἀρχὰς νομίζονται ἀδύνατα. Δέον ὁ ἐργαζόμενος
νὰ δίδῃ πάντοτε σημασίαν εἰς ἅτι ἐργάζεται. Ὁ ἔχων κατὰ
νοῦν νὰ κάμῃ τι καλόν, ἀποκτᾷ σημασίαν καὶ τὸ μικρότερον
ἔργον του, ἄλλως τὴν χάνουν καὶ τὰ μεγάλα.

*
**

Ἡ ἐργασία εἶναι φίλη, φύλακτὴ τῆς τάξεως. Εἶναι ἡ τάξις,
ἣτις φέρει ταχύτερον εἰς πέρας τὴν ἐργασίαν, οἰκονομεῖ τὸν
καιρὸν, ὀδηγεῖ τὸς σκέψεις μας τελειοποιεῖ τὸ ἔργον μας.
Τάξις λοιπὸν εἰς τὰ πράγματα, εἰς τὰ βιβλία, εἰς τὰς μελέ-
τας, εἰς τὰς γνώσεις μας, εἰς τὰς ἰδέας μας, εἰς τὰς λέξεις μας.
Ἡ τάξις φέρει τὴν γαλήνην τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς, τῆς
διανοίας καὶ τοῦ πνεύματος. Τάξις καὶ εἰς τὰ μικρότερα
πράγματα.

*
**

Ὁ χειρότερος τῶν πολιτῶν εἶναι ὁ χασομέρης, ὁ καλλίτε-
ρος ὁ χρήσιμος. Ὁ ἀδιαφορῶν διὰ ὅλα καὶ ὁ ἐγωϊστῆς, κα-
τατάσσονται μετὰ τῶν ἀχρηστων πολιτῶν. Ὁ μέγας ποιη-

τῆς τῆς Ἰταλίας, ὁ Λάντης, ἐν τῇ *Θείᾳ Κωμωδίᾳ* λέγει, ὅτι εἰσερχόμενος εἰς τὸν Ἄδην, συναντᾷ τὸν Βιργίλιον, τὸν ὄδηγόν του. Ἀκούει στεναγμούς, κλαυθμούς, οἰμωγὰς ἀμέσως ἐδάκρυσεν. Ἀκούει παντοίας γλώσσας, λόγους τρομερούς, λέξεις πόνου καὶ λύπης, κραυγὰς ὀργῆς, θορύβους ἰσχυροὺς καὶ τρομακτικούς, τὰ ὁποῖα συνεστρέφοντο ἀκαταπαύστως εἰς τὴν αἰωνίαν ἐκείνην ὁμίχλην, καθὼς ἡ ἄμμος, ὅταν φυσᾷ ἄνεμος στροβιλιζόμενος. Ἐρωτᾷ ὁ Λάντης τὸν Βιργίλιον:

— Διδάσκαλε, τί ἀκούω; ποῖοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ τόσοι ταλαιπωρούμενοι;

— Αὐτῇ, ἀπαντᾷ ὁ διδάσκαλος, αὐτῇ εἶναι ἡ τύχη τῶν ἀθλίων ἐκείνων, οἵτινες ἔζησαν ζωὴν χωρὶς ἐπαίνου καὶ χωρὶς ἀτιμίας. Εὐρίσκονται μὲ τὴν χορείαν τῶν ἀχρείων τῶν ἀγγέλων, οἵτινες ἐν τῷ ἐγωϊσμῷ των, οὔτε πιστοὶ ἐφάνησαν εἰς τὸν Θεόν, οὔτε ὅμως καὶ ἀποστάτοι. Ὁ οὐρανὸς τοὺς ἐδίωξε, διότι δὲν τὸν ἐστόλιζον. Ὁ βαθὺς Ἄδης τοὺς ἀπωθεῖ διὰ νὰ μὴ καυχῶνται οἱ ἁμαρτωλοὶ διὰ τοιούτους συντρόφους.

— Καὶ τί πόνος τοὺς καταδικάζει;

— Δὲν ἔχουν καμμίαν ἐλπίδα ν' ἀποθάνωσιν ἢ ἄτιμος ζωὴ των εἶναι τόσοι ταπεινὴ, ὥστε ζηλεύουσι πᾶσαν ἄλλην τύχην. *Μὴ ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ κύτταξε καὶ διάβα.*

Non ragion' am di lor, ma guarda e passa.

Ἐκεῖ θέτει ὁ Λάντης ὅλους τοὺς *ρωθροὺς* καὶ *δειλοὺς*, οὓς βλέπει. Οἱ ἄθλιοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπαρέσκουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς του.

A Dio spira cen'li ed ai nemici suoi.

Οἱ οὐτιδανοὶ ἐκεῖνοι, ἔξακολουθεῖ ὁ μέγας Ἰταλὸς ποιητής, δὲν εἶχον πατὲρ ζωὴν: non fur mai vivì, ἦσαν ὀλόγυμνοι καὶ τοὺς ἐκέντουν ἀλύπητα σκνίπες καὶ οἰστροί, ἐξ ὧν τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο πλήρες. Τὰ ἔντομα αὐτὰ ἔβρεχον τὸ πρόσωπον αὐτῶν μὲ αἷμα, ἀφοῦ ἀνεμιγνύετο μὲ τὰ δάκρυά των, ἔπι-

πτεν εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸ ἔπινον βδελυροὶ σκώληκες ἐκεῖ συναχθέντες!

Τοιοιτοτρόπως λοιπὸν ὁ μέγας τοῦ χριστιανισμοῦ ποιητής, τιμωρεῖ τοὺς ἀέργους, τοὺς ζῶντας χωρὶς νὰ εἶναι χρήσιμοι. Ἀγαπῶμεν λοιπὸν πάντοτε τὴν ἐργασίαν. Ἄς ἐργασθῶμεν ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου, ὡς μᾶς διατάττει ὁ Δημιουργὸς μας, ὅπως φανῶμεν ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν πατρίδα, αἵτινες ἔχουν ἀνάγκην τῆς σοβαρᾶς ἐργασίας. Ἄς ἐργασθῶμεν καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἡμῶν συμφέρον διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν τὸ ὄνομα τοῦ χρησίου πολίτου.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

*Χρόνια καὶ χρόνια ἓνα σκοπὸ γυρεύει τ' ὄνειρό μου,
Καὶ τίποτε δὲ μὲ δειλιᾷ σὸ μάρκεμα τοῦ δρόμου,
Σὲ κάθε ἐλληνικὴ καρδιὰ νὰ φέρω τὴν ἐλπίδα
Γιὰ τὴν γλυκειὰ πατρίδα,*

*Ἦχι γιὰ τούτη τὴ μικρὴ, ἀλλὰ γιὰ κάποιαν ἄλλη
Πατρίδα πολυστέναχτη μὰ καὶ πολὺ μεγάλη
Οἱ στίχοι μου δὲν γράφονται παρὰ γιὰ Κεῖνη μόνη·
Οἱ χρόνοι φεύγουν καὶ περνοῦν μὰ δὲν περνοῦν
κι' οἱ πόνοι!*

Σ. Ι. ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

(*Ἀπὸ τὲς «ὥρες»*)

Ἄνθίζει ὁ γάβρος κι' ἡ ὄξυά . . . ἡ Πλάση πέρα—πέρα
 Τὴν πλειὸ γιορτάσιμη στολὴ ἐφόρεσε μὲ χάρη.
 Φουντόνουνε τὰ σύδεντρα, μαυρίζουνε τὰ πεῦκα,
 Καὶ ντυέται πράσινο κλαδὶ κάθε λογιῆς δεντρούκι.
 Τὰ χιόνια ἀσπρίζουν μοναχὰ ψηλὰ στὰ κορφοβούνια
 Κι' οἱ κάμποι πρασινολογοῦν, ντυμένοι στὰ λουλούδια.
 Λαλοῦνε ὅλα τὰ πουλιὰ κι' ἓνα τραγούδι λένε,
 Τραγούδι παναρμόνιον, ἀγγελικὸ τραγούδι:
 —«Καλῶς τὴν τὴν Πρωτομαγιά, καλῶς τονε τὸν Μάη!»

Ἄφίνουνε τὰ χειμαδιὰ τὰ βλάχικα κοπάδια,
 Κι' ἀνηφοροῦνε βόσκοντας καὶ τὰ ριζὰ γεμίζουν
 Τὰ γίδια πᾶνε πλειὸ μπροστά, τὰ πρόβατα πλειὸ πίσω,
 Καὶ παραπίσω οἱ πιστικοὶ μὲ τὰ σκυλιὰ τρογύρω
 Ἄγκλύτσες ἄσπρες καὶ μακρειῆς στὰ χέρια τους κρατῶντας,
 Καὶ σαλαγοῦνε τὰ σφαχτὰ καὶ ρίχνουνε λιθάρια
 Σ' ἐκεῖνα ποῦ ἀναργοπατοῦν πὸ τὸν πολὺν τὸν κόπο,
 Κι' ἐνῶ τὰ γιδοπρόβατα σιγὰ—σιγὰ ἀναβαίνουν
 Ἐνας καθάριος πιστικός, ἓνας γλυκὸς λεβέντης
 Λαλάει τὴν φλογέρα του καὶ λέει μὲ τὴν φωνή της:
 —«Καλῶς τὴν τὴν Πρωτομαγιά, καλῶς τονε τὸν Μάη!»

Ἄπάνω—κάτω τρέχοντας οἱ στρατοκόποι πᾶνε,
 Ἄλλοι καβάλλα σ' ἄλογα, κι' ἄλλοι σ' ἄψυτὰ μουλάρια,

Κι' οἱ πλειότεροι τραβοῦν πεζοὶ τὸν μυρωμένον δρόμο,
 Καὶ τραγουδοῖνε ὅλοι τους ἓνα γλυκὸ τραγούδι
 —«Καλῶς τὴν τὴν Πρωτομαγιά, καλῶς τονε τὸν Μάη!»

Μὲς σὲ χωράφι τριστρεμμον ὀργώνει ὁ ζευγολάτης . . .
 Ἔχει τ' ἀλέτρι ἀπὸ μηλιὰ καὶ τὸν ζυγὸ πὸ δάφνη,
 Καὶ τὴν μακρειὰ δικέντρα του κλωνάρι κηπαρίσι.
 Κεντράει δυὸ βώδια ὄμορφα, κοιλάτα, τραχηλάτα
 Κι' ἀνοίγει ἡ γῆ στὸ διάβα τους ἀυλάκια στὴν ἀράδα,
 Κι' ἀπάνω στ' ἀυλακιάσματα καὶ στ' ἀναγκάσματά του
 Χαρούμενος καὶ πεταχτὸς γλυκὸ τραγούδι λέγει:
 —«Καλῶς τὴν τὴν Πρωτομαγιά, καλῶς τονε τὸν Μάη!»

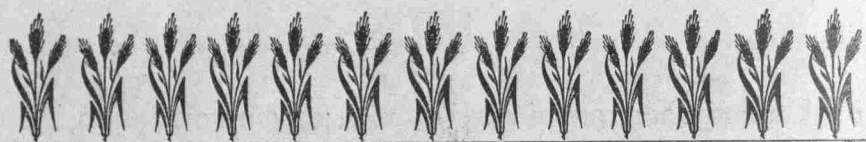
Κάτω πὸ δέντρο γέρικον ὁ νιὸς κι' ἡ νιά ἀνταμόνουν . . .
 Ὁ νιὸς τῆς λέει τὸν πόνο του κι' ἡ νιά τὸν ἰδικό της,
 Κι' οἱ δυὸ τους κόκκινοι φωτιὰ πὸ τὴν πολλὴν ἀγάπη
 Σφιχταγκαλιάζονται γλυκὰ κι' ὄριο τραγούδι λένε:
 —«Καλῶς τὴν τὴν Πρωτομαγιά, καλῶς τονε τὸν Μάη!»

Γεῖά σου, χαρὰ σου, Μάη μου, τῆς Ἄνοιξης καμάρι,
 Ἄς ἦταν δώδεκα φορὲς νὰρχόσσουνε τὸν χρόνο!

Ἀθήνα 1η Μαγιοῦ 1908.

Χ. ΚΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΜΕΡΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΝΟΣ ΑΝΑΡΜΟΔΙΟΥ

Ἄλλη ἦτον ἡ περίστασις καὶ ἄλλος ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἦσαν προωρισμένοι αὐταὶ αἱ σκέψεις, ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐπεκράτει ἀκόμη ἡ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ ἀποτόμως ἐπεβλήθη ἡ σιωπὴ εἰς τὰ χεῖλη, τὰ ὁποῖα ἐπροτίθεντο νὰ τὰς προφέρουν ἀπὸ τοῦ βήματος ἐκείνου διὰ τὸ ὁποῖον ἦσαν ἀρχῆθεν προωρισμένοι (1). Ἀλλὰ ἔκτοτε πᾶς πολίτης ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ὁμιλῇ ἐλευθέρως καὶ ὡς τοιοῦτος κάμνω χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου καὶ αἰσθάνομαι μάλιστα κάποιαν εὐτυχίαν καὶ ὑπερηφάνειαν, ὅτι μοὶ παρέχεται εὐκαιρία ν' ἀποδώσω τὴν ζωὴν εἰς τὰς καταπιγεῖσας τότε αὐτὰς σκέψεις ἀπὸ τῶν σελίδων τῆς ἐπετηρίδος ταύτης.

Ὅταν πρὸ εἴκοσι καὶ πέντε αἰώνων ὁ μέγας ἐκείνος ἄγνωστος (2) ἐπέγραψεν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ῥήτραν, τὸ *Γνώθι σαυτόν*, ἐκείνος μὲν βέβαια δὲν θὰ εἶχε συναίσθησιν τοῦ βάθους καὶ τῆς εὐρύτητος αὐτῆς, — ἀλλὰ ὁ κόσμος, τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων καὶ τότε καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη δὲν ἔπαυσαν νὰ τὴν μελετοῦν καὶ ἀκαταπαύστως ἐξακολουθοῦν νὰ ἐργάζονται πρὸς κατα-

νόησιν καὶ πραγμάτων αὐτῆς. Τὰ πρῶτα βήματα πρὸς τοῦτο ἔγιναν ἀπὸ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, αἱ ὁποῖαι ἐργάζονται μὲ τὴν μετριόφρονα ἐπαγωγικὴν μέθοδον χωρὶς πολλὰς θεωρίας καὶ χωρὶς ὑποθέσεις ἀεροβάμονας, αἱ ὁποῖαι ὅμως μᾶς διδάσκουν ὅτι ὅλαι αἱ ψυχικαὶ ἐκδηλώσεις ἀπορρέουν ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον, τὸ μοναδικὸν τοῦτο ὄργανον τῆς ψυχῆς, ἄνευ τοῦ ὁποῖου καὶ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ὅτι ἡ ἀλληλουχία τῶν ἀκατανοήτων ρευμάτων ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν αἰσθήσεών μας μέχρι τῆς ἐξωτερικεύσεως τῶν διαθέσεων καὶ ὁρμῶν τῆς ἡμετέρας θελήσεως κτλ., τότε μόνον ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ χώραν, ὅταν ὁ ἡμέτερος ἐγκέφαλος διαβρέχεται ὁμαλῶς καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ ὑγιᾶς αἵμα. Ἀλλὰ ὑπάρχει νόμος τις φυσιολογικός, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ αἷμα ῥεεῖ εἰς μεγαλειτέραν ποσότητα διὰ τῶν ὀργάνων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται καὶ παρατηρήθη ὅτι εἰς τὰ μεταβατικὰ πτηνά, ἐὰν ἡ πτήσις των διαρκέσῃ πολλὴν ὥραν, ὁ ἐγκέφαλος ἀποβαίνει ἀναιμικός, ἐπειδὴ τὸ πλεῖστον τοῦ αἵματος εὐρίσκειται εἰς τοὺς κινητηρίους μῦς τῶν περύγων (). Ὅμοίως παρατηρήθη ὅτι καὶ κατὰ τὰς μακρὰς ὁδοιπορίας τὸ αἷμα συναθροίζεται εἰς τὰ ἄκρα καὶ ἄλλοτε πάλιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πέψεως, εἰς τὰ πεπτικά ὄργανα καὶ ἐν γένει ἀπεδείχθη ὅτι τὸ αἷμα ῥεεῖ πυκνότερον καὶ γοργότερον διὰ τῶν ὀργάνων, καθ' ἣν ὥραν ἀνέλαβον νὰ διεξαγάγουν μίαν ἐργασίαν χρῆσιμον καὶ σπουδαίαν διὰ τὸν ὀργανισμόν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὀλικὸν ποσὸν τοῦ αἵματος εἶνε ἀρχῆθεν ὠρισμένον, φυσικῶς διαρκούσης τῆς ἐντόνου λειτουργίας ἐνὸς ὀργάνου θὰ ἐπέλθῃ ἀνάλογος ἔλλειψις αὐτοῦ εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ κατὰ συνέπειαν θ' ἀναπτυχθῇ τότε τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο αἰσθημα τοῦ καμάτου, ὁποῖον μᾶς καταλαμβάνει καὶ κατὰ τὴν

(1) Ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν περὶ τῆς «Σχολικῆς ὑγιεινῆς» εἰσήγησιν ἐν ἔτει 1907.

(2) Κατὰ τινὰς μὲν Χείλων ὁ Λακεδαιμόνιος, κατ' ἄλλους δὲ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.

(1) Ang. Mosso, Die Ermüdung. 1892.

πέψιν ἀκόμη, ἔστω καὶ ἂν μὴ ἔχωμεν ἐργασθῆ προηγουμένως. Τοιουτοτρόπως ἢμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ εἰς ὅρος σοβαρὸς διὰ τὴν παιδαγωγίαν καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν μαθητῶν, συναφῆς καὶ μὲ τὴν ψυχολογίαν, ὅτι δηλαδὴ ἐφ' ὅσον ὁ στόμαχος εἶναι πλήρης, ἢ διανοητικὴ ἐργασία ὄχι μόνον εἶνε περιττὴ καὶ ἀνωφελής, ἀλλὰ καὶ ἀποβαίνει μαρτύριον θανάσιμον διὰ τὸν μαθητὴν καὶ διὰ τὸν διδάσκαλον ὡς ἐκ τῆς ἐπιβλαβοῦς ταλαιπωρίας τοῦ ἔγκεφάλου.

Ἄλλὰ τὴν προσοχὴν μας πρέπει νὰ ἐπιστήσωμεν καὶ εἰς ἕν ἄλλο σημεῖον, εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἡ ψυχολογία συναντᾶται μὲ τὴν παιδαγωγίαν καὶ μὲ τὴν σχολικὴν ὑγιεινὴν καὶ τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς βουλήσεως. Ἐχω τὴν γνώμην ὅτι πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ιδέαν, ὅτι ἡ θέλησις εἶνε τάχα κάτι τὸ ὁποῖον αἰωρεῖται ὑπεράνω τῶν ἄλλων ψυχικῶν ἐκδηλώσεων, ὅτι εἶνε δύναμις ἐπηρεάζουσα ταύτας «ἀφ' ἑαυτῆς», ὡσὰν τάχα νὰ ὑπῆρχε «ἐλευθέρᾳ βούλησις», δηλαδὴ ἀποτελεσμαχωρὶς αἰτίαν. Εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἢ ἄνευ προλήψεως καὶ συνηθείας, τῶν δύο αὐτῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, ἀπαίτησις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ πρότασις τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἔχει τὸ αὐτὸ κῦρος διὰ τε τὰς πνευματικὰς καὶ διὰ τὰς ὑλικὰς ἐκδηλώσεις, περιλαμβάνει καὶ τὰς πράξεις τῆς βουλήσεως, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ ὁ τελευταῖος κρῖκος μιᾶς ἀλύσσου ἀρρήκτως καὶ ἀδιασπᾶστος συνδεομένης μὲ αἰτία καὶ ἀποτελέσματα. Ὅτι δὲ αὐτὴ ἢ θεωρία περὶ τῆς φύσεως τῶν πράξεών μας δὲν ἔχει τι τὸ κοινὸν μὲ τὸν προορισμὸν καὶ τὸ πεπωμένον καὶ δὲν καθιστᾷ περιττὴν τὴν ἀγωγὴν, ἐννοεῖται οἴκοθεν. Τοῦναντίον μάλιστα, ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς κερδίζει ἠθικὴν καὶ λογικὴν βάσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν ἐπεδίωξαν γονεῖς τε καὶ παιδαγωγοί. Διότι ἐὰν τὰς ἀποφάσεις μας δὲν διευ-

θύνῃ κινητήριος λόγος, συνιστάμενος ἀπὸ παραστάσεις καὶ αἰσθήματα, ἀλλ' ἀπλῶς ἐλευθέρᾳ βούλησις, — τῆς ὁποίας, εἰρησθῶ ἐν παρόδῳ, τὸν ὀρισμὸν κανεῖς ποτε ἕως τώρα δὲν κατώρθωσε νὰ δώσῃ, — τότε εἰς πᾶσαν στιγμὴν ὁ Νέρων θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβληθῆ εἰς Σωκράτην καὶ ὁ Σωκράτης εἰς Νέρωνα. Ἀδύνατον θὰ ἦτο τότε νὰ ἐννοήσωμεν πῶς παραπλανῶνται καὶ διαφθείρονται οἱ νέοι καὶ ἢ ἀγωγή θ' ἀπέβαινε ὄχι μόνον περιττὴ, ἀλλὰ καὶ ἀκατόρθωτος, ἐν ᾧ ἐὰν παραδεχθῶμεν ὡς ὀρθὴν τὴν ὑπόθεσιν τῶν κινητηρίων λόγων, τότε τὸ μέσον καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καὶ ἀπὸ χιλιετηρίδων ὑπῆρξε, δηλαδὴ ἢ καλλιέργεια τῶν ἀγαθῶν ὁρμῶν καὶ ἢ καταστολὴ τῶν κακῶν σὺν τῇ διαπλάσει τοῦ πνεύματος πρὸς ἀπόκτησιν νέων ἐλατηρίων καὶ νέων ἀφορμῶν πρὸς ἀγαθὰς πράξεις.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν παιδαγωγικὴν καὶ κεῖνται κάπως μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀρμοδιότητά μας, ἀλλ' ἔξ αὐτῶν πηγάζουν διὰ τὴν ὑγιεινὴν τῶν μαθητῶν δύο σοβαρὰ αἰτήματα, πρῶτον ὅτι πᾶν ὅ,τι φαίνεται ὡς τοιοῦτον δὲν πρέπει θὰ θεωρῆται ὅτι καὶ πράγματι ἀπορρέει ἐκ κακῆς θελήσεως, ὀκνηρίας ἢ μοχθηρᾶς προαιρέσεως καὶ δευτέρου ὅτι ἢ ποινὴ τοῦ μαθητοῦ δι' αὐτὸν μὲν ἴσως, οὐδέποτε ὅμως ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ διδασκάλου ὀφείλει νὰ ἐφαρμοζεταί ὡς ἀνταπόδοσις. Διὰ τὸν διδάσκαλον πρέπει πάντοτε νὰ ἦνε ἀπλῶς μέσον βελτιώσεως καὶ δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται νὰ ἀποσκορακισθοῦν τελείως καὶ ὀριστικῶς ἀπὸ τὰ σχολεῖα ὅλοι οἱ παράλογοι ἐκεῖνοι καὶ περιττοὶ δαρμοὶ καὶ αἱ κακώσεις καθὼς καὶ αἱ πλεῖσται καταναγκαστικαὶ ἐργασίαι καὶ οἱ περιορισμοὶ τῶν μαθητῶν ἐντὸς τῆς σχολῆς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν μαθημάτων, οἱ ἐπιβαλλόμενοι δῆθεν πρὸς τιμωρίαν καὶ σωφρονισμὸν τῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἢ σχέσις τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς σχολικῆς

ὕγιεινῆς μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν δὲν θὰ ἦτον ἄσκοπον νὰ ἐξετασθῇ ψυχολογικῶς. Κατὰ βάθος ὅλον τὸ περιεχόμενον τῆς στοιχειώδους λογικῆς δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ ἔννοια, κρίσις καὶ συλλογισμός, ἢ δ' εὐστροφία τοῦ λογικοῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν συχνὴν ἀσκησιν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἔννοιᾶς, κρίσεως καὶ συλλογισμοῦ. Διὰ τὴν μόρφωσιν ἔννοιῶν μεγίστην σημασίαν ἔχει ἡ ἐποπτικὴ μέθοδος τῆς διδασκαλίας, καθὼς καὶ ἡ παρατήρησις καὶ ἡ μελέτη τῆς φύσεως καὶ τῶν φυσικῶν ἐν γένει ἐπιστημῶν, δι' αὐτὸ δὲ καὶ θὰ προσθέσω ἐδῶ ὀλίγα τινὰ σχετικὰ πρὸς τ' ἀνωτέρω ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτάτων πορισμάτων τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς γλωσσολογίας (*).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν νόησιν καὶ τὴν γλῶσσαν ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν δύο ὅλως διαφόρους ψυχικὰς πράξεις, ἐξ ὧν ἡ μία εἶνε ῥιζωμένη κυρίως εἰς τὸ ἀσυνείδητον ἢ ὑποσυνείδητον ἡμῶν καὶ λέγεται ἐνδιάθετος ἢ ὀρμέμφυτος ψυχικὴ πράξις, ἡ δὲ ἄλλη συμβαίνει μέσα εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ ἔχει λογικὴν ὑπόστασιν. Ὅσον ἡ πρώτη πράξις εἶνε συχνή, τόσον ἡ δευτέρα εἶνε σπανία.

Οἱ νόμοι, κατὰ τοὺς ὁποίους μορφοῦται ἡ γλῶσσα, ἀνήκουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὄχι εἰς τὴν λογικὴν, ἀλλ' εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐνδιαθέτων ἢ ἀσυνειδήτων ψυχικῶν πράξεων. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ ὀνοματοθεσία, ὁ σχηματισμὸς τῶν ἔννοιῶν ἢ τῶν πρὸς τοῦτο δημιουργουμένων γλωσσικῶν τύπων, ἔχει χαρακτῆρα ὅλως μονομερῆ, καθότι ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν διαφορῶν γνωρισμάτων ἐνὸς ἀντικειμένου ἢ ἀντίληψις ἡμῶν ἐκλέγει καὶ χρησιμοποιεῖ μόνον ἓν. Καὶ οἱ πολυποίκιλοι γλωσσικοὶ τύποι, τὰ εἶδη καὶ τὰ γένη τῶν λέ-

(1) Das Studium der Sprache und die geistige Bildung von Arnold Ohlert.

ξεων, ὁ χωρισμὸς τῶν μελῶν τῶν προτάσεων εἶνε κυρίως ἀποτελεσμα μιᾶς ὀρμεμφύτου ψυχικῆς λειτουργίας. Ἀργότερα, εἰς τὴν καθιερωθεῖσαν πλέον γλῶσσαν, εἰς τὸ προῖον αὐτὸ μιᾶς ἀνωτέρας μορφώσεως, ἀρχίζει βαθμηδὸν ἢ ἐνσυνείητος σκέψις νὰ ἐκδηλῇ τὴν ἐπίδρασίν της, ὅχι ὁμως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, οἷον μεταχειρίζεται ἡ λογικὴ σκέψις. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς ἐξαιρέσεις ἐκ τῶν κανόνων καὶ ἀπὸ τὰς παραλλαγὰς καὶ διαφορὰς τῆς «ἀντιλήψεως» εἰς τὰς διαφορὰς ἢ καὶ εἰς τὰς αὐτὰς γλώσσας, τὰς ὁποίας δὲν ἠμποροῦμεν νὰ νοήσωμεν ὡς ἀπόρροιαν αὐστηρῶς λογικοῦ συλλογισμοῦ μὲ τὰ γνωρίσματα τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ γενικοῦ κύρους. Ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν, ὅτι ὅλοι οἱ τύποι τοῦ τυπικοῦ, ἢ μηχανικῆ τῶν ὁποίων ἐγγάραξις εἰς τὴν μνήμην ἀπαιτεῖ τόσην θυσίαν χρόνου καὶ δυνάμεως, λογικῶς ἐξεταζόμενοι, εἶνε μόνον τυχαῖοι καὶ ἀσήμαντοι. Ὁ δὲ σχηματισμὸς τῆς προτάσεως, ἢ μόρφωσις δηλαδή κρίσεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀνωτέρω νόμου τοῦ διφυοῦς τῆς λογικῆς σκέψεως, ἐπιτελεῖται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν γνωρισμάτων ἐνὸς ὑποκειμένου λαμβάνεται μόνον ἓν καὶ τίθεται ὡς κατηγορούμενον, ὡς π.χ. τὸ δένδρον εἶνε πράσινον.

Εἶνε φανερὸν ὅτι ἄνευ τοῦ ὄργάνου τῆς γλώσσης εἶνε ἀδύνατος πᾶσα πρόοδος εἰς τὸν πνευματικὸν ἡμῶν βίον. Αὐτὴ εἶνε τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου σχηματίζονται σταθεραὶ ἔννοιαι, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μόνον σταθεραί, ὅτι, καθὼς ἐλέχθη, παραλαμβάνεται μόνον ἓν γνώρισμα καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς ἔννοιᾶς καὶ ἐπὶ τέλους ὁ τύπος τῆς γλώσσης τόσον ἀφωμοιώθη καὶ συνεχωνεύθη μὲ τὸν πνευματικὸν μας βίον, ὥστε μόνον μὲ τὴν βοήθειαν γλωσσικῶν τύπων ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιχειρήσωμεν καὶ καθαρὰς ἀκόμη διανοητικὰς καὶ ἀφηρημένας ἐργασίας. Πνευματικὸς λοιπὸν βίος καὶ γλῶσσα ἀποτελοῦν οἰονεὶ τὰς δύο ὄψεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου

καὶ ἄνευ γλώσσης εἶνε ἀδύνατον νὰ νοηθῆ ἄνωτέρα πνευματικὴ κίνησις καὶ ζωή. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐκτίμησις ἀρμόζει ν' ἀποδίδεται μόνον εἰς τὴν **μητρικὴν** γλῶσσαν.

Ἐκτὸς τῶν θετικῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων τῆς γλώσσης ὑπάρχουν καὶ μερικὰ προσόντα ἀρνητικῆς φύσεως, διότι ἐν πρώτοις τὸ ἄθροισμα τῶν γλωσσικῶν ἐκφράσεων εἶνε ἀπείρως μικρὸν ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἄθροισμα τῶν φαινομένων, τῶν συμβαινόντων καὶ τῶν πραγμάτων ἐν τῇ φύσει. Δεύτερον δὲ εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ εἰς τὰς ἐννοίας τῆς ἢ γλῶσσα, καθὼς ἐλέχθη, μόνον ἐν γνώρισμα δύναται νὰ παραλάβῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ καὶ τρίτον ἀδυνατεῖ καθολοκληρίαν νὰ ἐκφράσῃ τὴν αἰσθητικὴν ἀξίαν τῶν φαινομένων, τῶν συμβαινόντων καὶ τῶν πραγμάτων.

Ἐκ τούτων λοιπὸν ὄλων ἐξάγεται, ὅτι εἰς τὴν γλῶσσαν δὲν περιέχεται τόση λογικὴ ὄση ὑπετίθετο μέχρι τοῦδε, ὅτι αἱ ξένα ἢ καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἀκόμη γλῶσσαι δὲν δύναται νὰ εἶναι τὸ ἄριστον καὶ ἀπαραίτητον ὄργανον πρὸς ἐξάσκησιν τῶν δυνάμεων τοῦ λογικοῦ καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ ὅτι, ἀπ' ἐναντίας, πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ὅσον ἐνεστὶν εὐρύτερα γνῶσις πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν. Εἶνε δὲ μάλιστα ἢ ἀσκησις εἰς τὴν μόρφωσιν ἐννοιῶν πολὺ ἀναγκαϊότερα τῆς ἀσκήσεως εἰς μόρφωσιν κρίσεως καὶ συλλογισμοῦ, διότι ἢ ἀπόκτησις καὶ ὁ σχηματισμὸς ἐννοιῶν, ἐφ' ὧν βασίζεται πᾶσα κρίσις καὶ πᾶς συλλογισμὸς, εἶνε προσιτὸς καὶ εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ἐπίδρασιν ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς συστηματικῆς καλλιιεργείας τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως καὶ ἐρεῦνης. Καὶ ἰδοὺ προβάλλει τώρα εἰς τὸ μέσον ἢ ἐποπτικὴ διδασκαλία πρὸς ἀπόκτησιν ἐννοιῶν. Ἀφ' οὗ δὲ αἱ μὲν αἰσθήσεις ἀποτελοῦν τὴν κυριωτέραν βᾶσιν τῆς κτήσεως νέων ἐννοιῶν καὶ συνεπῶς τοῦ ἀνωτέρου πνευματικοῦ βίου, ἢ δὲ γλῶσσα

ἢ μᾶλλον ἢ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν οὐδαμῶς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν βᾶσιν ταύτην, ἀνάγκη νὰ ὁμολογηθῆ ὅτι εἰς τὰς τελευταίας ταύτας δὲν ἀνήκει ἢ ἀποδιδόμενη εἰς αὐτὰς ἰδιότης τοῦ νὰ θεωρῶνται ὡς μορφωτικὰ μέσα τοῦ πνεύματος. Καὶ δι' αὐτὸ χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῶμεν δὲ καὶ τόσον πολὺ ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς σχολικῆς ὑγιεινῆς ὀφείλομεν νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ἢ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καθ' ὄν τρόπον γίνεται μέχρι τοῦδε εἶνε προτιμότερον νὰ καταργηθῆ, ἀφ' οὗ ἀναλόγως πρὸς τὸν δαπανώμενον χρόνον, τὰς καταβαλλομένας θυσίας καὶ τοὺς ἀύχμηρους αὐτῆς καρποὺς δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ μία περιττὴ, ἄσκοπος καὶ ἐπιζήμιος κάκωσις τοῦ πνεύματος τῶν μαθητῶν.

Μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἔχει ἢ ἐποπτικὴ μέθοδος καὶ μάλιστα ἢ ἄμεσος ἐπισκόπησις τῶν ἀντικειμένων, ἢ ὅποια εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα πάσης παραστάσεως διδομένης ἡμῖν διὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τῶν τοιούτων. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν αἱ μεσολαβοῦσαι εἰς τὸ νὰ λάβωμεν γνῶσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου πλαστογραφοῦν τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν μᾶς δεικνύουν τὰ πράγματα «καθ' ἑαυτά», ἀλλὰ μᾶς τὰ παρουσιάζουν ὑπὸ μορφὴν αἰσθημάτων, φαινομενικῶν τύπων, οἱ ὅποιοι σχηματίζονται ἐντὸς τοῦ νοῦς μας. Καὶ ὅμως διὰ νὰ ὑπάρξῃ κατανόησις τοῦ κόσμου, ἀνάγκη νὰ προηγηθῆ ἢ διὰ τῶν αἰσθήσεων γνῶσις αὐτοῦ (1). Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς γνώσεως καὶ τῆς κατανοήσεως αὐτοῦ μᾶς ὀδηγεῖ ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον εἰς τὸν σκοπὸν, ἐν ᾧ ὁ διὰ τῆς περιγραφῆς, τῆς προφορικῆς ἀνακοινώσεως καὶ ἐκθέσεως εἶνε ἀδύνατον νὰ μᾶς δώσῃ πιστὴν εἰκόνα τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων. Καὶ ἐν πρώτοις πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον τῶν φαινομένων πολλαὶ ἀ-

(1) Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει.

κόμη, περί τῶν ὁποίων μόνον διὰ τῆς θεάς καὶ τῆς ἐπισκοπήσεως δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν μίαν παράστασιν (φῶς, χρῶμα, κινούμενα σώματα ἐν εἴδει περιστρεφόμενων τροχῶν, ἐκφράσεις τοῦ προσώπου, μορφασμοὶ κτλ.) Δι' αὐτὸ καὶ μέγα μέρος τῆς διὰ τῆς περιγραφῆς ἀποκτηθείσης παραστάσεως, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ καλέσωμεν ἔμμεσον ἐπισκόπησιν, στηρίζεται ἐπὶ τῆς παραγωγῆς μνημονικῶν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰς διὰ τῆς ἀμέσου ἐποπτείας ἀποκτηθείσας παραστάσεις. Ἄλλὰ αἱ μνημονικαὶ αὐταὶ εἰκόνες δὲν ἔχουν καθόλου τὴν διαύγειαν καὶ τὴν καθαρότητα τῶν παραστάσεων τῆς ἀμέσου ἐπισκοπήσεως· ὅλαι εἶναι συγκεχυμέναι καὶ ἀσαφεῖς, ὡς δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν ἐὰν αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀτενίσωμεν πρῶτον ἐν ἀντικείμενον ἐνώπιον ἡμῶν καὶ κατόπιν κλείσωμεν ταχέως τοὺς ὀφθαλμούς. Εἶνε δὲ αἱ μνημονικαὶ αὐταὶ εἰκόνες ὄχι μόνον συγκεχυμέναι, ἀλλὰ καὶ ἔλλιπεις, ἐπειδὴ ὁ χῶρος ἐντὸς τῆς συνειδήσεώς μας εἶνε στενὸς καὶ δὲν χωρεῖ ὀλοκλήρους. Ἄλλὰ θὰ ἦ δυνατόν νὰ παρατηρήσῃ τις ἴσως, ὅτι, ἀφ' οὗ αἱ μνημονικαὶ εἰκόνες τῆς ἀμέσου ἐποπτείας εἶνε συγκεχυμέναι, θὰ ἦτο ἀδιάφορον διὰ τὴν μνήμην, τοῦτέστι διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ πράγματος, ἐὰν π.χ. τὴν εἰκόνα ἐνὸς ἄνθους ἐντυπώσωμεν εἰς τὸν νοῦν μας διὰ τῆς ἀμέσου παρατηρήσεως ἢ ἐὰν τὴν σχηματίσωμεν ἀκροῶμενοι μίαν περιγραφὴν του. Πόσον σφαλερὰ εἶνε ἡ παρατήρησις αὕτη, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ὅτι μὲ ἐν καὶ μόνον βλέμμα δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν εἰς τὸν νοῦν μας καθαρὰν καὶ σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἄνθους, ἐνῶ καὶ μὲ τὴν τελειότεραν περιγραφὴν εἶνε ἀδύνατον νὰ παραχθῇ ἐντὸς ἡμῶν ὁμοία καὶ ἀπαράλλακτος μὲ αὐτὴν μνημονικὴ εἰκὼν. Διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι μὲ τὴν περιγραφὴν εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον ν' ἀποκτηθοῦν μερικαὶ παραστάσεις, πρέπει συνάμα

νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν σχηματίζομεν ἀκούοντες μίαν περιγραφὴν, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπειραρίθμους μνημονικὰς παραστάσεις, τὰς ὁποίας ὀφείλομεν νὰ μορφώσωμεν κατ' ἰδίαν μίαν πρὸς μίαν καὶ κατόπιν νὰ τὰς συναρμολογήσωμεν ὅλας πρὸς ἀποτελεσιν τοῦ ὅλου ἄνθους. Τότε δὲ θὰ συμβῇ ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ θὰ ἦνε ἀδύνατος ἡ ἀπαρίθμησις ὅλων τῶν πολυαρίθμων διακριτικῶν γνωρισμάτων, τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς παραγωγὴν ἐντὸς ἡμῶν τοῦ ἀπαραιτήτου ποσοῦ τῶν μνημονικῶν παραστάσεων, τῶν ἀποτελουσῶν τὴν ὅλην εἰκόνα, ἢ ἡμεῖς θὰ ἔχωμεν ἤδη λησμονήσει πρὸ πολλοῦ πῶς πρέπει νὰ συναρμολογήσωμεν τὰς ἐνωριέτερον παραχθείσας μνημονικὰς παραστάσεις, καθ' ἣν ὥραν παράγονται ἐν τῇ συνειδήσει μας αἱ μεταγενέστεραι. Ὅρος λοιπὸν ἀπαραίτητος, ἐπιβαλλόμενος καὶ ἀπὸ τὴν ὀρθὴν παιδαγωγικὴν καὶ ἀπὸ τὴν ὑγιεινὴν τῶν μαθητῶν, εἶνε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐμπροτικῆς μεθόδου πρὸς ἀπόκτησιν πρὸ παντὸς θετικῶν γνώσεων. Πᾶσα δ' ἐνέργεια τείνουσα νὰ καταστήσῃ τὴν κτῆσιν θετικῶν γνώσεων εὐκολωτέραν καὶ ταχύτεραν, ὄχι μόνον δὲν καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν ἐπιπολαιότεραν, ἀλλὰ καὶ παρέχει ἀνυπολόγιστον ὄφελος εἰς χρόνον καὶ εἰς δύναμιν πρὸς ἐπωφελεστέραν χρησιμοποίησιν αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην ἄλλων θεμάτων καὶ ἀντικειμένων. Εἶνε δὲ ἡ μέθοδος αὕτη ἀπαραίτητος καὶ εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῶν νέων. Ἡ φοβερὰ ἔλλειψις καλαισθησίας, ἡ ὁποία γενικῶς παρατηρεῖται ἀκόμη εἰς τὸ ἡμέτερον γένος, πρέπει βεβαίως ν' ἀποδοθῇ κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ ὅτι ἡ νεότης μας ἐντὸς τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων δὲν γυμνάζεται εἰς τὸ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ παρατηρῇ τὴν φύσιν. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ τὰ παρόμοια καθόλου σχεδὸν δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ὡς μέσα αἰσθητικὰ μορφώσεως καὶ διαπλάσεως.

Τὰ ἔργα τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐλήφθησαν μὲν ἔκπλαται ὑπ' ὄψιν ὡς μέσα πρὸς αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῶν νέων ἐν τῇ σχολῇ, ἀλλὰ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ ἐντεταλμένοι τὴν παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσιν εὐρίσκονται εἰς δεινὴν ψυχολογικὴν ἀπάτην φρονοῦντες ὅτι διὰ τῆς κοπιώδους, ἀνιαρᾶς καὶ ἀκατανοήτου ἀναγνώσεως ὀλίγων τινῶν σελίδων τῶν ἀρχαίων ἐπῶν καὶ δραμάτων καὶ ἐν γένει τῶν προϊόντων τῆς ἀρχαίας φιλολογίας θὰ κατορθώσουν ποτὲ νὰ μορφώσουν αἰσθητικῶς καὶ ἠθικῶς τοὺς μαθητάς των.

Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς τὸ λεχθὲν ὅτι «une oeuvre d'art est un coin de la création vu à travers un tempérament (1)», τότε ἐν ἔργον τέχνης δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς μία διαλεκτὴ ἀπομίμησις τῆς φύσεως ἢ ὁποία, ἀπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ καλλιτέχνου πηγάζουσα καὶ μὲ τὰ ἰδιαίτερά της—ἐδῶ μὲν ζωγραφικά, ἐκεῖ δὲ ποιητικά—τεχνικὰ μέσα διαπλασμένη, ἐπενεργεῖ ἢ τοῦλάχιστον ὀφείλει νὰ ἐπενεργῇ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως, ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀκροατοῦ ἢ τοῦ θεατοῦ. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μᾶς λέγουν καὶ μᾶς ἐπαναλαμβάνουν κατὰ κόρον οἱ διδάσκαλοί μας ὡς ὑψηλὰς ἐννοίας καὶ βαθείας ἰδέας, προκειμένου περὶ ἔργων τέχνης, δὲν ἔχει καμμίαν ἀπολύτως σημασίαν καὶ εἶνε καθαρὸς παραλογισμὸς,—διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καλλιτέχνημα ἔπρεπε νὰ ἦνε ἡ κριτικὴ τοῦ καθαροῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦ Καντίου καὶ ὄχι ἐν ποιηματάκι τοῦ Χάϊνε ἢ τοῦ Σολωμοῦ,—ἐν ᾧ τὸ καλλιτέχνημα ὀφείλει πρὸ παντὸς νὰ κινῇ τὸ αἶσθημα ἡμῶν, διότι τότε μόνον θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξασκήσῃ ἠθικὴν ἐφ' ἡμῶν ἐνέργειαν, ὅταν παρέχῃ καὶ αἰσθητικὴν συγχρόνως ἀπόλαυσιν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο, καθ' ἡμᾶς, θὰ ἦτον εὐχῆς ἔργον εἰς τὰ σχολεῖά μας κον-

(1) Αὐτὸ ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Αἰμίλιον Zola.

τὰ εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν ἐκαλλιεργοῦντο περισσότερον αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ὡς τὰ κριώτερα μέσα πρὸς μόρφωσιν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος. Ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ διαρρυθμισθῇ καὶ ἐν τοῖς καθόλου καὶ εἰς τὰ καθέκαστα συμφωνότερον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φύσεως. Ἀπαιτεῖται πρὸ παντὸς νὰ συμβαδίζῃ μὲ τοὺς νόμους τῆς βιολογίας καὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ παιδικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἰδίως τοῦ νεαροῦ ἐγκεφάλου πρὸς ἀποφυγὴν βλαβῶν τοῦ τελευταίου τούτου ὡς ἐκ τῆς ὑπερφορτώσεως μερικῶν τμημάτων του, καθ' ὃν χρόνον ἄλλα αὐτοῦ τμήματα παραμελοῦνται καὶ μαραίνονται. Πρὸ παντὸς πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν πλέον τέλος τὸ σύστημα τῆς διὰ τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ νὰ ἐπιδιώξωμεν μίαν φυσικωτέραν καὶ ἀρμονικωτέραν διάπλασιν ὄλων τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν. Κέντρον ὅλης τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ ἦνε ἡ μητρικὴ γλῶσσα, ἡ δὲ μέθοδος μὲ τὴν γραμματικὴν, ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται μᾶλλον μὲ τὴν νόησιν, μὲ τὴν διάνοιαν τοῦ ἐνήλικος, διάνοιαν ἔχουσαν πλέον τὴν ἰκανότητα νὰ ταξιθετῇ τὰς ἐγνοίας καὶ νὰ ἐπεξεργάζεται τὰς ἀφηρημένας φιλοσοφικὰς παραστάσεις, ὀφείλει νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰς ἀνωτάτας τάξεις, ὅπου καὶ μόνον διδάσκονται αἱ νοηαί, αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι.

Ἐν Χαλκηδόνι.

Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Πρό τινων ἐτῶν. ἐπανεληθὼν ἐξ Εὐρώπης, ἠρωτώμην παρὰ φίλου πολιτευομένου περὶ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Εἶπον εἰς αὐτὸν ὅτι ἀντελήφθην καὶ ἐγίνωσκον ὅτι δηλαδὴ ἡ ἐν Εὐρώπῃ δημοσία γνώμη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν διατελεῖ εὐμενῶς διατεθειμένη πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν.

— Παράδοξον, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ μετ' ἐμοῦ συνδιαλεγόμενος. Πῶς εἶνε δυνατόν τοῦτο; Καὶ δὲν ὑπάρχουσι πλέον Φιλέλληνας;

— Δὲν ὑπάρχουσι, προσέθηκα, ἀφ' οὗ δὲν ὑπάρχουσι πλέον Ἕλληνας.

Ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀποκρίσει ὁ φίλος μου, καὶ ἀπεχωρίσθημεν.

* *

Εἶχον ἄδικον ἢ δίκαιον;

Διὰ τὰ ὑπάρξουσι φιλέλληνας, πρέπει νὰ ὑπάρχωσι πρότερον Ἕλληνας.

Ὁ νεώτερος φιλελληνισμὸς χρονολογεῖται, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ἀπὸ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Ἐν πρότεροις καιροῖς ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ θρησκευτικοῦ μᾶλλον αἰσθήματος πλέον ἢ ἀπαξ διανοήθη, ὅπως ἐκδιώξῃ τὸ Ἰσλάμ ἀπὸ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἄλλοτε ἤκασαν ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἐφ' ὧν ἐξειλίχθη τὸ ἐλληνικὸν θαῦμα, τὸ ὠραιότατον καὶ εὐγενέστατον τῶν ὄνειροπολημάτων, ἅτινα ὠνειροπόλησε καὶ ἐξήγαγεν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν πραγματικότητα ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. Τοῦτο ἀποδοτέον ἰδίᾳ εἰς τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσος, εἰς τὸν ἀπὸ τούτων φόβον αὐτῶν καὶ τὴν ἀπέχθειαν ἢ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους, ὑπὸ τὸ κράτος θρησκευτικοῦ τῷ καιρῷ ἐκεῖνον φανατισμοῦ, ἀπεστρέφοντο ὡς σχισματικούς. Ἐλάχιστοι ἦσαν τῶν Ἑλλήνων οἱ φίλοι,

Ἐν ἔτει 1793 ἀκόμη ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, γράφων ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Ροχέτιον, λέγει μετὰ θλίψεως τὰ ἐπόμενα:

«Πανταχοῦ (τῆς Εὐρώπης) εἶδον παγετώδη ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος· πανταχοῦ ἤκουσα ἐνθέρμους ἀπολογητὰς ὑπὲρ τῶν δυναστῶν αὐτοῦ, ἐξαιρέσει εὐαριθμοτάτων λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες εὐγνωμόνως ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐφαίνοντο σπουδάζοντες καὶ περὶ τὴν τύχην τῶν τῶν ἀτυχῶν Ἑλλήνων».

Μεταξὺ τῶν Φιλελλήνων τὰ πρωτεῖα κατέχει κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὁ Ἄγγλος ποιητὴς Μίλτων. Ὁ ὀπτασιαστὴς τοῦ «ἀπολωλὸτος Παραδείσου» ἔγραφε τῷ Ἀθηναίῳ λογιῷ Λεονάρδῳ Φιλαρᾷ, ὅτι «οὐδὲν ἀνδρικότερον, οὐδὲν εὐγενέστερον ἢ ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους τοὺς Ἕλληνας ποιεῖσθαι». Ἀναλόγων συμπαθειῶν ἔτυχον οὗτοι πολλῶ βραδύτερον, κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα, ὑπὸ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου καὶ ποιητοῦ τῆς Γαλλίας Βολταίρου. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔγραφεν οὗτος τῇ αὐτοκρατεῖρᾳ τῆς Ρωσσίας τὰ ἐπόμενα, παροτρύνων αὐτὴν ν' ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τοῦ ἰσλαμικοῦ κόσμου ἀγῶνα:

«Ἄν κυριαρχήσῃ ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θὰ ἰδρῶσιν τάχιστα ἐν αὐτῇ Ἀκαδημίαν ἐλληνικὴν. Καλλιτέχνη, οἵοι ὁ Ζεῦξις καὶ ὁ Φειδίας, θὰ πληρώσωσι τὴν γῆν ἐκ τῶν εικόνων σου. Ἡ πῶσις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους θὰ ἐξυμνηθῇ ἐλληνιστί. Αἱ Ἀθῆναι θὰ εἶνε μία τῶν πρωτεύουσῶν τοῦ κράτους σου. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα θ' ἀποβῇ παγκόσμιος».

Τ' αὐτὰ περίπου ἔγραφεν ὁ αὐτὸς ἀνὴρ πρὸς τὸν δεύτερον Φρειδερίκον τῆς Πρωσσίας: «Θλίβομαι βλέπων τοὺς πασσάδες νὰ ποδοπατῶσι τὴν κόνιν τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου. Οὐδ' ἐλπίζω πλέον νὰ ἴδω τὴν εὐγλωττίαν, τὴν ποίησιν, τὴν μουσικὴν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν, ἀναγεννωμένας ἐν Ἀθήναις».

* *

Ταῦτα ἐν προοιμίῳ.

Ἄλλ' ὁ πραγματικὸς φιλελληνισμὸς χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ὀγδῆς δεκαετηρίδος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Τὸ ἐλληνικὸν γένος ἤρξατο ἀνανήφον καὶ ἐξεγειρόμενον ἀπὸ τοῦ ὕπνου τῆς μακρᾶς αὐτοῦ δουλείας. Ἐν ἔτει 1769 ἐξανίστατο ἐνιαχοῦ τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος, καὶ ἰδίᾳ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν Κρήτῃ, ἐξωθούμενον εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς

Ρωσσίας αυτοκρατείας Αικατερίνης, ήτις πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ προώριζε τὸν ἔγγονον αὐτῆς Κωνσταντῖνον ὡς αυτοκράτορα τῆς νέας βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Σφρῖγος ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ κατέλαβεν αἰφνιδίως τὸ ἑλληνικὸν γένος καθ' ἅπασαν τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου καὶ ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον.

Ἡ Αἰκατερίνη διὰ τοῦ Ὁρλώφ ἀπηυθύνθη εἰς τοὺς ἀρματολούς καὶ κλέφτας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου, εἰς τοὺς ναύτας τοῦ Αἰγαίου, εὐροῦσα ἐν αὐτοῖς συμμάχους κατὰ τῶν Τούρκων. Εἶνε γνωστὴ ἡ ἔκβασις τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης Ἑλληνικῆς ἐξεγέρσεως. Ἡ Ρωσσία, συνθηκολογήσασα μετὰ τῶν Τούρκων, ἐγκατέλιπε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν τύχην των, εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ κατακτητοῦ. Ἄλλ' ἡ Εὐρώπη, παρὰ τὴν σκοτεινὴν περιόδον, ἐν ἣ διατέλει, συνεκινήθη ἐπὶ τῷ ἡρωϊσμῷ, ὅσον καὶ τοῖς παθήμασι τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτοτε ἄρχεται ἐκδηλουμένη θερμότερα ἢ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους συμπάθεια ἐν Εὐρώπῃ, ὁ φιλελληνισμός.

Τὰ μνημεῖα τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος, τὰ θαυμαστὰ αὐτῆς ἐρείπια, δὲν προκαλοῦσι πλέον ἀπλοῦς θεατάς, ἢ ἐνθουσιώδεις ἐρευνητάς τοῦ ἀρχαίου βίου, ἀλλὰ καὶ θαυμαστιάς. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἀναγεννᾶται ἐν τῇ νέᾳ. Ἀρχαιολόγοι, περιηγηταί, ποιηταὶ καὶ φυσιοδίφαι ἀκόμη, εὐρίσκουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ πατρίδι τὸν τύπον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ ἑλληνισμὸς ἄρ.εται ὀσημέραι λαμβάνων πληρεστέραν ἑαυτοῦ συνείδησιν—ὄστα καὶ σάρκα. Ἡ πόλις τῆς Παλλάδος, τὸ ἰοστέφανον ἄστυ, δὲν εἶνε πλέον τὸ προσκύνημα τῶν λογίων καὶ τῶν σοφῶν, ἀλλ' ὡς ἱστορεῖ Γερμανὸς ἱστορικός, ἐκτίησασα καὶ πολιτικὸν ἐνδιαφέρον.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εὐγενὴς Γάλλος, ὁ κόμης Choiseul-Gonffier, ἄλλοτε πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ ἑλληνικῷ αὐτοῦ ὀδοιπορικῷ λέγει τὰ ἐπόμενα περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους: «Ὁ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρως δὲν ἐσβέσθη ἀκόμη ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἑλλήνων. Ἐλπίζουσιν οὗτοι, ὅτι θὰ τύχῃσι ποτε αὐτῆς καὶ ἐπιλαμβάνονται παντὸς ὅ,τι στηρίζει τὴν ἐλπίδα ταύτην. Πάμπλειστοι ἀγῶνες ἀνωφελεῖς, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ὀλέθριοι, δὲν ἐδάμασαν τὴν ἀνδρείαν των. . . Εἰς περιστάσεις εὐμενεστέρας, δι' ἀρχηγῶν δεξιωτέρων καὶ διὰ μέτρων εὐστοχωτέρων ἀναμφιβόλως οἱ ἀγῶνες αὐτῶν θὰ στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος δύναται καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ παραγάγῃ ἄνδρας ἐξόχους κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φιλοπατρίαν, ἱκανοὺς νὰ καταπλήξωσι τὰ μᾶλλον πεπολιτισμένα

ἔθνη τῆς Εὐρώπης. . . Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν ἄνδρες, ἱκανοὶ ν' ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τοὺς προγόνους των».

Ἄλλος πολιτικὸς ἀνὴρ, ὡς ὁ ἤδη μνημονευθεὶς Choiseul Gonffier, ὁ ἐν Τουρκίᾳ διατελέσας πρόξενος τῆς Ἀγγλίας Eton, δημοσιεύσας ἐν ἔτει 1798 βιβλίον περὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγει τὰ ἐπόμενα περὶ Ἑλλήνων: «Ἐάν τὸ πνιγηρὸν τῆς δουλείας βύρος ἀρθῆ, θ' ἀναλάβωσι πάλιν αἱ ψυχαὶ τῶν Ἑλλήνων πάραυτα τὴν εὐρωστον εὐκαμψίαν των».

Ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπίσης καὶ ἐν Γερμανίᾳ, λίγοντος τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, ὁ ποιητὴς Hölderlin ἐν τῷ Ὑπερίωνι αὐτοῦ ἐξυμνεῖ ἐν πεζῷ λόγῳ διαπύρῳ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.

**

Ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος τὸ φιλελληνικὸν αἶσθημα ἐκδηλοῦται ζωηρότερον, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Μεταξὺ τῶν ραφιδῶν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας πρωτεύουσαν κατέχουσι θέσιν ὁ Σατωβριάνδος καὶ ὁ Βύρων.

Ὁ μὲν πρῶτος ἐν τῷ ὀδοιπορικῷ αὐτοῦ, καταριθμουμένῳ δικαίως μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας, διεξετραγῶδησεν ἐν σελίσιν παθητικωτάταις τὴν ἀλγεινὴν κατάστασιν, ἐν ἣ διατέλει τὸ ἑλληνικὸν γένος, μόλις ἀναπνέον, μόλις κεκτημένον συνείδησιν ἑαυτοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς μᾶλλον ἀφορήτου καὶ ἀπανθρώπου δουλείας. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἑλληνικῆς χώρας ὁ ἐμπνευσμένος ποιητὴς τοῦ «ὀδοιπορικοῦ» ἀνέρχεται εἰς τὰς ὑψηλότερας κορυφὰς τῆς ποιητικῆς ἐποπτείας. Ἀπὸ τοιαύτης περιοπῆς διαμαρτύρεται ὑπὲρ τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος ἑλληνικοῦ γένους Μακαρίζει τοὺς περιερχομένους τὴν πεπολιτισμένην Εὐρώπην περιηγητάς, ὅτι δὲν ἐπισκέπτονται τὴν ἄλλοτε ἐνδοξον Ἑλλάδα, ἐν ἣ συναντῶσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ καθ' ἕκαστον βῆμα τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰ βάσανα τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, τὰ δὲ πρόσφατα τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἐρείπια ἀποστρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐρειπίων τῶν λίθων καὶ τῶν μαρμάρων. Οὐδὲ δύναται ὁ τὴν Ἑλλάδα περιηγούμενος, ν' ἀφοσιωθῆ ὅλως εἰς τὸ παρελθόν, προσβλέπων τὴν σύγχρονον αὐτῆς θλιβερὰν κατάστασιν. Ἡ Πελοπόννησος, λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις, κατέστη ἔρημος. Μετὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1770 ἢ τουρκικὴ δεσποτεία κατέστη βαρύτερα, οὕτως ὥστε ὁ Πελοποννήσιος, πρὸς ἃ

ποφυγήν τῶν ἀφορήτων αὐτοῦ δεινῶν, ἀναγκάζεται νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς μεταβολὴν τῆς τύχης του. Ἄλλ' ἐπὶ ματαίῳ. Καὶ ἐκεῖ εὐρίσκει τὸν καθὴν καὶ τὸν πασσᾶν μέχρι τῶν ἄμμων τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐρήμοις τῆς Παλμύρας.

Ὁ Βύρων μετὰ μείζονος ἢ ὁ Σατωβριάνδης ὄλγους ἐθρήνησεν, ἀπὸ τῶν πρώτων ἔτι ἡμερῶν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, τὰ δεινὰ τοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας κύπτοντος καὶ ἐξευτελιζομένου ἑλληνικοῦ γένους καὶ ἐχαιρέτισεν εὐελπὶς καὶ πλήρης προσδοκιῶν περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τὸ γλυκοχάραγμα τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Τὰ ἄριστα τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος. Ὁ Ἀρόλδος, ἡ Νύμφη τῆς Ἀβύδου, ὁ Γκιαούρ, ἡ Κατάρρα τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τόσα ἄλλα ἀριστουργήματα τῆς ἰδιορρυθμίου καὶ ἀχαλινώτου ἐκείνης Μούσης τοῦ Βρετανοῦ Βάρδου, διαπνέονται ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ιδέας. Καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Εὐρωπαίων ἐπιρροὴν τῆς Μούσης ταύτης ὀφείλεται, τίς θὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ, ὁ μοναδικὸς ἐκεῖνος ἐνθουσιασμός, ὁ φιλελληνισμός, ὁ χαρακτηρίζων τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Ἐξεγεροθέντος ἐν ἔτει 1821 τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ὁ Βύρων ὑπέστη ἔτι μᾶλλον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φιλελληνισμοῦ, ὑφ' οὗ κατελήφθησαν τὰ γενναιότατα πνεύματα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Δὲν ἐβράδυνε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἵνα συμπράξῃ μετὰ τῶν προμάχων αὐτῆς, μηδὲ τῆς ζωῆς του φειδόμενος. Ἐφθασεν εἰς Μεσολόγγιον, τὸ ἰσχυρότατον τῶν προφυγίων τῆς ἑλληνικῆς χώρας. Προσβληθεὶς ἐκ δεινῆς νόσου ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, ἀπηξίωσε νὰ καταλίπῃ αὐτό, ἀλλαχοῦ μεταβαίνων χάριν τῆς ὑγείας αὐτοῦ καὶ τῆς ζωῆς. «Δὲν δύναμαι νὰ ἐγκαταλίπω τὴν Ἑλλάδα, ἔγραφεν εἰς τινὰ τῶν φίλων του, διαμένοντα ἐν Ἰθάκῃ καὶ γράφοντα εἰς αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ νοσηρὸν κλῖμα τοῦ Μεσολογγίου, ἐν ὧσφ ὑπάρχει μικρά τις ἐλπίς, ὅτι δύναμαι νὰ χρησιμεύσω κατὰ τι εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτῆς. Γινώσκω ὅλας τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἴμεθα συγκαταβατικοί, καθὼς πᾶς λογικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶνε τοιοῦτος».

Καὶ ἀπέθανεν ἐν Μεσολογγίῳ ὁ ὑπέροχος ποιητής, ὁ θαυμασιώτατος καὶ εὐγενέστατος τῶν ἡρώων καὶ τῶν θυμάτων τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Ὁ Σατωβριάνδος καὶ ὁ Βύρων εἶνε οἱ ἐνδοξότεροι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ

οἱ μόνοι ἐκ τῶν ὕμνητῶν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Ἡ ἑλληνικὴ ιδέα, ἡ ἱστορικὴ παλιγγενεσία τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, καθίσταται ἡ κρατοῦσα ιδέα, τὸ πολιτικὸν σύνθημα τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν. Τὸ μῖσος, ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Ἰερᾶς Συμμαχίας, συντελεῖ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φιλελληνικοῦ αἰσθήματος, τὸ ὅποιον, καθ' ὅσον παρέρχεται ὁ χρόνος, καθ' ὅσον πολλαπλασιάζονται τὰ μεγαλουργήματα τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαχομένων Ἑλλήνων, καθίσταται ἡ κοινὴ πίστις πάσης γενναιόφρονος ψυχῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη θέλει μετ' ὀλίγον ὑποστῆ τὸν φιλελληνισμόν. Ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος Κάννινγκ, ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νεότητος αὐτοῦ θερμανθεὶς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πυρός, ἀντιδρῶν πρὸς τὴν ρωσικὴν πολιτικὴν ἐπιδιώκουσαν, πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῆς μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα, ἐν ἔτει 1823 ἵνα κατορθώσῃ διὰ τῆς διπλωματίας ὅπως ἡ ἀγωνιζομένη Ἑλλάς, ἀπελευθερουμένη ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, διαιρεθῇ εἰς τέσσαρας ἀνεξαρτήτους καὶ μὴ συνδεδεμένας ἀλλήλαις ἡγεμονίας, τὴν Θεσσαλίαν, Βοιωτίαν καὶ Ἀττικὴν, Ἡπειρον καὶ Αἰτωλοακαρνανίαν, τρίτην τὴν Πελοπόννησόν, καὶ τετάρτην τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Καὶ αἱ τέσσαρες δ' αὐταὶ ἡγεμονίαι, ἐπεθύμει ἡ Ρωσσία, νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, ἢ μᾶλλον τὴν ἐξάρτησιν, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας.

Ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Κάννινγκ, ἀντέπραξε παρὰ τῆ εὐρωπαϊκῆ πολιτικῆ, ἀντέδρασεν εἰς τὴν σατανικὴν ταύτην πρότασιν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως, καὶ οὕτως ὁ ἑλληνισμὸς ἀπέφυγε τὸν διαμελισμὸν αὐτοῦ, ὡς ἐνήργει τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἢ ἀείποτε ἀκοίμητος καὶ ποικιλοτρόπος κατ' αὐτοῦ συνωμοτοῦσα πανσλαβιστικὴ πολιτικὴ τῆς Ρωσσίας.

Μετὰ τινὰ χρόνον ἡ καταστροφὴ τοῦ Ναυαρίνου ἔθηκε προσωρινὸν τέγμα εἰς τὰ δεινὰ τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ἐθελοθυσίας ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων.

Ὁ μέγας, ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος ἀγὼν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας εἶχε προκαλέσῃ οὐχὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν λατρείαν ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Δὲν προῦκάλουσαν τὸν θαυμασμόν τοῦτον ἐγωῖστικαὶ θλίψεις καὶ ταπεινὰ συμφέροντα λαῶν καὶ κυβερνήσεων. Ἡ ἑλληνικὴ ἀρετὴ, οἷα ἐξεδηλοῦτο διὰ μοναδικῶν καὶ

μονονουχί πρωτοφανῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ παραδειγμάτων ἀφοσιώσεως καὶ θυσίας ὑπὲρ τοῦ εὐγενεστάτου καὶ τιμιωτάτου τῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τῆς πατρίδος, ἦτο ἡ μυστηριώδης ἐκείνη δύναμις, ἡ Μοῦσα, ἣτις συνεκίνησε καὶ ἐνέπνευσε καὶ ἐξώθησεν εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος ἑλληνικοῦ γένους ἐνέργειαν, ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, οἷοι ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ Καζιμίρ Δεβλεβέρ, ὁ Παῦλος Κουριέρρος, ὁ Μωτρανζέ, ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Γουλλιέλμος Μύλλερρος, ὁ Φρειδερίκος Θείρσιος, ὁ ἔστερμμένος ποιητὴς τῆς Βαυαρίας ἐν Γερμανίᾳ, καὶ λογίων ἄλλων πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, πολιτικοὶ ἄνδρες, οἷοι ὁ Κάννιγκ, ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος, ὁ Δίκετς, συνετέλεσε καὶ μόνον αὕτη, ἥκιστα δὲ ἡ φιλανθρωπία, ὑπὲρ τῆς ὀριστικῆς πολιτικῆς ἀποκαταστάσεως τμήματός τινος τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος. Διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης ἀπεδείκνυτο ὅτι ὁ φιλελληνισμὸς δὲν περιορίζετο πλέον ἐν ταῖς αἰθερίαις σφαίραις τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ. Ἀνεκηρύσσεται τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἄξιον κρείττονος τύχης, ἱκανὸν νὰ συνεχίσῃ τὸ προγονικὸν ἔργον ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

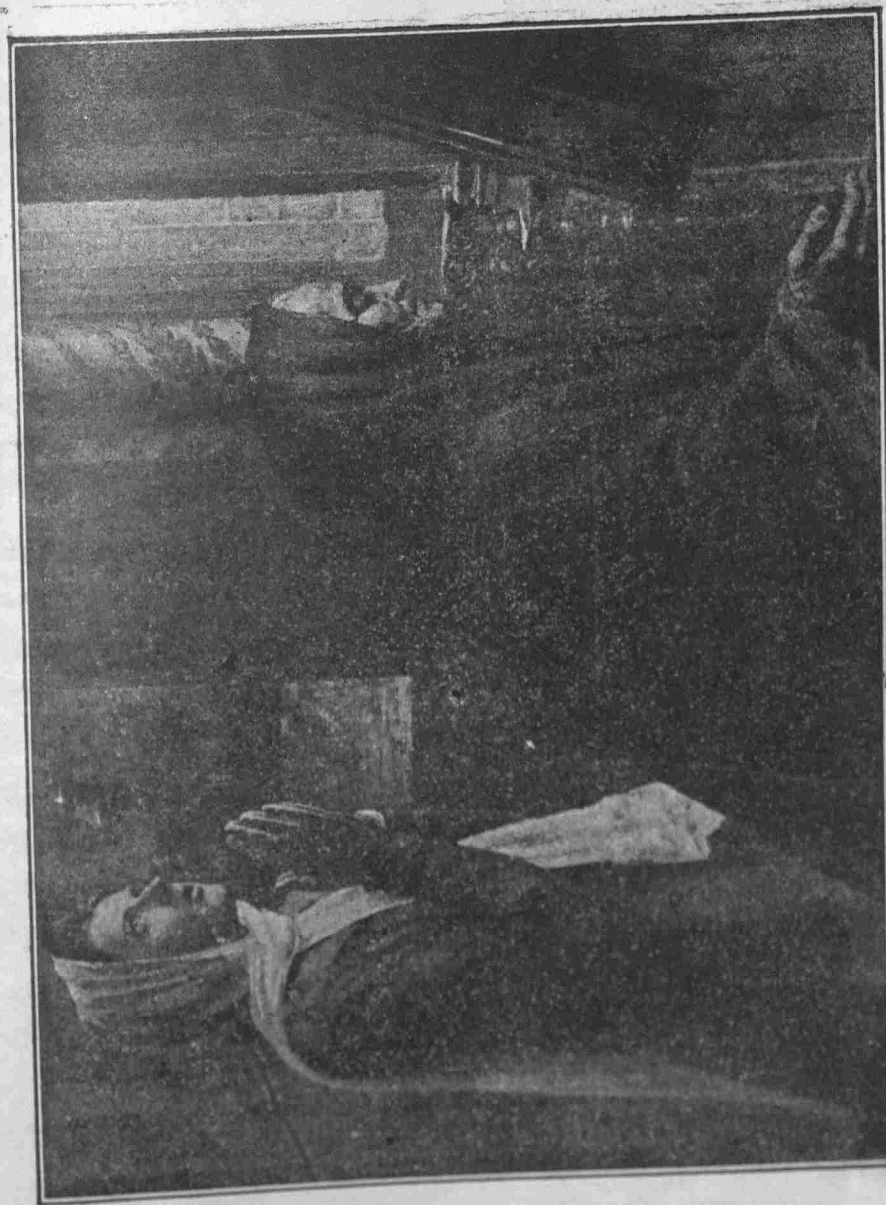
* * *

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ἔπεται, ὅτι ὁ φιλελληνισμὸς εἶνε γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ ἑλληνισμοῦ, τῆς ἑλληνικῆς ιδέας, τῆς ἑλληνικῆς ἀρετῆς.

Κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα καιροὺς ἐν ἐκάστη περιστάσει, ὁπότε ἐκδηλοῦται διὰ τῶν πραγμάτων ἡ ἑλληνικὴ ἀρετὴ, ὁ φιλελληνισμὸς ἀναγεννᾶται. Ἐπόμενον. Ἡ ἀρετὴ, ἡ ἀφοσίωσις, ἡ εὐγένεια προκαλεῖ τὴν συμπάθειαν. Ὁ φιλελληνισμὸς ζωοποιεῖται καὶ τρέφεται ἐκ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Εὐρίσκονται φιλέλληνες ὅπου καὶ Ἕλληνες, ζῶντες τὴν ζωὴν, ἐκδηλοῦντες τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων.

Ἄς μελετήσωσι τὰ ὀλίγα ταῦτα οἱ νέοι Ἕλληνες, καὶ ὡς συνεχίσωσι τὴν ζωὴν, οὐχὶ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ τῶν ἀμέσων προγόνων. Μόνη ἡ ἑλληνικὴ ἀρετὴ θὰ ἐνισχύσῃ τὸ ἑλληνικὸν γένος. Δι' αὐτῆς καὶ μόνης θὰ καταληφθῇ ὁ κόσμος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, θὰ ἀναγεννηθῇ καὶ πάλιν ὁ φιλελληνισμὸς.

N. KAZAZHΣ

SISMANOGLIO
MEGARO

ΔΕΗΕΔ

ΔΙΑΘΗΚΗ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ*

Δέν γνωρίζω ἐάν οἱ ἄνθρωποι εὐκρινῶς θά συμπράξωσι μετὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν μου, οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι, ὅσοι χρέος ἔχουσι νὰ πράξωσι τοῦτο. Διότι τίς με ἐγγυᾶται περὶ τῶν πρὸς ἐμέ μυχιῶν διαθέσεων αὐτῶν καὶ ὅταν φρίνωνται ὅτι ἀγωνίζονται ὑπὲρ ἐμοῦ ;

Ἐξ ἄλλου δὲ μήπως δέν εἶνε δυνατόν ν' ἀποτύχωσι τὰ πάντα, καὶ ἐγὼ ἀπερριμμένος καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποθάνω εἰς τὴν βδελυρὰν ταύτην τρώγλην τὴν καθ' ἐκάστην ὑπονομεύουσαν τὴν ὑγίαν μου ; ὦ ! πόσον ἀποτροπιάζομαι τὸν τοιοῦτον θάνατον ! Καὶ ὅμως εἶνε δυνατός !

Ἄς γράψω λοιπὸν ὀλίγας σκέψεις ὡς διαθήκην μου, ἀρ' οὐδὲν ἄλλο ἔχω νὰ διαθέσω. Διότι πᾶν ὅ,τι εἶχον ἀπώλεσα, πλὴν τῆς ζωῆς μου καὶ τῆς τιμῆς μου, ὡς φρονῶ, πλὴν τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ὁμογενῶν μου. Ἄλλ' οὔτε ἡ ζωὴ, οὔτε ἡ τιμὴ, οὔτε ἡ τοῦ Θεοῦ εὐνοία καὶ ἡ τῶν ὁμογενῶν ἀγάπη εἶνε δυνατόν νὰ διατεθῇ ὑπὸ τοῦ ἀποθνήσκοντος.

Ἡ δὲ περιουσία μου ἅπαντα καὶ ἡ ὕλική καὶ διανοητικὴ ἐξεμηδενίσθη. Μάλιστα δὲ ἡ πλουσιωτάτη διανοητικὴ περιου-

* Ἐγράφη ἐν Σηλύμῳ ἐν τοῖς δεσμοῖς μου κατὰ σελτέμβριον τοῦ 1906.

σία μου ἢ ἀπὸ τεσσαρακονταετίας περίπου συλλεγομένη καὶ συμπληρουμένη, ἦν εἶχον χερσὶ διὰ πολλοῦ κόπου τῆς δικυνοίας μου εἰς ἄπειρα χερτὶχ διὰ γραφίλο; καὶ μέλκνος, ἐγένετο τέφρα ἐν βραχεῖ.

Ἄς γράψω λοιπὸν ὀλίγας λέξεις ὡς διαθήκην τῶν πεποιθήσεών μου, δευτέραν ταύτην καὶ κατὰ πολὺ ὑποδεεστέραν τῆς πρώτης, ἦν ἐφ' ἱκανὸν κατήρτισα, κατέρπαγε δὲ μετὰ τῶν ἄλλων χειρογράφων μου τὸ παμφάγον πῦρ τῆς βραβάρου κακουργίας τῆ 30 ἰουλίου τοῦ ἔτους τούτου, ἡμέρα Κυριακή.

Α'.

Πᾶσαν πράξιν, δι' ἣν βραδύτερον θά αἰσχύνησαι καὶ θά μετανοῆς, καλὸν εἶνε ἐπιμελῶς νὰ ἀποφεύγης καὶ γοητευτικὴ καὶ ἄν εἶνε. Μία δὲ στιγμὴ αἰσχύνης καὶ μετανοίας εἶνε πολὺ διαρκιστέρη μακροῦ χρόνου ἀτόπου καὶ ἀπρεποῦς πράξεως. Καὶ ἔπειτα ποσάκις δέν βλέπομεν ὅτι ἡ μὲν ἡδονὴ εἶνε λίαν ἐφήμερος, καὶ ποτε ἐπισφραγίζεται δι' ἀπογοητεύσεως, μὴ οὔσα εἶα προσεδοκάτο, ἐν ᾧ ἡ λύπη καὶ ἡ μετάνοια ἐπὶ τῆς πονηρᾶς πράξεως εἶνε θυμοδακῆς καὶ κατατιτρώτκουσι καὶ νοῦν καὶ καρδίαν ;

Ἄλλὰ θά εἴπης, Ἐγὼ οὔτε τὸν νοῦν οὔτε τὴν καρδίαν μου σκοπὸν ἔχω νὰ παραζαλίζω καὶ καταπτοῶ μὲ τοιαῦτα μορμολύκεια. Δυνατὸν νὰ ἐμορφώθῃ; οὕτως ἠθικῶς καὶ κατὰ συνέδησιν. Καὶ ὅμως καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ; ἡ λύπη, ἡ αἰσχύνη, ἡ ἀπογοήτευσις, ἡ μετάνοια ὡς σιὰ πρκαλοῦθουσι τὴς πονηρὰς πράξεις σου, καὶ θά ἔλθῃ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν θά ἴδῃς καὶ σὺ μόνος τὴν ἀποτρόπκιον ταύτην σκιά, ἐκὼν ἄκων δι'

SISMANOGLIO
MEGARO

αὐτὴν θὰ ὀδυνᾷται. Δὲν εἶνε λοιπὸν πολὺ κάλλιον ν' ἀποφεύγῃς ἐπιμελῶς πᾶσιν ἐπιτίσχυντον καὶ λυπηρὰν πονηρὰν πράξιν ;

Μὴ λητμόνει δὲ ὅτι οὐδὲν πεπραγμένον, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε καλόν, διαγράφεται ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς οὔτε παρ' ἡμῶν οὔτε παρ' ἄλλων. Δυνατὸν νὰ κρυφθῇ ἐπὶ μακρὸν, δυνατὸν νὰ παραγνωρισθῇ, δυνατὸν νὰ διχστραφῇ, δυνατὸν ἢ οὐσιώδης αὐτοῦ ἀλήθεια νὰ ἀγνοηθῇ, ἢ περιφρονηθῇ. Οὐδέποτε ὅμως μέχρις ἐσχάτων θὰ μείνῃ ἀφχνὲς τὸ πεπραγμένον, εἴτε πονηρὸν εἶνε, εἴτε καλόν. Καὶ ἐπὶ τέλους γινώσκουσιν αὐτὸ οἱ διαπράττοντες καὶ ἐὰν ἐπιμελῶς ἀποκρύπτουσιν αὐτὸ εἴτε ἐξ αἰσχύνης, εἴτε ἐκ μετριοπαθείας.

Πᾶσιν πράξιν κοπιώδη καὶ δύσκολον, καὶ ἐπικίνδυνον ἔτι, ἀλλ' ἔντιμον ὅμως καὶ ἔνδοξον, τιμῶσιν τὸν πρᾶττοντα καὶ εὐχρεστοῦσαν, ἐπιμελῶς ἐπιδίωκε, μηδ' ἀπόφευγε τοὺς δι' αὐτὴν κόπους, ἰδρώτας καὶ κινδύνους, πάντοτε νηφάλιος καὶ σώφρων ὢν. Περιφρόνει δὲ καθ' ἑαυτὸν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ παρρησία, τοὺς ἀντιπράττοντας, ἢ ἐκμυκτηρίζοντας τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἐμμονὴν σου εἰς τοιούτους κοπιώδεις, δυσκόλους καὶ ἐπικινδύνους πράξεις. Ὁ κόπος δὲ εἶνε ὁ πατὴρ πάσης ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, πάσης ἐντίμου εὐδοκίμησεως.

Πᾶσα δὲ πραγματικῶς ὠφέλιμος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ εἰς μέγα μέρος αὐτῆς πράξις φέρει πάντοτε τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τοῦ κόπου, τοῦ ἰδρώτος, τοῦ κινδύνου, τοῦ αἵματος, αὐτῆς δ' ἐνίοτε τῆς ἀπωλείας τῆς ζωῆς. Οὐδεὶς δὲ ποτε ἐγένετο κοινὸς εὐεργέτης, κοινωρελῆς ἄνθρωπος, ἄνευ ἐπαρκῶν θυσιῶν καὶ ταλαιπωριῶν, ἄνευ τοῦ χρίσματος τῆς πρὸς αὐτοῦ θυτικῆν προθυμίας. Πόσα δὲ εἶνε τὰ εὐγενῆ καὶ ἡρωϊκὰ θύματα

τῆς ὑπὲρ τῶν κοινῶν ὠφελείας ! Τούτων δὲ τὰ ὀνόματα καὶ αἱ πράξεις ἀθάνατα πρέπει νὰ παραδίδωνται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, περπαθῆγοντα τὰς νεωτέρας γενεάς.

Ἐν τῶν σπουδαιοτάτων μελημάτων πάσης καλῶς ἀναπτυσομένης καὶ στερρῶς ἐπὶ τὰ πρόσω χωρούσης κοινωνίας ἀνθρώπων εἶνε ἡ διηνεκῆς καὶ ἀγρυπνος μέριμνα πρὸς πρέπουσαν μόρφωσιν τῶν νεωτέρων γενεῶν. Διότι οὕτω μόνον ἀσφαλὲς καὶ ἀκλόνητον μένει τὸ ἔδαφος τῆς υἰγιοῦς προόδου. Ἄπας δ' ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος διδάσκειτι ὅτι αἱ γενεαὶ ἀλλεπάλληλοι ἐπέρχονται καὶ διαδέχονται ἀλλήλας ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπὶ γῆς ἀγώνων. Εὐτυχῆ δὲ τὰ ἔθνη ὅσα ἐξήσφαλισαν ἀκμαίαν καὶ εὐρωστον ἔθνικὴν καὶ ἠθικὴν παιδείουσιν.

Περισσότερον πίστευε εἰς τοῦ Θεοῦ ἢ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν βοήθειαν. Οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐπιλήσμονες εἶνε καὶ ἀσθενεῖς καὶ φίλαυτοι, καὶ δύνανται εὐχερῶς νὰ σε ἐγκαταλείψωσιν εἰς τὴν δυστυχίαν σου, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ εἴπωσιν ὅτι ἄξια ὦν ἔπραξας ἀπολαμβάνεις. Πολλάκις δὲ καὶ ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀχαριστία δικστροβλοὶ αὐτῶν τὴν γνώμην καὶ φέγουσι τοὺς τιμῆς ἀξιούς. Ὁ δὲ Θεὸς οὐδὲν τοιοῦτο ἀπρεπὲς νὰ πράξῃ δύνηται. Οὔτε δὲ λησμονεῖ, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε ἀδυνατεῖ νὰ ἐπικουρήσῃ τελεσφόρως, ἀρκεῖ καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμεθα παρασκευασμένοι καὶ εὐδιάθετοι πρὸς τὴν παρ' αὐτοῦ ἀντίληψιν.

B'.

Μικρὰ διάνοιαι μεγάλα νὰ ἐπινοήσωσιν, ἢ καὶ ἐννοήσωσιν ἔργα δὲν δύνανται. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἐπιχειρῶν μέγα τι δὲν πρέπει νὰ διστάζῃ καὶ ἀποδυσπετῇ, βλέπων ὅτι πολλοὶ νὰ συμμερίζωνται τὰς ἰδέας αὐτοῦ, καὶ ἀμέσως καὶ εὐθαρσῶς νὰ συμ-

πράττωσιν εἶνε ἀδύνατον. Ἐάν δὲ ἀεργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶ-
σιν ἀδεῖν χαλεπόν», πρόδηλον ὅτι καὶ πολλοὶ νὰ ἐννοῶσι καὶ
ἐπιδοκιμάζωσιν ἐν ἐπιγνώσει τοιαῦτα ἔργα εἶνε δύσκολον. Πλὴν
σύ ἔχε ἐνεργόν καὶ δικυγές τὸ παρὰ σοὶ κριτήριον τῆς συνειδή-
σεως, καὶ βύε τὰ ὦτα, ὅσάκις ἀδικεῖσαι καὶ πρραγνορίζεσαι.
Ἡ δ' ἀλήθεια θάσσον ἢ βράδιον κατισχύει καὶ χειρᾶγωγεί πρὸς
τὸ δίκαιον.

Διὰ τί ἀνθρωποὶ τινες, ἀνάξιοι ἐνίοτε πάσης τιμῆς, εὐτελεῖς
καὶ οὐδενόσωροι, ὑπερτιμῶνται παρὰ τῷ κοινῷ καὶ ὑπὲρ τὴν
ἀξίαν αὐτῶν θαυμάζονται, ἄλλοι δὲ ὑποτιμῶνται καθ' ὑπερ-
βολὴν καὶ περιφρονοῦνται, μεγίστης ὄντες διὰ τὰ ἔξοχα αὐ-
τῶν προσόντα τιμῆς ἄξιοι; Ἀρὰ γε διὰ τὴν ἰδίαν ἐπιτηδειότη-
τα ἢ ἀδεξιότητα, διότι οἱ μὲν ἐπιδεικνύουσιν ἐχυτοῦς στομφω-
δῶς καὶ ἀγυρτικῶς, οἱ δὲ ἀποκρύπτουσιν ἐχυτοῦς μετριοφρό-
νως καὶ σεμνῶς; Βεβαίως καὶ διὰ τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ κυριώτε-
ρον αἴτιον τῆς μεγάλης τυχῆς ἀδικίας εἶνε ἡ ἐπιπολαίότης
καὶ ἡ κουφόνοια συνήθως τοῦ κοινού, τὸ βοσκηματῶδες τοῦ
σύγκλυδος ὄχλου καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀνεργόντων ὀψιπλούτων.

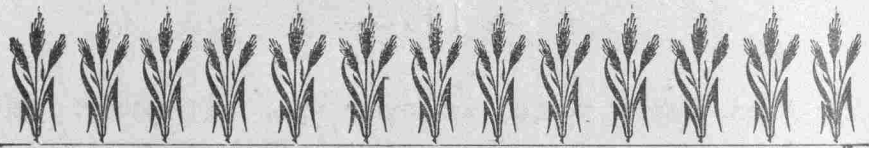
Ὁ θαυμασμός εἶνε οὐτιώδης ἐνέργεια καὶ τάσις πρὸς μίμη-
σιν, καθ' ὅσον ὁ θαυμάζων στέργει πάντοτε καὶ ζηλοῖ τὸ θαυ-
μαζόμενον. Ὄταν ὁμοῦς ὁ θαυμασμός περιορίζηται εἰς μόνην
ψυχικὴν τινὰ πάθησιν ἐκπλήξεως πρὸ τοῦ ἐκπάγλου μεγαλείου
καὶ κάλλους τοῦ θαυμαζομένου, ὅταν ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ οὐδε-
μία ἐσωτερικὴ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολὴ παρὰ τῷ θαυμαστῇ
ἐπέρχηται, οὐδεμίαν ἀμιλλα εὐγενῆς πρὸς μίμησιν γεννᾶται,
τότε καὶ ὁ θαυμάζων καὶ ὁ θαυμασμός αὐτοῦ δὲν εἶναι τιμῆς
τινος ἄξιοι, μαρτυροῦντες χαρᾶκτῆρος πρᾶκτότητα. Οἴκοθεν δὲ
δῆλον ὅτι ὁ ὑγιαίνων καὶ εὐρωστος θαυμασμός ὀδηγεῖ εἰς ἐν-

δόξους καὶ τιμίας πράξεις ἀναλόγως πρὸς τὰ προσόντα καὶ
τὴν ἰδιοφυίαν τοῦ θαυμάζοντος. Οὔτε δὲ καλλιτέχνης, οὔτε
πολεμικός γίνεται ἔξοχος ὁ μὴ κεκτημένος τὰ συμφυᾶ πρὸς
τοιαύτην εὐδοκίμησιν προσόντα. Ἐνίοτε ὁμοῦς ὁ ζῆλος καὶ ἡ
ἐπιμέλεια ὑπερνεκῶσιν ἀνυπέβλητα προσκόμματα καὶ ἀναδει-
κνύουσιν ἔξοχότητας.

Ὄταν ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ ἐξαχρείωσις, ἡ κισθηλεία καὶ ἡ
παραχάραξις τῆς τιμῆς, τῆς συνειδήσεως, τῆς ἀρετῆς, πρῦτα-
νεύη ἐν κοινωνίᾳ τινὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν διαπρε-
πεστέρων, τότε οὐδὲν ὑγιές καὶ ἀκμαῖον δύναται νὰ διαπραχθῇ
καὶ εὐδοκιμηθῇ ἐν τῇ τοιαύτῃ κοινωνίᾳ. Διότι εἰς τὸ κοινωνι-
κὸν χρηματιστήριον ὁσημέραι καταπίπτουσιν αἱ ἀξίαι τῶν ἀρε-
τῶν, ὑπερτιμῶνται δὲ καὶ ζητοῦνται τὰ χρεώγραφα τοῦ ψεύ-
δους καὶ τῆς ἀπάτης. Καὶ αὐτὴ δὲ κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ
κοινὴ εὐημερία καὶ πρόοδος φέρει τότε πολλαχοῦ τὰ στίγματα
τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ. ὦ! εἴθε εἰς τὰς ἡμετέρας
κοινωνίας, διατηρουμένων εὐλαβῶς τῶν πατροπαράδοτων ἀρε-
τῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ σθένους καὶ τῆς ἀντοχῆς εἰς τοὺς
ἀγῶνας τοῦ βίου, νὰ ἀκμάζη γνησίαν καὶ εὐρωστος πρόοδος,
ἀειθαλῆς εὐημερία.

Ο ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, τίως ΑΓΧΙΑΛΟΥ

ΕΠΙΓΕΙΟ ΑΓΓΕΛΟΥΔΙ

Εἰς τὸ εἰκοσαήμερον θυγάτριον τοῦ φίλου Ε. Β.

Στὸ γλυκοχάραγμα τῆς χθεσινῆς ζωῆς μου,
σὰν συννεφάκι πρόβαλα δειλὰ—δειλὰ
καὶ βλέπω δάκρυ λούει τοὺς γονεῖς μου
καὶ τὰ ματάκια τῆς μητρός μου τ' ἀπαλά.

Καὶ ξαναπέφτω καὶ κοιμοῦμαι πάλιν,
μὴν χάσω τῆς αὐγῆς μου τὴν δροσιά.
Δὲν εἶμαι στῆς μαμᾶς μου τὴν ἀγκάλην....
μὲ γέλασαν μὲ μιὰ καινούρια φορεσιά!....

Καὶ τώρα;... παίζω μὲ ἀγγέλους στὸν αἰθέρα
καὶ μ' ἄλλα Χερουβεῖμια, σὰν τὸ φῶς μου,
κοντὰ σ' ἓνα χρυσὸν κ' Οὐράνιον Πατέρα,
ὅπου σφογγίζει ναί! τὰ δάκρυα τοῦ κόσμου!...

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 18ῃ Ἰουνίου 1908.

ΠΕΤΡΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΠΟΙΑ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΑΣ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ

Εὐχαριστημένος ἢ μὴ ὁ κηπουρὸς ἀπὸ τὸν κῆπόν του, φροντίζει νὰ ἐκλέγῃ τὰ νέα φυτὰ του — μέλλοντα δένδρα— ἀπὸ τὰ ὑγιέστερα καὶ εὐκαρπότερα. Δι' αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην περιπτώσιν συνεχίζεται ἡ καλὴ τοῦ κήπου κατάστασις καὶ παραγωγή, εἰς δὲ τὴν δευτέραν προπαρσκευάζεται αὕτη καὶ δημιουργεῖται.

Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία ἔχει ἔμφυχα αὐτῆς δένδρα τὴν ὄριμον καὶ κηθεστηκυῖαν ἡλικίαν, τὴν ὁποῖαν θέλει διαδεχθῆ ἢ σήμερον ἀπλή φυτεία τῆς νεότητος. Ἐχει καλῶς τὸ κοινωνικὸν παρὸν; Νεολαία, κελῶ; διαπλασσομένη ἐκίστοτε, ἀσφιλίζει τὴν σταθερότητα καὶ τὴν διάρκειάν του. Εἶνε δὲ ἀνάγκη κλυτέρων ὄρων διὰ τὸ μέλλον; Ἡ ἀρίστη ἐγγύησις τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς ἐπιτεύξεως του ὑπάρχει εἰς νεότητα ἱκανὴν νὰ ἐμπνήται ἀπὸ τίμια ἰδανικά καὶ ἐτοιμὴν νὰ ἀγωνίζεται καὶ νὰ προβαίνει εἰς ὑπερτάτας θυσίας ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε τόσον ἀπλή καὶ πάγκοινος, ὥστε οὐδεμία διάνοια, οὐδεμία κοινωνία, φυλὴ καὶ κράτος ἐνδέχεται νὰ τὴν ἀμφισβητῇ. Ἄλλ' ὁ βίος ἡμῶν ἐπηρεάζεται καὶ διαμορφοῦται ὄχι ἀπὸ ὅσα ἀναγνωρίζομεν ὡς ὀρθά, ἀλλ' ἀπὸ ὅσα τοιαῦτα εἰσάγομεν ὡς δυνάμεις ἐνεργοῦς διὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν μας. Οὕτω, κατὰ τὸν Ἴσοκράτην, ἢ πρὸ τῶν Περσικῶν ὄριμος καὶ διευθύνουσα γενεὴ εἶχεν ἴσα ἀπαράγραπτα δικαιώματα ἐπὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων νικῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐλευθερίας,

διότι εκείνη διὰ καταλλήλου ἀνατροφῆς τῶν νέων παρεσκεύασαν αὐτοὺς ἀξίους πρὸς ἀθάνατα τρόπαια. Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν πολιτικὸν φιλόσοφον πᾶσα ἡ ἔπειτα Ἀθηναϊκὴ ἀκμὴ ὀφείλετο εἰς τὸν καταρτισμὸν νεότητος, ἥτις καθίστατο ἰκανὴ πρὸς ὅλα τὰ κατορθώματα διὰ τῶν ἐφοδίων τῆς εὐτελείας, τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τῆς χρηστότητος τοῦ κατόχου αὐτῆς ἡθους.

Αἱ πνοαὶ καὶ τὰ ρεύματα τῶν αἰώνων δὲν μετέβαλον διόλου τοὺς ὅρους τούτους. Ἡ νεότης, χρυστὴ ἐλπίς τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας, τοῦ ἔθνους, τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κράτους, δύναται νὰ ἀποβῇ καὶ ἡ μαύρη αὐτῶν ἀπελπισία ἀναλόγως τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἔργων τῆς, ἥτις κατ' ἀνάγκην ἠθικὴν, εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἠθικὴν ποιότητα καὶ πρὸς τὸ εἶδος τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς.

Ματαίως ὁ Οὐγγὼ εἶπεν, ὅτι ὁ ἀνοίγων ἐν σχολεῖον κλείει μίαν φυλακὴν. Ἡ ποιητικὴ διατύπωσις καὶ σύλληψις διαλύεται ὡς πομφόλυξ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πραγματικότητος. Διότι ὑπάρχουν σχολεῖα καὶ σχολεῖα ἢ παγκόσμιος δὲ πείρα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐξαιρεῖται καὶ ἡ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, μαρτυρεῖ ὅτι σχολεῖα, τῶν ὁποίων ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε καθαρῶς ἐπιστημονικὴ καὶ στενωῶς καὶ χυμαιζήλως ἀνθρωπιστικὴ, μὲ ἀποκλεισμὸν ἢ ὑποτίμησιν τοῦ ἐφημερητικοῦ καὶ καθόλου ἠθοπλαστικοῦ παράγοντος τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, ἀντὶ νὰ κλείουν τὰς φυλακάς, προκκλοῦσι τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν.

Ἀντιτάσσεται ὅτι ἡ διαστροφή αὕτη εἶνε ἔργον τῆς ἡμιμαθείας. Ἄλλ' ἐξαιρέσει μικρὰς μειονότητες, ἥτις δύναται νὰ προσεγγίξῃ εἰς ἀνωτέραν διανοητικὴν μόρφωσιν, ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς ἢ ἀνθρωπότης, ἢ ἐπιδομένη εἰς τὰ ἔργα τοῦ βιοπορισμοῦ, ὑπὸ ἐκπαιδευτικὴν ἐποψίν θά εἶνε πάντοτε ἡμιμαθῆς,

Καὶ οἱ ἐπίλεκτοι ὅμως τῆς ἐπιστημονικῆς παιδείουσι μὴ δὲν καταντῶσιν εἰς πλείστας περιπτώσεις οἱ μεγάλοι καὶ ὀλεθριώτατοι συντελεστοὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν φυλακῶν διὰ τῆς κοινῆς διαφθορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ πρωτοστατοῦσι; Πᾶσαι αἱ φθαρῆσαι πόλεις, ὅλα τὰ κκταστραφέντα καὶ ἀτιμωθέντα ἔθνη ἔπαθον ἕνεκα ἀδυναμίας καὶ ἐξαχρειώσεως, τὴν ὁποίαν διωχέτευσαν εἰς τοὺς ὄχλους καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν ὀργανισμὸν αἱ διευθύνουσαι καὶ διανοητικῶς περισσύτερον ἀνεπτυγμέναι τάξεις.

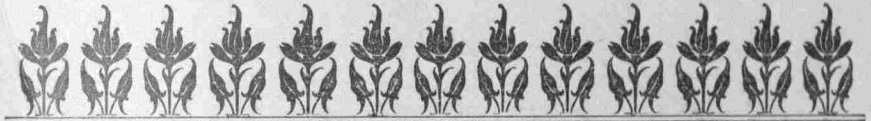
Ἡ δίκνοια μὴ δὲν ἀποτελεῖ ὀλόκληρον τὸν ψυχικὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἐπιστήμη διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ μέγα τι ἄνευ τοῦ παράγοντος τῆς ἠθικότητος, ἐκ τοῦ ὁποίου πρωτίστως σχηματίζεται ὁ χαρακτὴρ καὶ ἐμπνέεται καὶ ρυθμίζεται ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ. Μὲ αἰσθήματα χαμηλὰ καὶ μὲ ἀποφάσεις μικρὰς ἢ ἐπιστημονικὴ παιδείουσι εἶνε ἀνίκανος νὰ διατηρήτῃ ὑψηλὸν καὶ καθαρὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα· πᾶσα δὲ ἡ διανοητικὴ ἐπιδεξιότης καὶ ἀκτῆσις θά χρησιμοποιηθῇ κατὰ τρόπον ὀλέθριον ὅπου καρδία ἀκάθαρτος φέρει πρὸς ὀδοὺς βορβωρῶδεις καὶ ἀποπνικτικὰς.

Οὕτω ἡ ἱερὰ συμβολὴ τῆς θρησκείας, διὰ τῆς ὁποίας ἀγιάζεται καὶ ἐνισχύεται ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου φύσις καὶ καλλιεργοῦνται τὰ τίμια ἰδανικὰ καὶ τὰ καθαρὰ αἰσθήματα, εἶνε ἀπαραίτητα πρὸς διάπλασιν ὄχι μόνον τῆς νεότητος, ἥτις θά ἐπιδοθῇ εἰς τὰ κκτώτερα κοινωνικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἔργα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνης, ἥτις, δι' ἀνωτέρας διανοητικῆς ἀναπτύξεως θά πρωτοστατήσῃ ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ, ἔθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ σταδίου. Νεολαία, ἀρυσμένη τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀγιαζομένη διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ τῆς θυσίας του, ἰκανὴ νὰ βχδίξῃ καὶ νὰ ἀγωνίζεται ἐν τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ του, θά κάμνῃ τὴν ἀρίστην χρῆσιν τῆς διανοητικῆς ὑπεροχῆς τῆς· ὅτε δ' αὕτη θ' ἀποτελέσῃ τὴν καθεστηκυῖαν ἠλικίαν καὶ

θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν κοιῶν, ἡ ἐπιρροή της καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς καθοδηγία καὶ χρησιμοποίησις τῶν λαϊκῶν δυνάμεων θὰ διατηρήσῃ καὶ θὰ ἐνισχύσῃ τὴν καθόλου ἐθνικὴν ἀκμὴν. Καὶ ἂν δὲ ἤθελε παραλάβῃ καθεστὸς ταπεινὸν καὶ μικρὸν, ἡ χρηστὴ καὶ μεγαλουργὸς πνοή της θέλει δυναθῆ διὰ τῆς διαπλάσεως καὶ δημιουργίας νέων ἰδεῶν καὶ ἠθῶν καὶ τρόπων βίου νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δόξαν ἔνθα ἐκυριάρχουν πρὶν ἢ κατὰπτωσις καὶ ἡ φθορά.

Εἰς τὴν νεολαίαν, ἣτις διαπλάσεται καὶ σφυρηλατεῖται ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ Λυκεῖῳ, δὲν θὰ εὐχρηθῶ νὰ κατανοήσῃ τὰς ἀληθείας ταύτας, ἀφοῦ αὐταὶ εἶνε ἀνέκκλητον αἰ ἱεραὶ καὶ τίμιαι τροφαὶ της, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπωφεληθῇ ὅσῳ τὸ δυνατόν περισσότερον ἐξ αὐτῶν. Δεχομένη βαθύτερον τὰς ζωηρόρους ἐμπνεύσεις τοῦ Εὐαγγελίου, κηστιαμένη νηφαλίᾳ καὶ ἐνθουσιώδους ἀπόστολος τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγνότητος, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως, αἵτινες ἐκπηγάζουσιν ἀπὸ τῶν διδαγμάτων, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ, θέλει δυναθῆ νὰ δώσῃ τὴν μᾶλλον ἀνεκτίμητον καὶ ἀποτελεσματικὴν εἰσφορὰν εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ Ἔθνους. Καὶ ἐκεῖνη καὶ τοῦτο ἔχουσιν ἀνάγκην ὁδηγῶν, οἵτινες νὰ ζῶσι μετὰ ἀρετῆς καὶ νὰ εἶνε οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀγωνισταί, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ οἱ μάρτυρες τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας τοιοῦτοι δὲ πρόμαχοι καὶ ἀρχηγοὶ διαπλάσσονται καὶ ἀφθονοῦσιν ἔνθα ἐντὸς τῶν παιδευτηρίων φρόνημα καὶ ἦθος ἀγιάζονται, ἐξυψοῦνται καὶ χαλκεύονται κατὰ τὸ ἀπαράμιλλον καὶ ζωοποιὸν πρότυπον τοῦ Θεοκθρώπου κήρυκος καὶ μάρτυρος τοῦ Γολγοθᾶ.

ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

“ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ,” ΕΝ Τῷ ΡΟΒΕΡΤΕΙῳ,

Ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἑλληνοῦ εἶναι ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένα ἡ Πατρίς καὶ ἡ Θρησκεία. Ἐνεκα τούτου ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ μὲν Ἑλληνικὸς Σύλλογος «Ἀθηνᾶ» ἀντιπροσωπεύει τὸ ἔθνος καὶ καλλιεργεῖ τὰ πρὸς τὴν Πατρίδα ἱερά καθήκοντα, ἡ δὲ Ἑλλην. Χριστ. ἀδελφότης θεραπεύει τὴν Θρησκείαν καὶ ὑπηρετεῖ τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν πίστιν. Περὶ τοὺς δύο τούτους πόλους εὐρύθμως καὶ εὐμούσως στρέφεται ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ σφίρα τοῦ ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ φοιτῶντος Ἑλληνοῦ, ἐπὶ τῇ ἀναμφισβητήτῳ γνώμῃ, ὅτι οὕτω μόνον εἶναι δυνατὴ ἡ μόρφωσις πολιτῶν Ἑλλήνων ἀνταξίων τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ὑπερμάχων.

Ἡ Χριστ. ἀδελφότης τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ροβερτείου ἰδρύθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Λοιζοῦ Ἡλιοῦ, προΐσταμένου τοῦ ἐν τῷ Ροβερτ. Ἑλλην. τμήματος καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς πνευματικὸν ἐκβλάστημα τῆς ἐν Ἀθήναις γνωστοτάτης τοῖς Πανελλήσιν «Ἀναπλάσεως» ἧς μέλος καὶ θαυμαστῆς διετέλει τότε καὶ διατελεῖ ἔτι ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς. Ἡ ἐν λόγῳ ἀδελφότης ἂν καὶ εἶχε τοιοιουτρόπως παλαιότεραν τὴν γέννησιν καὶ ἔχῃ ἔτι ἰδιαίτερον κανονισμόν τῶν ἐν τῷ Ροβερτ. ἑτέρων «Χριστ. ἀδελφοτήτων τῶν Νέων» τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, ἐν τούτοις δὲν ἐδίστασε βραδύτερον νὰ συνενωθῇ

μετ' αὐτῶν, ἵνα κατὰ δύναμιν συνεισφέρῃ εἰς τὸν Χριστιανικὸν σκοπὸν, ὃν ὁ Σύνδεσμος τῶν ἀδελφοτήτων τούτων σθεναρῶς ἐπιδιώκει.

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τῶν μαθητῶν τοῦ Ροβερτείου Χριστ. ἀδελφότητι—ἧς αἱ συνεδριάσεις γίνονται τρίς τοῦ μηνός, τῆς τετάρτης ἐβδομάδος χρησιμοποιουμένης πρὸς γενικὴν συνεδρίαν ὅλων τῶν κατὰ ἔθνη ἀδελφοτήτων—ἀπαγγέλλονται λόγοι καὶ διεξάγονται συζητήσεις θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς, διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ ὑπὸ ὀρθοδόξων κληρικῶν τῆς Κων/πόλεως, προσκαλουμένων πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προεδρείου. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος δ' ἔτους ἡ ἀδελφότης ἐπετέλεσεν ἐν τῶν χρυσῶν αὐτῆς ὀνείρων, τὴν ἴδρυσιν δηλ. αἰδιαίτερου ταμείου Κτηρύγματος», διὰ τῶν πόρων τοῦ ὁποίου, τῇ ἐπινεύσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ εὐκλεῶς Πατριρχεύοντος Ἰωακείμ τοῦ Γ', προσεκλήθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερ. Συνόδου Ἀρχιεπίσκοπος Κοσ Κοσ Ἀθην. Π. Πέρας καὶ ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας τοῦ Ροβερτείου ἐν τε τῇ Σχολῇ καὶ ἐν τῇ παρ' αὐτὴν Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Βεθεκίου μετὰ θαυμαστοῦ ζήλου καὶ ἐκτάκτου ἐπιτυχίας. Ἐκτὸς τοῦ λίαν εὐχρέστου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεγονότος, ὀφειλομένου κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν Χριστιαν. γενναϊδωρίαν τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, λίαν προθύμως καταβαλόντων τὴν συνδρομὴν των ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως τῶν τέκνων των, ἡ ἀδελφότης ἐκ τῶν ὑλικῶν περισσευμάτων αὐτῆς ἤρχισε τὸ πρῶτον νὰ πηγνύῃ μικρὰν βιβλιοθήκην ἐξ ἐκλεκτῶν τῆς καθόλου Χριστιανικῆς φιλολογίας βιβλίων καὶ ἰδίᾳ τῆς ὀρθοδόξου, ἵνα οἱ νέοι λαμβάνωσι τὴν εὐκαιρίαν τῆς λύσεως ὑψίστων προβλη-

μάτων τῆς Χριστ. πίστεως καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῶν τυχόν κλονιζομένων αὐτῶν πεποιθήσεων.

Ἐκτὸς τῶν θεωρητικῶν τούτων τῆς ἀδελφότητος ἀσχολιῶν ἡ πρακτικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ δράσις διεξάγεται ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς μετὰ τῶν ἄλλων σωματείων. Πᾶσαι δηλ. αἱ ἀδελφότητες συνεισφέρουσιν εἰς τὸ γενικὸν ταμεῖον τοῦ Συνδέσμου τὸ ἡμισυ τῶν πόρων αὐτῶν, δι' ὧν ἐπέρχονται ἄρωγοι εἰς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πάσχοντας τῶν παρακειμένων χωρίων.

Ἡ Ἑλλην. ἀδελφότης ἔχει πρὸ τριῶν ἐτῶν ἰδρύσει καὶ τμήμα αὐτῆς ἐν τῷ προκταρτικῷ τμήματι τοῦ Ροβερτείου τῷ Θεοδωρεῖω, ἐν τῷ ὁποίῳ ἅπαξ καθ' ἐβδομάδα γίνονται ἐναλλάξ θρησκευτικαὶ καὶ ἔθνικαὶ ὀμιλῆαι χάριν τῶν ἐκεῖ μικρῶν Ἑλληνοπαίδων.

Ἡ ἀδελφότης τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ροβερτείου θὰ θεωρηθῇ λίαν εὐτυχῆς ἐὰν διὰ τῶν ἀνωτέρω συντομωτάτων γραμμῶν δώτῃ ἀφορμὴν τινα πρὸς σύμπηξιν παρομοίων Χριστιαν. ἀδελφοτήτων τῶν Νέων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώρσις καὶ τοῖς διαφόροις ἡμῶν Λυκείοις καὶ Γυμνασίοις, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Γῆς «Χριστιαν. ἀδελφοτήτων τῶν Νέων καὶ Νεαρίδων», ὧν ἡ εὐεργετικωτάτη δράσις κυρίως ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ εἶναι πανθομολογουμένως εἰς τῶν ἰσχυροτάτων παραγόντων πρὸς μόρφωσιν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν χαρακτήρων καὶ ἀνάδειξιν ἀληθῶν τοῦ Κ. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὀπαδῶν καὶ ἀληθῶν μιμητῶν.

Τὴν ἀξιοθύμαστον ἐπὶ τῶν νεαρῶν ψυχῶν ἐπιρροὴν τῶν ἀδελφοτήτων τούτων τῶν Νέων πρῶτος παρ' ἡμῖν ὁ ἀοίδιμος καὶ ὑπεραπολογητῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ Σκαλτζούνης ἐμελέτησε καὶ ἐκθυμώτατα συνέστησε τὴν ἐν ἡμῖν ἴδρυσιν παρο-

μοίων ἀδελφοτήτων. Εἶθε ἡ εὐσεβὴς αὐτοῦ παρότρυνσις— ἡ μέχρι τοῦδε εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων ἀντιλαλήσασα νὰ συναντήσῃ πλέον οὐς, εὐήκοον καὶ καρδίαν θερμουργὸν ὑπὲρ τῆς Χριστιαν. ἐργασίας καὶ διδασκαλίας, πρὸς ἀνυπολόγιστον ἀγαθὸν τοῦ πεφωτισμένην πίστιν διψῶντος περιουσίῳ ἡμῶν λαοῦ τοῦ Κυρίου.

Ἐν τῷ Ροβερτεῖῳ κατὰ Ἀπρίλιον 1909.

Μ. Γ. Μ.

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Διὰ νὰ μεγαλοουρήσῃ κανεὶς πρέπει νὰ ἐργασθῇ.

Ἀπὸ τὰς κακονχίας πρέπει νὰ ἀντλή τις τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοδυνάμεως τὴν πίστιν εἰς τὸ ἐγώ.

Μὴ ἄρχε, πρὶν ἄρχεσθαι μάθης.

ΠΙΤΤΑΚΟΣ

Πολίτου δοκίμου ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καλῶς

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Εὐτυχὴς γάμος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἐνώνει τὴν ποίησιν καὶ τὴν πεζότητα : τὴν ποίησιν διὰ τὸ παρὸν καὶ τὴν πεζότητα διὰ ἀργότερον.

Εἰς τὴν ζωὴν τὸ πᾶν εἶναι ἡ προᾶξις. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη ἐρχονται μοναχαί των.

ΓΚΑΙΤΕ

Ἔχομεν ἀδυναμίας ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας, καὶ εἶναι ζήτημα ποία ἐκ τῶν δύο μᾶς ἐνοχλεῖ περισσότερο.

ΓΚΑΙΤΕ

ΑΝΑΓΚΗ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΡΟΒΕΡΤΕΙΩΝ

Εἶναι δεκαεῖς χρόνια ποῦ διδάσκω εἰς τὸ Ροβέρτειον καὶ ἤλθα καθ' ὃν χρόνον ἀκόμη εἶχαν ἓνα μόνον κτήριο διὰ κοιτῶνας, διὰ παραδόσεις, διὰ γραφεῖα, διὰ μηχανοκίνητον καὶ διὰ τραπέζαριαν. Τότε οἱ Ἑλληνόπαιδες ἦσαν περὶ τοὺς πενήντα καὶ τὸ μισὸ κτήριο εἶχεν ἀρκετὸν χώρον διὰ νὰ στεγάσῃ ἐν ἀνέσει τοὺς ἐσωτερικοὺς μαθητὰς τοῦ σχολείου. Οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι ἦσαν τρεῖς καὶ εἶχαμεν τάξεις μικρὰς καὶ τὸ ἔργον μας κατὰ συνέπειαν ἦτο ἀνετώτερον καὶ ἴτωσ δὲ καὶ καρποφορώτερον. Ἐκτοτε ἐκτίσθη ἓνα οἰκοδόμημα χωριστὸν διὰ τοὺς μικροτέρους καὶ βραδύτερον ἓνα ἄλλο πελώριον οἰκοδόμημα διὰ παραδόσεις, γραφεῖα καὶ σπουδαστήριο, τὸ δὲ πρῶτον τὸ πρεσβυγενὲς οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε δι' ὅλα, περιωρισθὴ μόνον εἰς κοιτῶνας καὶ τραπέζαριαν διὰ τοὺς πρεσβυτέρους μαθητὰς. Καὶ ὅμως καὶ τοῦτο εἶναι ἀνεπαρκὲς σήμερον καὶ γίνεται σκέψις νὰ ἰδρυθῶσι καὶ ἄλλα κτήρια διὰ κοιτῶνας. Οἱ Ἕλληνες μαθηταὶ ἐφθχσαν τοὺς διακοσίους πενήντα καὶ οἱ ὁμογενεῖς διδάσκαλοι των ἐδιπλασιάσθησαν. Πόσαι μεταβολαὶ ἐγένοντο εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ Ροβερτείου εἰς αὐτὸ τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα! Ἐὰν ἐπανήρχοντο οἱ ἄλλοτε τρόφιμοί του δὲν θὰ τὸ ἀνεγνώριζαν εὐκολα. Ἐγένετο ἀγνωρίστον. Ἄλλ' ὅμως ἓνα πράγμα δὲν μετέβαλε διόλου. Δὲν ἤλλαξε τὰς ἀρχὰς του, τὰς ἀρχὰς τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν μας,

SISMANOGLIO
MEGARO

πρὸς τὸ ἔθνος μας, πρὸς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν μας. Δὲν μετέβαλε κατὰ κεραλίαν τὰς εὐγενεῖς ταύτας ἀρχάς του, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν ἀκμὴν του τὸ ἀμερικανικὸν Ροβέρτειον. Οἱ διευθυνταὶ του, ἄνθρωποι μὲ νοῦν πρᾶκτικὸν καὶ καρδίαν πράγματι χριστιανικὴν, φυλάττουσι μὲ στοργὴν καὶ μεταβιβάζουσιν ἀμεταβλήτους τὰς εὐεργετικὰς ἀρχάς τοῦ ἱδρυτοῦ του, διαβλέποντες, ὅτι ἡ ἐλάχιστη παρέκκλισις ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἐκείνων δύναται νὰ φέρῃ τὴν παρακμὴν καὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ Σχολείου.

Μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν φυλάττω κ' ἐγὼ τὸ ὄνειρόν μου, τὸν πόθον μου, ἕνα πόθον, ὅστις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγαλώνει καὶ δυναμώνει, καθ' ὅσον περνοῦν τὰ χρόνια καὶ αἱ ἀνάγκαι μας αἰ ἐθνικαὶ αὐξάνουν καὶ μᾶς πιέζουν. Καὶ ὅταν εἴμεθα πενήντα, ὠνειρευόμην καὶ ἐποθοῦσα ἕνα Ἑλληνικὸν Ροβέρτειον, καὶ τῶρα, ποῦ ἐγείναμεν διχόσιοι πενήντα, μὲ περισσότερον πόνον καὶ μὲ ζωηρότερον ἐθνικὸν ἐγωῖσμόν αἰσθάνομαι βαθεῖα εἰς τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει, εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμεν ὄχι ἕνα, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τέσσαρα Ροβέρτεια μὲ τοὺς αὐτοὺς πόρους, μὲ τὴν αὐτὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ μὲ ἑλληνικὴν διεύθυνσιν καὶ καθαρῶς ἑλληνικὴν ἐργασίαν. Καὶ ἐνόσφ μὲν ὁ βρῦς ζυγὸς τῆς ἀπολυταρχικῆς δεσποτείας μᾶς ἐπίεζε βρχειὰ καὶ δὲν ἄρηνεν ἐλευθερίαν οὔτε εἰς τὰς σκέψεις μας οὔτε εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν μας, ἤμποροῦτε κανεῖς εὐκολὰ νὰ μᾶς δικαιολογήσῃ. Τότε τῷ ὄντι σκεπασμένοι ἀπὸ τὴν ὥραιαν, ἀστερόεσσαν σημαίαν τῆς μεγάλης καὶ εὐδαίμονος ἀμερικανικῆς συμπολιτείας ἤμπορούσαμεν ἐλεύθερα νὰ σπουδάζωμεν τὴν γλῶσσάν μας καὶ τὴν ἱστορίαν μας. Τότε θὰ ἦτο ἀδύνατον ἐδῶ εἰς τὴν Τουρκίαν κάθε ἄλλο σχολεῖον νὰ παράσχῃ τὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας ἤμποροῦσε τὸ ἀμερικανικὸν Ρο-

βέρτειον νὰ παράσχῃ εἰς τὸ ἔθνος μας, εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας εἰς τὰ γράμματά μας. Ἀλλὰ τί νὰ πῆ κανεῖς, πῶς νὰ μᾶς δικαιολογήσῃ σήμερον, ὅτε τὸ ἀναστηλωθέν Σύνταγμα ἀρῆνει πᾶσαν ἐλευθερίαν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐνεργείας μας; Ἐχρειάζετο ἕνας πατριάρχης σὺν τὸν Ἰωακείμ τὸν Γ', πατριάρχης πάντοτε μὲ μεγάλας ιδέας καὶ μὲ γενναίας σκέψεις, νὰ σκεφθῇ, ὅτι αἱ σημεριναὶ ἀνάγκαι τοῦ ἔθνους μας ἀπαιτοῦν νὰ κάμωμεν μίαν σχολὴν, ὅπου μὲ ἀφθονίαν καὶ ἀποτελεσματικότητά νὰ διδάσκωνται αἱ ξέναὶ γλῶσσαι παραλλήλως μὲ τὴν ἰδικὴν μας. Καὶ ἔκαμεν ὁ μεγαλεπήβολος γέρον τὸν κόσμον ἄνω κάτω εἰς τὸν καιρὸν τῆς στυγνῆς ἀπολυταρχίας διὰ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ γενναῖον καὶ πρᾶκτικὸν σχέδιόν του καὶ ὅλοι μας μὲ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον παρηκολουθήσαμεν τὰς ἐνεργείας του, αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι. Ἀλλ' ὅ,τι ἔμεινεν ἀτελεσφόρητον εἰς ἐκείνους τοὺς καιροὺς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ νὰ τελεσφορήτῃ σήμερον; Ἀλλ' ὅμως ἤμπορεῖ νὰ εὑρεθῶσι μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι νὰ μοῦ κάμουν τὴν ἀντίρρησην, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τέτοια δύσκολα χρόνια σήμερον ποῦ δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ σκεπτόμεθα διὰ σχολεῖα καὶ διδασκάλους! Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἑλλάδος ἤμπορεῖ νὰ μᾶς εἴπουν, ὅτι τῶρα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ στρατοὺς καὶ στόλους καὶ τὰ σχολεῖα, ποῦ ἔχουν εἶναι ἀρκετὰ κατὰ τὸ πρᾶν, καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας πιθανὸν ν' ἀντεῖπουν. «Σήμερον καταδιωκόμεθα ἀπὸ παντοῦ· δὲν ἔχομεν ἕνα στήριγμα, ὅπου νὰ στηριχθῶμεν καὶ πρέπει νὰ ἐντεινώμεν ὅλας μας τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ προφυλάξωμεν τὸν ἐθνισμόν μας καὶ τὴν ἐκκλησίαν μας, δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ θυσιάζωμεν χρόνον καὶ χρήμα διὰ κινούργια σχολεῖα καὶ κινὰ δαμιόνια τῶρα». Εἶμαι βέβαιος, ὅτι σοβαρὸς ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μοῦ δώσῃ τέτοιαν ἀπάντησιν.

Οἱ ἄνθρωποι, ποῦ σκέπτονται καλὰ καὶ ἀγχοῦν τὴν πατρίδα των ἴς τὰ σωστά ξεύρουν πολὺ καλὰ, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι μετὰ τὸν ἄρτον τοῦ λαοῦ ἡ πρώτη χρεία, καθὼς τὸ ἐβροντοφώνησαν εἰς τοὺς χρόνους τῆς μεγάλῃς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως· ξεύρουν πολὺ καλὰ, ὅτι τὸ φωτεινὸν αὐτὸ ἀξίωμα ἐφώτισε τὸν ἐθνικὸν δρόμον τοῦ Κοραῆ μας καὶ τὸν ἔκαμε ν' ἀρχίσῃ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους του πρῶτα πρῶτα ἀπὸ τὰ γράμματα, καὶ ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔκαμναν ἄλλας ἐνεργείας, αὐτὸς μετέφραζε καὶ ἐσχολίαζε τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς διὰ νὰ ἀνυψώσῃ καὶ νὰ δυναμώσῃ τὰ φρονήματα καὶ τὴν ψυχὴν τῶν πατριωτῶν του μὲ τὰ χρυσὰ λόγια τῶν προγόνων μας. Οἱ πεπειραμένοι ἄνθρωποι γνωρίζουν ὅτι οἱ στρατοὶ καὶ οἱ στόλοι ἔχουν ἀνάγκην ἀνδρῶν καὶ οἱ θέλοντες νὰ προκινδυνεύσουν διὰ τὸ ἔθνος καὶ τὴν ἐκκλησίαν μας πρέπει νὰ ἔχουν χαρακτῆρας, οἱ δὲ ἄνδρες καὶ οἱ χαρακτῆρες μορφώνονται καὶ διαπλάττονται μόνον εἰς τὰ καλὰ σχολεῖα καὶ μὲ κλοῦς καὶ ἀνεξαρτήτους διδασκάλους. Κάθε γραμματισμένος ἄνθρωπος γνωρίζει, ὅτι ἡ Γερμανία χρεωστεῖ τὴν ἑνωσίν της εἰς τὴν μεγάλην ἐκπαιδευτικὴν κίνησιν, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἐκεῖ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, καὶ ὅτι ὁ μέγας Βίσμυρκ ἀπέδιδε τὰς νίκας τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς πατρίδος του. Ὡστε εἰς καμμίαν περίστασιν δὲν δικαιούται ὁ φρόνιμος καὶ προνοητικὸς ἄνθρωπος νὰ εἴπῃ, ὅτι τῶρα δὲν εἶναι καιρὸς νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ φροντίζω διὰ τὰ σχολεῖά μου.

Τοῦτο τὸ ξεύρει καὶ τὸ αἰσθάνεται βλαθεῖά ἴς τὴν ψυχὴν του ὁ ἐθνάρχης μας καὶ διὰ τοῦτο μέσα ἴς τοὺς τόσους περισπασμούς, εἰ ὅποιοι τὸν τρανοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, δὲν παύει νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ φρονῇ, ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην ἐνὸς σχολείου

ἀνεξαρτήτου, τὸ ὅποιον ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς κοινωνικὰς μας ἀνάγκας καὶ νὰ μορφώσῃ χαρακτῆρας, χαρακτῆρας. Ἄλλὰ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ: «λοιπὸν τόσα σχολεῖα, ποῦ ἔχομεν ἐδῶ, δὲν ἐκτελοῦν καρποφόρον ἐργασίαν;» Παρακαλῶ νὰ μὴ παρεξηγηθῶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καὶ νὰ νομισθῇ, ὅτι θέλω νὰ διχασύρω τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς πατρίδος μου παραγωνρίζων τὴν τόσῃν ὠφέλιμον ἐργασίαν, τὴν ὁποῖαν πράγματι ἐκτελοῦν ἐδῶ εἰς τὴν κοινωνίαν μας μερικὰ ἀξιόλογα σχολεῖά μας. Ἡ Μεγάλη Σχολὴ καὶ ἡ Ζωγράφειος ὁμολογουμένως ἐκτελοῦν ἐπιτυχῶς τὸν προορισμόν, διὰ τὸν ὅποιον ἐτάχθησαν. Ἡ δὲ ἀξιόλογος ἐμπορικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης παρέχει ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως τόσας πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν κοινωνίαν μας, ὥστε θὰ ἦτο ἄδικον τῇ ἀληθείᾳ νὰ μὴ αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνην ἐνδόμουχον τὸ ἔθνος μας εἰς τοὺς ἰδρυτὰς καὶ ἐφόρους της. Ἄλλὰ πρῶτα πρῶτα τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ἀρκετὰ καὶ ἡμποροῦν νὰ πληρώσουν τὰς ἐπιτακτικὰς ἀνάγκας τῆς διψασμένης ἀπὸ παιδείαν κοινωνίας μας;

Ὅχι σὰς ἀπκντῶ. Ἐπισιεφθῆτε ὅλα τὰ ξένα σχολεῖα (γυλλικά, γερμανικά, ἰταλικά, αὐστριακά, ἀγγλικά καὶ ἀμερικανικά) καὶ, ἐὰν δὲν τὰ εὔρητε γεμάτα ἀπὸ ἐλληνοπαιδας, νὰ μὲ διαψεύσετε μὲ τὸν αὐττηρότατον τρόπον. Μόνον τὸ Ροβέρτειον Λύκειον ἀναγκάζεται κατ' ἔτος ν' ἀρνηθῇ θέσιν εἰς ὑπερκατὸν Ἕλληνας ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου. Καὶ δὲν αἰσθάνεσθε ἀπὸ τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν συρροὴν τῶν μαθητῶν, ὅτι αἱ ἐκπαιδευτικὰ μας ἀνάγκαι ἀπαιτοῦν ὄχι μόνον ἓνα Ροβέρτειον ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ ἓνα ἄλλο εἰς τὴν Σμύρνην, ἄλλο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἄλλο εἰς τὰς Ἀθήνας; Καὶ τὰ ἰδικὰ μας σχολεῖα ἐγέμισαν ἀπὸ μαθητὰς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη· ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς χώρος διὰ νὰ καλύψῃ τὴν τόσῃν

ζήτησιν. Δέν είναι λοιπόν φυσικόν νά προστρέχουν οί έλληνό-
παιδες εις ξένα σχολεία; «Καί τί μέ τοῦτο;» ἤμπορεῖ νά μέ
έρωτήσουν μερικοί γονεῖς; «μήπως τάχα δέν υπάρχουν ξένα
σχολεία εις ὅλας τὰς χώρας καί δέν τρέχουν ἐκεῖ τὰ παιδιά
νά μάθουν ξένας γλώσσας;» Ἡ πρακτική αὐτή θά ἦτο
πολύ λογική, ἐάν εἴμεθα βέβηκοι, ὅτι ἡ φρόνησις εις ξένα scho-
λεία ἐδῶ εις τήν ἰδικήν μας χώραν ὄχι μόνον δέν πληγώνει
τήν ἐθνικήν φιλοτιμίαν καί δέν μᾶς παρουσιάζει ὡς ἀβέλτερας
ψωροκακομοίρους εις τόν ξένον κόσμον, ἀλλά καί δέν εἶναι διό-
λου ἀκίνδυνος. Ἀλλά δυστυχῶς σχολεία ξένα, ὅπου διδάσκει-
ται μέ ἀγάπην καί τερασμὸν ἡ γλώσσά μας, ἡ ἱστορία μας ἡ
ἐθνική καί ἐκκλησιαστική, καί ἡ φιλολογία καί ἡ τέχνη μας
εἶναι μόνον κανένα δυὸ εις τόν δυστυχημένον αὐτόν τρόπον.
Εἰς τέτοια βέβηκα σχολεία αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνην τὸ ἔθνος
μας, τὸ ὁποῖον ὁμολογουμένως διὰ πᾶν ἄλλο πρὸς δι' ἀχαρι-
στίαν ἠμπορεῖ κανεὶς νά κατακρίνη καί αἰσθάνομεθα εὐγνωμο-
σύνην εις τοιαῦτα σχολεία, διότι μᾶς ἐκπαιδεύουν χωρὶς συμ-
φέρον καί χωρὶς ὀπισθοβουλίαν καί κάμνουν ἀμέμπτως τὸ ἔρ-
γον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νά εἴχαμεν ἡμεῖς ἕως τῶρα καμωμένον·
ἀλλά ἡ πλειονότης τῶν ξένων σχολείων δέν εἶναι τοιαύτη. Τὰ
σχολεία ταῦτα ἔχουν ἓνα μόνον ἐλκυστικὸν πλεονέκτημα, ὅτι
εἶναι εὐθηνά, καί προστρέχουν εις αὐτὰ οἱ Ἕλληνόπαιδες καί
βλέπουν μέ ἀδιαφορίαν νά παραμελῆται ἐντελῶς ἡ γλώσσά
των, νά περιφρονῆται ἡ ἱστορία των, ἡ μακρὰ καί ἐνδοξος, νά
ἐξευτελιζέται τὸ ἔθνος των καί νά ὑβρίζεται ἡ ἐκκλησία των.
Εἶναι ταῦτα ἀκίνδυνα; ἀλλά καί ἀκίνδυνα ἂν ὑποθέσωμεν,
ὅτι εἶναι, δέν εἶναι ἱκανὰ νά συνταράξωσι τήν ψυχὴν μας καί
νά διεγείρωσι τήν ἐθνικήν μας φιλοτιμίαν;

Τί λοιπόν πρέπει νά κάμωμεν; Ἀπλούστατα· νά ἐνεργήσω-

μεν νά ἰδρυθῶσιν ἱκανὰ σχολεία ἀνταποκρινόμενα εις τὰς ση-
μερινὰς ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνίας μας, νά ἰδρυθῶσι Ζηρίφεια,
Εὐγενίδεια, Τσανάγλεια κλπ. μέ τήν ἰδίαν οἰκονομικήν ἀνεξαρ-
τησίαν καί μέ τήν ἰδίαν μορφωτικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν πα-
ρουσιάζει ἓνα ἀμερικανικὸν Ροβέρτειον. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἴμεθα
λαὸς ὁμολογουμένως γεννησιόδωρος, ἔχομεν ἄνδρας, οἱ ὅποιοι
εἶναι πρόθυμοι νά θυσιάσουν χρῆμα ὅσονδήποτε δι' ἓνα εὐερ-
γετικὸν καί πατριωτικὸν σκοπὸν· οἱ πλούσιοι μας ἔδωσαν κα
δίδουν δι' ἐκκλησίας, διὰ σχολεία, δι' ὄρφανοτροφεία, διὰ νο-
σοκομεῖα, διὰ γηροκομεῖα, διὰ συσσίτια, διὰ πτωχοκομεῖα καί
διὰ πᾶσαν ἄλλην ἐθνικήν καί φιλόφθωρον ἀνάγκην, ἐσχάτως
δὲ ἓνας ἀπὸ τοὺς πλουσίους μας ἐδώρισεν εις τὸ ἔθνος ὀκτώ
ἑκατ. φράγκα διὰ νά ἰδρυθῶσι μέγαλα χάριν τῶν ἑλληνικῶν πρε-
σβειῶν εις τὰς πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης. Δέν εἶναι τάχα δυ-
νατὸν νά εὑρεθῇ ἓνας ἄνθρωπος μέ κύρος μεγάλον καί μέ ὑπό-
ληψιν πανελλήνιον, ὁ ὁποῖος νά ὑποδείξῃ εις αὐτοὺς τοὺς εὐερ-
γετικούς Ἕλληνας, ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικωτάτη σήμερον
ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀνάγκην ἡ ἱδρυσις σχολείων ἐθνικῶν, τὰ ὁ-
ποῖα μήτε χρηματολογικὸν σκοπὸν νά ἔχουν μήτε ὑπὸ τὸ κρά-
τος τῶν κομμάτων νά διαφθεῖρωνται; Εὐρέθησαν ἓνας ἢ δύο
πρακτικοὶ καί φρόνιμοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ὠδήγησαν τὸν μα-
κρίτην τὸν Ζάππαν ὅπως πρέπει, καί σήμερον εις τὸ Σταυρο-
δρόμῳ ἐγείρεται ὠραῖον καί ὑπερήφανον τὸ Ζάππειόν μας, ἀδα-
μάντινον παράσημον διὰ τήν ἱδρυσίν του, καύχημα δι' ὅλον τὸ
ἔθνος μας καί σωτήριο φῶς διὰ τήν κοινωνίαν μας. Διὰ τί νά μὴ
στραφῇ ὁ ζῆλος καί ἡ γενναιοδωρία τῶν εὐεργετῶν μας πρὸς
τήν ἀναγκαιοτάτην ταύτην διεύθυνσιν;

Ἀλλὰ τίς θά κάμῃ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν; Ἐγὼ νομίζω, ὅτι
μόνον ὁ πατριάρχης μας εἶναι ὁ κατάλληλος διὰ τέτοιαν ὑπόθε-

σιν. Ἐκεῖνος συνέλαβεν ἤδη τὴν πρωτοβουλίαν καὶ, ὅπως εἶναι ἄνθρωπος μὲ γενναῖα καὶ ὑψηλὰ ιδεώδη, μὲ φιλοπατρίαν ἀδάμαστον καὶ μὲ χρηστότητα καὶ ἀφιλοκέρδειαν ἐμολογουμένην ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας, εἶναι καὶ ὁ μόνος κατάλληλος νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ὥραίαν του σκέψιν. Μόνον θέλω νὰ μὴ περιορίσῃ τὴν φροντίδα του εἰς τὴν Κ/πολιν μόνον, ἀς τὴν ἐπεκτείνῃ εἰς ὅλον τὸν ἑλληνισμὸν ὡς ἐθνάρχης, ἀς ἐνεργήσῃ νὰ ἰδρυθῶν ὄχι ἓνα μόνον Λύκειον, ἀλλὰ τέσσαρα τοῦλάχιστον, ὅπως εἶπα παραπάνω. Μία ἰγκύκλιος εἰς τοὺς μακρὰν ὄντας πλουσίους μας, μιὰ σύστασις προφορικὴ ἀλλὰ σεβρὰ καὶ ἔντονος εἰς τοὺς ἐν Κ/πόλει εὐρισκομένους ἐκ μέρους ταιούτου πατριάρχου, ὁποῖος ὁ Ἰωακείμ, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θὰ εἰσακουσθῇ καὶ τὸ χρῆμα τὸ ἀπαιτούμενον θὰ εὑρεθῇ ἐξ ἅπαντος. Οὐτε ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἀπαίτησιν νὰ μᾶς ἰδρῶν καθεὶ πλούσιος καὶ ἓνα σχολεῖον, ἀλλ' οὐτε οἱ ὁμογενεῖς πλούσιοι πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ιδέαν, ὅτι τέτοιον ἔργον κολοσσιαῖον πρέπει ἐκστος νὰ τὸ κάμῃ μόνος του καὶ ὅτι χά- νει τὴν ἀξίαν του, ἐὰν τὸ κάμῃ ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων. Ἐὰς πᾶρων περὶ τοῦ ἀποδείγμα ἀπὸ τοὺς ἀμερικανούς· φυλλομετρήσατε τὸ παρὸν βιβλίον καὶ θὰ ἴδτε εἰς ἄλλην σελίδα τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ροβερτείου. Θὰ ἴδτε πόσῃ ὑπομονῇ καὶ ἐπιμονῇ ἰδειξάν οἱ ἰδρυταὶ του, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ Ροβέρτος δὲν εἶναι καὶ ὁ μέγιστος τῶν δωρητῶν τοῦ Σχολείου. Κατόπιν ἰδωρῆθησαν πολὺ μεγαλύτερα ποσὰ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Σχολείου, ἀλλὰ εἰ μεταγενέστεροι δωρηταὶ ἔμειναν ἀγνωστοὶ καὶ τὸ σχολεῖον ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ εἶναι Ροβέρτειον. Ἐὰν τὸ παράδειγμα τοῦτο μᾶς διδάξῃ, ἀναμφιβόλως ὁ πατριάρχης μας θὰ ἔχῃ τέσσαρα Ροβέρτεια τελείως προκοδοτημένα καὶ ἀπηλλαγμένα ἀπὸ χρηματολογικοὺς σκοποὺς.

Ἐπειτα μένει ἡ ὀργάνωσις των. Ἄνθρωποι νὰ τὰ διοργανώ- σουν δὲν μᾶς λείπουν, ἀρκεῖ καὶ εἰς τοῦτο ν' ἀκολουθήσωμεν τὸ παράδειγμα τοῦ Ροβερτείου. Ἐὰς ὀρισθῇ μία ἰσόβιος ἐφορεῖς δι' ἕκαστον Λύκειον, ἢ ὅποια νὰ μὴ μένῃ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου καὶ τὸ Λύκειον τὸ ὑπ' αὐτῆς ἐφορευόμενον, ἀς διορισθῇ δὲ ἓνας διευθυντῆς δι' ἕκαστον μὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν καὶ μὲ συμβούλιον καθηγητικὸν συσχεπτόμενον μὲ αὐτόν. Τότε θὰ εἴπωμεν ἔς αὐτοὺς τοὺς ἀθρώπους: «Σὰς ἀφήνομεν πλήρη ἐξουσίαν νὰ μᾶς καταρτίσετε ἓνα σχολεῖον σύμφωνον μὲ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας μας.» Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἀδέσμευτοι ἀπὸ καμμίαν χρηματικὴν καὶ πολιτικὴν ὑποχρέω- σιν θὰ μᾶς παρουσιάσωσιν ὅ,τι θέλομεν.

Καὶ τώρα μετὰ τὰ γραφέντα διακηρύττω, ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην τοῦλάχιστον τεσσάρων Ροβερτείων καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἐκφράζω πῶθον πανελλήνιον, ἐὰν εὐχθῶ νὰ τὰ ἴδω ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου.

Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Γ. Γ. Εἶχον ἤδη γράψῃ τ' ἀνωτέρω, ὅτε ἐξεργάγη ἡ διαμρτυρία καὶ ἀποχώρησις τῶν ἑλληνοπαίδων ἀπὸ τὰ προ- παγανδικὰ σχολεῖα. Τὸ γεγονός παρεῖχε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν μας καὶ ἐγέννησεν ἀρκετὰ ζωηρὰν ἐκπαιδευτι- κὴν κίνησιν. Ἄν καὶ πολὺ φοβῶμαι, ὅτι αἱ κινήσεις μας εἶναι ἄρρυθμοὶ καὶ σπασμωδικαί, ἐλπίζω ὅμως, ὅτι ἐξ ἅπαντος κα- λὸν τι θὰ προκύψῃ, θεραπεῦον τοῦλάχιστον μέρος τῆς ἀνάγκης μας. Διὰ νὰ καλυφθῶσιν ὅλοι αἱ ἀνάγκαι μας, αἱ ὑποδείξεις μου καὶ πάλιν ἔχουσι τὴν θέσιν των.

Κ. Κ.

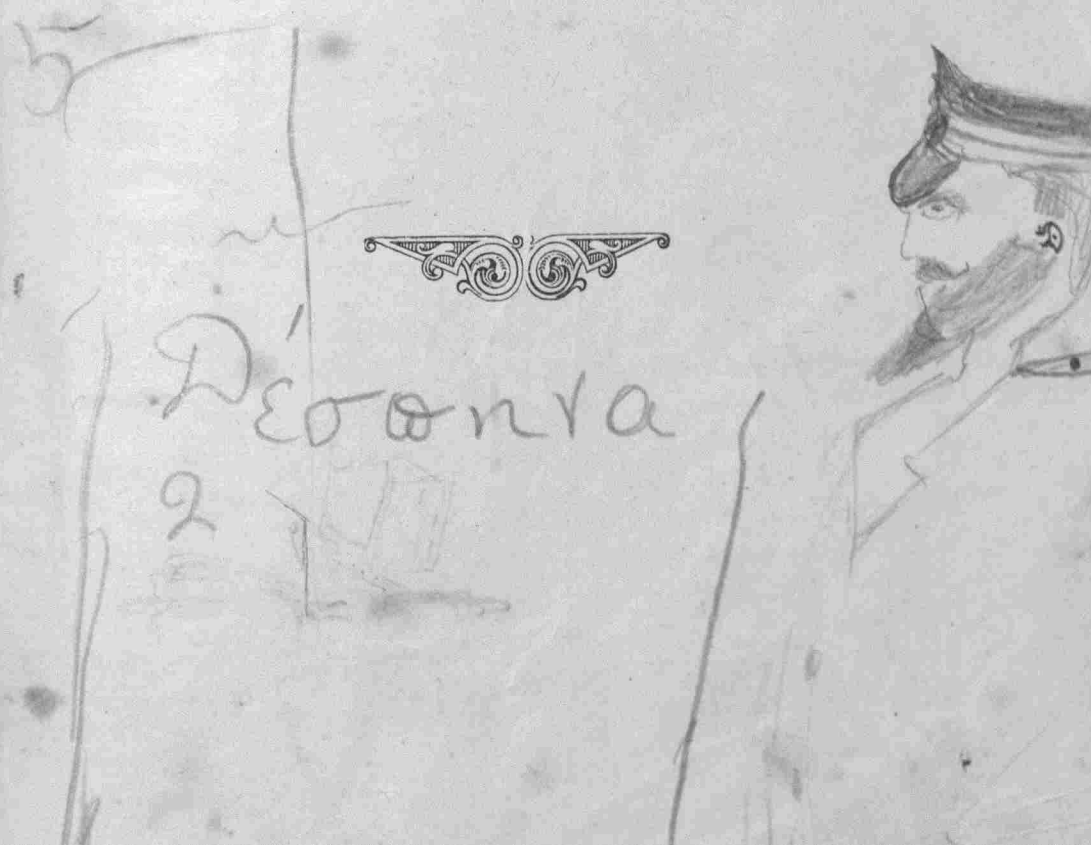

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

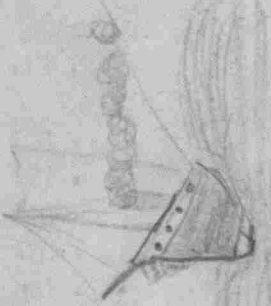
Πρόλογος <i>Μ. Γ. Μ.</i>	σελ. 5
Σχολικὸν Ἑορτολόγιον	» 8
Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς Ροβερτείου σχολῆς <i>Μ. Γ. Μιχαηλίδης</i>	» 9
Διατί ὑπάρχει τὸ Ροβέρτειον; <i>Γ. F. Gates</i>	» 31
Κάτι μένει (ποίημα) <i>Ἐλένη Σ. Σβορώνου</i>	» 35
Ἱστορικὰ παράδοξα <i>Γ. Ν. Χατζιδάκις</i>	» 36
Ποίημα <i>Κωστῆς Παλαμᾶς</i>	» 40
Ἄπὸ τὰς τραγωδίας τῆς ζωῆς—Ἄνθρωπος <i>Δ. Ι. Καλογερόπουλος</i>	» 41
Ἄπὸ τὰς ᾠδὰς τῶν στοιχείων (ποίημα) <i>Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία</i>	» 43
Φύλλα τῆς Ζωῆς μου <i>Χ. Χρηστοβυσίλης</i>	» 45
Τύποι καὶ χαρακτῆρες <i>Κων. Φ. Σκόκος</i>	» 52
Ὡς συνέβη νὰ ἰδρυνθῇ τὸ Ροβέρτειον <i>Alexander van Millingen</i>	» 56
Σεοδώρειον (εἰκὼν)	» 68
Τὸ Μαντέμι τῆς Πριγκίπου <i>Νικ. Βασιλειάδης</i>	» 69
Γιὰ Σένα (ποίημα) <i>Κορηλία Ε. Ταβανιώτου</i>	» 76
Ἡ Παλικὴ ἐγκύκλιος ἅγιος <i>Βάρνης Πολύκαρπος</i>	» 78
Τὸ προσκύνημα (εἰκὼν)	» 86
Χρυσὴ Διαθήκη <i>Πολ. Τ. Δημητρακοπούλου</i>	» 87
Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου <i>Μαρ. Εὐαγγελίδου</i>	» 91
Τότε . . . (ποίημα) <i>Μαρίκα Καρανάση Πιπίζα</i>	» 103
Κριτικὰ καὶ Διορθωτικὰ <i>Στέφανος Ν. Δραγούμης</i>	» 105
Ἀνά τινες πόλεις τῆς Μακεδονίας <i>Ζ. Μ. Κοτιώνης</i>	» 107
Πεζὰ ποιήματα <i>Ἀθ. Π. Γαϊτανοπούλου</i>	» 124
Πρακτικὴ Φιλοσοφία τοῦ Δημοκρίτου <i>Κ. Ι. Λογαθέτης</i>	» 128
Τὸ Καραοῦλι (εἰκὼν)	» 134

Προσλαλία κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῶν νέων σχολικῶν κτιρίων	σελ.
Δράμας <i>Ὁ Δράμας Χρυσόστομος</i>	» 135
Σκιαγραφία τοῦ ἐν Ροβερτεῖῳ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Ἀθηνᾶς» <i>Δουῖζος Ἡλιοῦ</i>	» 142
Τὸ Πάσχα (εἰκὼν)	» 159
Ἡ ἐργασία <i>Σπ. Δε Βιαζῆς</i>	» 160
Ποίημα <i>Σ. Ι. Ματσούκα</i>	» 167
Πρωτομαγιά (ποίημα) <i>Χ. Χρηστοβασίλη</i>	» 168
Μερικαὶ Σκέψεις ἑνὸς ἀναρμοδίου <i>Θ. Χ. Φλωρᾶς</i>	» 170
Ἑλληνες καὶ Φιλέλληνες <i>Ν. Καζάκης</i>	» 182
Ἡ Δέσις (εἰκὼν)	» 189
Διαθήκη πεποιθήσεων <i>Ὁ Πελαγονίας Βασίλειος</i>	» 190
Ἐπίγειο ἀγγελουδι (ποίημα) <i>Πέτρος Ἰωαννίδης</i>	» 196
Ποία νεολαία μᾶς χρειάζεται <i>Μιχ. Ι. Γαλανὸς</i>	» 197
Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ ἀδελφότης ἐν τῇ Ροβερτεῖῳ <i>Μ. Γ. Μ.</i>	» 201
Ἀνάγκη ἰδρύσεως ἑλληνικῶν Ροβερτείων <i>Κ. Κωνσταντίνου</i>	» 205

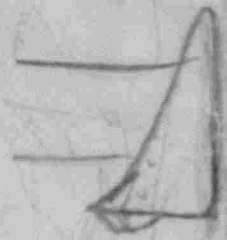
SISMANTOLOGIO
MEGARO

2

ΠΕΤΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

SISMANOGLIO
NICCARO

SISMANOGLIO
MEGARO